

MAGYAR
KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

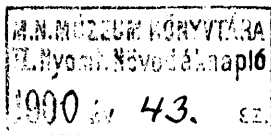
SCHÖNHERR GYULA.

ÚJ FOLYAM VII. KÖTET.

1899-IKI ÉVFOLYAM.

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA
1899.

Handwritten:
Helysz. 1.
392 m

1572

164 feltöltés

HA 1.759

VII. KÖTET, I. FÜZET. ÚJ FOLYAM. 1899 JANUÁR—MÁRCZIUS.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SCHÖNHERR GYULA.

1899. ÉVI FOLYAM.

— I. FÜZET. —

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA.

1899.

TARTALOM.

	Lap
A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az 1898. évben	1
Vidéki könyvtáraink jövője	17
Erdélyi Pál. Énekes könyveink a XVI. és XVII. században. (Első közlemény.)	40
Domanovszky Sándor. A Dubniczi Krónika kódexe. (Egy hasonmással.)	64
Tárca. Évnegyedes jelentés a Magy. Nemz. Múzeum könyvtárának állapotáról 1898 október 1-től — december 31-ig	73
Szakirodalom. Hubert Emil, A nyelvemléktan alapvonalai. Ism. dr. Bartha József. Catalog 100 von Ludwig Rosenthal Antiquariat in München. Ism. Varjú Elemér.	79
Szilágyi Sándor †	93
Vegyes Közlemények. A budapesti egyetemi könyvtár vezetése. A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumból. Tanulmányút. Ismeretlen magyar nyelvemlék. (—r.)	95
Változások a Magyarországon levő nyomdáknak 1898. december 1-től márczius 15-ig	96

A Magyar Könyvszemle

előfizetési díját 1899 január 1-től márczius 15-ig beküldték:

Az 1895. évi folyamra: Hiersemann Karl W.

Az 1896. évi folyamra: Hellebrant Árpád, Hiersemann Karl W., Pfeiffer Ferdinánd (2 péld.)

Az 1897. évi folyamra: Hiersemann Karl W., Pfeiffer Ferdinánd (2 péld.), Sárospataki ref. főiskola, Gróf Teleki Sándor.

Az 1898. évi folyamra: Aradi áll. tanítóképezde, Ballagi Aladár, Budapesti egyet. könyvtár, Budapesti V. ker. főreáliskola, Bunyitay Vince, Csánki Dezső, Csaplár Benedek, Csávolszky József, Desseffy Arisztid, Emich Gusztáv, Földművelési miniszt. házi könyvtára, Gond Ignác, Gyulai Béla, Hajnik Imre, Hiersemann Karl W., Hodinka Antal, Horváth Emil, Jankovich Béla, Jeszenszky Alajos, Kanyaró Ferenc, Károlyi Árpád, Kende Samu, Keszthelyi gazdasági tanintézet, Kiss Áron, Lampel Róbert, Lőcsei kir. főgimnázium, Mandello Gyula, Marczali Henrik, Máramaroszigeti kath. főgimnázium, Marosvásárhelyi róm. kath. főgimnázium, Miskolczi ev. egyházm. könyvtára, Nagykőrösi ref. tanítóképezde, Nagyvárad kir. jogakadémia, Némethy Lajos, Országos Kassinó, Országos Levéltár, Ortway Tivadar, Pécsi püspöki könyvtár, Pfeiffer Ferdinánd, (2 péld.), Pinkovics József, Ranschburg Gusztáv, Reiszig Ede, Révész Kálmán, Rumbold Bernát, Rupp Kornél, Sárospataki ref. főiskola, Sátoraljaújhelyi kath. főgimnázium, Szalay László, Széll Farkas, Szent-István-Társulat, Szily Kálmán, Szombathelyi kath. főgimnázium, Szombathy Ignác, Gróf Teleki Géza, Gróf Teleki Sándor, Teicsvári kath. főgimnázium, Történelmi szeminárium (Budapest), Váczi kegyesrendi főgimnázium, Varjú Elemér, Vécsey Tamás.

Az 1899. évi folyamra: Gróf Apponyi Sándor, Aradi kir. főgimnázium, Brassói róm. kath. főgimnázium, Bubits József, Budapesti ref. főgimn. olvasóköre, Debreczeny János, Dévai áll. főreáliskola, Doby Antal, Gerold et Comp., Hiersemann Karl W., Hódmező-vásárhelyi ev. ref. főgimnázium, Honvédelmi

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM könyvtára az 1898. évben	1
DOMANOVSKY SÁNDOR. A Dubniczi Krónika kódexe. (Egy hasonmással.)	64
ERDÉLYI PÁL. Énekeskönyveink a XVI. és XVII. században ... 40, 111,	244
ESZTEGÁR LÁSZLÓ. A brüsszeli kir. könyvtárról	370
FERENCZI ZOLTÁN. Kapronczay Ádám nyomdász levelei Benkő Józsefhez	276
HAVRÁN DÁNIEL. Irodalomtörténeti adalékok	367
KEMÉNY LAJOS. Sajtó és cenzúra Kassán a XIX. század első felében	356
KONCZ JÓZSEF. Geleji Katona István könyveinek lajstroma	270
KOVÁTS LÁSZLÓ. Könyvnyomdáink a jelen század harmadik tizedében	359
MAGYAR KÖNYVESHÁZ. (Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárá- hoz.) I. Magyar nyelvű nyomtatványok. (Közlik: <i>Décsi Lajos</i> , <i>Ferenczi Zoltán</i> , <i>Horváth Ignác</i> .) II. Idegen nyelvű hazai nyomtatványok. (Közlik: <i>Ferenczi Zoltán</i> , <i>Horváth Ignác</i> , <i>Lukinich Imre</i> .) III. Idegen nyelvű külföldi nyomtatványok. (Közli: <i>Kropf Lajos</i>)	279
MELICH JÁNOS. Magyar grammatika a kijevei tanítóképző könyvtárában	352
RÉGI KÉZIRATOK megóvása	321
SCHÖNHERR GYULA. A velencei Szent-Márk könyvtárból	176
SÓRÓS PONGRÁGZ. Illicini Péterről	346
† SZILÁGYI SÁNDOR. (Nekrológ)	93
VARJÚ ELEMÉR. Murmellius Lexicona a Magyar Nemzeti Múzeum könyv- tárában. (A szöveg közt egy hasonmással.)	97
— A gyulafejevári Batthyány-könyvtár. (Egy melléklettel a szö- veg közt három rajzzal és két hasonmással.)	134, 209, 329

2. TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉSEK a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárának állapo- táról 1898 okt. 1-től 1899 szept. 30-áig	73, 185, 286, 378
A BUDAPESTI M. KIR. TUDOMÁNY EGYETEM KÖNYVTÁRA 1898-ban	292
A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1898-ban	381

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA 1898-ban	Lap 386
A SZEGEDI SOMOGYI-KÖNYVTÁR 1898/99-ben	388
A MAGYAR KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL NYILVÁNOS KÖNYVTÁRÁNAK ÉS TÉRKÉPGYŰJTEMÉNYÉNEK ügykezelési és használati szabályzata	392

3. SZAKIRODALOM.

A BUDAI KÖNYVTÁR SZAKSZERINTI CZÍMJEGYZÉKE Ism. —r.	301
AHN FRIEDRICH, Bibliographische Seltenheiten der Truberlitteratur. Ism. <i>Melich János</i>	303
— Die slovenischen Erstlingsdrucke der Stadt Laibach (1575— 1580.) Ism. <i>Melich János</i>	303
A KÖNYV. (Szerk. Sebestyén Ede.) Ism. (—ó.)	400
DÉZSI LAJOS, Misztótfalusi Kis Miklós. Ism. E—r.	190
ÉSZREVÉTELEK A »NYELVEMLÉKTANI SZÉLJEGYZETEK«-hez dr. <i>Bartha Józseftől</i>	305
FINÁCZY ERNŐ, A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korá- ban I. k. Ism. (e.)	398
FRANZ JOSEPH I. UND SEINE ZEIT. Ism. E—r.	401
HUBERT EMIL, A nyelvemléktan alapvonalai. Ism. <i>Bartha József</i>	78
MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE. (1899.) Ism. (—r.)	303
NYELVEMLÉKTANI SZÉLJEGYZETEK <i>Hubert Emil</i> től	192
ROSENTHAL LUDWIG'S 100. Catalog Ism. <i>Varjú Elemér</i>	79
UTOLSÓ SZÓ A NYELVEMLÉKTAN ÜGYÉBEN <i>Hubert Emil</i> től	309

*

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE. I. Hazai folyóiratok. (Egyetemes Philologiai Köz-
löny. Erdélyi Múzeum. Grafikai Szemle. Irodalomtörténeti
Közlemények. Századok.) II. Külföldi folyóiratok. (Central-
blatt für Bibliothekswesen. Deutsche Litteraturzeitung. La Bib-
liofilia. Le Bibliographe Moderne. Revue des Bibliothèques.
Rivista delle Biblioteche et degli Archivi. Zeitschrift für Bücher-
freunde)

197, 310, 402

4. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A budapesti egyet. könyvtár vezetése	95
A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumból	—
Tanulmányút	—
Ismeretlen magyar nyelvemlék (—r.)	—
A budapesti m. kir. tudományegyetemi könyvtár igazgatói állására hir- detett pályázat.	205
A hazai könyvtárak zsebkönyve	—
Arany János kéziratai (e.)	—
Könyvtárjegyzékek 1898-ban. (V. E.)	206
Egy kis magyar nyelvemlék a XVI. század elejéről	207

	Lap
Könyvtári kinevezések	316
Könyvtári felügyelői körút	—
Egy állítólagos magyar nyelvemlék Cheltenhamban (<i>Kropf Lajos.</i>) ...	—
Francia ismertetés a magyar bibliografiai irodalomról (<i>—r.</i>)	317
Halábori Bertalan (<i>S. P.</i>)	318
XVI. századi leltár egy esztergomi misekönyvben	—
A szécsényi országgyűlésen létesített Nemzeti Szövetség okmánya s egy kurucz hadi szabályzat kinyomatása 1705-ből (<i>Thaly Kálmán.</i>)	—
Az árvaegyei Csaplovics-könyvtár szabályzata 1840-ből (<i>Pázmány Zoltán.</i>)	319
Az egyetemi könyvtár új igazgatója	408
A hazai múzeumok és könyvtárak jegyzéke	—
Knauz könyvtárának sorsa (<i>V. E.</i>)	409
Pozsonyi Sándor kéziratgyűjteménye (<i>Varjú.</i>)	410
A londoni második bibliografiai konferencia	411
Az orosz bibliológiai társaság (<i>M. J.</i>)	412
Rossi könyvtára (<i>V. E.</i>)	413
Könyvek és képek a Balassák birtokában (<i>E. P.</i>)	—
XVI. századi iskolázás (<i>H. D.</i>)	—
A Manlius-féle nyomda történetéhez (<i>H. D.</i>)	414
Könyvészeti helyreigazítás (<i>Illéssy János.</i>)	—
A győri karmelita rendház könyvtára	—
Adalék a könyvkötészet történetéhez Magyarországon (<i>Décsi Lajos.</i>) ..	414

*

VÁLTOZÁSOK A MAGYARORSZÁGI NYOMDÁKBAN.	96, 208, 320
---	--------------

*

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.	416
---------------------------	-----

MELLÉKLETEK.

A hazai hirlapirodalom 1898-ban. I. A magyar hirlapirodalom id. Szinnyei Józseftől. II. A hazai nem magyar nyelvű hirlapirodalom Kereszty Istvántól. III. Folyóiratok. Kováts Lászlótól	1—53
A hazai nyomdák 1899-ben	1—16

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA AZ 1898. ÉVBEN.

A könyvtár történetében korszakot alkot a lefolyt év. Az 1848. évi XVIII. törvényczikk helyébe a törvényhozás megalakotta a nyomdai köteles-példányok beküldéséről szóló 1897. évi XLI. törvényczikket, mely a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak 1898. évi február hó 1-én 5620. szám alatt az igazságügyi miniszter úrral együttesen kibocsátott rendeletével egyetemben a Magyar Nemz. Múzeumot tényleg abba a kedvező helyzetbe juttatja, hogy az a hazai irodalmi termékeknek a törvény hatályba lépésének napjától, 1897. deczember 11-ikétől kezdve valódi letéteményese legyen.

A törvény pontos végrehajtása, az egészen más alapokra fektetett könyvtári kezelés és ellenőrzés tetemes munkát rótt a múzeum könyvtárára, mi a helyiségek és a munkaerő szaporítását tette szükségessé. Gondoskodás történt arról, hogy a havonként érkező hirlapi és évnegyedenként érkező nyomtatványi küldemények átvételére és feldolgozására a múzeumi épület földszintjén külön helyiség rendeztessék be, a könyvtár tisztviselői létszáma a költségvetési törvény alapján egygyel szaporított, és mindenek előtt az idézett miniszteri rendelet intézkedett arról, hogy az ellenőrzés lehetősége céljából a Magyarország területén működő nyomdák és sokszorosító intézetek jegyzéke a törvényhatóságok útján a Magyar Nemz. Múzeummal közöltessék.

E hivatalos bejelentések alapján készült el a nyomdák törzskönyve, mely az 1898. deczember elsei állapot szerint 171 székesfővárosi és 561 vidéki nyomdának nevét tartalmazza, a havonként vagy évnegyedenként teljesített beküldés feljegyzésével. Ezen, összesen 732 létező nyomda közül 276-ra rúg azoknak a száma, melyek törvényszabta kötelességüknek az év végeig nem tettek eleget. E számban jobbara kisebb, leginkább oly nyomtatványokat

termelő nyomdák találhatók, melyek nem esnek a beküldés kötelezettsége alá. A nagyobb, valóban irodalmi termékeket produkáló nyomdák a legpontosabban küldik be termékeiket, úgy hogy az új törvény a múzeum könyvtárának gazdag gyarapodását idézte elő.

Mily jelentékeny volt a beküldés s mily fokozódott tevékenységet igényelt az új törvény végrehajtása, mutatják a következő számadatok:

A 732 létező nyomda mindegyike utasítást kapott a könyvtártól az új törvény intézkedéseire és a beküldés módozataira nézve. Az első beküldési időtől, 1898. évi február elejétől kezdve december hó végéig 456 különböző nyomdától 1548 csomag nyomtatvány érkezett a Magyar Nemzeti Múzeumba, melyeknek átvétele a tartalom pontos átvizsgálása után elismertetett. A köteles-példányok ügyével foglalkozó levelezésekről, átvételi elismervényekről és küldeményekről külön postakönyv vezetettvén, felemlítésre méltó, hogy a törvény életbe lépése idejétől az év végeig a könyvtár csupán az 1897: XLI. törvényzikkből kifolyólag 2437 postai küldeményt továbbított. Hiányos vagy a törvény intézkedéseinek meg nem felelő módon történt beküldések 689 esetben tették a reklamálást szükségessé.

A nyomtatványi osztályon kívül a hirlapkönyvtár is rendkívüli módon gyarapodott az 1897. évi XLI-ik törvényzikk által. A hirlapok havonként, illetőleg negyedévenként küldetvén be, az eddigi kezelési mód, annak egyszerűsítése érdekében, változást szenvedett.

Gyarapodás szempontjából, e két nyomtatványi osztály mellett, a kézirati és levéltári osztály sem maradt hátra, mint erről az alábbi számadatok tanuskodnak.

A személyzeti létszámban *Major Lajos* segédőr halála, *dr. Bartha József* segédnek gimnáziumi tanárrá történt kinevezése és az állami költségvetés keretében egy új őri állás szervezése nagyobb változásokat idézett elő. Az újonnan szervezett őri állásra *Horváth Ignác* segédőr lépett elő; *dr. Sebestyén Gyula* és *dr. Áldásy Antal* segédek segédőrökké, *Havran Dániel*, *Kováts László* és *dr. Hubert Emil* díjnokok pedig múzeumi segédekké nevezettek ki. Magasabb fizetési osztályba léptek elő: *dr. Schönherr Gyula* levéltárnok és *dr. Esztegár László* segéd. Az újonnan szervezett állással a könyvtári alkalmazottak létszáma:

14 tisztviselő (1 igazgató-őr, 3 őr, 5 segédőr, 5 segéd), 4 díjnok, 1 laboráns, 6 szolga, 2 felvigyázó, összesen 27.

A könyvtár tisztviselői közül hivatalos kiküldetésekből a következők vettek részt: *Fejérpataky László* egyetemi tanár, igazgató-őr két ízben Veszprémbe utazott néhai Véghely Dezső oklevélgyűjteményének átvizsgálása céljából; ugyanő múzeumi és könyvtári orsz. felügyelői minőségében megtekintette az ország nevezetesebb könyvtárait és miniszteri megbízásból, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége képviseletében, részt vett a Sanct-Gallenben tartott könyvtárnoki értekezleten. Dr. *Erdélyi Pál* segédőr Veszprémben a Véghely-féle gyűjtemény átvizsgálásánál segédkezett.

A M. Nemz. Múzeum megfelelő rovatából nyert támogatással dr. *Sebestyén Gyula* segédőr délnémet és franciaországi könyvtárakban középkori kézirati tanulmányokat végzett, míg dr. *Esztegar László* múzeumi segéd Párisban a nagy könyvtárak szervezetét és kezelését tette tanulmánya tárgyává.

A könyvtár folyóirata, a *Magyar Könyvszemle*, dr. *Schönherr Gyula* levéltárnok szerkesztésében a lefolyt éven át is változatos tartalommal jelent meg.

A könyvtárhoz beérkezett és elintézett hivatalos ügyiratok száma 770 volt.

Megemlítendő, hogy a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége kezdeményezésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1898-ik év nyarán a könyvtár helyiségeiben könyvtárnoki tanfolyamot szervezett, melynek három hétig tartott előadásain és gyakorlatain jogakadémiai, középiskolai tanárok, tanító rendek és felekezetek kiküldöttei, számszerint 14-en, vettek részt. Az előadások és gyakorlatok tartásával a könyvtár tisztviselői, u. m. *Fejérpataky László* igazgató-őr, *Kollányi Ferencz* őr, dr. *Schönherr Gyula* levéltárnok és dr. *Erdélyi Pál* segédőr bizattak meg. Tananyagul a könyvtár gazdag készlete szolgált, mely az elméleti ismeretek gyakorlati kiegészítésére legjobban alkalmas. A jövőben folytatandó hasonló tanfolyamok kétségtelenül biztosítani fogják a hazai könyvtárügy fejlesztése körül a múzeum könyvtárának azt a vezető szerepet, melyre céljánál és anyagánál fogva hivatott.

A könyvtár egyes osztályainak állapotáról a következő adatokkal számolunk be.

I. A *nyomtatványi osztály* köteles-példányokban 10.530 dbbal, áthelyezés útján (a könyvtár és a múzeum egyéb osztályaiból) 70, ajándék útján 2641, vétel útján 956, csere útján 11, összesen 14.208 darabbal gyarapodott. Ezekhez járul még 23.479 db apró nyomtatvány, melyek természetük szerint 10 csoportba osztva (alapszabályok, halotti jelentések, hivatalos iratok, periratok, falragaszok, műsorok, körlevelek, szinlapok, zárszámadások és üzleti jelentések, vegyesek) őriztetnek meg.

Rohamos emelkedés észlelhető a köteles-példányként beérkező nyomtatványok számában, mi az új törvény hatása. Mert míg 1896-ban e czímen 5113 darab mű és 3793 apró nyomtatvány, 1897-ben pedig 5461 mű és 3586 apró nyomtatvány küldetett be: addig 1898-ban e nyomtatványok együttes darabszáma a *harmincznégyezret meghaladja*.

A könyvek vásárlására fordított összeg 2071 frt 25 krt. 462:50 bir. márkát és 75 frankot tett ki.

Ajándékok révén feltűnő módon gyarapodott a könyvtár nyomtatványi osztálya, mit az ajándékozók hosszú sorozata bizonyít, kiknek teljes névsora:

Ábrányiné Katona Klementin, Ahn Frigyes (Grác), Akadémia (M. Tud.), Áldásy Antal, Államszámvevőség elnöksége, Állategészség szerk., Állatvédő-egyesület, Alsó-Lendva nagyközség, Altenburger Gyula, Armenia szerk., Asbóth Oszkár, Athenaeum részvénytársaság, Austerlitz Zsigmond (Bécs), Bábakalauz szerk., Bajavidéki rk. néptanító egyes., Balázs István, Baranyamegye alispánja, Barna Henrik (New-York), Bécsi Statistische Central-Commission, Bécsi tud. akadémia, Békefi Remig, Berzeviczy Egyed, Besztercebányai egyházmegyei hatóság, Blau Lajos, Bónis Elemér, Boromaeus szerk., Briquet C. M. (Genf), Brünni iparművészeti múzeum, Brüsszeli nemzetközi bibliografiai intézet, Budai könyvtár-egylet., Budapest székes-főváros, Budapesti ág. hitv. ev. magyar-német egyház, Budapesti egyetem bölcsészeti kara, Budapesti egyetemi könyvtár, Budapesti kegyesrendiek házfőnöksége, Budapesti kereskedelmi és iparkamara, Budapesti Orvos-egylet, Budapesti sz.-fővárosi statisztikai hivatal, Budapesti Szemle szerk., Chicagói John Crerar library, Coe Charles (London), Csongrádmegye alispánja, Cziklay Lajos, Daday Jenő, Darnay Kálmán, Debreczeni jogakadémia igazgatósága, Debreczeni keresk. akadémia, Délmagyarországi tört. és rég. múzeum-egylet, Dom a skola szerk., Donáth Gyula, Dorfmeister J. A. (Bécs), Dömötör László, Dömötör Miksa, Dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület, Éble Gábor, Egeri egyházmegyei hatóság, Egeri érseki jogliczeum igazgatósága, Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület főtítkári hivatala, Eperjesi ág. hitv. ev. lyceum, Eperjesi Széchenyi-kör, Építészeti szemle szerkesztősége, Erdély szerkesztősége, Erdélyi Múzeum-egylet, Erdélyi Múzeum szer-

kesztősége, Erdélyi Pál, Erdészeti Lapok szerkesztősége, Esztegar László, Esztergomi egyházmegyei hatóság, Ezredéves orsz. kiállítás igazgatósága, Fehér József, Fejérvataky László, Fejes István, Fenyvesy Ferencz, Ferenczi Zoltán, Ferenczrendiek laibachi tartományi főnöksége, Firenzei Biblioteca Nazionale, Flatt Károly, Földművelésügyi miniszterium, Földtani intézet, Főrendiház irodája, Fraknói Vilmos, Franklin-társulat, Füredi Ignác, Gajlsler J. F. (Varsó), Gebé Andor, Gentili Pietro (Róma), Geréb József, Gladics Pál, Goll János, Göteborgi tudományos társaság, Gráci tört. egyeslet, Grill Károly könyvkeresk., Hampel József, Hauser Ottó (Zürich), Havas Rezső, Hegedüs Loránt, Heraldikai és Genealogiai Társaság, Herman Ottó, Héya Mihály, Highley Frank M. (Philadelphia), Hintz Emil, Hítségoklati folyóirat szerk., Hodinka Antal, Horn Ede (Páris), Horváth Géza, Hörk József, Hubert Emil, Hunka Emánel, Igazságügyi miniszterium, Isten ígéje szerk., Izraelita irodalmi társaság, Jedlicska Pál, Jézus sz. szívének hírnöke szerk., Jó pásztor szerk., Jogtudományi Közlöny szerkesztősége, Jókai Mór, Kálmán Dezső, Kalocsai egyházmegyei hatóság, Kanyaró Ferencz, Kara Győző, Kárpát-egyesület, Kath. hitvédelmi folyóirat szerk., Katholikus Paedagogia szerkesztősége, Keil József, Kelecsényi Károly, Képviselőházi iroda, Képzőművészeti Társulat, Kerekes Pál, Kereskedelemügyi miniszterium, Kereskedelmi múzeum, Kereskedelmi szakoktatás szerk., Keresztény Magvető szerk., Kerntler Ferencz, Kéry Gyula, Király Péter, Klebelsberg Géza, Klinikai füzetek szerk., Kollányi Ferencz, Kolozsvári egyetemi könyvtár, Kolozsvári gazdasági tanintézet, Kolozsvári keresk. és iparkamara, Komlóssy Arthur, Kossuth Ferencz, Kovács Sándor, Kozma Bernát, Königsbergi phys.-ökon. Gesellschaft, Körösy József, Közgazdasági Szemle szerkesztősége, Közös pénzügyminiszterium, Központi papnevelő irod. iskolája, Krakkói tud. akadémia, Kulcsár Endre, Külföldi egyh. szónoklatok szerk., Lasz Samu, Latinovits Géza, Légrady testvérek, Lendl Adolf, Lengyel Dánielné, Lóczy Lajos, Löw Immanuel, Ludovika-Akadémia Közl. szerk., Madarász Gyula, Mágócsy-Dietz Sándor, Magyar Fogászati Szemle szerk., Magyar földrajzi társulat, Magyar Gazdák Szemléje szerk., Magyar Gazdaságtörténeti Szemle szerk., Magyar jogász-egyeslet, Magyar Kisdédovács szerk., Magyar Könyvszemle szerk., Magyar Mész szerk., Magyar Mérnök és Építészeti egyl. Közl. szerk., Magyar Nemz. Múzeum állattára, Magyar Nemz. Múzeum irodája, Magyar Néprajzi Társ., Magyar nyomdászat szerk., Magyar ornithologiai központ, Magyar orvosi archívum szerk., Magyar Paedagogia szerk., Magyar Sion szerk., Magyar tanítóképző szerk., Magyar zsidó szemle szerk., Márki Sándor, Maros-Tordamegye alispánja, Matica Srbske, Méhészeti egyesület, Méhészeti Közlöny szerk., Melich János, Meteorologiai intézet, Mezőgazdasági Szemle szerk., Michaelis Lajos, Mocsáry Sándor, Müller D. H. (Bécs), Nagy Sándor, Nagyvárad kir. jogakadémia igazgatósága, Neiger Sándor, Nemzeti Nőnevelés szerk., Neue Heidelberger Jahrbücher szerk., New-yorki Astor-könyvtár, Obzor szerk., Oláh Gyula, Olasz közoktatásügyi miniszterium, Országos állatorvosegyesület, Országos levéltár, Országos Törvénytár szerkesztősége, Osztrák kereskedelmi miniszterium, Osztrák-magyar bank, Parmai kir. könyvtár, Pénzügyminiszterium, Pesti Hírlap kiadóhivatala, Petényi Ottó, Petrik Géza, Polgár Kálmán, Pongrácz Elemér, Pösch Jenő,

Pozsonyi ág. hitv. ev. theológiai akadémia, Pozsonyi orvos-természettudományi egyesület, Protestáns Pap szerk., Pulszky Ágost, Pulszky Ferenc özvegye, Püspöky Graczián, Raffay Ferenc, Rákosy Jakab, Récsey Viktor, Róna Béla, Rothschild-könyvtár (Frankfurt a. M.), Rupp Kornél, Sándor szerb király ő Felsége, Schilberszky Károly, Schlosszer I. (Bécs), Schmidt Ferenc, Schulppe György, Sebestyén Gyula, Sebetič Rajmund, Sepsi-Szentgyörgy városa, Sepsiszentgyörgyi székely Mikó-kollégium, Simonsen D. (Kopenhága), Singer és Wolfner cég, Solymossy Sándor, Sopron-vármegye közönsége, Spiegler Gyula, Sponer Andor, Statisztikai központi hivatal, Stefánia-egylet, Stewart Charles (St.-Paul), Stoll Ernő, Szabadalmi hivatal, Szádeczky Lajos, Szalay Imre, Szegedi keresk. és iparkamara, Székesfejérvári püspöki iroda, Széki állami iskola igazgatósága, Szent Család kis követe szerk., dr. Szinnyei József, id. Szinnyei József, Szinyey-Merse István, Szódi S., Szűz Mária virágos kertje szerk., Tanügyi Értesítő szerk., Technologiai iparmúzeum, Teleki Sándor gróf, Telekkönyv szerkesztősége, Tengerészeti Akadémia, Természettudományi társulat, Thallóczy Lajos, Thán Károly, Thúry Etel, Thúry József, Tiszáninneri ev. ref. egyházkerület, Tóth Mike, Trondhjemi norvég tud. társulat, Turul szerkesztősége, Ungaria szerkesztősége, Ungarische Biene szerk., Upsalai egyetemi könyvtár, Vadász és Versenylap szerk., Vágó Gyula, Vallás- és közoktatásügyi miniszterium, Varga Mihály, Vasárnap tanító szerk., Vendvidéki közművelődési egyesület, Vértesy Kálmán, Vörös kereszt egyesület, Walter Gyula, Weinwurm Antal, Wodianer F. és fia könyvker., Würzburgi phys.-med. Gesellschaft, Zirczi cisztercita rend apátja.

Az ajándékozók összes száma 288.

A nyomtatványi osztály szerzeményei közt különösen kiemelendők a régi magyarországi irodalmi termékek, melyek között több igen ritka darabot, sőt unikumokat is szerzett meg a könyvtár. Ilyenek: 1. JK két darab latin és görög nyomtatvány, melyek az 1555. évben Brassóban kerültek ki sajtó alól. 2. Heltai krónikájának egy csaknem teljes példánya. 3. Kalendárium az 1584. esztendőre, Nagyszombat. 4. Judicium (magyar nyelven) az 1589. esztendőre. 5. Szepsi Czombor Márton, Europica varietas; Kassa, 1620. 6. Peczeli Király Imre, Catechismus; Lőcse, 1635. 7. Noulu Testamentu (oláh nyelven); Gyulafejérvár, 1648. 8. Psaltirea (oláh nyelven); Gyulafehérvár, 1650. 9. Szőnyi István, Paraditsomi multság; Kolozsvár, 1690. 10. Werőczy Ferencz, Lelki harc; Kolozsvár, 1691. 11. Siderius, Catechismus; Kolozsvár, 1690. 12. Molinaeus Péter, Pax animae; Kolozsvár, 1680. (Páris-Pápai Ferencz sajátkezű ajánlásával.) 13. Balassa-Rimai Istenes énekei; Lőcse, 1712. (eddig ismeretlen kiadás).

A könyvtár olvasótermét 13,474 egyén látogatta, kik 29,970 kötetet használtak. Kikölcsönzés útján pedig 1563 egyénnek 2391

kötet adatott ki. E számba nincs betudva azon könyvek mennyisége, melyeket egyes kutatók a könyvtár belső helyiségeiben használtak. Könyvtári látogatási jegy 1736 adatott ki.

A könyvtári anyag feldolgozása némileg a tavalyi eredmény mögött maradt, amennyiben 4014 mű osztályoztatott, melyekről 1951 könyvtári czédula készült (a tavalyi eredmény: 5247 mű, 6967 czédulával). Kötés alá 683 kötet adatott, míg a folyóiratok hiányzó régiek számainak utólagos reklamálása 84 eset közül eddigelé 33 ízben járt kedvező eredménnyel.

Hogy a könyvtári feldolgozás nem érhetette el a tavalyi eredményt, ennek oka az 1897. évi XLI. törvényczikk életbeléptetésében és pontos végrehajtásában rejlik. A köteles-példányok átvétele, a csomagok átvizsgálása, a nyomdatermek-kimutatásokkal való egybevetése, az átvételek elismerése, a nyomdák kitanításával és utbaigazításával járó kiterjedt levelezés és tömeges reklamálások ez első átmeneti esztendőben a nyomtatványi osztály három alkalmazottjának munkásságát vették igénybe. E mellett azonban a könyvtár előkészítette az ezentúl rendszeresen kiadandó évi járulékkatalogus anyagát, mely első sorban az új törvény alapján beküldött nyomdatermékeket foglalván magában, egyúttal Magyarország évi irodalmi termelésének bibliografiája is lesz.

II. A *kézirattár* gyarapodása a következő: ajándék útján 63 kézirat, 60 irodalmi levél, 13 fénykép-másolat, 1 kézirat; vétel útján 81 kézirat, 60 irodalmi levél, 8 fénykép-másolat; áthelyezés útján (a könyvtár egyéb osztályaiból) 4 kézirat, 94 irodalmi levél; bizonyos feltételekhez kötött átadás által 22 kézirat. Az összes gyarapodás 170 kézirat, 215 irodalmi levél, 21 fénykép-másolat, 1 kézirat; együtt 407 darab.

Kéziratok vételére 316 frt 50 kr. és 820 márka fordított. Ajándékaikkal pedig a következők gazdagították a kézirattárat:

Esztegar László, özv. Ferenczy Károlyné, Forster Gyula, Gohl Ödön, Hampel Józsefné, Hintz Emil, a kereskedelemügyi miniszter, mint az ezredéves orsz. kiállítás elnöke, Kéry Gyula, özv. Lengyel Dánielné, Ludvig a Béla, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Melich János, Neweklovsky Hermin, Ordódy István, br. Podmaniczky Frigyes, Pulszky Ferencz özvegye, Schönherr Gyula, Setéth Endre, Stoll Ernő, Szathmári-Király Barnabás, Tóth Kázmér, Weinwurm Antal.

A szerzemények közt első helyre teendő egy esztergomi misekönyvnek XV-ik századi díszes, miniatürekben bővelkedő kézírata, mely külföldről vétetett meg (700 márkáért).

Belső értékük miatt kiemelendők néhai Pulszky Ferencz kézíratai és naplójegyzetei, melyeket az elhunyt özvegye adott át, 22 kötetben. Mint érdekes szerzemény felemlítendő Szathmári-Király Ádám kuruczkori naplójának II—III. kötete, melyeket Szathmári-Király Barnabás a kézirtárban már rég meglévő I. kötet kiegészítésére ajándékozott. A kézirtárba kerültek az ezredéves orsz. kiállítás történelmi főcsoportjának egybegyűjtött anyagára vonatkozó törzskönyvek, gyűjtési, összeirási és bejelentési iven; ez összesen 51 kötetnyi gyűjtemény egyrészt maradandó emléke a történelmi főcsoport munkásságának, másrészt pedig úgyszólván a magyar régiségek repertoriumának tekinthető.

A kézirtárat a lefolyt évben 266 kutató látogatta, kik 626 kéziratot, 381 irodalmi levelet és 4 fényképmásolatot, összesen tehát 1011 darabot használtak.

Az újabb szerzemények kivétel nélkül feldolgoztattak. A régiebb szerzeményekből a Waltherr-féle nagy gyűjtemény rendezése befejezést nyert; a Kertbeny- és Wenzel-féle nagy gyűjtemények végleges rendezése megkezdődött. A szláv nyelvű kéziratok a könyvtár szakértő tisztviselője által teljesen átrevizáltattak és leltárjuk újra készült. Kötés alá 141 kézirat adatott.

A kézirtárnak egyik legbecsesebb, irodalomtörténeti szempontból legértékesebb része az a sok ezer darabból álló irodalmi levelezés, mely régiebb és újabbkori írók között folyt. E levelezés régi kézirtári kezelése sem az igényeknek, sem az egyre növekvő használatnak meg nem felelt. A használhatóság érdekében az eddigi kezelési módot meg kellett szüntetni s a több ezernyi levél rendezését — pontos mutatóczédulák készítése mellett — levéltári elvek alapján kellett végrehajtani. Így létesült a kézirtárban az *Irodalmi Levelestár* csoportja, melybe ez ideig 5594 irodalmi levél soroltatott, melyekről 1971 czédula készült.

III. A *hírlapkönyvtár* gyarapodása köteles-példányokban 830 hírlap (és pedig 643 magyar, 127 német, 60 tót, román, olasz stb.) 81,206 száma, áthelyezés útján (a könyvtár egyéb osztályai-ból) 1 hírlap 52 száma, ajándék útján 23 hírlap 3492 száma, vétel útján 15 hírlap 754 száma: összesen 869 hírlap 85.504

száma. A nyomdai köteles-példányok beküldéséről intézkedő új törvény hatását legjobban mutatja az, hogy az 1897. év folyamán e czímen csak 67.302 hirlapszám érkezett a könyvtárba, a minél az 1898-ik évi eredmény közel 14,000-rel több.

Ajándékozók a következők: Böszörményi Géza, Budapest székes-főváros könyvtára, Puky József, Spitzer József és legelső sorban a M. Tud. Akadémia, mely négy nagy fuvarnyi hirlap-tömeget bocsájtott a könyvtár rendelkezésére oly czélból, hogy belőle régi évfolyamok hiányai kiegészíthetők legyenek. A hónapok óta folyó és még hosszú ideig tartó kiválogatás nagy mértékben fogja gazdagítani és teljesebbé tenni a múzeum anyagát.

A becsesebb és ritkább régi hirlapok közül a következők szereztettek meg: Ismertető, 1836. és 1839. 2-ik rész; Kémlő, 1839. 1-ső rész; Nemzeti Ujság, 1848.; Pest-Ofner Zeitung, 1848.; Figyelmező, 1848—1850.; Ábrázolt folyóirat, 1848.; Reichs-Bremse, 1849.; az újabbakból az Amerikai Népszava, 1895—7. évf. Vásárlásra 59 frt fordított.

A hirlapkönyvtárat 2320 olvasó vette igénybe, kik 5025 kötetet használtak, házon kívül pedig 29 egyénnek 242 hirlapkötet kölcsönöztetett ki; együtt tehát 2349 egyén 5267 kötetet használt.

Az 1897. évi XLI. törvényczikk a jelen évben lépvén életbe, ez átmeneti esztendő szerfőlött megnehezítette a hirlaptári kezelést, a mennyiben a nyomdák nagy része a régi mód szerint számonként vagy így is és a törvényszabta határidőben összegyűjtve is beküldte az anyagot, mi a rend fenntartását nehezé tette. Az új beküldési mód új mutatók, jelesen egy napilapok törzskönyvének készítését tette szükségessé, hogy a beküldés ellenőrizhető legyen.

Ez új munkálatok végzésén kívül czéduláztatott 180 új hirlap 536 évfolyama, és átnézetett 1024 ujság 57,951 száma. Az 1897 december 11-ikét, vagyis az említett törvény életbelépését megelőző időből származó hiányok pótlására 398 reklamáló levél küldetett szét, melyekben a könyvtár 3631 hiányzó hirlapszám utólagos beküldését kérte; ezekből beérkezett felénél jóval több, vagyis 2044 szám, s így a reklamálás teljes sikerrel járt. Köttetett, megelőző átnézés és az esetleges hiányok pótlása után, 485 kötet hirlap; a kötés költsége 792 frt 58 krt vett igénybe.

IV. A *levéltár* gyarapodása az elmúlt évben is tetemes

volt. Ajándék útján 510 drb, vétel útján 3950 drb, örök letétemény útján 1441 darab, összesen 5901 darab. Ehhez járul még néhai Pulszky Ferencz iratainak és levelezésének 3000 darabnál többre tehető anyaga, mely az elhunyt özvegye által adatott át. Mindent összevéve, a levéltár évi gyarapodása a 9000 darabot megközelíti: pontos számadatok a Pulszky-féle irodalmi és politikai levelezés folyamatban lévő rendezése miatt még nem közölhetők.

Ajándékokkal a következők gyarapították a levéltárat: Gizella és Mária Valéria főhercegnők ő fenségeik: továbbá Báruczay Oszkár, Bárky-Berhét Olga, Bónis Elemér, özv. Ferenczy Jánosné, Forster Gyula, Hosszú Róza, Kéry Gyula, Kormos Béla, Kossuth Ferencz, Méhes Kálmán, Mikri János, Pulszky Ágost, Pulszky Ferencz özvegye, Schönherr Gyula, Stöll Ernő, Szalay Imre, Wachsmann Ferencz, Weinwurm Antal, egy ismeretlen, és végül egy magát megnevezni nem akaró egyén, ki 181 drb iratot tartalmazó lepecsételt csomagot adott át, melynek felbontása bizonyos feltételekhez van kötve.

Okiratok vételére 4468 frt 50 kr. fordítottatott.

Az év szerzeményei közt legelső helyre teendők boldogult *Erzsébet* királyné ő Felsege emléktárgyai, melyek Gizella és Mária Valéria főhercegnők ő fenségeik fenkölt lelkü adományából jutottak a Magyar Nemzeti Múzeumba.

Az emléktárgyak darabszáma 43; s minthogy ezek túlnyomó részükben különböző alkalmakkor ő Felsegéhez intézett feliratokból és üdvözlésekből állanak: elhelyezésük a könyvtár levéltári osztályában mutatkozott a legcélszerűbbnek. Gondoskodás történt az iránt is, hogy e nagybecsű emléktárgyak a könyvtár Széchenyi-termében oly módon nyerjenek elhelyezést, hogy nevezetesebb darabjaik, mint pl. az 1867. évi koronázás alkalmából készült diszalbum, a főszereplők színezett fényképeivel, a jász-kún kerület által ajándékozott női fejdísz, a feliratok közül az értékesebbek stb., az érdeklődők által bármikor megtekinthetők legyenek.

Az elmúlt évben megszerzett gyűjtemények között a legnagyobb Szendrei Jánosé, mely 3000 frtnyi vételáron került a Múzeum birtokába. Végleges megállapítás szerint a gyűjteménynek levéltári része 2243 darabot, köztük 2 drb. árpádkori, 12 drb XIV-ik, 47 drb XV-ik és 7 drb XVI-ik századi (1526 előtti) oklevelet tartalmaz.

Hasonlóképp becses egy 473 darabot tartalmazó gyűjtemény, mely a szlaveticzi gróf Orssich család levéltárából került vétel útján a múzeum tulajdonába. Végül Kende S. bécsi antiquártól szintén megszereztetett egy 119 darabból álló oklevélgyűjtemény, mely a többi közt II. Ulászlótól is egy eredeti czimeradományt foglal magában. Czimeres és nemesleveleink csoportja is nagy mértékben gyarapodott, a mennyiben annak anyagához egy év alatt 34 darab járult.

Az újabbkori iratok közt kétségtelenül legbecsesebb néhai Pulszky Ferencz politikai és irodalmi levelezése, mely elhunyt jelesünk összeköttetéseire, politikai és irodalmi szereplésére, a gyűjtemény több ezer darabjával, élénk világot vet.

A letéteményezett családi levéltárakhoz csak egy járult: a brezoviczai *Bugarin-Horváth* család levéltára. Ezzel együtt a Múzeumban letéteményezett családi levéltárak száma 43-ra emelkedett. Korábbi letétemények közül kiegészítést nyertek: a váradi Török és Becszy családok levéltárai, ez utóbbi 36 darab középkori oklevéllel.

A levéltárat a lefolyt évben 211 kutató vette igénybe, kik 41,166 iratot és 35 pecsétlenyomatot használtak. Külső használatra pedig 48 téritvényen kikölcsönözöttetett 554 irat és 23 pecsétlenyomat. Az összes használat tehát 41,778 darab.

A levéltár újabb gyarapodásai feldolgoztattak és az illető csoportokba beosztattak. A korábbi letétemények közül rendeztetett és végleg felállítottatott a koltai Vidos család levéltára 3304 darabbal, a Dessewffy család margonyai ágának levéltára 2788 darabbal, a gróf Teleki család nagyzebláti levéltára 13,623 darabbal és a Bugarin-Horváth család levéltára 1404 darabbal. Rendezés alatt állanak jelenleg a báró Balassa, Melczer, báró Radák és Török családok levéltárai, úgyszintén Kossuth Lajos iratai, melyekből a kézirati rész teljesen, a levelezéseknek pedig 1864. évig terjedő része nemcsak rendeztetett, hanem lajstromoztatott is.

A könyvtári tisztviselők 1898-ik évi irodalmi munkásságát az alábbi összeállítás mutatja.

Fejérpataky László
egyetemi tanár, igazgató-őr.

1. A Magyar Nemz. Múzeum könyvtára az 1897. évben.
(Magyar Könyvszemle, 1898. 1. füzet.)

2. A Magyar Heraldikai és Genealogiai társaság az 1898. évben. (Turul, 1898. 4. füzet).

3. A sanct-galleni konferencia. (Magyar Könyvszemle, 1898. 4. füzet.)

4. A Széchenyi orsz. könyvtár. (Magyar Szalon, 1898. decz. füzet.)

5. Folytatta a Zsigmondkori Oklevéltár anyagának gyűjtését.

6. Dr. Schönherr Gyulával együtt szerkesztette a Turult.

Szinnyei József

kir. tanácsos, ör.

1. »Magyar írók élete és munkái« 48—53. (VI. 2—7.) füze-
tei. Keszler-Kossuth, 1075 életrajz.

2. Hirlapirodalmunk fejlődése. (Beöthy Zsolt, Képes Irodalom-
története. II. kiadás.)

3. Pallas Nagy Lexikona XVI. kötetében egyes hirlapokról
(Vasárnapi Ujság stb.) cikkek.

4. Magyar Könyvészet. Országos katalógus. (Magyar Szalon,
1898. decz. füzet.)

Kollányi Ferencz.

ör.

1. Magyar ferenczrendiek a XVI. század első felében. (Szá-
zadok, 1898. 4—12. füzet.)

2. Jelentés a vatikáni és parmai levéltárban tett kutatásról.
(Akad. Értesítő, 1898. augusztusi füzet.)

3. A Karcsai és Gencsi családok czimerlevele 1434-ből.
(Turul, 1898. 4. füzet.)

Horváth Ignác

ör.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárának czimjegyzéke. I. Ősnyom-
tatványok. Pótlék. I. (Kéziratban.)

Dr. Schönherr Gyula

segédőr, levéltárnok.

1. Nagylúcei Orbán czimerlevele 1480-ból. (Turul, 1898.
2. füzet.)

2. Nagybányai városi múzeum. (Nagybánya és vidéke. 1898.
aug. 20-iki sz.)

3. A filpesi Szécsiek hagyatéki pöre. (Tört. tár, 1898. 4. füzet.)
4. A történelem és a levéltárak. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
5. Krisztus kinszenvedésének rendje. Egy Mátyás korabeli magyar nemesi társaság emléke. (Turul, 1898. 4. füzet.)
6. Nagy Iván. Nekrolog. (U. ott.)
7. Kisebbségi közlemények a M. Könyvszemle és a Turul hasábjain.
8. Munkában: Nagybánya város monografiája.
9. Szerkesztette a M. Könyvszemlét, mint társszerkesztő a Turult; mint segéd-szerkesztő részt vett az Athenaeum által kiadott Magyar Nemzet Története szerkesztésében.

Kereszty István

segédőr.

1. »Német dalok.« Cziglányi Bélától. — Incze Henrik: Operai Kalauz. — Petőfi zeneszóban. — Major Gyula könyve: Öszhangtan. — Mader Raoul balletzenéje. Sztojanovits Jenő operája: Ninon — Még egyszer a színházi évad. — Két hazai opera. — A művészetért. (Magyar Kritika, 1898. 11., 14., 23., 24. füzetek.)
2. »She«, Sztojanovits »Ninon«-ja. (Vasárnapi Ujság, 1898. 12. 16. számok.)
3. Az operaház éve. — »Éljen Wlassits.« (Aurora, 1898. jún. nov. füzet.)
4. 1148 hirlapunk. — Mader és Sztojanovits művei. (Reggeli Ujság, 1898. 95. 79. 104. számok.)
5. Kegyelmet az operának! — Uj intendáns. — Többszörös szerezposztás. (Zenelap, 1898. 20. 21. 22. számok.)
6. Vezeti a Magyar Szalon zenészeti rovatát.
7. Szerkesztette és számos cikkel ellátta a »Művészeti Tudosító« napilap 1—43. számait.

Dr. Erdélyi Pál

segédőr.

1. Kéziratok tatarozása (Magyar Könyvszemle, 1898. 2. füzet.)
2. A gyöngyösi Toldalék. (U. ott, 1898. 3. füzet.)
3. Balassa versek-e? (Irod. tört. Közl. 1898. 2. füzet.)
4. Garay és Erdélyi. (Garay Album. Szegzárd, 1898.)
5. A Komáromi Énekes könyv. (Egy. Phil. Közl. 1899. 3. füzet.)

6. A XVI—XVII. sz. énekes könyvek. (Kézirat a Magyar Könyvszemle számára.)

Dr. Sebestyén Gyula

segédőr.

1. A Pray-kódex kora. (Magyar Könyvszemle, 1898. 1. füzet.)
2. Az iparművészeti múzeum karácsonyi tárlata (Ethnographia, 1898, 1. füzet.)
3. Titkári jelentés. (Ethnographia, 1898. 2. füzet.)
4. Avarok-e a mai székeltek? (Ethnographia, 1898. 6. füzet.)
5. A tudósok. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
6. Munkácsi Bernáttal szerkesztette az Ethnographiát.

Dr. Áldásy Antal

egyetemi m. tanár, segédőr.

1. Pázmány Péter élete. Budapest, 1898. (Megjelent a Wodianer-féle Magyar Könyvtárban.)
2. A Magyar Nemzeti Múzeum és a külföldi kutatások. (Magyar Szalon, 1898. deczemberi füzet.)
3. Ismertetések és bírálatok a Turul, Magyar Könyvszemle és Magyar Kritika egyes számaiban.
4. Czikkek a Pallas Nagy Lexikonában, a Közgazdasági Ismeretek Tára és a Magyar Jogi Lexikonban.
5. A gróf Zichy család okmánytárának I—VI. kötetéhez név- és tárgymutató. (Kézirat.)
6. Munkában: A nyugati nagy egyházszakadás történetéből egyes részletek; a pecsétán rövid vázlat; az egyetemes középkor története 1250-től 1525-ig; a vatikáni könyvtár története; a magyarországi anabaptisták története.

Dr. Esztegar László

segéd.

1. Adalék Lukácsy Kristóf életrajzához. (Armenia, 1898. évf. 1. füzet.)
2. Jantyk Mátyás. (Magyar Szalon, 1898. okt. füzet.)
3. A bibliografiai szakismeretek megszerzése. (M. Könyvszemle, 1898. 3—4. füzetek.)
4. Index a Magyar Könyvszemle 1898. évfolyamához.
5. La Litterature hongroise dans les vingt dernieres années.

(Extrait du compte rendu des travaux du Congrès bibliographique international tenu à Paris du 13 au 16 avril 1898.)

6. Egy magyar történeti képgyűjtemény. Ernst Lajos gyűjteménye. (Vasárnapi Ujság, 1898. 42. szám.)

7. A brüsszeli repertorium. (Magyar Szalon, 1898. decz. füzet.)

8. Petőfi a külföldön (Petőfi-Album.)

9. Könyvismertetések: Szana Tamás, Markó Károly és a tájfestészet. (Magyar Ujság.) — Koroda Pál, Lira. (Magyarország.) — Magyar Műkincsek. A. Maire, Manuel pratique du Bibliothécaire. Fraknoi Vilmos, Karai László. A brünni könyvészeti kiállítás katalógusa. A magyar kir. közp. statiszt. hivatal nyilvános könyvtárának és térképgyűjteményének czimjegyzéke. P. Bergmans, L'imprimeur Jean Brito et les origines de l'imprimerie en Belgique. O. Mühlbrecht, Die Bücherliebhaberei in ihrer Entwicklung. (Magyar Könyvszemle.) — Zsilinszky M., Csongrádmegye története. (Magyar Kritika.) — Szongott Kristóf, A magyarországi örménycsaládok genealógiája. (Turul.) — B. Auerbach, Les Races et les Nationalités en Autriche-Hongrie. (Ethnographia.)

10. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében és az Ethnographiában.

11. Munkában: A párisi nemzeti könyvtár.

Dr. Melich János
segéd.

1. A gyöngyösi latin-magyar szótártöredék. Kiadja a M. T. Akadémia. 1898. Kivonata megjelent az Akad. Értesítő 1898. évi márcziusi füzetében.

2. A gyöngyösi glosszák. Facsimilével. Budapest. 1898. Kivonata megjelent az Akad. Ért. 1898. októberi füzetében.

3. Deutsche Ortsnamen und Lehnworte des ungarischen Sprachschatzes. Quellen és Forschungen, VI. k. (Ki van nyomva 7 iv.)

4. Jordánszky- és Érdy-kódex; Szavaty, zavagy; Bécsi és a Müncheneri kódex; Szovatos; s néhány szerkesztői izenet. (Magyar Nyelvőr, 1898. 9—10. füzetek.)

5. Pöröly; Magyar jövevények; Rákos; A Schlägl és a Besztercei szójegyzék; Vakol. (Nyelvtudományi Közlemények, 1898. 1. 3. 4. füzetek.)

6. Vegyes közlemények a Magyar Kritika, Magyar Könyvszemle, Ethnographia, Věstnik slovanských starožitnosti cz. folyóiratokban stb.

Dr. Bartha József
segéd. (1898 aug. végéig.)

1. Ismeretlen nyelvemlék a XVI. század első feléből. (Nyelvtud. Közl., 1898. 2. füzet.)
2. Jósika Miklós nyelvújítása. (M. Nyelvőr, 1898. 3. füzet.)
3. Barcsai Ákos csatájáról való gúnydal. (Irod. tört. Közl., 1898. 3. füzet.)
4. A népies szólások peres ügyéről. (M. Nyelvőr, 1898) 5. füzet.)
5. Putnoki levél. (Ismeretlen nyelvemlék.) (M. Könyvszemle, 1898. II. füzet.)
6. Ujabb regényeink. (Kath. Szemle, 1898. I. füzet.)
7. Rendszeres magyar nyelvtan, Gulyás Istvántól. (Phil. Közl., 1898. 3. füzet.)
8. Bacsányi János, Szinnyi Ferencztől. (Phil. Közl., 1898. 4. füzet.)
9. Nyelvújításunk kezdete, Kovalik Jánostól. (Phil. Közl., 1898. 5. füzet.)
10. A gyöngyösi latin-magyar szótártöredék. (M. Könyvszemle, 1898. II. füzet.)
11. Vegyes közlemények a Kath. Szemlében, M. Nyelvőrben, Phil. Közlönyben, Ethnographiában és M. Kritikában.

Kováts László
segéd.

1. Veszprém vármegye története a Pallas Nagy Lexikona számára.
2. Több magyar család (Vay, Vécsey, Wesselényi, Zay, Zichy stb.) története a Pallas Nagy Lexiconában.
3. Okmányok közlése a Történelmi Tárbán.

Dr. Hubert Emil
segéd.

1. A nyelvemléktan alapvonalai. (Doktori Értekezés.) 1898.
2. Nyelvemléktani alapfogalmak. (M. Nyelvőr, 1898. novemberi füz.)
3. Ki volt Bertalan pap, a Döbrentei-kódex másolója. (M. Könyvszemle, 1898. II. f.)

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK JÖVŐJE.¹

A magasabb művelődés azon forrásaiból, melyek a könyvtárakban nyílnak meg, nemzetünk minden időben bőségesen merithetett.

Szent-István király idejétől fogva, oklevelek tanúsága szerint, a székesegyházak és kolostorok mellett keletkező könyvtárak Magyarországon egészen olyan módon képződtek és gyarapodtak, mint a nyugati Európa más államaiban. És mikor a XV. században a humanizmus e téren új irányt nyitott, a budai, esztergomi, váradi, pécsi s egyéb könyvtárak, az azokban felhalmozott kéziratok tudományos természete és fényes kiállítása tekintetében, vetélkedtek azon gyűjteményekkel, melyeket Olaszország egyházi és világi fejedelmeinek tudománypártoló bőkezűsége létesített.

A mohácsi vész következményei a könyvtár-ügyre is súlyos csapást mértek. Azonban már a XVII. század elején meglepő új lendület állott be. Egyrészt a jezsuiták rendházaiban, másrészt a protestáns főiskolák mellett rövid idő alatt jelentékeny könyvtárak alakultak. Ezen impulzus hatása alatt a püspöki székhelyeken, a régi szerzetesrendek kolostoraiban, a török foglalást túlélt könyvtárak szaporítása, a töröktől visszafoglalt területeken új könyvtárak létesítése körül élénk tevékenység indult meg. A XVIII. század vége felé főpapjaink és világi főuraink soraiban híres könyvgyűjtők találkoztak (gróf Batthyány József primás, gróf Batthyány Ignác erdélyi püspök, gróf Esterházy Károly egr

¹ Fraknói Vilmos, múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője a múlt év végén terjedelmes emlékiratot intézett Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ó nagyméltóságához, melyben részletes javaslatokat tett a vidéki múzeumok és könyvtárak fejlesztése tárgyában. A memorandumnak azt a részét mely a könyvtári ügygyel foglalkozik, van szerencsénk, a nyilvánosság számára némileg átdolgozva, e helyütt bemutatnunk.

Szerk.

püspök, Klimó György pécsi püspök, gróf Apponyi Antal, báró Bruckenthal Sámuel, gróf Illésházy István, gróf Rádai Gedeon, gróf Széchenyi Ferencz, gróf Teleki Sámuel, stb.), kiknek az európai könyvpiaczokról nagy áldozatokkal összeszerzett és a hazai történelem kézirati emlékeivel kiegészített gyűjteményeire csodálattal tekinthetünk.

Ezek után állíthatjuk, hogy a jelen század első negyedéig Magyarország könyvtárai a nyugat-európai színvonalon alúl nem állottak. Azonban ettől fogva sem a fejlődő könyvtártudomány, sem a nagy arányokban terjeszkedő tudományos és irodalmi termeléssel lépést nem tartottak.

Igy tehát jelenleg a hazánkban található könyvtárak számát kielégítőnek tekinthetjük ugyan; de azoknak állapota, rendezésük és kezelésük, gyarapodásuk és felhasználásuk szempontjából, a jogosult igényeket ki nem elégítheti.

Mindenek előtt feltűnő az a tény, hogy önálló állami könyvtár Magyarországon egyáltalán nem létezik, és az állam rendelkezése alatt álló könyvtárak (a magyar nemzeti múzeumi kivételével) mind tanintézetek szolgálatában állanak. Ellenben, hogy csak egy példát hozzak föl, Olaszország tizenhat városában van olyan »autonom« könyvtár, mely anélkül, hogy más intézethez volna csatolva, a tudomány munkásainak és a művelt nagy közönségnek szolgálatára van rendelve.

Továbbá csak Budapesten, Kolozsvártt, Nagy-Szebenben és Szegeden vannak könyvtárak, a melyeknek tisztviselői egészen a könyvtárnoki teendőknél élhetnek.

Vége alig hat-hét olyan nyilvános könyvtár van az országban, mely a könyvkészlet folytonos, tervszerű kiegészítésében, az olvasóterem berendezésében és használhatása módozataiban a tudomány munkásai és a nagy közönség szellemi szükségletei kielégítésére alkalmas.

Nem szükséges megokolnunk, hogy ezen állapotok megszüntetése tudományos irodalmunk felvirágoztatásának és az általános műveltség színvonalának emelése érdekében egyaránt szükséges.

Elfogultság és egyoldalúság volna hinni, hogy ez a megoldásra váró feladatok között a legsürgösebb. A közigazgatási, közgazdasági, közművelődési és humanitárius problémák egész sorozata hozható fel, melyeknek nagyobb fontosságát elvitatni

nem lehet. Azonban az állami élet és a nemzeti művelődés egészséges fejlődése követeli, hogy egyidejűleg minden téren kellő összhangban érvényesüljenek a haladás eszméi.

És így nem tartózkodunk a teendőkre nézve javaslatainkat részletesen előterjeszteni.

A nyilvános könyvtárban, hogy hivatását betölthesse, négy kelléknek kell találkozni:

a) Szükséges, hogy megfelelő javadalom lehetővé tegye a hazai és külföldi irodalmak legújabb kiváló termékeinek, úgyszintén a legjelentékenyebb hazai és külföldi folyóiratoknak beszerzését;

b) naponként, főképen az esti órákban, megnyitott két olvasóteremmel legyen a könyvtár ellátva, amelyeknek egyike a tanuló ifjúságot, másika az ismereteit gyarapítani óhajtó közönséget fogadja be, és amelyekben szabadon használható jól megválasztott kézikönyvtár állittatik föl;

c) könnyen használható czédula- és szak-katalógusok álljanak az olvasók rendelkezésére;

d) szakképzett és más hivatalos állásban el nem foglalt legalább egy tisztviselő legyen a könyvtárban alkalmazva.

Ilyen nyilvános könyvtárak számára természetesen ajánlkoznak a törvényhatóságok székhelyei és az egyes vidékek szellemi központját képező nagyobb városok, hogy ekként a nemzeti kultúrának e téren is tényezőivé avattassanak.

Ez oly módon volna eszközölhető, ha ezen helyeken a létező könyvtárak egyike nyilvános könyvtárrá fejlesztetnék. E mellett oda kellene hatni, hogy azok a városok, a melyek régi levéltárakat megőrizték, ezeknek történeti érdekű anyagát e könyvtárakkal kapcsolatba hozzák. Ez által a levéltári anyag tudományos feldolgozása könnyítettetné meg, egyúttal annak a közoktatás és a magasabb művelődés szolgálatába való bevonása éretnék el.

Amennyiben egyes helyeken netalán több könyvtár léteznék, ezek, tulajdonosaik kívánatára, a tulajdonjog fenntartása mellett, egyesíthetők volnának. Amire azért kellene igyekezni, mert összes könyvtáraink kellő kifejlesztése nem lehetséges. Ott pedig, hol az egyesítés, bármilyen oknál fogva, ki nem vihető, azon kellene lenni, hogy a nyilvános könyvtárban az ugyanazon város területén levő egyéb könyvtárak czédula-katalógusai elhelyeztessenek.

A nyilvános könyvtárak gyarapításának és használatának

előmozdítására jó szolgálatokat tehetnek a városi könyvtár-egyesületek, amilyenek Szabadkán és Zomborban hasznosan működnek; ahol az egyesületi tagok évi díj fizetése mellett a könyvek kikölcsönzésének kedvezményét is élvezik, és bizottság útján a könyvtár kezelésére és gyarapítására befolyást gyakorolnak.

Addig is, amíg ez elérhető, gondoskodni kell, hogy az országnak legalább legjelentékenyebb néhány városában a jelzett kellekkel bíró könyvtárak létezzenek. Ennek szükségességét a vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltósága is hangoztatta a köteles példányokról benyújtott törvényjavaslat indokolásában. »Elérkezettnek látom az időt arra, — ezek a miniszter szavai — hogy a vidéken erős kulturális központokat teremtsünk, melyek a szeretlen abnormis kulturális centralizáció bizonyos levezetése után, a magyar kultúrának fókusai legyenek, melyek az illető vidékre kulturális erejükkel ránehezdedjenek.«

Ezen kulturális gócpontok megteremtésében — nézetem szerint — különösen figyelemben részesítendőek azok a városok, amelyekben :

- a) felső tanintézetek állanak fönn ;
- b) jelentékeny könyvtárak találhatók ;
- c) az érdeklődés és áldozatkészség eddigi spontán megnyilatkozása a célba vett kulturális hatás elérésének biztosítékát nyújtja ;
- d) a magyar állam-eszme és a magyar nemzetiség érdeke előtérbe lép.

Mind a négy szempontból a vidéki városok között négy város jöhet tekintetbe.

Kolozsvárt az erdélyi múzeum-egylet és az egyetem egyesített könyvtárai, melyek alapításuk óta kitünő vezetés alatt állanak, rendezés, kezelés és kiegészítés tekintetében minden igénynek teljesen megfelelnek. Azonban a mostani ideiglenes helyiségben mindinkább érezhetőek a hely szűkével járó bajok és nehézségek, melyek mind a szaporodó könyvkészlet elhelyezésénél, mind az olvasótermekben jelentkeznek. Megszüntetésüket, az egyetemi oktatás kellő eredményének biztosítása szempontjából is, tovább halasztani nem szabad. Reméljük, hogy az állandó könyvtárpépület létesítésénél mindazon igények, a melyeket a könyvtártudomány mai állásában egy oly jelentékeny könyvtárral szemben méltón emelhetünk, kielégítést fognak nyerni, és az új könyvtár különösen

oly berendezésű olvasótermekkel fog birni, a minőket a tudományos munkásság különböző irányai követelnek.

Az erdélyi múzeum-egylet könyvtára van arra hivatva, hogy az erdélyi nyomtatványokat lehető teljességben megőrizze. A felsőbb rendeleteket, melyek alapján eddig az erdélyi nyomdától köteles példányokat kapott, az 1897. évi XLI. t.-cz. hatályon kívül helyezte. Azonban a törvény végrehajtásáról szóló miniszteri rendelet az országos főfelügyelőségnek rendelkezésére bocsátván a sajtóügyi vádhatóságokhoz beküldött köteles példányokat, lehetővé teszi, hogy az Erdély területén működő kolozsvári főügyészséghez és marosvásárhelyi ügyészséghez beküldött köteles példányokat az erdélyi múzeum-egyletnek engedje át.

Sőt a főfelügyelőség a budapesti nyomdák köteles példányait túlnyomó részben szintén ezen könyvtárnak kívánja felajánlani.

Pozsony városa, történeti multja, földrajzi fekvése, lakosságának száma és műveltsége, tanintézeteinek és egyúttal könyvtárainak jelentősége által egyaránt magára vonja a figyelmet.

Könyvtárai között leggazdagabb az evangelikus liceumé, melynek átlaga az 50,000 kötetet meghaladja.

A királyi jogakadémia könyvtára főképen a tanári karnak nyújt tudományos eszközöket.

A királyi katolikus főgimnázium könyvtára messze meghaladja a középiskolai igények színvonalát, amennyiben az egykori pozsonyi jezsuita-kollégium könyvkészletét foglalja magában.

A káptalan könyvtára főleg középkori kódexekben és XVI—XVII. századbéli nyomtatványokban gazdag.

Miután ezen könyvtárak a nagyközönség szolgálatára nem állanak, mintegy húsz év előtt bizottság alakult, mely azt a czélt tűzte maga elé, hogy Pozsonyban a közszükségletnek megfelelő könyvtárt létesítsen. E célra egyes buzgó férfiak (Simonyi Iván és mások) úgyszintén két feloszlott társadalmi egylet egész könyvgyűjteményüket ajánlották föl. Az így egybegyűlt, mintegy négyezer kötetből álló könyvkészlet egyik állami épület földszintjén kapott egy nagy teremből és öt kisebb helyiségből álló otthont, amely azonban a könyvtár fentartásához szükséges pénzüsszeg hiányában mai napig megnyitható nem volt.

A bizottság folyó évi május hó 8-ikán a miniszterhez intézett kérvényében ezer forint évi segély biztosításáért folya-modott.

A főfelügyelőség, mielőtt ezen ügyben a miniszternek jelentést tenne, szükségesnek látta, hogy a hely színén a könyvtár helyiségeiről, a könyvkészlet értékéről és rendezéséről tájékozást szerezzen.

A könyvtár jelenlegi helyisége a czélnak megfelel, amennyiben négyszerte-ötszörte nagyobb könyvanyag befogadására is elegendő, és könnyen foganatosítható átalakításokkal kényelmes olvasóterem rendezhető be.

A könyvtár betűrendes törzslajstroma teljesen, a czédulakatalógus háromnegyed részben készen áll. Sőt nyomtatott jegyzék is van.

A könyvkészlet magán viseli ugyan többféle eredetének és esetleges alakulásának bélyegét, de ismeretterjesztő és művelő hatású értékes művekben bővelkedik, és így a közhasználatnak átadása nagy mértékben kívánatos. Ennélfogva a főfelügyelőség jövő évi költségvetésében a könyvtár segélyezéséről gondoskodni szándékozik.

Azonban teljesen kétségtelen, hogy a magánbuzgóság ezen elismerésre méltó alkotása, sem jelen állapotában, sem a segélyezés által várható jövő fejlődésében, Pozsony város jelentőségével és mindinkább fokozódó kulturai szükségleteivel nem áll összhangzásban.

Ez utóbbiak kielégítésére két módozat között választhatni.

Az egyik az, ha a miniszter arra határozza el magát, hogy a jogakadémia könyvtárát nagy, nyilvános állami könyvtárrá fejleszti, amely esetben a főgimnázium gondjaira bizott régi jezsuitakönyvtárt lehetne vele egyesíteni, és nézetem szerint talán a káptalan is készséggel ráállana, hogy nagybecsű régi könyvtárát, tulajdonjoga föntartásával, letétben ott helyezze el.

Ez esetben a kitűzött czél elérésére szükséges volna:

- a) megfelelő olvasótermek berendezése;
- b) egy könyvtárnok és az első években egy napidijas, valamint egy szolga alkalmazása;
- c) a könyvtár gyarapítására évi ezer forint előirányzása.

A másik módozat az, hogy a város vegye át a könyvtári bizottság által gyűjtött készletet, gondoskodjék annak méltó elhe-

lyezéséről, hozza azt kapcsolatba levéltárával és a városházán elhelyezett múzeummal, melyről alább lesz szerencsém szólani. Ily módon Pozsony városa nevezetes kulturái intézményével gazdagodnék, melynek jótékony hatása csakhamar általánosan érezhető volna. A város, mely könyvtár-egylet létesítésével a magánáldozatkészségre is kétségkívül sikerrel számíthat, természetszerűen igényt tarthatna arra, hogy az állam részéről évi pénzsegélyben részesüljön.

A pozsonyi királyi ügyészség területén fekvő nyomdák köteles példányai a létesítendő nyilvános könyvtárt fogják gyarapítani.

Nagyvárad, mint királyi katolikus jogakadémia, főgimnázium, főreáliskola, két fi-növelde, papnevelő-intézet, királyi tábla, két püspökség és tekintélyes múzeum székhelye, a Tiszán túl fekvő országrész kulturái központjának minden kellékét egyesíti.

Nyilvános könyvtár alapjául a jogakadémia könyvtára szolgálhat, mely több mint 12,000 kötetből áll, és évi öt-hatszáz forintnyi javadalmából az újabb tudományos irodalom termékeivel célirányosan gyarapodott; azonban lajstromozási rendszere elavult, cédula-katalógusa pedig egyáltalán nincs.

Ezen könyvtár jelentékeny kiegészítésre találna, ha a bihar-megyei és nagyvárad múzeum, fentartva tulajdonját, átengedné saját könyvtárát, melynek közhasználatra megnyitását lehetetlenné teszi az a körülmény, hogy a múzeum helyiségei nem fűthetők. Az Ipolyi-gyűjteményhez tartozó nagyértékű műtörténelmi könyvkészlet ily módon közkinccsé válnék.

A kifizőtt cél elérésére ugyanazok az intézkedések volnának szükségesek, melyeket a pozsonyi jogakadémia könyvtáráról szólva, jeleztem

A nagyvárad királyi ügyészségnél összegyűlő köteles példányok ezt a könyvtárt gazdagíthatnák.

Nem kételkedünk, hogy Nagyvárad szabad királyi város törvényhatósága és közönsége készséggel támogatná áldozataival a közoktatási kormányt.

Kassán, a Tiszán inneni országrész metropolisában, két könyvtár jó tekintetbe.

A több mint húszezer kötetből álló jogakadémiai könyvtár nagybecsű régi és új munkákat foglal magában. Azonban elégtelen helyiségeiben, melyek czélszerűtlenül vannak bútorozva, a mostani

könyvkészlet sem helyezhető el. A rendezés és lajstromozás a leg-szerényebb igényeket sem elégíti ki. Olvasóterme, mivel bútorozva nincs, ekkorig nem volt megnyitható.

Nagy reményekre jogosít Kassa szabad királyi város törvényhatóságának azon fenkölt szellemű ténye, mely szerint százezer forintnyi költséggel diszes palota építéséhez fogott, hogy abban méltó otthont leljenek a felsőmagyarországi múzeum-egylet gyűjteményei. Ezekhez tartozik egy közel tizennégyezer kötetből álló könyvtár, mely ekkorig rendezetlen és lajstromozatlan állapotban volt. A könyvtár befogadására szánt helyiség mellett tágas olvasóterem fog berendeztetni. A város által fizetéssel és a palotában lakással ellátandó igazgató a könyvtárnoki teendőik végzésére is hivatva lesz.

A jogakadémiai és múzeumi könyvtárak egyesítése ki nem vihető. Ennek következtében a kettőnek kulturái feladatai között pontos határvonalat kellene húzni.

A jogakadémiai könyvtár megmaradna szorosan a tanintézet szolgálatában. E végett sürgetően szükséges

- a) a könyvtár rendezése és lajstromozása,
- b) az olvasóterem bútorzása és megnyitása,
- c) a tanár-könyvtárnok mellett egy állandó napidíjas alkalmazása és az állami ösztöndíjt élvező joghallgatóknak a rendezés munkájába bevonása.

A múzeum-egylet könyvtárának rendeltetése volna a város művelt közönségére gyakorolni vonzó erőt.

Evégből szükséges, hogy

- a) az olvasóterem, melyben szabadon használható kézikönyvtár és folyóiratok helyeztetnének el, az esti órákban is nyitva álljon:
- b) a könyvtárnak a jövőben kellő mértékben való gyarapításáról a törvényhatóság állami segélyvel és esetleg létesítendő könyvtár-egyesület közreműködésével, gondoskodjék;
- c) a múzeumi igazgató könyvtárnoki képzettséggel is bírjon;
- d) a könyvtár és az olvasóterem bútorzása és rendezése munkájában a város a főfelügyelőség közreműködését vegye igénybe;
- e) a könyvtár a kassai királyi főügyészség köteles példányainak megőrzésére vállalkozzék.

Végre a város törvényhatóságának figyelmébe ajánlanók, hogy dús levéltárának történeti részét a múzeummal szerves kapcsolatba hozza.

Míg ezen négy városban a könyvtár-ügy fölkarolása a leg-sürgősebb feladatot képezi, betűrendben szólunk a többi helyekről, amelyeknek könyvtári viszonyai a rendezést, javítást, támogatást igényelik.

Alsó-Kubinban Csaplovics János hagyományából Árva vármegye birtokában van az ország legtekintélyesebb megyei könyvtára. Ezen, több mint 50,000 kötetből álló, becses gyűjtemény, az árvai uradalom nemes áldozatkészségéből, imént új helyiségeket nyert a megye házában. A megye törvényhatósága a könyvtár rendezése és használhatóvá tétele érdekében könyvtárnoki állást rendszeresített, melynek betöltője a levéltárat is kezeli; melléje pedig egy napidijast rendelt a könyvek lajstromozására. Sajnos, a munkaerő elégtelensége miatt, ez a munka sok évig fog eltar-tani. Siettetése végett kívánatos, hogy a főfelügyelőség, saját java-dalmából, némi segélylyel támogassa a megyét.

Aradon a Kölcsey-egylet sokoldalú buzgó tevékenységét nyilvános könyvtár alapítására is irányozza. Miután évek során mintegy kétezer kötetet gyűjtött össze, legujabban, felhasználva a kedvező alkalmat, Aczél Péternek mintegy 15,000 kötetre menő nagybecsű könyvtárát szerezte meg, úgy hogy az 5000 forintnyi csekély vételért 30 éven át törlesztendő kölcsön útján fedezi.

Ezen két gyűjteménynek már is tekintélyes könyvkészlete még tetemesen gyarapítható volna.

Ugyanis a főgimnázium, saját tanári és ifjúsági könyvtárain kívül, bírja

- a) Arad város ajándékából az Orczy-féle könyvtárt,
- b) a Vásárhelyi család ajándékából ezen család könyvtárát,
- c) Fábian Gábornak a család által átengedett könyvtárát.

Ezen összesen több mint 20,000 kötetre menő három gyűjtemény — lehetőképen — a Kölcsey-egyletével egyesítve, tekintélyes könyvtárt alkothatna.

Kívánatos volna, hogy a kivételes arányokban fejlődő és a kulturai intézményeket áldozatkészséggel felkaroló város törvényhatósága, a Kölcsey-egylettel karöltve, az állam és a vármegye

támogatása mellett, módot találjon önálló múzeumépület emelésére s abban nyilvános könyvtár megnyitására.

Budán a budai könyvtáregyesület 1892-ben alakulva, a budai oldalon egy nagy nyilvános könyvtár létesítését tűzte ki feladatává, a melyben a főváros tekintélyes részének és a közeli vidéknek közönsége megtalálhassa a tanulmányaihoz, ismeretei gyarapításához, tudományos hajlamai kielégítéséhez szükséges eszközöket; s e czéllal kapcsolatban egyidejűleg népkönyvtárak szervezésén is fáradozik, melyek az egyes kerületekben s a vidék alkalmas pontjain a nép művelődésének támogatására szolgáljanak.

Tagjainak száma 1897 végén 298 volt. Eddigi fáradozásainak szép eredménye a II. kerületi (Toldi Ferencz-utczai) népiskolában elhelyezett, 10,518 drbból álló könyvtára, melynek végleges felállítására az építendő budai vigadóban remél helyet kaphatni. E könyvtár 1894 óta szakkönyvtárra és népkönyvtárra oszlik, s az utóbbi, mint ilyen, a II. kerület lakosságának igényeit igyekszik kielégíteni. A Krisztinavárosban hasonló népkönyvtár alapítása most van folyamatban; ennek anyagát a felosztott I. ker. polgári olvasókör 10,000 kötetre menő könyvtára fogja képezni.

A miniszterium 1898 folyamán már részesítette némi segélyben az egyesületet, mely az állami támogatáshoz kötött feltételeknek, mint arról Közlönye és Évkönyve révén a nyilvánosság előtt tett jelentései tanuskodnak, egész működésével teljesen megfelel s így a további segélyezésre érdemes.

Debreczenben az ev. ref. főiskola több mint 60,000 kötetet magában foglaló nagy könyvtára a legutóbbi években nyilvánossá lett azon czélszerű intézkedés által, mely szerint egy 8000 kötetnyi kézi könyvtárral felszerelt, 25—30 olvasónak befogadására alkalmas olvasóterem nyitattott meg. A könyvtár gyarapítására évi 900 forintnyi, viszonylag nem csekély összeg fordíttatik.

Azonban a nagy könyvtár rendezése és lajstromozása, mivel a könyvtárnok idejének nagy részét tanári teendők foglalják el, nem folyhat kielégítő gyorsasággal.

Jelenleg a városi lakosság vezérlő köreiből egy városi könyvtár alapításának eszméjével foglalkoznak. Örömmel üdvözljük a nemes szándékot. Azonban félok, hogy valósítása leküzdhetetlen nehézségekbe fog ütközni, legjobb esetben csak hosszú idő múlva várható.

Ellenben a kitűzött cél bizonyára könnyebben és hamarább volna elérhető, ha a város törvényhatósága figyelmét és áldozatkészségét a kollégiumi könyvtár fejlesztésére irányozná, oly módon, hogy egy új olvasóterem megnyitását, állandó könytár-ór alkalmazását, a lajstromozás siettetését és a könyvkészlet nagyobb mérvű gyarapítását tenné lehetővé.

Azt hisszük, nem volna nehéz módot találni arra, hogy a város támogatása a könyvtár czimében kifejezésre jusson és a város tanácsa a könyvtár igazgatására, névszerint a könytár-ór megválasztására befolyást gyakoroljon.

A debreczeni kir. főügyészség nyomdáinak köteles példányait, a szabolcsmegyei nyomtatványok kivételével, a kollégiumi könyvtárnak kívánjuk felajánlani.

Halason az ev. ref. egyháznak a főfelügyelőség szervezése adott impulzust arra, hogy a ref. főgimnáziumban elhelyezett 32,000 kötetnyi könyvtárát a vele kapcsolatos érem- és régiséggyűjteménnyel együtt nyilvánossá tegye s a könyvtár olvasótermét a közönség előtt megnyissa. Hogy e szándékát megvalósíthassa, rendszeres állami támogatásra van szüksége, a mit kétségkívül meg is érdemel.

Kecskemét város törvényhatósága követésre méltó áldozatkészséggel fáradozik jelenleg városi nyilvános könyvtár és múzeum létesítésén. A levéltárban eddig összegyűjtött 3000 kötetnyi könyvkészlet kiegészítésére és felállítására 8000 frtot, a könyvtár és múzeum fentartására pedig évi 500 frtot szavazott meg s állandó helyiségről az ujonnan épült város házán gondoskodott számára. A város a könyvtár és az azzal kapcsolatos múzeum céljaira 500 frtnyi állami segélyösszeg kieszközlését kérte a főfelügyelőségtől. Tekintetbe véve nemes buzgólkodását és azon szakavatott eljárását, melyről az előmunkálatok felől tett jelentése tanuskodik kérését a legmelegebben ajánljuk a miniszterium figyelmébe.

Komáromban Kulesár István érdemdús hirlapíró hagyományából a vármegye 3747 kötetből álló becses könyvkészletet nyert, mely későbbi ajándékok és szerzemények által 1862-ig 6238 darabra szaporodott. Ettől fogva a törzsanyag gyarapodásáról összesített jegyzék nem vezetett. Sem czédula-katalógus, sem szakrepertórium nem létezik. Az 1862-ben elhelyezés szerint

összeállított katalógus sem használható, mert a könyvtár azóta sokszor változtatta helyét.

Ujabbán Ghyecz Kálmán hagyományából 1817 művet magában foglaló, cédula-katalógussal, betűrendes jegyzékkel és szak-repertóriummal ellátott becses gyűjteménye is a vármegye birtokába jutott.

Ezen tekintélyes könyvkészlet a vármegye levéltárában a levéltári személyzetnek (mely azonban csak egy tisztviselőből áll) felügyelete alatt van elhelyezve. Eszerint csak igen korlátozott módon, egyedül kikölcsönzés útján használható. Már pedig, hogy a város lakosságában az irodalom iránti érdeklődés nem hiányzik, mutatja az a körülmény, hogy 1897-ben 458 térítvényre adtak ki könyvek.

Kulcsár István hagyományából és más adományokból a könyvtárnak mintegy 5000 forintnyi alapja van, amelynek jövedelméből azonban 1897-ben csak 19 forintot fordítottak könyvek vásárlására.

Ezek után javasoljuk, hogy Komárom vármegye törvényhatóságának figyelme a könyvtárügyre hivatásuk föl, azon kérelemmel, hogy a könyvkészlet rendezése, lajstromozása és olvasóterem megnyitása tárgyában czélszerűeknek mutatkozó intézkedések iránt a kormánynak előterjesztést tegyen.

Marosvásárhelyt gróf Teleki Sámuel alapítványa, az általa egybegyűjtött, nyilvános használatra szentelt és megfelelően javadalmazott nagyértékű könyvtár régóta képezi az irodalomban, sőt országgyűlésen is gyakran felhangzó panaszok tárgyát.

A díszesen elhelyezett könyvtár, melynek használatát az alapító az 1796—1811. években közzétett katalógussal is megkönnyíteti kívánta, az ő halála óta rendeltetésének egyáltalán nem felel meg. Rendszeres gyarapítására nem gondoltak, még a sorozatos munkák folytatását is mellőzték, úgy hogy a csonka munkák nagy számban találatnak. Ujabbán Récsi Emil jogtudós könyvtára szereztetett meg, a mely azonban könyvtárilag feldolgozva nincs. A nagy könyvtárnak 1826-ban készült és a hetvenes évekig folytatott katalógusa sincs kielégítő módon szerkesztve. Cédula-katalógus nem létezik. A könyvtárnak nyilvánosnak kellene lennie; mindazáltal hivatalos órák, melyekben a könyvtár nyitva található, nincsenek megállapítva, és az, a ki

a könyvtárt használni kívánja, esetről esetre a könyvtárnokhoz kénytelen fordulni.

Jelentékeny kultúrai érdekről és egy fenkölt szellemű főúr nemes intenczióinak tiszteletbentartásáról lévén szó: azon kérelemmel fordultunk a vallás és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy a gróf Teleki családnál az alapítvány rendelkezéseinek érvényre emelése végett a megfelelő lépéseket megtenni méltóztassék.

Nyiregyházán Szabolcsmegye törvényhatósága a jelen év elején a miniszteriumnak jelentést tett azon szándékáról, hogy a megye székhelyén nyilvános könyvtárat alapít, és annak támogatására a fővárosi közkönyvtárak másodpéldányainak és a szabolcsmegyei nyomdák főügyészi köteles példányainak átengedését kérte.

Mindkét kérelem teljesítését a főfelügyelőség hathatósan ajánlja, s egyúttal fel fogja kérni a megye törvényhatóságát, hogy a könyvkészlet lajstromozása, rendezése, közhasználatra adása és gyarapítása érdekében intézkedéseket tegyen, és ezekről a főfelügyelőséget értesítse.

Selmecz-Bélabánya sz. kir. bányaváros törvényhatósága a miniszterium tudomására hozta, hogy történelmi becsű régi levéltárának rendezésével kapcsolatban városi könyvtárt és múzeumot óhajt létesíteni, a mely feladatok megoldásához az országos főfelügyelőség közreműködését kérte ki.

A három helyen őrizett levéltári anyag egyesítésére és fölállítására alkalmas helyiség megválasztása és a rendezés elvei iránt a város törvényhatósága a főfelügyelőség kiküldött tagjával megállapodásra jutott.

A levéltárban őrzött régi becses könyvanyag alapját képezheti a létesítendő városi könyvtárnak, mely első sorban az u. n. alsómagyarországi bányavárosokra vonatkozó és azoknak nyomdáiban napvilágot látó nyomtatványok összegyűjtését tűzhetné ki eladataiul. E végből a budapesti főügyészség példányaiból a bányavárosok nyomdatermékei Selmeczbánya városának volnának felajánlhatók.

Ezen könyvtárnak szélesebb körre való kiterjeszkedése is kívánatos volna. Mielőtt azonban erre vonatkozólag a miniszterium elé javaslatot terjeszhetnénk, a város törvényhatóságával további tárgyalás mutatkozik szükségesnek.

Szabadkán 1892-ben néhány buzgó férfiú, élükön Iványi István főgimnáziumi tanárral, egyesületet szervezett oly czélból, hogy tagjainak évi díjaiból a városban adományokból egybegyűlt könyvanyagot rendezze és közkönyvtárrá fejlessze, mely az 1897. év végével, nyomtatott jegyzékének tanúsága szerint, 2809 munkából (mintegy 5000 kötetből) állott. A jelen évben pedig a város megszerezte az egylet számára néhai Jámbor Pál hírneves költőnek főképen az idegen szépirodalmak műveiben gazdag gyűjteményét.

A közkönyvtárnak lelkes pártfogója van Szabadka város törvényhatóságában, mely évi 200 forintnyi segélyezésen felül két szobából álló helyiséget engedett át. Az egyik szobában a könyvek vannak elhelyezve, a másik olvasótermül szolgál, mely hetenkint négyszer van nyitva és pedig nemcsak az egyesület tagjai, hanem mások számára is.

Éppen azért, ámbár az egyesület tagjainak száma az utóbbi időben 90-re apadt le, a könyvtár állami támogatásra méltán igényt tarthat, 1898-ban máris 200 forintnyi segélyben részesült és a főfelügyelőség a saját javadalma keretén belül megfelelő segélyt fog részére előirányozni.

Szegeden a Somogyi-könyvtár mind könyvkészletének értéke, mind rendezett állapota, tervszerű gyarapodása és a látogatók nagy száma tekintetében a legelső helyet foglalja el a városi könyvtárak között. A könyvtár-alapító, Somogyi Károly esztergomi kanonok nagylelkűségével egyenlő színvonalon áll a város bőkezűsége, mely a közművelődésnek szentelt díszes palotában helyezte el, szakképzett buzgó igazgató gondjaira bízta és gyarapításáról gondoskodik. Mintául szolgálhat a könyvtár más városoknak, melyeket meggyőzhet arról is, hogy jól felszerelt olvasóteremmel rendelkező nyilvános könyvtár nagy mértékben képes fölébresztetni és fokozni a tudomány és irodalom iránti érdeklődést. Erről tanúságot tesz az a tény, hogy 1897-ben 7000-nél többen keresték föl az olvasótermet.

Ezen könyvtárral szemben más teendőnk nincs, mint a szegedi főügyészség területén levő nyomdák termékeit rendelkezésére bocsátani.

Temesvár számos könyvtárral dicsekszik, amelyek egyenként még saját különleges föladatukat is csak szűk korlátok között tölthetik be, míg egyesítve tekintélyes közkönyvtár alapját képezhetnék. Ilyenek:

a) A városi könyvtár, mely néhány év óta évenként 5—600 forintnyi aldozattal rendszeresen gyarapíttatván, jelenleg mintegy 3000 kötetet számlál, és egy főreáliskolai tanár gondjaira van bízva.

b) A délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum-társulat könyvtára, mely a vármegye által emelt új múzeum-épületnek egyik termében van felállítva, szintén mintegy 3000 kötetet foglal magában, de a társulat csekély jövedelme miatt vételek által alig gyarapodhatik.

c) A délmagyarországi természettudományi társulatnak ugyanott külön elhelyezett, mintegy 1500 kötetből álló könyvtára.

d) A temesvári jogász-egyesület könyvtára.

A temesvári kir. főügyészség köteles példányait a városi, könyvtárnak kívánjuk felajánlani.

Tiszafüreden hat év előtt alakult a tiszafüredi múzeum-egylet, mely múzeumot alapított, majd 1896-ban alapszabályait átdolgozva, mint tiszafüredi múzeum- és könyvtár-egylet, nyilvános könyvtárat is létesített, beolvasztva ebbe a helybeli két kaszinó birtokában levő könyvgyűjteményeket is. A mintegy 4200 darab tárgyat és 2500 kötetnyi könyvet számláló gyűjtemény az egyesület vezetése alatt áll, de Tiszafüred község tulajdonát képezi, mely 1896 őszén az új községháza épületében két termet bocsátott a gyűjtemények felállítása végett az egyesület rendelkezésére és évenként 150 frtnyi összeggel járul azok gyarapításához. Az egyesület bevétele a tagdíjakból nem haladja meg a 100 frtot és így működését főleg a berendezkedés első éveiben csakis az állam támogatása mellett folytathatja kellő eredménnyel.

A miniszterium már az 1895. évtől kezdve részesítette az egyesületet segélyben s annak állandósítását hozta kilátásba. A dicsérendő buzgalommal működő egyesület a jövőben is bizonyára méltóvá fogja magát tenni az állam támogatására.

Trencsén, báró Mednyánszky Dénes akadémiai tag hagyományából, néhány év előtt nagyértékű könyvgyűjteményt kapott, amelynek alapját a hagyományozó atyja — szintűgy, mint maga a hagyományozó, nagy műveltségű történetbúvár és politikus — vetette meg. Ez a könyvtár ládába csomagolva várja az intézkedéseket, melyek elhelyezését és a közhasználatnak átadását lehetővé fogják tenni.

Turóc-Szent-Mártonban múzeumi tót társaság alakult a

felvidék tótajkú lakossága kulturális emlékeinek összegyűjtésére. A főfelügyelőség kötelességének tekinti azt, hogy figyelmét a nem-magyar ajkú lakosság körében jelentkező kulturái mozgalmakra kiterjeszse, mert oda kell hatni, hogy azok a magyar állam érdekeivel összhangzásban álljanak, a nemzeti egység kötelékeinek nem meglazulására, hanem megerősítésére célozzanak. Ezért egyrészről támogatásban kell részesíteni minden hazafias törekvést, és másrészről alkalmat kell keresni arra, hogy az állami főfelügyelet kellő hatályossággal érvényesüljön.

Ezen szempont vezérelte a főfelügyelőségét, mikor a turóc-szent-mártoni múzeumi tót társaság segély megszavazása tárgyában benyújtott kérvényét pártolólág terjesztette a miniszter elé. Fel-fogásunkat helyeselvén, a miniszter a segélyt megadta.

Augusztus hó folyamán dr. Fejérpataky László felügyelő a múzeumot meglátogatván, jelentésében teljes elismeréssel nyilatko-zik azon eredményről, amit a társaság vezetőinek és tagjainak buz-gósága néhány év alatt felmutathat. Azonban konstatálja, hogy a múzeumban mindent gondosan elmellőztek, ami a látogatót arra figyelmeztethetné, hogy a gyűjtemények a magyar állam területén léteznek, s Magyarország tótajkú lakosságának kulturái életében kívánnak tényezőkül szolgálni. Sőt ennek célzatos ignorálása föl-tűnő módon lép előtérbe a könyvtár rendezésénél az által, hogy a könyvkészlet két főcsoportra van osztva, melyeknek egyike *Slovenica*, másik a *Slavica* elnevezést visel, és az előbbibe vannak beosztva a Magyarországra vonatkozó, részben magyar nyelvű munkák is. Amely felosztás sem a könyvtártudomány tanainak, sem a gyakorlati célszerűségnek szempontjából nem igazolható.

Nem kevésbbé kelt megütközést a régiségi osztály egyik termében a főhelyet elfoglaló térkép, mely Magyarországnak Pozsonytól keletre képzelt vonal irányában elvágott északi részét ábrázolja, és az összes helyneveket tót nyelvre gyakran egészen önkényesen fordított formában tünteti föl.

A főfelügyelőség nem mulasztotta el a társaságot figyelmez-tetni arra, hogy ily eljárás a tót lakosság körében netalán még lappangó elfogultság ápolására alkalmas és a magyar nemzeti érzést mélyen sérti. Minélfogva felhivta, hogy a könyvtár új ren-dezése és a térkép eltávolítása iránt intézkedjék. Egyúttal figyel-meztette, hogy úgy tesz jó szolgálatot a tót ajkú felvidéki lakos-

ságnak, ha kulturái érdekeit a magyar állameszme kultuszával összhangzásba hozza, és a maga hatáskörében a magyar tudományos és művelődési törekvésekkel lehetőleg benső kapcsolatba lépni iparkodik.

A múzeumi tót társaság ez átíratra november hó 15-ikén kelt válaszában, hazafias érzelmeinek hangoztatása mellett, kijelentette, hogy a felszólításnak minden tekintetben eleget fog tenni. A mit őszinte örömmel hoztunk a miniszter tudomására.

Ugyancsak a turóc-z-szent-mártoni tót társaság a főfelügyelőség közbenjárását kérte ki avégből, hogy neki adja át a kormány a feloszlattott szláv Maticza vagyonát és gyűjteményeit.

A főfelügyelőség a társaság ezen kívánságát nem támogathatja.

A kormány, mikor a Maticzát feloszlatta, kinyilatkoztatta, hogy, ha alakul egy olyan irodalmi társaság, mely a Maticza kulturái feladatainak megoldására vállalkozik, de egyuttal a magyar állam iránt tartozó köteleességek hűséges teljesítése tekintetében biztosítékot nyújt, — annak a Maticza gyűjteményeit és vagyonát kiszolgáltatja.

Kétségekivül szomorú az a tény, hogy a magyar állam tudományos gyűjteményeket lefoglalva tartani kénytelen; módot kellene tehát keresni arra, hogy ezen abnormis állapotnak mielőbb véget lehessen vetni.

Versecz, ez a kulturái érdekek irányában kivételes figyelmet és áldozatkészséget tanusító város, mintegy 25,000 kötetből álló könyvtárral rendelkezik, amely azonban a fiúiskola épületének helyiségeiben csak ideiglenesen és kevésbé czélszerű módon van elhelyezve. Ugyanott a hely szűkével küzd a kiváló értékű régiséggyűjtemény is, ámbár kizárólag verseczvidéki leletekre és emlékekre szorítkozik.

Ennek következtében kívánatos, hogy a könyvtár és múzeum külön épületet nyerjenek; amire a város műveltségi és vagyoni viszonyai kilátást nyitnak, ha erre nézve a magas kormány buzdító felhívása az impulzust megadja.

A főfelügyelőség javaslatára a miniszterium már is részesítette a könyvtárt segélyben, mely a jövő esztendőben is újból utalványozható.

A vidéken létező történelmi, régészeti, természettudományi és egyéb múzeumi társulatokkal e helyütt bővebben nem

foglalkozhatunk, de hangsúlyoznunk kell, hogy ezek csak akkor felelhetnek meg teljes mértékben feladatuknak, ha működésüket egyrészt tudományszakuk irodalmi termékeinek, másrészt területük lokális irodalmának gyűjtésére is kiterjeszthetik; segítyezésük tehát oly mértékben kívánatos, hogy könyvtáruk fejlesztésére is megfelelő összeget fordíthassanak.

A főügyészi köteles példányok értékesítése tekintetében a fentebb elmondottak folyamán már jeleztük, hogy

1. A budapesti kir. főügyészség területéről a nyomdatermeket tulnyomó részben a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtárnak szánjuk.

A főfelügyelőség ugyanis összhangzásban a képviselőháznak 1897 október 5-ikén tartott ülésében, a köteles példányokról szóló törvényjavaslat tárgyalásánál Nagyméltóságod által kifejtett fel-fogással, azt a meggyőződést vallja, hogy miután a budapesti nyomdák által szolgáltatott négy köteles példányból három a főváros területén (a Múzeum, Akadémia és orsz. statisztikai hivatal könyvtárában) marad, a negyedik példányt nem szabad ugyan-csak a főváros számára foglalni le, hanem a vidéki könyvtáraknak kell juttatni. Ezek között pedig az erdélyi egyetem és múzeum könyvtára méltán tarthat igényt arra, hogy legnagyobb figyelem-ben részesüljön. Mindazáltal ez nem zárja ki azt, hogy a buda-pesti főügyészség köteles példányainak egy részét a budapesti fővárosi könyvtár, a bányavárosok nyomdatermékeit pedig a Selmecz-bányán alapítandó városi könyvtár számára ajánlhassuk föl.

2. A kolozsvári főügyészség és a marosvásárhelyi ügyészség nyomtatványai a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtárnak,

3. a szegedi főügyészség nyomtatványai a szegedi Somogyi-könyvtárnak,

4. a nagyváradi ügyészség példányai a nagyváradi kir. jog-akadémia könyvtárának,

5. a debreczeni főügyészség példányaiból a szabocsmegyei nyomtatványok a nyiregyházai megyei könyvtárnak, a többi megyék nyomtatványai a debreczeni reform. kollégium könyvtárának,

6. a kassai főügyészség példányai a felsőmagyarországi múzeum könyvtárának,

7. a pozsonyi ügyészség példányai a Pozsonyban létesítendő nyilvános könyvtárnak,

8. a temesvári, fehértemplomi, karánsebesi és pancsovai ügyészségek példányai a Temesvárt alapítandó nyilvános könyvtárnak bocsátandók rendelkezésére.

9. A fiumei, győri és pécsi ügyészségek példányaira nézve később fogjuk megtenni előterjesztésünket. Egyébként is az ez ügyben való rendelkezés nem sürgős természetű, miután a jövő év folyamán beszolgáltatandó 1898. évi köteles példányok a miniszterium rendelkezéséhez képest az 1900-iki párisi világiállításra fognak küldetni.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter által megállapított szabályzat a népkönyvtárakra és a vándor könyvtárakra is kiterjeszti a főfelügyelőség hatáskörét.

Teljesen kétségtelen, hogy ezeknek kulturai és nemzeti jelentősége semmivel sem csekélyebb, mint a nagy könyvtáraké; hogy tehát mindkét irányban egyaránt kell minél hatályosabban az állami és társadalmi tevékenységnek tért nyitni.

A legelső kérdés, melyet fel kell vetni, az: hogy a nép- és vándorkönyvtárak felállításának és gyarapításának érdekében mily módon működhetik a főfelügyelőség?

Világos, hogy ezen ügynek a részletekben való intézése a központból nem lehetséges és nem is kívánatos.

Ki van zárva annak a lehetősége, hogy állami költségen, állami közegek lássák el az ország községeit könyvkészlettel.

Nyelv, kulturai fok, foglalkozás és vallás tekintetében az állapotok és az azok szerint módosuló szükségletek a legnagyobb változatosságot tüntetik fel. Ezen szükségletek egyöntetű kielégítésére gondolni sem lehet.

Az egyházak, irodalmi és közművelődési egyesületek vannak hivatva és képesítve is arra, hogy a jelzett különféle szükségleteket megfigyelve, azoknak kielégítéséről megfelelő módon gondoskodjanak.

Tevékenységüket az országos főfelügyelőség csak két módon támogathatja: segélyezéssel és szakszerű tanácssal.

A mi a segélyt illeti, mértéke természetesen a főfelügyelőség javadalmazásától függ. Erre nézve kívánatosnak tartanók, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a költségvetés előirányzatában évről-évre külön állapítaná meg az összegeket, melyek a vidéki múzeumok, a vidéki nagyobb könyvtárak és végre a népkönyvtárak céljaira fordítandók; hogy ezen tételek korlátai között tehesse meg a

főfelügyelőség a beérkezendő folyamódások vagy jelentések alapján a felosztásra vonatkozó javaslatokat.

A szakszerű tanács a könyvek megválasztására és a könyvtárak kezelésére vonatkozhatik.

Czélszerű volna, több külföldi államban követett eljárás példájára, könyvjegyzék összeállítása, mely népkönyvtári czélokra alkalmas ismeretterjesztő és nemesen mulattató, a vallás-erkölcsi szempontból kifogás alá nem eshető munkákat foglalna össze. De nem hallgathatjuk el, hogy ilyen jegyzék összeállítása a legnehezebb feladatokhoz tartozik.

Szükségesnek látjuk e pontnál kiterjeszkednem az erdélyrészi, a felvidéki és a dunántúli magyar közművelődési egyesületek jelentéseire, a melyekben az 1896-ik évben kapott (egyenként 1000 forintra menő) állami segély felhasználásáról adnak számot, s melyek a miniszterium által vélemény adás végett a főfelügyelőséghez leküldettek.

Az erdélyrészi magyar közművelődési egyesület jelenti, hogy a segélyből nemcsak régebbi könyvtárakat egészített ki, hanem 18 új könyvtárt is szervezett.

Bizonyára nem merülhet föl kétség az iránt, hogy a helyek megválasztásában, a kulturái és nemzetiségi érdekek igényeivel szemben, kellő körültekintéssel járt el.

A jelentéshez csatolt pénztári kimutatás a könyvek bevásárlására és kötésére fordított összegeket mutatja ki. A beszerzett könyvek jegyzékét nem mellékeli.

A felvidéki magyar közművelődési egyesület tüzetesen megjelöli azon szempontokat, a melyek a könyvtárak felállításában vezérlik.

Helyeslésre és elismerésre méltó azon törekvése, hogy a felállítandó könyvtárak a kisededóvokban és iskolákban a magyar nyelv tanítása és terjesztése tekintetében elért eredményeket biztosítsák; továbbá hogy a felvidék nagy szláv tengerében elszórt maroknyi magyarságban a nemzeti öntudat és összetartás becses kapcsait alkossák; hogy kivált a magyarosodó városoknak kulturális központokká fejlődését segítsék elő: végre, hogy e könyvtárak tartalmából a magyar nemzeti közművelődés fénye áradjon szét. Az egyesület 34 kisededóvot látott el könyvtárral; óvodai és népiskolai idegen ajkú tanulóknak, kik a magyar nyelv megtanulásában kiváló ered-

ményt tanusítottak, jutalomképen könyveket osztott ki; népiskolák, társulatok és körök könyvtárait gyarapította; vándorkönyvtárt szervezett. A megszerzett és felhasznált könyvekről kimutatást nem mellékel.

A dunántúli magyar közművelődési egyesület a saját vagyonából kiegészített államsegélyt három vándorkönyvtár létesítésére fordította. Ezen téren a kezdeményezés érdeme a dunántúli egyesületet illeti meg, mely ezzel a kultúra ügyének jó szolgálatot tett.

A jelentéshez mellékelve van a három vándorkönyvtár nyomtatásban közzétett könyvjegyzéke.

Á jegyzékek élén álló ismertetés szerint e vándorkönyvtárak »szegényebb községeknek s hol a lakosság száma nem nagy s ezenfelül a lakosok évtizedeken keresztül alig mozdúlnak ki községükből,« vannak hivatva szolgálni; »a némileg kiművelt nép, az e fölött álló gyakran műveltnek tartott, de csak félművelt vagy teljesen műveletlen társadalmi rétegek és a tulajdonképeni művelt osztályok számára valók«.

Ezen szempontból ítélve meg a vándorkönyvtárak könyvkészletét, az összeállítás szerencsétlennek kell itélnünk.

Az I. számú könyvtárban 329 »mulattató könyv« és 42 zenemű mellett csak 19 ifjúsági irat és 11 »hasznos könyv« van.

Hogy ezen arány nem helyes: bizonyítani felesleges.

A mulattató könyvek legnagyobb részben olyanok, melyek »a tulajdonképeni művelt osztályok számára valók«, már pedig ezek a »szegényebb községekben, hol a lakosság száma nem nagy,« alig található. Ellenben »a némileg kiművelt, a félművelt, a teljesen műveletlen osztályok« számára alig van olvasmány.

Mivel pedig e könyvtár kezelője a legritkább esetben lesz képes megítélni, hogy melyik osztálynak milyen könyv való: el lehet gondolni, milyen vésteljes következményeket fog maga után vonni, ha majd »a szegényebb községek némileg kiművelt, félig műveletlen és teljesen műveletlen« lakosai Dumas Sándor Kaméliás hölgységét, Prevost abbé Lescot Manon-ját fogják olvasni!

A »hasznos könyvek« sorában öt lexikon, szótár és helység-névtár mellett olvasmányul fel van véve három történeti munka: Duruy világtörténelme, Jókai magyar történelme, Borovszkytól a honfoglalás története.

A hasznos ismeretek összes egyéb irányait a Találmányok

könyve Frecskaytól és Tóth Bélának »Szájról szájra« című munkája képviselik.

Azt hisszük, ehhez nem kell kommentár!

A II. és III. számú könyvtárban a mulattató és hasznos könyvek között némileg javul az arány: de ezekben is 208, illetőleg 297 mulattató könyv mellett csak 86, illetőleg 79 »hasznos« könyv található.

A mulattató könyveknek, legnagyobb részben regényeknek, ezen aránytalan tulsulya következtében a könyvtárak rendeltetésük betöltésére képtelenné válnak. Ehhez járul az a körülmény, hogy a könyvtárakból számúzva vannak egyes irodalmi társulatok kiadványai, melyek népkönyvtárakban okvetetlenül helyet igényelnek. Például a félszázad óta működő Szent-István-társulat kiadványaira utalunk, melyek vallás-erkölcsi irányuk mellett a hasznos ismeretek terjesztésének és a hazafiúi érzés ápolásának minden kellékét egyesítik magukban.

Ez az ostracismus nem szorítkozik a vallásos irányzatú társulatokra. A Magyar Történelmi Társulat illusztrált életrajzgyűjteményének egyetlen kötete sincs a jegyzékébe fölvéve; és az egyik könyvtárban a hazai történelem csak is a francia Sayousnak a francia közönség számára írt s francziából magyarra fordított történeti munkájában van képviselve!

Mindezek után nem hallgathatjuk el azon aggodalmunkat, hogy a dunántúli vándor-könyvtárak »a némileg kiművelt, a félig művelt és műveletlen nép« körében több kárt, mint hasznot fognak szülni.

A legtöbb nyugat-európai államban a kormányok nemcsak támogatnak, hanem maguk létesítnek a múzeumok és kincseinek megismertetésére hivatott könyvtárak tudományos kiadványokat. Hogy csak két példát hozzunk föl, Franciaországban az »Inventaire général des richesses d'art de la France« című vállalat mellett a könyvtárak kéziratainak tudományosan szerkesztett katalógusait, Olaszországban könyvtár-katalógusok sorozatát bocsátják közre.

A hazai történet és irodalom-történet szempontjából egyaránt kívánatos, hogy a vidéki könyvtárakban őrzött kéziratok lajstroma mielőbb elkészüljön és napvilágot lásson. Ezen feladat megoldására a főfelügyelőség van hivatva.

Emellett igyekeznünk kell módot találni, hogy a főfelügyelőség saját hivatalos tevékenységéről időközönként évkönyveket adjon

ki, melyek — a hivatalos ügyiratokon kívül — hazai és külföldi múzeumok s könyvtárak ismertetésével foglalkozó cikkeket tartalmazhatnának.

A lefolyt év nyarán megtartott könyv- és levéltári tanfolyamról tett tapasztalatok alapján kívánatosnak látszik, hogy jövőben ilyen tanfolyam legalább húsz napra terjedjen, és a hallgatók száma a tizet meg ne haladja, mivel csak így képes a vezető tanár a közös gyakorlatokban mindegyikkel külön-külön foglalkozni.

Az iskolaév alatt tanárjelöltek számára rendezendő tanfolyamokat czélszerűnek látszik szerves kapcsolatba hozni a középiskolai tanárképzéssel, amelynek czéljai és érdekei kívánatossá teszik, hogy a tanároknak legalább egy része a könyvtár-tudományban elméleti és gyakorlati jártassággal birjon, míg a történet tanárára nézve mindig nagy haszonnal jár, ha paleografiai ismeretei a tartózkodási helyén és vidékén létező levéltárak kincseinek tanulmányozására és értékesítésére képessé teszik.

Az előadottak — úgy véljük — elég tiszta képet nyújtanak a vidéki könyvtárak terén jelentkező szükségletek és azok kielégítésének módozatai felől.

Ezek alapján azon kérelemmel fordultunk a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ó nagyméltóságához, hatalmazza fel a főfelügyelőséget, hogy a megyei, városi, egyházi és iskolai hatóságokkal, úgyszintén a tudományos és közművelődési egyesületekkel, könyvtáraik és múzeumaik megfelelő elhelyezése, rendezése és gyarapítása érdekében közvetlenül tárgyalásokat folytathasson. Ezekről kötelelességszerűen a miniszternek jelentést fogunk tenni és, a mennyiben szükséges, előleges jóváhagyását fogjuk kérni.

A miniszternek a hazai közművelődés összes érdekeit felkaroló lelkesedése bizonyára képes lesz a szükséges anyagi eszközöket évről évre növekedő mértékben megszerezni.

Erre nézve legyen szabad azt az igénytelen véleményünket kifejeznünk, hogy a magyar államnak a fővároson kívül létező összes könyvtárak és múzeumok czéljaira legalább annyit kellene áldoznia, amennyit a fővárosban létező kulturális intézmények *egyikére*, a Magyar Nemzeti Múzeumra áldoz.

Igazságtalanok volnánk, ha azt állítanók, hogy a modern magyar állam fővárosunk kulturái intézményeinek létesítésében és fejlesztésében a kellő határokon túlment. De tagadhatatlan,

hogy a vidéken a szellemi színvonal emelésére még nem tett annyit, amennyi mellőzhetetlenül szükséges.

A kellő egyensúly helyreállítása műveltségi fejlődésünk normális folyamatának lényeges föltétele.

ÉNEKESKÖNYVEINK A XVI. ÉS XVII. SZÁZADBAN.

ERDÉLYI PÁLTÓL.

(Első közlemény.)

I.

A protestántizmussal meginduló könyvirodalom első zsenégi gyanánt *Komjáthi* Benedek, *Ozorai* Imre, *Pesti* Gábor és *Gál-szécsi* István mester műveit ismerjük. Szent-Pál leveleinek fordítása, aesopusi mesék, az új testamentom és Krisztus egyházának magyarázatai után sorrendben a zsoltárok könyvének fordításai következnek. Az új irodalom a biblián indul meg s a meséken kezdi a széppróza művelését. A mi előtte való, gyermeki beszélgetések s egy több nyelvű szótár a gyakorlati életre tartoznak, mintegy grammatikai segédkönyvek az iskolai tanításra s azok számára, a kik latinból vagy németből magyarra fordítani óhajtanak. Az új irodalom azonban, mely magyar nyelven a XVI. század harminczas éveiben a könyvnyomtató műhelyekből kikerül — az új hit szolgája, fegyvere és dicsősége. Nevezetesen e művek két okon, mert bennük szólal meg a magyar próza Guttenberg mester művészete által s mert irányt látszanak mutatni, a melyet követve, a század irodalma fejlődni fog. Íme látjuk a magyar biblia, az új vallást magyarázó és védő művek, az elbeszélő próza s a vallásos ének úttörőit, mintegy irányítóit, látjuk pedig az új hit és a nemzeti művelődés eszközei gyanánt.

Könyvnyomtatásunk első zsengéje, az 1473-iki *Budai Krónika* latin nyelven jelenik meg, s utána a külföldön s majd idehaza a magyar szellem munkásai idegen nyelven szólalnak meg — latin könyveket nyomtatnak. A renaissance kozmopolita volt, példája és eszményei a klasszikus világ, formái, előadása és nyelve szerint inkább, mint tartalma vagy szelleme szerint. A poéták Vergilius és Horatius, a historikusok Tacitus és Livius nyomán lépkedtek; ódákat, epistolákat, panegyriseket irtak, s a

történetírás érdekes előadásba és hangzatos szónoklatba merült. A való élet viszonyai és képei, történetei és hősei megtörték a klasszikus irodalomnak bűvös prizmáján és a csillogó meg szindús fantázia fényében, de hamisítva mutatkoztak. S míg a humanisták költői és írói játékokban gyönyörködtek, egymást magasztalták s jótévőiket dicsőítették, míg Mátyás udvara fényben és gazdagságban ragyogva, szinte árnyat vetett a pápák s az olasz udvarok bizantinus világára: a nemzeti nyelvű és világú irodalom háttérbe szorult s a nép ajakán: a regösök, trufátorok kobzán s a szegény barátok és ájtatos apáczák irópolczain talált menedéket. A könyvnyomtatás a rituális könyvek s az egyházi latin művek kiadására szorult. Temesvári Pelbárt s Magyarországi Mihály és társaik latin *Sermonesein* kívül más dolga nem igen akadt. A kor színvonalán álló műveltség a humanisták és az egyházi írók magaslatáról nem szállott alá a nemzet nagy rétegeihez, megmaradt szellemben és nyelvben műveltnek és idegennek. Magyarul csak a népies költészetnek örökké vidám pataka csevegett s a szent kolostorok lakóinak ájtatos és nehézkes kalamusai perczegtek. Így tartott ez nálunk a XVI. század elején is, a szomorú Mohácsig, sőt még tovább, a míg a protestántizmusnak új világa ránk nem derült.

Sem a könyvnyomtatás, sem a humanista irodalom nem tudott mély gyökeret verni a nemzeti kultúrában, nyilván azért, mert mind a kettő idegen volt; a könyv nem szólott a nemzetnek nagy tömegéhez s az író a theologia s a klasszicizmus világába volt elmerülve. Még a protestáns irodalom hajnala után is irtak és nyomtattak latin műveket, de bibliografiánk megtanított arra, hogyha számszerint gazdagabb volt is a XVI—XVII. századok latin irodalma, jelentőségre, értékre és hatásra alatta maradt a magyar nyelvű könyvirodalomnak. A könyvnyomtatás, mint a nemzeti művelődés eszköze és mérője, csak azóta indult virágzásnak, mióta magyarul szólott a nemzethez. Íme a mindent megmagyarázó bizonyosság, hogy az új találmányok és eszmék csak akkor hódíthatnak, ha a nemzeti vágyak és igények szolgálatába szegődnek vagy velük találkoznak. A XVI. században író és könyvnyomtató, irodalom és nyomdászat egymást táplálva és segítve, hirtelen emelkedésnek indul s a nemzet műveltségének elsőrendű eszközévé válik. Ezt a nagy jelentőségű művelődési áramlatot vezetik be és nyitják meg *Komjáthy* és társai, a kik leszállva a

latin nyelvű theologia magaslatáról, a magyar bibliát, mesét és éneket adják a nép kezébe. Érzik, hogyha meg akarnak hallgatni, magyarul kell szólaniok, tudják, hogy, a mint Szent-Pál mondja, »a ki idegen nyelven szól, magát építi« (Szent-Pál, Kor. I. XIV. 4.), tisztában vannak azzal, hogy az új vallás igazságai csak akkor fogantatosak, ha a gyülekezet nyelvén prédikáltak. A protestántizmusnak terjednie kell, ez az ő hitük, tehát úgy magyarázták, hogy terjedhessen: a gyülekezet nyelvén. Az új vallás tanai igazságok; ez az ő meggyőződésük, tehát magyarul tanítják, hogy leszállhassanak a szivek mélyére. Alapjuk a biblia, eszményük Szent-Pál, tehát legelőbb Szent-Pált magyarázzák s a bibliát fordítják. Vallásuk dicsősége a Krisztus, áhítatuk szárnya az ének, tehát megismertetik a magyar néppel az igazi Jézust és ajakukra adják a legmagasztosabb szent költőt, Dávidot. Így indul meg a protestántizmus irodalma a magyar biblia és a magyar ének művelése által, s így szab irányt a jövődre, a protestántizmus terjedése, hódítása útját így készíti elő.

A protestántizmus nem volt váratlan jövevény. Előzményei és fejlődése arra mutatnak, hogy minden elkészült megérkezésére s elfogadására. Öntudatlanul s várva vártan élt a szivekben egy tisztultabb vallási nézet és erkölcsi fölfogás sejtelve. A XV. század szülte *Erazmust*, kinek theologiai fejtegetései az Indexre jutottak s ugyanez a kor állapította meg Erazmus dicsőségét. Ő még csak acerrinus propugnator volt, *Luther* már heretikus, ő a pápaságnak s a hatalmában és gazdagságában megromlott pápistaságnak elmés és gúnyolódó szatirikusa volt, *Luther* tovább ment, az erkölcsbíró ostorát suhogtatta. Az egyháztörténet tanítása szerint, csupán dogmai ellentéteken alapuló szizma fenyegetőleg sohasem veszélyeztette az egyház uralmát, vagy ha fenyegette: volt ereje az egyháznak ellenállásra s hatalma a győzelemre; *Luther* azonban nem dogmai, hanem erkölcsi magaslatról hirdette kérelhetetlen erejű kritikáját. Eredetileg nem is volt vallásújító, de azzá lett a pápával folytatott küzdelmében: tanítása az újtestamentom erkölcsi igazságain épült s azoknak eszményi magyarázatával lett hatalmassá, majd új hitté, mikor a római egyház merev ellentállása már dogmai magyarázatokra kényszerítette. Vele szemben sem az Index, sem a kiközösítés, de még a világi hatalom és erőszak sem volt foganatos, míg Erazmussal szemben

az Index elégnék bizonyult. Luther természetes utódja volt Erazmusnak, mint a moralista a szatirikusnak. Meggyőződésük és fölfogásuk egyezett, de nem természetük vagy egyéniségük, s bár Erazmus később Lutherrel szemben állott, de nem igazságaival, a melyeket maga is vallott. Kettejük között az a különbség, hogy amaz hollandi, emez német, amaz simulékonyabb és engedékenyebb, emez merev és hajlíthatlan maradt; amaz még a humanista szokások és erkölcs rabja, emez ridegen okoskodó s igazságait védő theologus volt. Erazmus élcelődött, csipkedett, gúnylódott, Luther sújtott, ostorozott és míg az kitért, ez szemben megállott a hatalomnak, míg amaz visszavonult, emez védte magát Róma ellen. A protestantizmus történetirői megrajzolták e korszaknak feslett életét, szabados erkölceit, a papság s az udvarok bűneit s Luthert, mint erkölcsi reformátort a szükségszerű reakció hőse gyanánt tekintik. Őt az idő szülte, nem csupán eszköze volt, de vezére lett a kornak. Erkölcsi bátorságában, törhetetlen hűségében, rendkívüli munkásságában és meg nem félemedő merészségében az erkölcsbíró és az elszánt polemikus, a nagytudományú theologus és a rajongó reformátor szerepét vitte, s ily irányú munkái s tettei kivételes szerencsével vezérré emelték s oly időben, mikor rá az emberiségnek szüksége volt.

Nemzeti históriánk arra tanít, hogy a mohácsi veszedelem után közállapotaink gyökeresen megromlottak, a nemzet sülyedésnek indult. Az egységes magyar királyság, a nemzeti hatalom és jog megdőlt Szolimán hatalma előtt. Az ország terület szerint megoszlott Habsburg Ferdinánd és Zápolyai János között. Az oligarchák hatalma megnövekedvén, megingott a kurta nemes és a jobbagy személyi és vagyoni biztonsága, s a törvénynek nem volt már sem ereje, sem végrehajtója a pártokra szakadt ország oligarchái fölött. Szegénység és csapások, belső dúlongás és külső háborúk fenyegetése alatt gyengülni, fogyni kezdett a magyarság s elnéptelenedett kolostorok és kifosztott egyházak köré hiában gyűlt vigasztalásért a föld népe. Az országos romlás e korában hallatja szavát *Pesti* Gábor, a ki erkölcsi meséket ír, bátor szókimondó tanúságokkal a pártos urak feddésére s bibliát fordít a szegény nép lelki vigasztalására. Mind a kettőre nagy szükségünk volt. Nálunk is megrendült a törvény s a hit ereje, az erkölcsi sülyedés s az ököljog garázdálkodása idejében élvén, a remény is

veszendőben volt, mely jobb jövőt volt hirdető. S ezekben a zivataros és szomorú esztendőkből megjött a magyar fabalista, hogy tanítson hinni az erkölcsi törvény állandóságában, a magyar biblia, hogy példáival oktasson az elzúlló zsidó nép végső veszedelmére, a sülyedt nemzet gyászára, hogy hitre serkentsen és isteni bizalomra indítson, hogy megmutassa a Krisztust, a ki eljött a bűnös világ megszabadítására. Megjött a magyar zsoldos, hogy fölemelje a csüggedők lelkét s ájtatosságra buzdítsa a gyöngéket és nyomorúságosokat. Mindezzel együtt megjött a protestánsizmus, hogy puritán elveivel és rideg erkölcsével megtanítson isteni félelemre, magába szállásra, az embernek maga érdemben való reményére s a Krisztusba vetett hit erejére, hogy figyelmeztessen a megváltásra s a túlvilági életnek boldog reményiségére. A protestánsizmus magával hozta a nemzeti nyelv használatának és művelésének szükségét s ezzel erősítette a magyarságnak faji érzetét és nemzeti öntudatát. E hatása azonban csak később lett áldássá, midőn a pártokra, felekezetekre és darabokra vált ország magyar népét az irodalom és a nyelv újra egységessé tette, megmentve faji öntudatát és a nyelvben élő nemzeti erőt. A szét-hullásnak eme szomorú századában a magyar biblia és a magyar ének volt az egyetlen kapocs, mely a Habsburgok, a hódoltság s a nemzeti királyság területén széthúzó magyarságot összekötötte.

A míg így a protestánsizmussal meginduló, magyar nyelvű irodalom a nemzet életében ilyen nagy jelentőségre emelkedik, szolgálja magát a protestánsizmust. Nem szabad azt hinni, hogy *Komjáthi* és társai szemében épen ily jelentősége lett volna annak, hogy ők magyarul irnak s adják ki műveiket. Az idő tanított erre minket, az utódokat. Előttük nem volt más cél, csak az, hogy az új vallásnak hódítsanak, s ennek egyik eszköze volt a magyar nyelvű irodalom. Eszköze, vagy ha tetszik, fegyvere, de nem célja. Követték ebben is eszményük Szent-Pál és mesterök, *Luther* példáját. Szent-Pál külön s ismételtlen kiemeli, hogy a gyülekezetnek a saját nyelvén kell szólni s *Luther* csak a theologusoknak irt latinul, a németeknek németül. S nem véletlen, hogy a legelső protestáns könyvek között Szent-Pál leveleit s a zsoldosok fordítását találjuk. Ebben is *Luther* hatását kell látnunk, a ki reformatori működésében s a néppel való bánásmódjában sokat tanult az apostoltól, s tanításait irataiban és a

maga példájával úgy szólván kánonul tekintette. Tőle tanulta a lelkipásztorkodás titkát s az isteni tisztelet rendjét s annak egyik legfontosabb, leghatásosabb részét: az egyházi éneket. Tanítványai és követői is természetszerint az apostol leveleit olvasták és fordították, s tőle nyertek ösztönt s belőle merítettek okokat arra, hogy az egyházi énekekre különösen gondot viseljenek.

A keresztyénség, mely ajakán alapos tanításban nyilatkozik, nemcsak az apostolban isteni erő, hanem minden tanítóban, a ki a valódi keresztyén hitet tanítja, s az új testamentomnak alkalmas szolgálói mind azok, a kik lélek szerint, nem betű szerint tanítanak, mert a betű megöl mondja Pál, a lélek pedig megelevenít, s nincs szellemi erő, mondja tovább, mely ellenállhatna a keresztyén igazság hatalmának. Ime Pál tanításainak legerősebb fundamentumi, a melyeket *Luther* is elfogadott s hirdetett, s a melyet *Komjáthi* is vallott abban a pillanatban, a mint a leveleket fordítani elhatározta. »Kivánnám, — írja az olvasóhoz — hogy a kik üdvösségnek útát minden módon keresik, Szent-Pál Epistoláinak magyar nyelven való olvasására szorgalmatossággal folyamjanak« — mintha mondaná, hogy az üdvesség útját minden módon maga is az Apostol írásaiban keresi.

Pállal kezdeni meg a biblia-fordítások és magyarázatok sorát, azaz, Szent-Pált adni először is a magyar olvasók kezébe, ezéltudatos munkának látszik. S ő a legjobb s például bátran állítható vezető, a kivel örömezt indulhatott el *Komjáthi* is. Az új hit első tételei a papi erkölcsök kritikáját, a bűnbocsató leveleket s a világi hívságra való törekvés ostorozását illetik, s kell-e szerényebb, buzgóbb és igazabb apostol, mint a tarsusi Pál, ki a Benjamin-törzsből pogánynak született, de megtért a Krisztusnak? Megtért és megismervén hirdette a tiszta evangéliomot, megértette és magyarázta az apostol kötelelességeit; alapított gyülekezeteket és meghatározta az isteni tisztelet rendjét. Ime Pál leveleinek alaptételei, a melyekre *Luther* támaszkodott. Ő és utódai, a tanítványok és reformátorok a tiszta, meg nem romlott evangéliomot hirdették; a pap magatartását és a gyülekezethez való viszonyát tőle tanulták; demokratikussá tették a gyülekezetet a klérussal szemben s megszabták az isteni tiszteletet, hogy ne csak a pap, hanem a nép, a gyülekezet is részesedjék az ájtatosság-

ban s az isteni kegyelemben. Mert Pál méltán mondhatta magáról: nem vagyok csekélyebb ama nagy apostoloknál, s a reformátorok méltán nevezhették magukat tanítványainak, kikkel munkás az Isten. Pál tanítását fogadta meg a protestántizmus, mikor az isteni tisztelet rendjét meghatározta, melynek elemei, mint a korinthusiakhoz írja, hogy nem idegen nyelven kell könyörögni, imádkozni az istennek, hanem a gyülekezet nyelvén, hogy az írást magyarázni kell a gyülekezet előtt s vegyen részt mindenki a gyülekezet ájtatosságában, lélek szerint és szavaival — az énekléssel.

Ezt az utolsó helyen adott rendelést a protestántizmus ép oly hamar megérti s ép oly gyorsan elfogadja, mint a milyen természetesnek tartotta az előbbieket. S ebben magyarázódik a protestántizmusnak két hatása. Az első, hogy mindenütt nemzeti egyházakat alapított, a második, hogy minden nemzetnél, a hol meggyökeresedett, az irodalomnak fölvirágzását vonta maga után. A protestántizmus nálunk is első sorban a prózai, másodsorban a költői irodalom fejlesztésére volt maradandó hatással. A bibliával megkötötte a nyelvet, mely azóta irodalmivá lett, értekező és vitatkozó munkáival a tudományos, zoltáraival és himnuszaival a költői stil megállapodását, majd fejlődését, utóbb virágzását indította meg. S nálunk a nép nyelvének fölfedezésében és irodalmi nyelvvé tevésében, az irodalom megindításában és fölvirágoztatásában, és abban, hogy a protestántizmus legmaradandóbban a magyarság vidékein hódított s magyar hitté lett: a nemzeti öntudat gondolata volt, mintegy megigérve s ez öntudatnak folytonos ébrentartása által a nemzeti jelleg volt biztosítva. A nép nyelvén szólott tehát a protestáns pap és tanító, az író és a könyvnyomtató, hogy magát megértetvén, az evangéliumnak híveket szerezzen. Épen úgy tett, mint azok, a kik a magyarságot a keresztyénség szelid tanaiba bevezették, a kik szintén magyarul prédikáltak, vagy legalább magyar tolmácssal fordították le szent beszédeiket. De a protestáns tanító és pap végig megmaradt a nemzeti nyelv hűségében, míg a katolikus papok és szerzetesek a térítés befejezése után a nemzet nyelvét csupán a cura pastoralis követelte érintkezésben használták. A latinul mondott mise után a magyar isteni tisztelet következett, s míg a katolikus pap tudományával az egyháznak hivatalos nyelvén foglalkozott s

magába és szent foglalkozásai közé visszavonult, a reformátor minden tudományát megosztotta a néppel, melynek élő szóval és könyvalakban hirdette az új hit tételeit. Kezébe adta a bibliát, melyet profán szemekből eltiltott az egyház, magyarázta a szent írókat, kiket féltékeny gonddal óvott a laikusok tekintetéből. S azzal, hogy a reformátor a híveket magához emelte, hogy hozzájuk leszállott: gyorsan érő gyümölcsöt szedett, meghódította hiveit.

Ez a változás nagyon lényeges annak megértésére, hogy a protestántizmus nem csupán eredeti céljában, hanem a magyar nyelv és irodalom művelésében is miért tudott annyira gyorsan erőre kapni. Egyenes arányba kerültek a hitújítás s a nemzeti irodalom, mennél jobban hódít ez, annál gyorsabban terjed az. Író és prédikátor, könyvnyomtató és énekszerző beleállanak az élet vásárába, főurak udvarában s a szolgáló nép között, templomok katedrális és a tábortüzek mellett magyarázzák az új testamentomot és énekelik a zsoltárt. Minden kikerül belőlük, egy személyben író és nyomdász akárhány van köztük. Észreveszik, hogy nemcsak a szentírás, hanem a világi dolgok is hatnak, históriás éneket írnak s irodalmi műveltségük révén »megfordítják« a külföldi szép históriákat, még előbb a minden nép számára készült meséket és történeteket. Bibliái, köztörténeti, regényes és mondai tárgyak kerülnek tolluk alá, megírják és kinyomatják, ingerlik az olvasási kedvet, hogy kézbe adhassák polemiáikat is. Így indul meg hatásuk alatt a nemzeti irodalom s még a renaissance késő hullámai is a magyar költészet hajóját rengetik.

II.

A magyar biblián kívül egyetlen könyvet sem ismerünk, mely annyi példányban forgott volna az olvasók kezében, mint a zsoltáros könyv, általában az énekeskönyvek. Századokon keresztül nyomtatták újra meg újra a bibliát meg a zsoltárt, s mind a kettő változatlan hatalommal uralkodott a sziveken és az elméken. A legelőkelőbb házak könyvespolczain s a legszegényebb ember hajlékában a mestergerendán vagy a ládafiában, a tudósok könyvei közt s a katona tarsolyában századokon keresztül megmaradt változatlan szeretetben s állandó tiszteletben. Forrása volt a tudománynak s az isteni félelemnek, vizsgáztatás a bánatokban

s megnyugvás a szomorúságban. A férfiak és asszonyok kezében örökké ott forognak az eretnek psaltériumok s graduálék. *Sigér* Anna, anyai intését a zsoltárra hivatkozva, intézi fiához: »mindenkor emlékezzél meg, mit mond a 133. psalmus . . .« s nem csodáljuk, ha vágyai is ahhoz vonják. »Küldj én nekem egy zsoltárkönyvet,« — írja ugyancsak fiához, — »ha kettő lehetne is, igen akarnám.« *Sigér* Anna nem egyetlen a kor asszonyai közül, kinek kezében a zsoltár mind közönségesen forog. A XVI. század úri-asszonyai megbecsülték az énekeskönyvet s az énekszerzőket. *Balassa* Jánosnérol emlékezetben hagyta *Bornemissza*, hogy buzgó volt az egyház szolgálatában s nevével ékesített énekében, a melylyel a gyermekeeskét szokták rengetni, emléket állított asszonyának. Főuraink és úriasszonyaink emlékét irodalmunknak nem egy könyv őrzi s e tradíció alapját a protestántizmus első írónak meczenásai: *Perényi* Gáborné, *Komjáthi* buzdítója és *Perényi* Péter, *Gálszécsi* jöltevéje veteiték meg.

A protestáns énekeskönyvek sorát 1536-ban ez utóbbi nyitja meg, prózában fordított, nehézkes, darabos zsoltáraival. Nemsokára *Székely* István zsoltárai követték, ugyancsak *Perényinek* ajánlva. A biblia után így köszönt be a zsoltár s e kettő együtt oszlopává lett a magyar irodalomnak s menedéke nyelvünknek. Mind a kettő nagyra nő s különösen az egyházi ének gazdag lombú s dús virágú fát nevel, melynek koronájáról mi is naponként szakítjuk a frissen fakadó virágot.

Gálszécsi művének eddig egyetlen töredékét ismerjük, s azt sem régóta. Nincs tehát okunk azon csodálkozni, hogy sem *Sándor* István, sem utána *Toldy* nem ismerik. Irodalomtörténetének IV. kiadása még *Szabó* Károly után is kétségbe vonta e munka megvoltát. Természetesen, mert egy 1536-ban megjelent s kétségtelenül protestáns zsoltár megzavarta volna theoriáját. Pedig a protestáns egyházi líra korábban megzendül, mint mikor az első nyomtatott énekeskönyvek megjelennek. Reformátoraink mint buzgó énekszerzők ismeretesek, s *Toldy* maga is fölvette az egyes íróknál vallásos énekeiket. Azonban nem tulajdonított e korban még a protestáns rituális éneknek nagyobb jelentőséget. Hiszen még a meglévő emlékeket is félreismerte. A gyulafehérvári *Batthyány-Hymnáriumot* s a két pataki graduált is a középkor végén tárgyalja, mint katolikus karkönyveket. *Toldy* pályája

elején nem ismerte vagy legalább nem ismerte el a protestáns énekirodalom úttörőit, s nem fordított rájuk elegendő gondot azután sem. Énekszerzőink között, kiket az Új Magyar Múzeumban felsorolt, s énekeskönyveink könyvészetében, melyet holta után *Jakab* Elek adott ki a Könyvszemlében, hasonló tájékoztatlanságot tapasztalhatunk. Toldy tévedése vagy elfogultsága egy hosszantartó félreértést s egy élénk vitát keltett, mely a körül forgott, hogy a protestáns irodalom a meglévő katolikus ének-készletet vette-e át, vagy sem, vagy csak tarlózott benne, s így a XVI. századi protestáns énekirodalom eredeti gazdagsága-e költészetünk multjának?

Toldy talán lehetetlennek tartotta, hogy 1536-ban már az új hit énekei csendüljenek meg, s hogy az 1541—63-ban irt *Batthány-Hymnáríum* más lehetne, mint katolikus karkönyv. Nincs szándékom tévedéseit mentegetni, bár tudnám védeni azzal, hogy mindenre kiterjedő figyelme még sem terjedhetett ki mindenre, s hogy az ő korában sem a nyilvános könyvtárak, sem az irodalmi és könyvészeti kutatások nem állottak a mai színvonalon. De áldozatait menteni nem tudom. Mert nem lehet menteni az oly merészen támadó írókat, a kik Toldy tekintélyébe burkolózva s tévedéseiben megrögzötten kellő készség nélkül s felekezeti elfogultságból tagadták meg a protestáns szent költészet úttörőit. Példájuk jó figyelmeztetés arra, hogy az irodalomtörténetében is kerülni kell a tájékoztatlanságot s az elfogultságot. Ezeket czáfolni nem kell, mert énekeskönyveinknek alább következő sorozata nyilván beszél magáért, s mert nem kell azt bizonyítani, hogy a ki a XVII. század végénél kezd, nem szólhat a XVI. századi protestáns irodalomról.

E rövid kitérés után szólaljon meg maga *Gálszécsi* mester, hogy tanúságot tegyen hitéről s arról, hogy Szent-Pál tanítását fogadta meg, mikor Dávid zsoltárait fordította. Ajánlásában a következőket mondja: »a ki idvözülni akar, nem pappá avagy barátta legyen, hanem a szentírást tanulja és halgassa. És a ki tanulandja, nem kiált ránk, kik hirdetünk csak Jézus Krisztusba való hitnek általa embernek idvözülni . . . és nem mond eretnekeknek lenni minket, kik hirdetünk bünösöknek ingyen való szabadulást ördögtől . . .« Úgy tetszik, hogy e vallomásokból a a protestántizmus hangja szól s a barát rovására tett gúnyolódás

szelid ugyan, de csipős. Nehogy tovább is kétségben lehessünk Gálszécsi hitéről, halljuk meg, mit tanít a következőben: hogy hirdeti Krisztus közbenjárását, Krisztus érdeméért bűneink bocsá-
natát, a megigazulást s az örök üdvösséget a Krisztusért. E tété-
leket azonban már ismerjük a protestántizmus tanításából. Két-
ségtelen tehát, hogy az első, nyomtatásban megjelent zsoldáros könyv
szerzője az új vallás híve már akkor, mikor zsoldárait kiadta, s
velük méltán kezdjük felsorolni énekes könyveinket, melyeknek
majdnem mindenikén olvasható a Szent-Pálra való hivatkozás,
mint Gálszécsiében: »szükségesek cerimoniák és énekek a szent-
egyházban, hogy tudatlanokat taníthassanak és inthessenek féle-
lemre, hitre és hálaadásra«.

Gálszécsi István mester műve mindenben magán hordja az
úttörők nemes fátumát. Megtagadták, mint Toldy és követői,
s elfeledték, mint *Sándor* István és *Szabó* Károlyig mindenki.
Érdeme azonban nem avulhatott el, az elismerést már 1602-ben
Újfalvi Imre megadta, midőn régi énekszerzőink között elsősor-
ban őt és munkáját említi, emlékét megőrizte művének egy töre-
déke, a mely legújabbban előkerült. Ő adta az első zsoldárt a
könyvszerető magyar ember kezébe s bár fordítása a mennyiben
megítélhető, nehézkes és darabos, eredetileg a saját munkája.
Gálszécsi nem vette át a katolikus irodalomból zsoldárait, hanem
maga fordította. Nyelvemlékeink között van ugyan egy zsoldáros
könyv, a Kulesár-kódex, mely 1539-ben iratott, van egy másik,
a Keszthelyi-kódex, mely 1522-ben készült, de sem *Pápai* Pál
sem *Velikei* Gergely, e kódexek másolói, sem a kettőnek alapul
szolgáló közös forrás, sem egyenként megmaradt zsoldáraink (Döb-
rentei-kódex) nem segíthették őt munkájában. Kolostori irodalmunk
emlékei, mint az említett kódexek, szoros zár alatt voltak, profán
vagy heretikus szemek nem tekinthettek beléjük, hogy meglopják
az ájtatosság mézét. Különben Gálszécsi életének külső körülmé-
nyei sem teszik valószínűvé, hogy ismerhette, fölhasználhatta volna
a katolikus másolók példányát. Útjai, a mint tudjuk, északkeleti
Magyarország s 1524-ben Bécs, 1526—28-ban Krakkó, 1529-ben
Kassa tájára vitték. Az 1539-ben másolt zsoldárokról nem lehe-
tett tudomása 1536-ban, ezek azonban egyeznek az 1522-ki for-
ditással s mind a kettő egy közös eredeti példányra mutat. Igen,
de az ő fordításai sem egyikre, sem másikra nem emlékeztetnek,

s hogy is használhatta volna az 1539-iki másolatot 1536-ban, a mely az 1522-iki másolattal vagy annak eredetijével megegyező? Ő 1532-ben már megint külföldi akadémián van Vittenbergában, a protestántizmus fészkeben. Itt hathatott rá *Luther*, kinek énekes könyvei már akkor kézben voltak s azokat a távol hazában már máglyával fenyegették. Reformátori ambíciójának első gondolata a magyar énekes könyvre csábítgatta, Szent-Pál olvasgatása fogantossá tette az ének iránt és theologiai műveltsége kezébe adta az ó-szövetséget. »Szólván ti magatok között éneklések és isteni dicséretetek által, és lelki énekek által énekelvén és dicséretet mondván az úrnak szivetekből,« — »a lélek által értelemmel énekeljete, s ha némelynek dicséretre való éneke vagyon, épülésre legyen«, írja Szent-Pál, s a protestántizmus nagy buzgalommal fogott az énekes könyvnek szerkesztéséhez és kiadásához.

Irodalmunkban a zsoltárok nyitják meg énekes könyveink sorát, hiszen oly természetszerűen fordul feljűk a papi énekszerzők figyelme. A királyi hárfás költészete minden nemzet s minden idő számára a zsoltárt az egyházi énekirás kánonává tette. Zsoltár annyit jelentett, mint maga az ének, s a mi népi nyelvünkben zsoltározni annyi, mint énekelni. S a szent költészet mőhon kapott a zsoltárokon, prózában és költőileg folytonosan fordította, egyes tételeiből isteni dicséretet szerzett, sőt egyes zsoltárokat »ritmusos versekkel körülírván,« önállóan is földolgozott. Mindig a lelki fölindulás és a kegyes áhitat tolmácsa volt, akár éneklésre, akár költői szárnyalásra buzdított. Vigasztalója és bátorítója lett minden nemzetnek a szomorúságban, hálaadása a szerencsében, hangszere és hű társa az embernek egész életében. Mi természetesebb, minthogy Pál apostol tanítását a gyakorlati énekszerzés a zsoltárok fordítása és átdolgozása által akarta megvalósítani. Az úttörők azonban szent tisztelettel fogtak munkájokhoz s a szent író szövegét őrző kegyelet és saját gyengeségüket érző féltékenység, még fordításukhoz is csak tartózkodva mert hozzáfogni. Ez a ritmusosan lebegő s magasan szárnyaló próza, melyhez hozzányulni nem szabad, melyet fordítani oly nehéz, szinte szolgai hűséggel szólalt meg a fordítók nyelvén. Később is csak nagy elméknek volt meg az a szerencsés bátorságuk, hogy költői átültetésben kezdték a zsoltárokat tolmácsolni, míg az úttörők csak aggodalommal telve fogtak hozzá prózai átültetésükhöz.

Így történt Gálszécsivel is, s ez a fölfogás uralkodott nálunk jó száz esztendeig s még tovább. *Székelly* István (1548.), *Heltai* Gáspár (1560, 1561.), *Huszár* Gál (1560.), a kézirati graduálisok s még az *Öreg Graduál* is (1636.) száz évvel később, mint *Gálszécsi* könyve megjelent, konzervatív szellemben, mind a prózai fordítást fogadták el. Pedig már 1608-ban megjelent a *Molnár* Albert-féle zsoltár, Dávid király énekei gyönyörű magyar fordítása. Nagy, változásokkal teljes időnek kellett elvonulni a magyar protestánszizmus fölött, míg *Molnár* Albert zsoltárai, s általában a zsoltár a felekezetek isteni tiszteletében mai helyét elfoglalhatta. *Heltai* után csak Bogáthi *Fazekas* Miklós mer nálunk zsoltárt fordítani és *Molnár*, a ki nemcsak egyházi líránkban, hanem a verselésünk történetében is merész építő és szerencsés kezdő volt. A szentírás hasznait magyarázó szegény skólamestert csak a kezdet dicsősége illeti. Tétova újjai alatt, a mint a töredékből következtetjük, félénken és szakgatottan csendül meg Dávid hárfája, melynek olvadozó melódiáira és viharos kitöréseire sem az ő, sem a későbbiek fordításában nem ismerünk. Azonban a némán állott hangszer megszólalt s utóbb elbűvölte az egész nemzetet.

Egyházi költészetünk, mint láttuk, a zsoltárok fordításával indul meg, de e szerencsés kezdet hamar más irányt nyer. Énekíróink szükségesebbnek tartják a szertartásos, az isteni tisztelet rendjébe illő énekek szerzését s énekes könyveink szerkesztői a zsoltárt már nem önállóan, hanem szertartásos könyvekbe olvasztott alkatrészképen fogják fel s illesztik be. *Székelly* István Istenes énekeit (1548) nem ismervén, ez irányban a Batthyány-graduál szerkesztőjét tekinthetjük kezdőnek. Ez a kézirat énekes könyv 1541—1563 között készült s nem katolikus karkönyv, mint *Toldy* nevezte, hanem protestáns graduál, mint *Kálmán* Farkas és *Volf* György kétséget kizáróan meghatározták. Beosztása a graduálénak megfelelő, első felében az ünnepekre szánt alkalmi énekek, himnuszok, invocatiók stb., a második felében válogatott zsoltárok vannak. E kézirat készülni ideje alatt dőlt el a magyar zsoltár sorsa, hogy előbb irodalmilag, utóbb liturgiailag a szertartásos énekes könyv alkotórésze legyen, míg 1608-ban föl nem szabadul s attól kezdve az énekeskönyvekkel versenyre nem száll. Az új vallás nálunk is gyors fejlődésnek indul, de szervezetében csak nehezen alakulhat ki. Nálunk soká megtartotta jellegét, hogy

inkább társadalmi mozgalom maradt, melyet sem világi, sem egyházi tekintély vagy hatalom nem organizált, s később is, mint eleintén, inkább morális, mint dogmai alapon terjedt és fejlődött.

Egyházi történetünk írói az egymást sűrűn követő zsinatok törvényeiben, határozataiban és fölfogásában keresik és találják meg a magyar protestántizmus belső fejlődésének időnkinti stádiumait. S ezekben a zsinatokban tényleg mind jobban és határozottabban kialakulnak a dogmák, s a zsinatoknak valamely tétel irányában elfoglalt álláspontja, de a ritus és az énekügy fejlődésére kevés útbaigazítást tartalmaznak. Úgy látszik, e szótalanság mögött két ténnyt kell keresnünk. Egyik, hogy lényegesebbnek tartották a dogmák tisztázását s más egyebeket, a másik, hogy megnyugodtak abban a gyakorlatban, melyet az új egyház, részben a német protestántizmus hatása alatt, részben talán önállóan kifejlesztett. A kisebb gyülekezet a nagyobb példáját követte s lelkipásztortól a ritus elrendezésében nagyon sok függött. De tudjuk, hogy minden egyház azon volt, hogy mennél hiresebb prédikátort vallhasson magáénak s papjaink sűrűn látogatták a német egyetemeket. Így mégis bizonyos egyöntetűség lehetett az isteni szolgálatban, minden valószínűség szerint a Luther-féle *Gottesdienst* mintájára, mely már 1523-ban megjelent. A zsinatoknak általános jelentőségű határozatai csak kevéssé tájékoztatnak e kérdésben s inkább csak elveket foglalnak össze. Néhány intézkedésükről mind a mellett meg kell emlékeznünk.

A megyesi zsinat (1545.) a németországi isteni tisztelet rendjét ajánlja; az erdódi (1555. XV. cz.) végzés már bővebben szól: föl kell ügyelni, hogy a himnuszokba semmire vétessék föl, a mi a kanonikus könyvekben s a bevett szerzőknél nem található, hogy a szertartások megtartassanak s hogy együttes énekléssel dicsőítsék az Űr; határozottabb az 1561—62. váradi, debreczeni s egri gyülekezeteken meghozott végzés, mely az énekléssel külön is foglalkozik. E konfesszió a magyar reformált egyháznak egyik alaptörvénye s így intézkedései nagy figyelmet érdemelnek, bár az éneklésről ez is csak általános elveket mond ki: hogy az egyházi éneklést helybenhagyja, mert nem vetették el a patriarkák, a próféták, Dávid, Krisztus és az apostolok sem, de meghagyja, hogy *kegyes* éneket, *szerényen* és *lélekben és igazságban* kell énekelni, s kimondja, hogy megveti a pápisták énekét. A második helvét

hitvallást becikkelyező 1567-iki debreczeni zsinat végzése már egész rendszerességgel tárgyalja az egyházi éneklés ügyét (IX.), kerü-
lendőnek tartja a mise maradványait (XV.) s megemlékezik a
himnusokról (XVII.). E végzésnek hat pontban szerkesztett indo-
kolása is inkább elveket s az egyház fölfogását támogató okokat
sorol föl, s nem azt szabja meg, hogyan foglal helyet az ének az
isteni tiszteletben. Többet az énekügyre nem is várhatunk ezek-
től a zsinatoktól. Az elméket nagy kérdések foglalkoztatták, a
protestáns egyházak elszakadása s az azt megelőző viták. Az
augustana s a helvetica confessio hiveinek elválása minden esetre
nagyobb jelentőségű volt, semhogy e felekezeteknek minden gond-
ját s minden figyelmét ne igényelték volna. Alaptételül minden
zsinaton elfogadták, hogy az egyházi éneket szertartásaikban ápol-
ják s közönségessé teszik az egész gyülekezet számára — s ez a
megállapodás nekünk egyelőre elegendő. Mert nem a protestáns
egyházak ritusát, hanem énekeit vizsgáljuk, s nem rituális, hanem
főként irodalmi szempontból. Elég tehát tudnunk, hogy minden
protestáns felekezet gondot fordított az éneklésre, mert ez a tény
fejt meg az énekirásban, énekes könyvek szerkesztésében és
kiadásában szorgoskodó buzgalmat, s e buzalomnak köszönhetjük
a protestáns énekirodalom fölvirágzását.

Mi módon szerepelt mégis az új egyházak isteni szolgálatá-
ban az ének, maguk az énekes könyvek fejtik meg legjobban. A kéz-
irati graduálisok és a *Huszár* Gál-féle énekes könyv nyomán több-
kevesebb sikerrel rekonstruálni lehet az új egyház istentiszteletét
s az utánuk következőkben a szétvált egyházakét. Célunkra csak
a fő dolog tartozik most, hogy az isteni szolgálat s így az ének
is a gyülekezet nyelvén folyt, hogy az éneket lehetőleg az egész
gyülekezet zengte s így minden rangú és rendű tagja a magyar
nyelvű éneklés részese volt. Ebből lehet megmagyarázni azt a nagy
iparkodást, melyet énekeskönyveink írásában, másolgatásában, szer-
kesztésében és kiadásában papjaink, nótáriusaink és nyomdászaink
kifejtettek s azt a rendkívüli gazdaságot, melyet nyomdászatunk tör-
ténelme énekeskönyveink kiadásában fölmutathat. Egyházi éneket
írni és énekeskönyveket kiadni méltó vállalkozás lehetett a XVI—
XVII. században, az írónak nevet, a nyomdásznak jövedelmet biz-
tosított. De e külső s világi csábítás mindvégig mellékes maradt
ama lelki és buzgó áhítat mellett, mely az egyháziakat magával

ragadta s éneklésre készítette. Vallásos és áhitatos lelkük csak énekelni kíván és isteni félelmük buzgó énekléssel növekedett. Lelkükben az apostol intése nyomán dal fakadt s e dalban gyakran magyar szívük is megnyilatkozott. Énekeikben az istenhez fohász-kodnak, de a hit erős szavával nemzeti bánatukat zengik s hiük mélységeért s Krisztus érdemeért a boldog haza jövő remény-ségének adnak hangot.

Megható a szegény prédikátor, a mint hazafias fájdalomainak vallásos himnusaiban hangot ad, megható, hogy a gyülekezet vallása és magyar szive szerint egyaránt, mély áhitatba merülten emelkedik föl hite és nemzeti érzése magaslatára. Az ilyen éneknek hódítania kellett s uralkodnia a sziveken s az ilyen ének abban a korban nem volt ritkaság. Énekeskönyveink talán kivétel nélkül fölveszik az olyan darabokat, melyben a nemzeti érzés s a vallásos áhitat egybefoly, énekiróink telirakják műveiket az akkor folyó korra való allúziókkal. Bornemissza három rendben lévő gyűjteményének második rendje egész anthológiája az ilyeneknek s *Újfalvi* Imre, midőn egy közös énekeskönyv terveit kontemplálja, az ötödik részbe szánja »a magyar nemzet dolgait, a melyek magyar rhytmusokban rendeltetnek«. Ezekben a jámbor óhajtásokban és emlékezetre méltó törekvésekben a nemzeti és a vallási érzés szerencsés összetalálkozását látjuk mi s érezték az ősök, s ebben a magyar protestáns dalköltészet nagy virágzásának elsőrendű okát kell látunk ma. Mert a protestáns ének nemcsak a nyelv, hanem a nemzeti érzés ápolójává lesz s az irodalomtörténet különös gondját követeli. Akkor, a maga idejében irodalmat teremtett és védte a nyelvet s erősítette a nemzeti érzést: ma megtanít arra, hogy a magyar géniusznak az idegen szellem világában és ama régi korban is volt annyi ereje, a mennyi a maga érvényesítésére kellett.

Ennyi s ily fontos körülmények mellett, melyek a magyar egyházi éneket ápolták, ne feledkezzünk meg az iskolákról, a melyekben az ének tanítása, a zsoltárok éneklése rendben gyakoroltatott, ne feledkezzünk meg arról a hagyományról, hogy *Sztárai* Mihály énekének hallatára messze földről siettek. Sztárai valóban kitünő énekes, ének- és dallamszerző s nagy térítő volt s valószínű, hogy hatásának egyik titkát épen énekművészetében birta. Az iskolák s a prédikátorok egymást segítve ápolták az egyházi ének kul-

tusztát s hihetőleg akkor vetették meg alapját annak a régi, maig felnyúló kálvinista tanításnak, mely mind a százötven zsoltárt szórul-szóra megtanlattatta a gyermekekkel. Nemcsoda hát, ha a régi közmondásba is belejutott a kálvinista gyerek, a ki »a zsoltár számát sem tudja; mégis énekel«.

III.

A protestántizmus gyors terjedésével az egyházi ének hatása is mind maradandóbban nyomult bele a magyar nép szellemi világába. Szövege és dallama egyaránt lekötötték, s úgy hiszem, ebben a korban kezdődik a kölcsönösség, mely magyar népünknek világi birája s a protestáns költészet között napjainkig megmaradt. Irodalomtörténeteink azt tanítják, hogy a kornak egész lírai termését, egész irányát a protestáns egyházi ének dominálta. Kivételt csupán Balassa tesz, de ő sem tud menekülni kora és környezete hatása alól. Szerelmes verseiben szabadon s a népies költészet virágénekeihez emelkedve, tüneményszerűleg válik ki a XVI. századból, de *istenes* énekei, melyeknek kortársai előtt nagy népszerűségét köszönhette, beleolvadnak a protestáns kórus harmóniájába. A vallási áhitat s a hazafias érzelem egybeolvadását már följegyeztük s ha nyomait a kor költészetében tovább keressük, megtalálhatjuk azokban a kölcsönzésekben, melyeket egymástól elfogadtak. Az énekszerző *ad notam*jaiban megőrzötte elveszett népies költészetünk egy-egy darabjának kezdő sorát, s a nép az ismert dallam után a népének melódiájára zengte az egyházi éneket. Egy-egy ájtatos ének megtetszett, azt közönségessé tette, magáénak vallotta, viszont a dallamban szükségét látó énekiró a népénekeiből kért kölcsön, *ad notam*, melódiát. Ez énekeknek erőteljes, gyakran nehézkes, de mindig tömör nyelve és kifejezései áthódoltak a népébe s a versformákban szegény szerző a népies dalok ritmusára írta énekét. Népköltési gyűjteményeinkben megcsendül egy-egy hang, a mely a XVI. század egyházi énekére rezonál, régibb világi liránkban számos emlékeztetővel találkozunk. Ezek az észrevételek részben már régebben elhangzottak ugyan irodalmunkban, de azért még most sem vizsgálódtunk e tárgy körül mélyebben.

Éppen úgy, mint a hogy a parlagon hagytuk a XVI—XVII. századi vallásos irodalom területét. Különbén is elmaradtunk, de ebben a kérdésben meglehetősen hátra vagyunk — pedig volna

Comitis Josephi Mészari Casal. inter. 1727

Anno do-
mini
millesi-
mo
tricesimo qui-
quagesimo octa-
uo: feria tertia
infra octavas:
Ascensionis dñi
Incepta est ista
Chronica: de
gestis Hungarorum
antiquis & no-

uissimis: ortu et progressu: victoria eorum: et audacia
collecta ex diuersis Chronis veteribus eorum: veritates
ascribendo: & falsitatem omnino refutando: In nomine dñi Am
Incipit primapars Chronice de origine Hungarorum

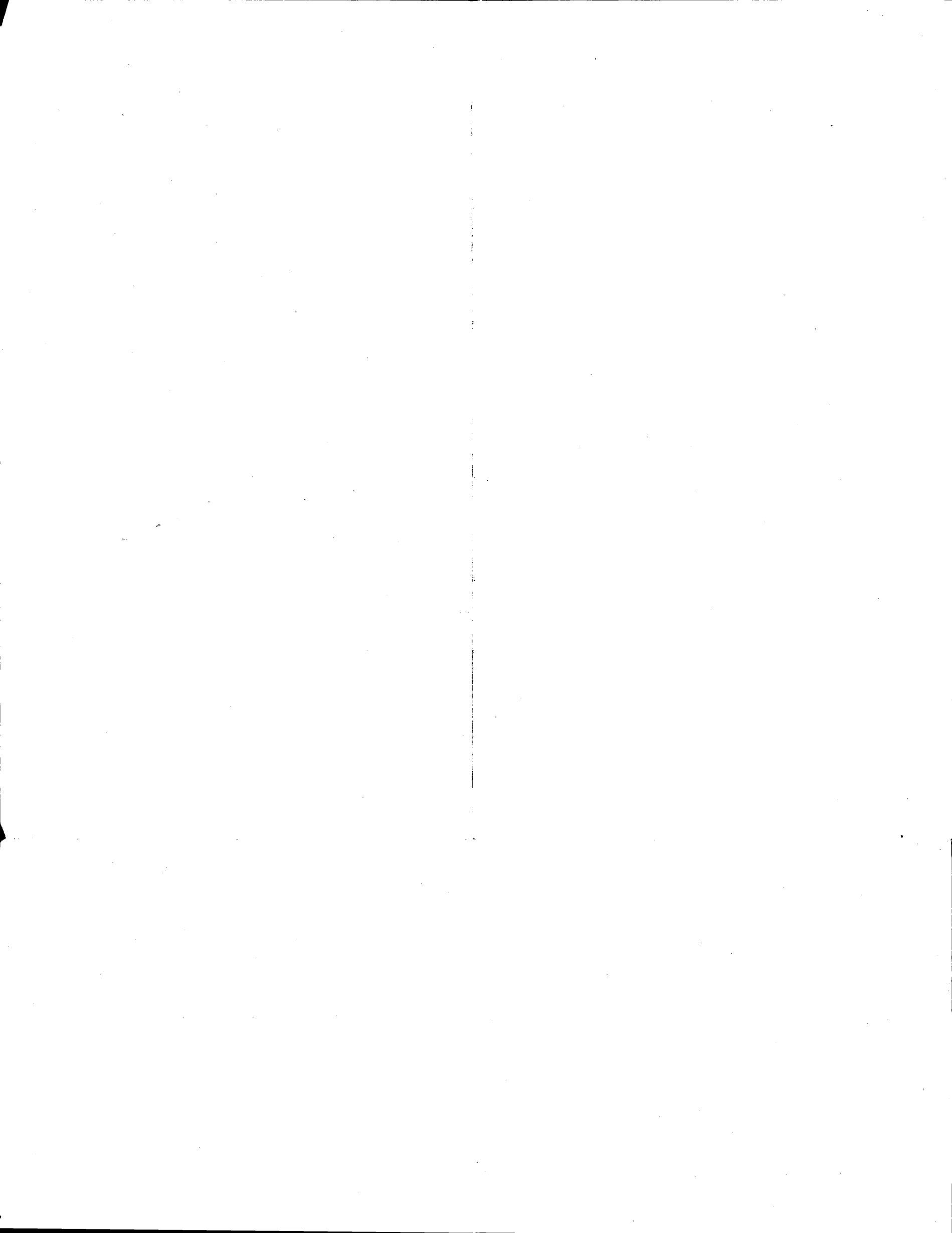

D Er me
reges
regnat
aut do-
minus deus: p
sapiensem Sa-
lamonem: puer-
bium: octavo Ca-
pitulo Gloriosus
deus in sanctis
suis in maesta-
te mirabilis cui
inestimabilis altitu-
do prudentie Nul-
lus in clusa limi-

tibus: Nullis terminis comprehensa: & ceteri censura iudicij

Chronica de Gestis Hungarorum

Ex Museo
Hungarico

benne elég vonzó és hálás föladat. Hogy csak egyre gondoljunk: a magyar versnek eredeti ritmusáért is érdemes volna a régi emlékeket megbolygatni. De e két század liráján a vallásos ének nyoma mindvégig érezhető, a mint politikai történetén keresztül vonulnak a vallási szabadság harcrai. Világi liránk történetét sem irhatjuk meg addig, míg az egyházit meg nem ismertük. Egymásba játszik a népies és a műköltészet, népköltészetünk régi emlékét is benne kell nyomozni. Szóval, nem egy ok s nem egy szempont kínálkozik arra, hogy e kérdéssel behatóbban foglalkozzunk. E végre rendszeres munkát kell végezni, s nem a véletlenre bízni magunkat. A rendszeres munka maga szabja feladatul, hogy legelőbb a forrásokat kutassuk föl és ismertessük meg. Ez volna mostani dolgozatunk célja.

Történt ugyan ily irányban egy és más, de a mint a XVI—XVII. század lirája megiratlan fejezete irodalmunk történetének, forrásai sincsenek egybeállítva. Ez a föladat eddig nem volt megoldható, bár számos idevágó kisebb s nagyobb dolgozat jelent meg, mert állandóbb s folytonos figyelmet kívánó munkát kívánt. A mire könyvtáraink s más gyűjteményeink helyzete sem volt kedvező, azt korai lett volna erőszakolni. Ma már legalább a fővárosi könyvtárak hozzáférhetőek. *Szabó* Károly könyvészete és adalékai legalább a nyomtatott művekre kimerítő forrással szolgálnak s az újabban nekibuzdult kutatások sok mindent felszínre vetettek. Valódi teljességet nem remélhetünk ma sem, mert hitünk szerint még számos emlékeknek kell lappangnia, de viszonylagost igen. Reméljük, hogy összeállításunk segítségével könnyebben figyelemmel kísérhetjük s pontosabban ellenőrizhetjük vagy meghatározhatjuk esetleg fölbukkanó emlékeinket, s ennek fejében emlékeink és forrásaink gazdagodását várjuk. Tapasztalás szól mellettünk, minden újabban megjelent jegyzékünk gazdagabb a régebbinél, mintha egyik fölfedezés a másikat vonná maga után. *Toldy* jegyzékét megbővítette *Révész* Kálmán, mi pedig megyarapítjuk az övét, más gazdagítani fogja a miénket. Ez a haladás útja s egyúttal összeállításunknak egyik közvetett célja. A másik a magunk körében elvégezni azt, a mit eddig csupán megkezdettek, s a harmadik megkönnyíteni az utánunk járók dolgát, s a magyar lira történetének megírásához a bibliografiai alapot megadni.

Ennyi érdek kapcsolódik összeállításunkhoz, a mi főként az

irodalomtörténet érdeke s annak föladata lett volna már régebben. Jól érezte *Toldy* Ferencz, hogy e kérdésben pontos bibliografiai vezető nélkül haladni nem lehet. S bár könyveiben ránk hagyott tanítását nem tartjuk a XVI. századi egyházi lírára irányítónak, énekeskönyveink első jegyzéke tőle származik, s tőle származik a Régi Magyar Költők Tárának gondolata, terve s anyaga egy részének összehordása. Jegyzéke, melyet halála után irodalmi hagyatékából *Jakab* Elek publikált, mintegy kiegészítője ama sorozatnak, melyben régi énekszerzőinket gyűjti össze, de másrésről előkészület régi költészetünk gyűjteményes kiadásához. Úgy tetszik, mintha rendszeresen foglalkozott volna XVI. századi líránk történetével. Öreg korának súlyával küzdve, ifjú lelkesedéssel fonta koszorúját Balassa Bálint homloka és lantja köré, kézikönyvében szeretettel keltette új életre a század poétáit, össze jegyezte az újabb s újabb adalékokat és szöveglette a Költők Tára megindításának terveit. Halála után mind e nyomok megszakadnak, csupán kettőn indult szerencsésen az irodalomtörténet. Balassa Bálint életének megírása, költeményeinek kritikai kiadása és a Költők Tárának megindítása által régi és szeretettel gondozott terve váltak valóra. Régi líránk egyéb területét azonban a rendszeres munkálgodás számára ugaron hagytuk.

A részletkérdések körül kevesebb szenvedélyvel és kisebb buzgalommal nyomoztunk. Több kisebb vagy nagyobb érdemű dolgozat számos részletet derített föl, vagy világosított meg, több forrást fedezett föl vagy adalékokkal járult gazdagításához: de a magyar nyelven zengő egyházi ének s a magyar szívből fakadt világi dal története állandóbb érdeklődést nem keltett. Tudományunk fejlődésével azonban mind több és több munkás kéz nyult régi emlékeink kutatásához, s könyvtárainkban is mind több figyelem fordult e tárgyra. Az ilyen módon fölszaporodó anyag most már ajánlkozott az összefoglaló földolgozásra. Első teendőül a források összeállítása és bemutatása kínálkozott, még pedig az időrendi. De szoros időrendi sort adni nem tartottuk tanácsosnak, mert nem pedáns bibliografiai, hanem szemléltetőbb irodalmi képet s beszédesebb irodalomtörténeti sorozatot akartunk bemutatni. Az irodalmi fejlődést inkább mutatja a mi összeállításunk: időrendi sorban adjuk az egyes énekeskönyveket, de az újabb kiadásokat az első kiadás után sorakoztatva.

Ily módon e sorozat beszélő tanuvá, mintegy a kortárs hitelét megnyerő tanuvá lesz. Elmondja, miről már emlékeztünk, hogy a zsoltár-kiadások kezdik meg énekeskönyveink sorát, hogy eleintén azokra fordítanak gondot, később a szertartásos énekek gyűjteményei kapnak erőre s a zsoltárt egészen elnyomják, míg végül megint a zsoltár lép előtérbe s a XVII. század folyásában a diadal reményével veszi föl a küzdelmet. Megtanuljuk, milyen nagy gondot fordítottak reformátoraink az énekirodalom művelésére, micsoda kísérletezéseken keresztül jutott a magyar egyházi ének virágzásának magas fokára; azután, hogy a XVI. században az egyházi s a világias lira ikertestvérekül mutatkoznak, majdnem összefolyva egymást kölcsönösen erősítik, hogy azután egymástól elválva, mindenik önálló fejlődésnek indul, s hogy ez a megválás akkor következik be, mikor az egyház felekezeti fölfogása mint dogmai követelmény az énekekben könnyebb kifejezésre jut s az ének a felekezetek megoszlása által mind jobban az egyházi szertartás szolgálatába kerül, míg a világi dal szabadabb hangot vesz fel s az egyház neheztelését vonja magára; hogy az énekeskönyvek megnyitják előttünk a régi ritusok misztériumait; hogy a protestáns ének példát ad és készletet teremt a XVII. század derekán meginduló katolikus énekirodalomnak; hogy az erről indított s felekezeti elfogultsággal tárgyalt vitát nem a hipotézisek, hanem a bibliográfia adatai dönthetik el; megtanuljuk továbbá, hogy az egyházi ének áthatotta s minden rétegében átjárta a magyarságot s így nem csupán irodalmunknak, hanem nyelvünknek is rendkívüli nagy szolgálatokat tett. Énekeskönyveink összeállítása magáért is szól, de tanúságot tesz arról az egyetemes lendületről, mely e két század irodalmát annyira jellemzi, a felekezeti villongásokról, melyek főként a XVII. században a polemikus könyvekben az irodalmat is áthatották. Tanúságot tesz nyomdai viszonyaink fejlettségéről meg arról, hogy a ki nem bírta a könyvet megfizetni, miként irogatta össze az előtte becses s neki kedves énekeket. Mennél mélyebben szállunk le a két század irodalmainak legalsó rétegeibe, annál jobban meggyőződünk az irodalmi mozgalom egyetemességéről, hatásáról és eredményeiről, de arról is, hogy ezt a minden irányban tanúságos és gazdag irodalmat nem kutattuk, ismertettük érdeme szerint.

Sorozatunkban az első csoportot a nyomtatott énekes-

könyvek teszik, még pedig előbb a zsolttárok, utóbb a szertartásos énekeskönyvek s végül a világi lira nyomtatott emlékei. Ez aránylag kevés nevet s kevés művelőt mutat, minek okait nem egy körülménybeu kell keresnünk. Az egyik s a legfőbb az, hogy nem igen volt dalköltőnk, a másik az, hogy a kornak nem volt fogékonysága a folyton élő s mind gazdagabban virágzó népies költészet termékeinek összegyűjtésére és kiadására. Az emberek megelégedtek azzal, ha tarsolyukba illő vagy zsebbe való könyvbe a nekik kedvesebb énekeket összeirogatták. A másik csoportot kéziratoss emlékeink alkotják, és pedig első sorban az egyházi, másodsorban a vegyes irányú kéziratok.

A nyomtatott és irott egyházi énekeskönyvek saját elnevezéseik szerint: gradualis, cantionalis, impressum, funebralis, passionalis, psalterium, magyarosan graduál, énekeskönyv, halotti temetésekorra való énekek, zsolttároskönyv, vagy egyszerűen zsolttár. A graduál s a passionalis rituális könyvek, a cantionalis, impressum, funebralis és psalterium a nép kezébe szánt énekeskönyvek, »melyek az graduál mellett az templomban szoktanak vitettetni.« Protestáns egyházainkban a graduált kezdetben a kántor és a pap, később a kántor használta s abból dirigálta és énekelte az isteni tiszteleten mondandó énekeket, a nép a cantionalisból vagy a psalteriumból énekelte. Ezért a graduál rendszerint az egyház felügyelete alatt állott, a többi énekeskönyvet a gyülekezet maga kedveszerint használta: otthon és a templomban. Temetésekre a funebralisból énekeltek, a passionalist csak a nagyhétben használták. Zsolttára volt mindenkinek s a kis formátumu impressum, tartalma és beosztása szerint nem különbözött a cantionalistól, melyet mindenben nélkülözhetővé tett. Az énekeskönyvek szerkesztését rendszeren tudós papok végezték ugyan, de az első kiadást követő többi a kiadók vagy a későbbi szerkesztők kezéből rendszeren megnövekedve került ki, s e miatt sok olyan ének is került beléjük, a melyeket az egyház nem hagyott volna helyben. Így azután a hivatalosan elfogadott normától az egymást követő kiadások meglehetősen eltértek, miután azonban ezek a cantionalisok a nagy közönség számára készültek, mely az új éneket kívánta, a kiadók szívesen bővítették, s az egyház nem avatkozott a könyvnyomdászok üzleti dolgaiba. Ellenőrző s felülvizsgáló jogát csak a gradualisnál gyakorolta s ennek köszönhetjük az Öreg

Graduált. Egyéb, az ájtatosság gyakorlására, az iskolai fiatalság használatára szánt énekeskönyveket minden felekezeti írói szabadon szerkesztettek, kivéve a katolikusokat, a kiknek az egyház engedélyére volt szükségük.

Kéziratos énekeskönyveinkben, melyek nem rituális vagy határozottan egyházi jellegűek, simul össze a világi s az egyházi líra, ezeken látszik meg legjobban a két irány egymásra hatása. Kódexeknek neveztük ezeket, követve a régi tradíciót, bár voltaiképpen nem sajátképi kódexek. De kódexei régi költészetünk termékeinek, régi liránk emlékeinek s ily értelemben elnevezésük megállhat. Ezeknek összeszedésére volt legnagyobb szükségünk, mert míg a nyomtatott művekről van bibliografiánk, ezek szerte-szórva az idők mélyén s az irodalomnak különböző korú és jellegű közlönyeiben aludták a feledés álmát. Nem szabad elhallgatnom, hogy közlők nagyon sokat nem láthattam, a mi kormeghatározásoknál, mikor mások után kell szólani, s egyébként is sok esetben feszélyező. Ha kezemben nem volt, a legmegbízhatóbb ismertetőt vagy bemutatót követtem s a hozzájuk adott jegyzetekben mindenütt hivatkoztam az irodalomra.

Sorozatunk 1536-tól kezdve, a nyomtatott művekre nézve 1711-ig, az írott énekeskönyvekre nézve a XVIII. század végeig tart. A nyomtatott művek természetes határaiul az említett évszámok önként kínálkoznak, az első ismert énekeskönyv megjelenésének éve s a szatmári békekötés ideje. A kéziratok sorozatának határait ilyen pontosan megszabni nem lehetett, különösen nem a záró évet. Kéziratos gyűjteményeink iratási ideje s a bennük előforduló énekek szerzetési kora kellően alig ellenőrizhető, az esetleg meghatározott dátumok segélyével csupán az egymásutánt tudtam a lehetőség szerint megállapítani. Itt azonban a kéziratoknak nem annyira külső, mint inkább belső vonásai jöttek tekintetbe: tartalmuk, énekeik, a melyek a körülhatárolt két század hangulatát, irányát és eszméit éreztették. Belőlük is szépen kikeredik a két század, nem kronológia, hanem írói irányok és eszmények szerint — s bennünket éppen ez érdek.

Föltűnő jelenség, hogy énekeskönyveink közül néhány egészen elveszett, nagyon sok töredékes s a legtöbb csak igen kevés példányban maradt ránk. Az énekeskönyv mindig kézben forgott, s a mint elkopott, újjal váltották föl. A meddig csak rongyosra

nem olvasták, folyton használták s a nyomdászok élelmessége folytonosan új kiadásokat bocsátván közre: az elnyűttet könnyen lehetett pótolni s nem volt érdemes megbecsülni. Egy részről tehát a használat, más részről pedig az új énekeskönyvek a régi kiadásokat tönkretették. De a miről tudomásunk van, a mit birunk, vagy a mi fölfedezések következtében előkerült, még mindig tekintélyes szám. *Toldy* jegyzéke óta számuk körülbelül megháromszorosodott. De ez a szám is növekedni fog. A mint régi könyvtárainkat fölkeresjük, nyilvános gyűjteményeink anyagát ismerni fogjuk s a magánosok padlásain és könyvesládáiban heverő anyag felszínre kerül, újabb meg újabb adalékokra fogunk bukanni. A mint a meglévő kiadások tanúskodnak, Bártfa, Debreczen, Kassa, Kolozsvár, Lőcse, Nagy-Szombat, Nagy-Várad stb. kiadói évről-évre újabb meg újabb kiadásokat vetettek piacra. Az énekeskönyvek megjelenési éveiben mutatkozó szaggatottság viszont arra figyelmeztet, hogy e hiányok még betöltetlenek — ismeretlenül lappangó kiadásokkal. Ezt a hézagot csak az a föltevés magyarázza ki, hogy nem minden énekeskönyvet ismerünk, a mely megjelent.

Ha magángyűjteményeinktől a nyomtatott anyag, családi levéltárainktól viszont a kézirai emlékek gyarapodását várjuk. Szertartásos könyvünk a XVI. századból egyetlen nyomtatott sincs, ha *Beythe* Istvánét nem tekintjük annak, a XVII. századból csak egy, az *Öreg Graduál*. Gyülekezeteink tehát arra voltak kényszerítve, hogy irott, másolt példányokat szerezzenek be. A Dunántúlról több egyházat ismerünk, a melynek irott graduáléja megmaradt, többet a Tisza mellékéről s az erdélyi részekből is. De ez a szám nagyon kevés régi egyházainkéhoz képest. Az *Öreg Graduál* 200 példánya nem segített a mind inkább tapasztalható szükségén, magától áll be annak a fölgondolása, hogy még a XVII. században is több irott mint nyomtatott graduál volt használatban. Hová lettek? Valamennyi nem pusztulhatott el, és csak annyi menekült volna meg, a mennyit jegyzékünk ismer? A könyvek drágasága hosszú ideig irott cantionalisokra, funebralisokra szorította az ájtatoskodókat, csak az a néhány lett volna, a mi társait ma képviseli? S vegyes tartalmú vagy tisztán világi énekeskönyv is csak annyi forgott volna kézben, a mennyit fölkerestek eddig? Nem gondolnók, s épen emiatt s az elősorolt okokból

természetesnek kell tartanunk, hogy intenzív és rendszeres kutatás jelentékenyen fogja gyarapítani sorozatunkat.

Abban a nyugodt öntudatban ajánlom sorozatomat irodalmunk kedvelői és művelői figyelmébe, hogy lelkiismeretes és hasznos munkát végeztem és abban a meggyőződésben, hogy annak viszonylagos teljessége is nem egy tekintetben pótlásra, helyreigazításra szorul. De idején valónak láttam már régebb óta gyűjtögetett s rendezgetett anyagomat közrebocsátani, mert itt az ideje, hogy a XVI.—XVII. század költészetével és irodalmával behatóbban foglalkozunk, különösen liránkkal, melynek annyi vonzó oldala kínálkozik. Ez a kérdés különben nem csupán irodalomtörténeti, hanem általános művelődés-történeti is, kivált liturgiai és zenei tekintetben. Verstanunk és nyelvünk alakulására e gazdag költészetnek pontos ismerete nélkülözhetetlen.

Ez a sorozatos összeállítás tehát várja a speciális himnológiai, liturgiai, zenetörténeti és irodalmi bújázkodás embereit. Az anyag és a források felsorolása mindezek számára lényeges hasznot hajt s alapul szolgálhat a folytatólagos kutatásokhoz.

Érdeklődő s e kérdésben dolgozó irodalomtörténészek előtt nem ismeretlenek forrásaim, a hol szükség van, hivatkozom rájuk lelkiismeretesen. De a magam szemének, tapasztalataimnak és ismereteimnek a legtöbb esetben csak akkor adtam előnyt, mikor az előttem járók tévedését helyreigazíthattam. Több emlékünket én publikáltam először, ezekre a közleményekre is rendszeresen hivatkozom az utánam dolgozók kedvéért. Hivatkozom azokra is, a kik előttem dolgoztak s azon voltam, hogy jegyzeteimben mindenkor megbízható lehessenek. Mert erős meggyőződésem, hogy a »szellemes konjektúrák« kora irodalmunkban is lejárt s az eredményeknek gondos összeállítását már meg kell követelnünk.

A DUBNICZI KRÓNICA KÓDEXE.

DOMANOVSKY SÁNDORTÓL

— Egy hasonmással —

Midőn az utolsó *Illésházy* anyagi viszonyainak rendezése miatt kénytelen volt eladni birtokai nagy részét s ezek között a Trencsén mellett fekvő Dubniczot is, mely nem csak gyönyörű kertjéről és elsőrangú istállójáról, hanem pompás kép-, régiség-fegyver-, könyv- és kéziratgyűjteményeiről is híres volt, a könyvtárt a Magyar Nemzeti Múzeumban helyezte el. Halála után a szép gyűjtemény végleg a múzeum tulajdonába ment át, mely e révén nem csekély kincsnek jutott birtokába.

A legnevezetesebb talán a magyar krónikának az a kézírata, mely régi őrzési helyéről a *Dubniczi Krónika* nevet viseli s mely krónikáink közt könyvészeti szempontból a Bécsi Képes Krónika után a legérdekesebb. A krónika többi kézíratai, a *Teleki*, *Acephalus*, *Sambucus*, *Béldi* és *Pozsonyi-kódex* — a kisebbeket és késői másolatokat nem is említve — kiállítás tekintetében mind messze mögötte maradnak a dubniczi kódexnek.

Külömben ez is csak másolat, mely elején a Bécsi Képes Krónikához, majd a Budai Krónikához áll közelebb s csak Nagy-Lajos koránál szűr be az 1345—1355. évekre terjedő eredeti részt, végén pedig 1479-ig vezeti le az eseményeket.

Iratási korára vonatkozólag sokáig eltérők voltak a vélemények. A 100a. oldalon azonban van egy adat, mely biztosabb támpontot nyújt az iratás idejére vonatkozólag. A krónika ugyanis, — mint már említettem — 1479-ig terjed, a jelzett oldalon azonban elmondva az 1474. évi sáskajárást, hozzáteszi, hogy a sáskák öt éven át pusztították az országot: »continuis annis in regno duraverunt, fere quinque annis integris, dampna indicibilia, signanter hoc anno, scilicet millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo inferentes et similiter in anno millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, etc.« A hely ugyan kissé zavaros, a mennyiben a folyó 1478. év után említi még az 1479-iket, de mindazonáltal nem vonhatunk belőle más következtetést, mint

hogy legalább a fogalmazványnak 1479-ben kellett iratnia, ha a kódex nem is került ki még ugyanazon évben a scriptor tollából.

A negyedrészt alakú kódex jó állapotban, szép, eredeti bőrkötésben maradt korunkra és *Cod. Lat. Med. Aevi 165.* jelzéssel van ellátva. A kötésen belül egy erős bőrhártya tartja össze a lapokat, melyeknek szélessége $20\frac{1}{2}$ cm., magassága 28 cm. A krónika csak a papirlapok 2a. oldalán kezdődik s az első papirlapon, valamint a bőrhártyán is és a kötési tábla belsején régi tulajdonosok nevei és későbbi följegyzések találhatóak, de a lapok számozása mindazonáltal a szöveggel együtt indul meg. Maga a szöveg 102 lapot tölt be — közbeeső ürességekkel — s az író által már föl nem használt 103. és 104. lapra ismét csak későbbi feljegyzések és tollpróbálgatások jutnak, mely utóbbiakból egypár még a bőrre is átér.

Kötése a Korvin-kódexek kötésével egykorú, némileg hasonló is azokhoz, a mennyiben szintén átveszi a velencei könyvkötészet jellemző motívumait, a keleties arabeszk diszitményeket, melyek azonban még más, nemzeti motívumokkal, virágdiszkekkel is vegyülnek. Csakhogy a Korvin-kódexek virágékitményei lényegesen eltérnek a Dubniczi Krónika kódexéitől s azon virágalakzatok közül, melyek annyira jellemzik a Korvina bőrkötéseit, egy sem található föl a krónika kötési tábláján. Továbbá míg az előbbieken a virágdisz, ha nem is dominál, de legalább sűrűn van alkalmazva, addig a mi kódexünkön elég szegényes szerep jut neki. Tulajdonképp csak két ily motívum van: a leveles keret és a csak párszor alkalmazott makk, melynek szárán két levél van. Egyáltalában az egész kötés sokkal egyszerűbb, semhogy a Korvin-kódexek közé tartozónak tarthatnók. A középpontot arabeszkdiszítés képezi, mely a közepén kissé, felül és alul pedig erősebben kiszélesedik. E körül kettős sima vonalkeret van, melyet itt-ott a fentemlített makkos motívum diszit. A legkülső keretet fönn és lenn igen egyszerű arabeszk, kétoldalt pedig levélfüzér képezi. Igen érdekes azonban az a kis vaknyomású bélyeg, mely úgy az előlapon, mint a hátlapon a középső arabeszk-diszítés összehúzódnása által származott nagyobb üres helyeken arányosan elhelyezve, négy-négy helyen látható és *m* betűt ábrázol fölötte, csillaggal.

Ráth György a kötetet, mely szerint 1480 körül készült, a *Vitéz-kódexek* csoportjához sorolja s a Vitéz-féle *Tertullianus*

kódex rokonának tartja,¹ melyről *Fraknoi* azt írja, »hogy minden kétség nélkül Váradon készült és tanuságot tesz arról, hogy a váradi könyvkötők semmivel sem állottak olaszországi társaik mögött.«²

De a Tertullian-kódex kötése is egészen más valami, arabeszk-díszítése sokkal merevebb, szögletesebb, míg a Dubniczi Krónika táblájának arabeszkjei lágyabbak, hajlékonyabbak. Azután a Tertullianus-kódexen a virágéktményeknek semmi nyoma sincsen. Az ottani vaknyomással is itt színes : vörös, fekete és arany nyomás áll szemben.

Noha épen váradi embernek kell tartanunk a krónika szellemi szerzőjét, a mennyiben specziálisan Várad vidékére vonatkozó dolgokat ír le és a nyugati eseményekből Mátyásnak Beatrix hercegnővel való házasságán kívül semmit sem ismer, még sem merjük azt állítani, hogy a kötés Váradon készült. Annyit azonban mégis valószínűnek tartunk, hogy magyar könyvkötő munkájával van dolgunk.

Az egész kódex különben azt a benyomást teszi a szemlélőre, hogy a Budai Krónika kinyomtatása után azért iratott, mert a nyomtatott könyv kiállítása nem volt elég diszes és azt illuminálni már nem lehetett. Viszont készítője, vagy a kinek megbizásából készült, nem rendelkezett annyi pénzzel, vagy nem akart annyit rászánni, a mennyi egy szépen miniált hártyakézirat kiállításához szükséges. Innen magyarázható a kötés egyszerűsége és a papir használata is.

A papir többféle, többnyire erős, reczés, a kódex vége felé simább ; vízjegye szintén többféle : kengyel, mérleg (háromféle ábrázolásban) és olló, mind oly jelek, melyek a legáltalánosabbak és mindenfelé s így hazánkban is³ elterjedtek. Valószínűleg olasz gyártmány, mint az a vízszintes és függőleges reczészet (vergeure, pontuseau) elmosódottságából és a sárgás színéből is következtethető.⁴

¹ Ráth György, A Korvina önálló könyvkötési stílusa. Magyar Könyvszemle, 1897. évf. 254. l.

² Fraknoi Vilmos, Váradon irt Vitéz-kódex. Magyar Könyvszemle, 1880. évf. 246. l.

³ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, III. kötet (Brassó, 1896.)

⁴ Midoux-Matton, Étude sur les filigranes des papiers, (Páris, 1868.) 7. l.

Az irás, — mint már Endlicher megállapította, — »végig ugyanazon kézé, nagy szögletes szerzetesírás, a milyen a XV. század közepéről és végéről való néhány kéziratban még föllelhető«,¹ nagyon tetszetős, szép s valószínűleg csak azért írták így a kódexet, hogy ezzel is díszesebbé tegyék kiállítását.

Ugyanily czélből tervbe vették a krónika illusztrálását is, mint azt a szövegben mindenfelé üresen hagyott helyekből következtethetjük. De sajnos, mindezek betöltetlenül maradtak, minthogy a krónikát nem fejezték be. Csak az első lapon van rajzolás is. Ezen a lapon két (8. cm. széles, 6—8 cm. magas) helyet is hagytak üresen. A felsőn egy ónrajz elmosódott körvonalai láthatóak, melyek ülő Mária-alakot sejtetnek, míg az alsó határozott tintarajz, vörös mellékvonalakkal, trónoló férfialakot ábrázol, az atyaistent, ki kezei között tartja a feszületet, palástja mellén összeérő végeit pedig kiterjesztett szárnyu galamb fúzi össze. De ezt a szentháromságképet is későbbinek kell tartanunk, már az íróanyag különbsége miatt is; a tinta, úgy a fekete, mint a vörös, sokkal kevésbbé tartotta meg színének eredeti üdeségét mint a szöveg tintái, és fakósága miatt ez utóbbtól erősen elüt. A kép, mely mindazonáltal XV. századnak látszik — különben metszet után készült, mint az a sraffirozásszerű árnyékolásból észrevehető, s úgy látszik német metszet után, mert a korona a német császári korona sablon-szerű ábrázolását tünteti föl.²

Igen sajtáságos az a feltűnő hasonlatosság is, mely ezen és két unitárius, szentháromság-gunyoló kép³ közt fennáll. Az unitárius gunykép a trónoló istent ábrázolja, amint kezei között tartja megfeszített fiát, míg palástjának végeit a szentlélek (galamb képében) fúzi össze. A három kép motívumai teljesen ugyanazok, az első képen különösen az atyaisten helyzete (hajlása) és

¹ Wiener Jahrbücher der Litteratur, 1826. Anzeiger Blatt, XXXIII. 3 I.

² V. ö. Muther R., Die deutsche Bücherillustration der Gothik und Frührenaissance. 1460—1530. (München-Lipsee, 1889.) II. k. 13. 21. 40. 68. 70. 71. 88. 112. tábla. — Chronik von allen Königen und Kaisern. (Augsburg, 1476.) Lirer, Schwabische Chronik. (Ulm, 1486.) Concilium zu Kostnitz.

³ Dávid Ferencz, De vera et falsa Unius Dei cognitione. (Gyulafehérvár, 1567.) Az ötödik és hatodik kép a negyedik fejezetben, az F. levél elő- és hátlapján.

koronája, a másodikon a korona alakja, a palástot összefogó galamb és a feszület tartása egyezik meg föltűnően a rajzzal.

Dávid Ferencz említett munkájában nyolcz ily szentháromság-gunyoló képet közöl, melyeket azonban nem ő készített. Meglevő katolikus képek reprodukciói ezek; Dávid csak Stancaró és Melius tanainak kigunyolására rajzoltatott új képeket (VII. és VIII.) s több helyt meg is jelöli, hogy az eredeti hol van, a bennünket érdeklő két képnél azonban nem teszi.⁴ Az 1638-iki dézsi országgyűlés határozata értelmében a mű negyedik fejezetét, melyben a képek vannak, kitépték és elégették, minek következtében csak néhány teljes példány jutott korunkra, de a kolozsvári unitárius egyház és főiskola könyvtárában az említett negyedik fejezetnek több kézirati másolata is maradt fenn. Kiadta e fejezetet, t. i. a képeket a magyarázattal magyar nyelven Cziaszmai István is »*Az Antichristus képei*« czimen,⁵ de ezt is kiirtották.

Noha a szentháromság ijetén ábrázolása, különösen rituálékban, a középkorban sem Magyarországon, sem külföldön nem volt ritka, mégsem tagadhatjuk, hogy az említett három kép közt közelebbi rokonsági viszony van s valószínűleg közös minta után készültek, melyet azonban nem sikerült megtalálnom.

A képeknek szánt többi helyeket a 20a. oldalig pontosan kiczirkalmazták, úgy hogy az üresen hagyott rész mellé még szöveget is alkalmaztak, ami arra enged következtetnünk, hogy meglevő képeket — valószínűleg valamely más kódexből — akartak a szövegbe illeszteni. — A 20a. lap után azonban már csak az 55a. lapon fordul elő ily kiczirkalmazás; az üresen hagyott helyeknél ezentul már csak a képek magasságára vannak tekintettel, szélességükre nem; üresen hagyják végig az egész sort. Ezeket a képeket azonban nem a Bécsi Képes Krónikából, — az egyetlen a mai napig fennmaradt illuminált és minialt rokon kéziratból, — akarták átvenni; legalább a képek elhelyezésének terve ennek ellentmond. De nem is Thuróczyból, az 1484-ben nyomtatásban megjelent két illusztrált krónikából, a brünniből vagy augsburgiból, mert itt sem felel meg az elhelyezés, sem a képek aránya, sőt még számuk sem.

⁴ Jakab Elek, *Dávid Ferencz emléke*, 93.—94. l.

⁵ Gyulafehérvár, 1567.

A krónika befejezetlenségének egyéb következményei, hogy a majusculák vörös árnyékolása és a kezdőbetűk sem készültek el. A kezdőbetűket csak a 29a. oldalig festették be, s a vörös árnyékolással is csak idáig jutottak el. Az illuminálást cinóberrel végezték, csak a 17b. oldaltól a 24a. oldalig fordul elő a karmin mint az árnyékolás és a kezdőbetűk színe gyakran a cinóberre ráfestve; a 23b. és a 24a. oldalon tisztán csak a karmin dominál, de aztán kizárólag csak cinóber fordul elő; a 45b. oldal zöld árnyékolása valószínűleg későbbi.

Noha a törekvés olcsó kiállításra félreismerhetetlen, mégis mindent megtettek, hogy a kiállítás minél díszesebb legyen, hogy egyebet ne említsünk, a széles margó is nagyban emeli a kódex díszét. Az anyag gondos előkészítésének nyomai is mindenütt szemünkbe ötlenek. A sorok hosszát (12 cm.), egymástóli távolságát ($1\frac{1}{2}$ cm.) és a szöveghasábok magasságát (18 cm.) előre pontosan kiczirkalmazták s az ónvonalozás még a be nem írt űrhelyekre és az utolsó lapokra is átterjed.

A mit a kódex iratása utáni történetére csak következtethetünk is, nagyon kevés. Az első lapokon és táblán van ugyan pár feljegyzés közt pár pusztá névbejegyzés is, valószínűleg olyanok nevei, kiknek a krónika birtokát képezte, de ezek közül is az első csak 1583-ból való. Ebben az évben azonban már ketten is írták be nevüket a kódexbe, az egyik a kötés fatábláján alul: »1583 — *Ran Javer — Sután síhon*«, a másik az elől levő bőrlap előlapján: »1583 — *Sicut domino placuit — Fernandus Kapornam*.« Csak hogy e nevek teljesen ismeretlenek és a kézirat történetére épen semmi fényt sem vetnek.

Van egy másik évnélküli bejegyzés is, mely kétszer is előfordul: a bőrlap előlapján és a szöveg előtti üres lap előlapján, s melynél legalább ismert névvel találkozunk: »*Nosce te ipsum — Joannes Izdenczy — Nemo sine crimine vivit*«, de itt sem ismerjük a tulajdonost a családra vonatkozó fogyatékos adataink miatt, s így azt sem állapíthatjuk meg, mikor lehetett a kódex az Izdenczy család, illetőleg a nevezett Izdenczy János birtokában. Ezekon kívül csak az Illésházy könyvtár exlibrise — melyet a kötési tábla belsejére ragasztottak, — képez pontos adatot a kézirat történetére, de arról sincs tudomásunk, hogy mikor és hogyan került a krónika a dubniczi könyvtár tulajdonába.

Kissé többet árulnak el az üres lapokra irt följegyzések, noha ezekből csak következtetéseket vonhatunk.

Itt el kell tekintenünk a 102b. lapon beirt verstől, a 103b. lapon olvasható 1547-ből származó magyar nyelvű fohász-kodástól s néhány tollpróbálgatástól. Őt följegyzésre alapíthatjuk következtetéseinket, melyek az 1541. és 1555. év közt keletkeztek. Ezek közül háromban van szó *Drágffyakról*, még pedig János fiáról Gáspárról 1543-ból, a hol egyszersmind (magyar nyelven), meg van említve *Drágffy János* eleste a mohácsi csatában, továbbá *Gúspárnak*, János fiának halála 1546-ban és végül Gáspár fiának *Györgynek* 1555-ben bekövetkezett halála.¹ A nagyatyja, atya és fiú halálának pontos bejegyzése itt nem lehet puszta véletlen.

Egy másik, 1547-ből származó és hatalmaskodási esetre vonatkozó följegyzésben *Lápos* (Lapoos) és *Hosszufalu* (Hozzufalwa) nevű helyekről tesznek említést, melyek a többi bejegyzésben is többször előforduló *Erdődde*l és *Kövárral* együtt a *Drágffy* család ősi birtokaihoz tartoztak.²

Az ötödik bejegyzés — korra nézve az első (1541.) — *Drugeth Antal* haláláról és Ungváron történt eltemettetéséről tudósít. A korra nézve utolsó bejegyzésben (1555.) pedig *Báthory István* neve fordul elő, a mi azért is figyelemre méltó, mert Báthory István szatmári és szabolcsi főispán neve a kézirat végén levő tollpróbálgatások közt is előfordul. E két név, a *Drugeth Antalé* és *Báthory Istváné*, szoros kapcsolatban van a béltheki *Drágffy* családdal, *Drágffy Gáspár* neje, *Somlyai Báthory Anna* révén.

Somlyai Báthory Anna ugyanis *Báthory István*nak Telegdi Katalintól született leánya volt, ki *Drugeth Antallal*, — kinek halálát a kódexbe bejegyezték, — lépett házasságra.³ Első férje halála után *Bélthei Drágffy Gáspárnak*, a mohácsi vészben elesett *Drágffy (III.) János* fiának neje lőn. Ennek oldalán, — ki első volt a reformációt elfogadó főurak közt — ő is a reform buzgó híve lett. *Drágffy Gáspártól* két fia született: (IV.) *György* és (IV.) *János*.

¹ Nagy Iván adatai igazolják ez adatok helyességét, csak *Drágffy Gáspár* halálának datumában van eltérés. Magyarország családai, VII. 380. l.

² Csánki, Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában, I. 556. 559. 570. ll. Pesty, Magyarország helynevei, I. k. 181. l.

³ Nagy Iván, id. m. III. k. 403. l.

Ez utóbbi apja halála után nem sokára szintén elhunyt. Györgyben pedig 1555-ben a Drágffyak családja teljesen kihalt.¹ A család birtokai az özvegy révén annak harmadik férjére, Báthory (II.) Györgyre jutottak s ez utolsó házasságából származott aztán Báthory (V.) István, Somogy, Szabolcs és Szatmár főispánja.²

A kódex tehát a XVI. század közepe táján valószínűleg a Drágffy család vagy valamely a család birtokainak szomszédságában levő kolostor birtokában lehetett. Így jegyezheték be Drágffy Jánosnak, valamint fiának Drágffy Gáspárnak, továbbá Drágffy Gáspár neje első férjének, Drugeth Antalnak és az utolsó Drágffynak halálát; így kerülhetett bele Báthory István neve; így juthatott a kódexbe a 87b. lap margójára az a később berajzolt kéz, mely mellett a *Druget* név áll és a mely a szövegben említett Drugeth Miklós salernói kapitánynak, Vilmos nádor testvérének nevére akarja az olvasót figyelmeztetni.

Maga az utolsó, eredeti rész szellemi szerzője is összekötetésben állhatott a Drágffyakkal. Ez a rész a *Budai Krónikához* van függesztve, mely Mátyás 1468-iki moldvai hadjáratát említve a Mátyás dicsőítésével fejeződik be: »Pro quo domino nostro illustrissimo atque gratioso optimus maximusque deus etiam atque etiam rogandus est, ut eum in pace tranquilla, iustitie observatione, suorum dilectione, regni incremento, et diuturna demum vite incolumitate tenere, servare et augere dignetur etc.«

Az utolsó, eredeti rész mintegy ezen mondatnak czáfolata akar lenni, mint az mindjárt az első mondatban is érezhetővé válik: »Huius itaque Mathie regis tempore post varios infelicesque eventus istud precipuum huic regno accidit lamentabile infortunium, quod . . .« mire oly események leírása következik, melyekből az ország sanyarú és elhagyatott állapota tűnik ki. Az egész részen uralkodik az ellenséges hangulat Mátyás ellen; Mátyással szemben feltűnően dicséri *Báthory Istvánt*, de különösen *Drágffy Bertalant*. A korrendileg utolsó eseménynél, a kenyérmezei ütközetnél Báthory Istvánt »*maximus et animo audax*«-nak, Drágffy Bertalant »*magnificus, potens strennissimus, animositatis audacissimus in belloque invictissimus princeps*«-nek nevezi, míg Kinizsi Pál csak egyszerűen *magnificus*. Ezt a csataleírást, úgy látszik, szintén

¹ U. ott, III. k. 380. l.

² U. ott, I. k. 231—232. l.

a Budai Krónika hatása alatt, így végzi: »Pro qua quidem victoria reoptenta sit benedictus ipse deus, qui dedit servis suis contra inimicos gloriosam victoriam. Amen.«

A mi ezután következik — Ferdinand nápolyi király levele Mátyáshoz és néhány feljegyzés Mátyás esküvőjéről és Beckensloer szökéséről — már nem tartozik ezen mű keretébe. Bizonyítja ezt az, hogy úgy a levél, mint a feljegyzések csak ötletszerűen fűzhetők az előbbiekhöz s a korrendet is — melyet addig a szerző betartott — megzavarják. Endlicher úgy akarta kimagyarázni a levél s az az előttiek közt az összefüggés hiányát, hogy Ferdinánd levele elől két lapot kiszakítottak s így zavarták meg a kapcsolatot. De semmi okunk sincs a kenyérmezei ütközet utániakat nem utólagos ötletszerű hozzáadásoknak tekinteni; sokkal erőltetettebb két lap kiszakítását feltételezni.

Ha pedig a kenyérmezei ütközettel végződik ez a Mátyás-ellenes rész, áldást kérve Báthoryra, Drágffyra és Kinizsire, úgy még feltünőbbé válik az amúgy is feltűnő tendencia Drágffy Bertalan dicsőítésére, a mi valósággal a mű pointja lesz.

Ezeket összevetve a XVI. sz. első feléből származó bejegyzésekkel, kétségtelenné válik a Drágffyak befolyása a krónikára, illetve annak írójára, szellemi szerzőire és őrizőire. Hogy azonban mily kapcsok fűzték ezeket a Drágffyakhoz, sajnos, nem sikerült kipuhatolnom.

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL.

1898 OKTÓBER 1-TŐL DECZEMBER 31-ÉIG.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokból 4530 db., áthelyezés útján 18 db., ajándék útján 675 db., vétel útján 259 db., összesen 5382 db. nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezen kívül köteles példányokként béérkezett: alapszabály 284 db., halotti jelentés 1769 db., hivatalos jellegű irat 297 db., perirat 37 db., plakát 2007 db., program 857 db., körlevél 199 db., szinlap 2500 db., zárszámadás és üzleti jelentés 367 db., vegyes 991 db. összesen 9308 db. apró nyomtatvány.

Vételre fordítottatott 714 frt 44 kr és 187 márka 60 pf.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a könyvtár anyagát: Ábrányi Katona Klementin, Ahn Frigyes Gráczból (2 db.), Aldásy Antal (6 db.), az államszámvevőség elnöksége (12 db.), az Állategészség szerkesztősége, az Armenia szerkesztősége Szamosújvárról (2 db.), Asbóth Oszkár (4 db.), Athenaeum r. t. (4 db.), Bábakalauz szerkesztősége, Bajavidéki rk. néptanító egyesület, Balázs István Kecskemétről, Baranya megye alispánja, Blau Lajos, Bonis Elemér, Borromaeus szerkesztősége Győrből, Budai könyvtár egyesület, Budapest székes főváros (10 db.), Budapest főváros statisztikai hivatala (6 db.), Budapesti kereskedelmi s iparkamara, Budapesti Szemle szerkesztősége, (4 db.), John Crerar Library Chicago, Csongrád megye alispánja, »Dom a skola« szerkesztősége Rózsahegyről, Dorfmeister J. A. Bécsből, Dömötör Miksa Szabadkáról, Dunántúli ág. ev. egyházkerület, Építészeti Szemle szerkesztősége, Erdélyi Múzeum egyesület Kolozsvárról, Erdészeti Lapok szerkesztősége, Esztergár László (3 db.), Fehér József (2 db.), Fejérpataky László (16 db.), Magyar földrajzi társaság (7 db.) Földtani intézet (4 db.), Főrendiház irodája (25 db.), Füredi Ignác, Gajsler J. F. Varsóból,

Gebé Andor Ungvárról, Grill Károly (4 db.), Hegedüs Lóránt, Hit-szónoklati Folyóirat szerkesztősége Esztergomból, Jézus Sz. Szívének Hirnöke szerkesztősége Kalocsáról, Jó pásztor szerkesztősége, Jókai Mór, Kanyaró Ferencz Kolozsvárról (11 db.), Kath. hitvédelmi folyóirat szerkesztősége Pozsonyból, Kegyes tanítórend, Képviselőház irodája, (29 db.), Kerekes Pál (2 db.), Kereskedelmi iparkamara Kolozsvárról, Kereskedelmi akadémia Debreczenből, Kereskedelmi Szakoktatás szerkesztősége (2 db.), Keresztény Magvető szerkesztősége Kolozsvárról, Klinikai Füzetek szerkesztősége, Kossuth Ferencz (4 db.), Kovács Sándor Pozsonyból (3 db.), Központi papnevelő irod. iskolája, Külföldi egyh. szónoklatok szerkesztősége, Lasz Samu, Lendl Adolf, Lóczy Lajos (4 db.), Madarász Gyula, Mágócsy Dietz Sándor (15 db.), Magyar Fogászati Szemle szerkesztősége (6 db.), Magyar Gazdaságtört. Szemle szerkesztősége, Magyar Gazdák Szemléje szerkesztősége (6 db.), Magyar jogászegylet, Magyar Kisdednevelés szerkesztősége Eperjesről, Magyar Méh szerkesztősége, Magyar néprajzi társaság, Magyar Nyomdászat szerkesztősége, Magyar ornithologiai központ, Magyar Orvosi Archivum szerkesztősége, Magyar Paedagogia szerkesztősége, Magyar Sion szerkesztősége Esztergomból, Magyar Tanítóképző szerkesztősége, Magyar Zsidó szemle szerkesztősége, Márki Sándor Kolozsvárról, Méhészeti Közlöny szerkesztősége, Melich János (2 db.), Meteor. s földmágnességi intézet (3 db.), Michaelis Lajos Nagyszebenből, Mocsáry Sándor (2 db.) Mezőgazdasági Szemle szerkesztősége Magyar-Óvárról, Nemzeti Nénevelés szerkesztősége, Obzor szerkesztősége Rózsahegyről, Olasz közoktatásügyi miniszterium, Pármai kir. könyvtár, Pesti Hírlap kiadóhivatala. Posch Jenő (2 db.), Prot. Pap szerkesztősége Kecskemétről, Pulszky Ágost, özv. Pulszky Ferenczné, (2 db.) Róna Béla, Simonsen D. Kopenhágából, Solymossy Sándor, Spiegler Gyula, Sponer Andor Lomniczról (3 db.), Magyar kir. közp. statisztikai hivatal, K. k. stat. Central-Comission Bécsből, (4 db.) Stoll Ernő Aszódról, Magyar kir. szabadalmi hivatal (7 db.), Szegedi keresk. s iparkamara, Székesfehérvári püspöki iroda, Technologiai iparmuzeum, Teleki Sándor gróf (4 db.), Telekkönyv szerkesztősége Szegedről, Thallóczy Lajos Bécsből, Thury Etel Vámosról (2 db.), M. Tud. Akadémia (19 db.), Tud. Akadémia Krakkóból, Turul szerkesztősége, Ungaria szerkesztősége Kolozsvárról, Ungarische Biene szerkesztősége, Walter Gyula Esztergomból, Weinwurm Antal (3 db.), Wodianer F. és fia kereskedése (35 db.), Zirczi apát.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Noulu Testamentu. Gy.-Fejérvár, 1648. 15 frt. 2. Psaltirea. Gy.-Fejérvár, 1651. 50 frt. 3. Judicium magyar nyelven 1589 esztendőre, 10 frt. 4. Kalendarium 1584 esztendőre, N.-Szombat, 50 frt. 5. Magni Turci epistolae. Coronae, 1555. 80 frt. 6. Daniel, Thesaurus hymnologicus. Lipsiae, 1855. 140 márka 6 pf.

A könyvtár helyiségeiben 5177 egyén 10,788 nyomtatványt, kikölcsönzés útján pedig 419 egyén 590 kötetet használt.

A lefolyt negyedévben osztályoztatott 1148 mű, a melyekről összesen 1497 czédula készítettett. Kötés alá adatott 149 mű 205 kötetben.

A tudományos czélra szolgáló köteles példányok beszolgáltatásáról szóló törvény életbe lépte óta könyvtárunk anyaga tetemesen gyarapodik. Mig ugyanis 1896-ban köteles példányok czimén 5113 darab nyomtatvány és 3792 db apró nyomtatvány érkezett be, 1897-ben pedig 5461 db nyomtatvány és 3586 aprónyomtatvány, addig 1898-ban 10,530 db nyomtatványt és 23,479 apró nyomtatványt kaptunk.

II.

A *kézirattár* gyarapodása a lefolyt évnegyedben ajándékokból 7 db kézirat, 3 db fényképmásolat, vásárlás útján 17 db kézirat, 1 irod. lev., áthelyezés útján 2 db kézirat, 26 irod. lev., együtt 26 db kézirat, 3 db fényképmásolat és 27 irod. levél volt. Ajándékaikkal Stoll Ernő, Melich János, Weinwurm Antal, Hintz Emil, Gohl Ödön és Szathmári Király Barnabás gazdagították gyűjteményünket. Az ajándékok közül legkiválóbb *Szathmári Király Adám Naplójának* II. és III. kötete, melyet az ajándékozó utód, Thaly Kálmán és Puky József közvetítésével, a Thaly Kálmán ajándékából már meglévő I. kötet kiegészítésére adományozott könyvtárunknak. A vásárolt művek közül (143 frt értékben) egy XVII. sz. oláh nyelvű rituale tűnik ki.

A *kézirattár* anyagából 103 kutató 528 dbot, és pedig 205 db kéziratot, 319 irod. levelet és 4 fényképmásolatot használt.

Az évnegyed gyarapodásán kívül földolgoztatott a Waltherr-féle hagyatéék, együtt 58 mű 128 kötetben, 90 czédulán, s folyt az irodalmi levelek földolgozása, és pedig 817 levél 94 czédulán, tehát együtt 945 db 185 czédulán nyert végleges elhelyezést.

Kötés alá került 26 kötet.

III.

A *hírlap-tár* október-decemberi gyarapodása: a) köteles példányból 78 hírlap 21,382 száma; b) ajándék útján 1 hírlap 102 száma; c) vétel útján 6 hírlap 249 száma, összesen: 85 hírlap 21,733 száma.

Nevezetesebb szerzemények: Neue Polit. Pest-Ofner Zeitung 1848., Puky József úrtól; Ismertető 1836., Nemzeti Ujság 1848., Figyelmező 1848—50. Dobrovskytól 22 frtért.

A könyvtár helyiségében 864 egyén 1893 kötet hírlapot, házon kívül 8 egyén 117 kötet hírlapot, összesen 872 egyén 2010 hírlapkötetet használt.

Végzett munka: Czéduláztatott 53 új hirlap ugyanannyi évfolyama, régi hirlapokból az összes szláv és román hirlapok 132 hirlap 806 évfolyama. Átnézetett 228 hirlap 16,072 száma. Reklamáló levél 102 iratott 1897-iki hirlapszámokért, kértünk 493 számot, beérkezett eddig 105 szám. Kötés alá adatott 102 kötet hirlap. A köteles példányoknak kimutatással (csomagokban) beérkezett példányai a gyarapodási könyvbe s a nyilvántartási lapokra bevezetettek.

E szerint beérkezett *az egész évben* 1898 hirlap, és pedig magyar 643, német 127, szláv, román, olasz 60, összesen: 830.

IV.

A *levéltári osztály* ajándék útján (ő cs. és kir. fenségeik Gizella és Mária Valéria főhercegnők, továbbá Bónis Elemér, Kossuth Ferencz, Méhes Kálmán, Pulszky Ágost, Pulszky Ferencz övegye, Stoll Ernő és Weinwurm Antal ajándékából) 109 darabbal, vétel útján (398 frtnyi összegért) 460 darabbal, összesen 569 darabbal gyarapodott.

Az új szerzemények között első sorban kell megemlékeznünk boldogult Erzsébet királyné Ő Felsege emléktárgyairól, melyek Gizella és Mária Valéria főhercegnők ő cs. és kir. fenségeik magas adományából jutottak a Magyar Nemzeti Múzeum birtokába.

A tárgyak legnagyobb része a boldogult királynéhez különböző alkalmakkor, egyes utazások, a koronázás, Mária Valéria főhercegnő születése, az ezüst menyegző, Rudolf trónörökös eljegyzése, a koronázási jubileum, az alençoni hercegnő elhunytá stb. alkalmából intézett hódoló-, üdvözlő-, részvétfeliratok továbbá emlékalbumok s alkalmi művek diszkiadásai, s miután tulnyomó részük levéltári jelleggel bír, ez okból iktatott be az egész szerzemény a levéltári osztály növedéknaplójába.

Legértékesebb közöttük az 1867-iki koronázás alkalmából készült emlékalbum, mely a királyi pár s a koronázáson részt vett fő szereplők: az egyházi és világi főméltóságok, zászlós urak, miniszterek, a diplomáciai kar, a királyné udvarhölgyei, a főispánok, a vármegyék és sz. kir. városok bandériumainak vezetői stb. művésziiesen színezett fényképeit foglalja magában, a koronázási szertartáson való részvételük rövid leírásával. Az albumot Bülich Ágoston és Török Flóris állították össze, három példányból egyet-egyet a király és királyné ő felségeiknek, egyet gróf Andrássy Gyula miniszterelnöknek ajánlva fel.

A koronázást megelőző időknek érdekes emlékei az Eger városa által 1857 májusban ő felségeik utazása alkalmából felajánlott német szövegű diszalbum 11 bársonykeretű vízfestmény-nyel, a Magyar Tud. Akadémia 1865-iki albuma a tagok arcz-

képeivel és Heinrich Ede két vízfestménye, mely a királyi pár 1866 január 29-iki bevonulását ábrázolja Budára s melyet Buda városa gazdag kivitelű, ezüsttel díszített bársony kötésben ajánlott fel a királynénak.

A koronázás emlékét az említett albumon kívül az »Idők Tanuja« ünnepi száma, Alsó-Fehér, Árva, Bars, Belső-Szolnok, Csongrád, Hunyad, Tolna és Torda vármegyék és Torda város üdvözlő feliratai, a Falk Miksa és Dux Adolf által szerkesztett Koronázási Emlékkönyv diszpeldánya és néhány alkalmi nyomtatvány örökíti meg.

A koronázás utáni időből származó hódoló feliratok és díszművek sorát Pest város polgárainak és hölgyeinek 1868 ápril 22-ikén, Mária Valéria főhercegnő születésekor a királynéhoz intézett felirata nyitja meg több ezernyi aláírással, és Udvarhely vármegye 1897 május 14-ikén kelt felirata zárja be, melylyel az alençonai hercegnő elhunytá felett érzett részvétének ad kifejezést.

A gyűjteményt kiegészíti a jászkerület által a királynénak ajándékozott aranyos magyar női fejdísz: aranyhímzésű fejkötő és drágaköves diadémról lefüggő gazdagon hímzett fátyol. Az emléktárgyak száma 43. A becses szerzemény a könyvtár Széchenyi-termében fog elhelyeztetni, oly módon, hogy a közönség által megtekinthető legyen.

A boldogult királyné emlékezetét örökíti meg az a három oklevél is, mely Homoky Imre lekéri apátnak, a királyné, Rudolf főherceg, Gizella és Klotild főhercegnők s az uralkodóház több más tagja magyar tanítójának örököseitől vétel útján szereztetett meg. Ezek egyikében a király 1865 szeptember 27-ikén a lekéri apátságot, a másodikban 1868 június 1-én a vaskorona-rendet, a harmadikban 1868 június 17-ikén a magyar nemességet adományozza Homoky Imrének, mindháromban különösen kiemelve az uralkodó ház tagjainak oktatása körül szerzett érdemeit.

Kossuth Lajostól 4 és Deák Ferencztől 2 eredeti levél szereztetett meg a levéltár számára.

Czimerleveleink gyűjteményének új gyarapodásai: 1. 1571 június 13. Prága. Rudolf király Karvai Orlle Miklósnak adott czimerlevelének másolata a czimerkép festett másával (az oklevél eredetije egykor a gróf Telekies nagyabláti levéltárában, most Polyák Béla orsz. képviselő tulajdonában). 2. 1617 márczius 8. Prága. II. Mátyás czimerlevele Méhes Péter részére. 3. 1649 május 19. Pozsony. III. Ferdinánd czimerlevele Turchány Miklós részére (1773-iki hiteles másolat, a czimer festett képével). 4. 1659 január 12. Bécs. I. Lipót czimerlevele Neumeyr László részére. 5. 1868 június 17. Schönbrunn. I. Ferencz József czimerlevele Homoky Imre részére, melyről fentebb már tettünk említést.

A lefolyt évnegyedben 74 kutató 15,040 iratot használt. Kikölcsönözöttetett 12 térítvényen 20 db irat és 8 db pecsétmásolat, összesen 28 darab.

Az évnegyed összes szerzeményein kívül, melyek a jelen évtől életbe léptetett eljárás szerint darabonként, a napi keltezés és a kiállító megjelölésével dolgoztattak fel és iktattattak be a növedéki naplóba, befejeztetett a Szendrei-féle nagy gyűjtemény revideálása, beiktatása és a törzsanyag közé való beosztása. A végleges revízió adatai szerint e gyűjtemény levéltári része 2 db XIII., 12 db XIV., 47 db XV. és 7 db XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti iratot, 26 db másolatot a mohácsi vész után, 278 db XVI., 321 db XVII., 901 db XVIII. és 561 db XIX. századi iratot, 49 genealogiát, 11 elenchust, továbbá 4 db czimeres és nemeslevelet, 1 czéhiratot és 2 külföldi iratot, összesen 2222 darabot foglal magában.

Ujból megkezdett Kossuth Lajos iratainak rendezése, melyet az azzal foglalkozó tisztviselő távozása folytán félbe kellett szakítanunk.

Befejeztetett a Bugarin-Horváth család levéltárának rendezése; a levéltár állománya: 6 db XIV., 12 db XV., 5 db XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti irat és 2 db másolat, 51 db XVI. sz. m. v. u., 406 db XVII., 739 db XVIII. és 183 db XIX. századi irat, összesen 1404 darab.

Befejezéséhez közel áll a gróf Széchenyi családi levéltár lajstromozatlan részének rendezése; rendezés alatt állanak továbbá a Melczer, báró Radák és Török családok levéltárjai.

SZAKIRODALOM.

A nyelvemléktan alapvonalai. (Doktori értekezés.) Irta
Hubert Emil. Budapest, 1898.

A czimbeli értekezés a nyelvészeti körökben nem csekély figyelmet keltett s több oldalról volt bírálat tárgya. A nyelvemlékek tanulmányozásának az *elméletét* nyújtja (4. l.), tehát rendszerbe foglalja azon elveket, a melyek szerint a nyelvemlékek tanulmányozásában és feldolgozásában *gyakorlatilag* el kell járunk. Vizsgáljuk meg, mennyiben állja meg a helyét a felállított rendszer, a mely egész lényegében nem új ugyan, de egyes részben több új megjegyzéssel is találkozunk.

Ilyen mindjárt a nyelvemlék meghatározása, a mely szerint »a nyelvemlék egy nyelvállapotról szóló jegyekben ránkmaradt *tanúvallomás*« (5. l.). E meghatározás annyiban új, a mennyiben eddig, sőt még ma is (Nyelvőr XXVII. 459. l.) nemcsak a jegyekbe foglalt, hanem az élő szóval előadott nyelvbéli mutatóványt, vagy tanúvallomást is *nyelvemléknek* mondják. A szerzőnek, ha teljesen kifogástalan meghatározást akart adni, tisztába kellett volna hoznia minden oldalról az *emlék lényegét*. De ezt nem tette meg. csak úgy melleleg említi egyik lényeges jegyét, épen azért meghatározása sem nem teljes, sem nem helyes. Mi az emlék? Lényegében, ha talán nem is minden ízében helyesen így határozhatók meg: *az emlék valamely elmúltnak s ma már nem létezőnek maradandó jele*. Az emlék lényege tehát az, hogy valamely *elmúltat, ma már nem létezőt* jelöl meg *maradandóan*. Már most az értekező meghatározásában egészen helyes az a rész, hogy a nyelvemlék *jegyekben ránk maradt* tanúvallomás. És helyes az a következtetése is, hogy az élő szóval előadott nyelvmutatóvány nem lehet nyelvemlék, mert az élőbeszéd röppenő, elmuló hangok sorozata, tehát nem *maradandó*, vagyis hiányzik belőle az emlékek egyik lényeges jegye: *a maradandóság*.

De a szerző meghatározásából hiányzik a másik lényeges jegy, az t. i. hogy az emlék *ma már nem létező* dolgot jelöl. A marathoni emlék az ott elhullott görög hősokeket, az eskütéri szobor a mi meghalt Petőfinket jelöli és jelenti nekünk. Ellenben

egy olyan szobor, a melyet valamely élő személynek emelnének, még nem *volna*, csak majd *lenne* emléke az illetőnek, a mikor már többé nem él, vagy arról a helyről véglegesen eltávozott. Így értelmezvén az *emlék* fogalmát, mivel nem is lehet másképen,¹ az értekezőnek fönt említett meghatározását én ilyenképen alakítom át: *a nyelemlék egy ma már nem létező nyelvállapotnak maradandó jele.*

E meghatározás alapján már most nem kell olyan szinte nevetségesnek látszó állítást kockáztatnunk, mint a szerző teszi, hogy valamint a *Halotti Beszéd*, épen úgy az ő értekezése s ez az én ismertetésem is nyelvemlék. Igen, de a két utóbbi minék az emléke? Egy nem létező nyelvállapotnak? Hisz én nyelvállapotomat épen a jelen sorokban mutogatom s azt hiszem, a szerző nyelvállapota sem változott még *lényegeset* ama néhány hónap óta, hogy értekezését megírta. Avagy igen is, a nye vállapot egyik napról a másikra, sőt egyik óráról a másikra is változik, tehát múlik. Más a nyelvállapotom, ha egy művelt hölgygyel, ismét más, ha egy igen közönséges műveletlen emberrel beszélek. És a szerző értekezésében mindvégig ily szüntelen változó nyelvállapotról beszél, mert az egyéni nyelvállapot folyton változik; ámde ilyet keresni, sőt mi több, még meg is állapítani az egyes nyelvemlékekben merő lehetetlenség, egyszerűen azon oknál fogva, mert ugyanazon egyéntől irt két nyelvemlék nem tüntethet föl soha sem *azonos* nyelvállapotot. A nyelemlékekben tehát ilyen értelemben vett egyező egyéni nyelvállapotot kutatnunk nem lehet, mert ilyen *nincs*. A hány nyelvemlék, ugyanannyi nyelvállapot! De hát milyen nyelvállapotot kereshetünk akkor? *Közöset*? Ilyen meg az értekező szerint nincs, mert — ugymond — »egyezhetik két egyén ortografiája, de egyéni nyelvállapotuk *soha!*« Hamari fölkiáltás ez a *soha*. Ne fogadjunk el mindent vakon, mihelyt német munkában megjelenik. A szerző itt Paul Hermannt követi, a ki szerint közös nyelvállapot nincs, mert — a mint a szerző egyik bírálójával szemben idézi: »Jede sprachliche Schöpfung ist stets nur das Werk eines Individuums. (Prinzipien, 17. l.) Die Gemeinsprache ist natürlich erst recht eine Abstraktion. Sie ist nicht ein Komplex von realen Thatsachen, realen Kräften, sondern nichts als ideale Norm. (U. ott, 378. l.)« Bármily nagy tekintély legyen is Paul Németországban (tehát *eo ipso* nálunk is!), bátor vagyok idézett szavainak helyességét kétségbe vonni. Először is a nyelv nem *egy egyén*, hanem *több egyének* alkotása. Másodszor igaz, hogy a köznyelv *elvonás*, de az így elvont nyelv megőrzi és tovább fejleszti forrásának (a nyelvjárásoknak) *tény-*

¹ A szónak mellékes vagy átvitt értelmű jelentésére nem szabad a lényeges meghatározásban kitérnünk, mint azt az értekező egyik bírálójával szemben — a *Nyelvőr-emlékre* hivatkozva tette.

leges nyelvjelenségeit (reale Thatsachen), tehát bizonyos tekintetben *összetétel* (komplex) is, különben nem is lehetne nyelv, hanem Paul volna a megmondhatója, vagy talán ő se, hogy mi! De térjünk vissza a magunk dolgára.

Egy időben élő s egy nyelvet beszélő emberekről van szó. Ezeknek a nyelvállapota *teljesen* nem *egyezhetik* soha, de *teljesen* sem *különbözhetik* soha, vagyis két, egy nyelvet beszélő egyén nyelvállapotában vannak *egyező* és *elütő* sajátságok. Minden hosszabb bizonyítás nélkül ki lehet mondanunk, hogy az előbbiek a *lényegesebbek* és a *nagyobb számúak*, míg az utóbbiak kevésbé lényegesek és kisebb számmal vannak. Avagy az-e lényegesebb e dologban, hogy Hubert *diplomaticát, ortográfiát* ír, *fölsorol, igényel*, stb. — míg én *oklevéltanról, helyesírásról* szólok, *felsorolok s követelek, kívánok* stb.? Nem az-e lényegesebb, hogy mindannyiak azt mondjuk: *háborúságban, halálával, világba, üldözésétől, nyugalmaiba* stb. — és senki közülünk nem mondja: *habróságban, haláláal, világbele, üldetvítül, nyugolma bele*, vagy más effélet? Szóval az a nyelvállapot, a melyet írásaink feltüntetnek, nem a mi kizárólagos sajátunk, hanem mindazoké is egyúttal, a kikkel írásaink vagy beszédünk által érintkezünk s velük magunkat megértetni akarjuk. Nyelvállapotunk tehát legtöbb sajátságaiban egyezik más, velünk egy időben élő emberek nyelvállapotával, s ennél fogva az egyes nyelvemlékekben csakis a származásuk idejében tényleg létezett *általános* vagy *közös* nyelvállapotot kutathatjuk s az *egyén* nyelvállapotát kutatni nemcsak fölösleges, hanem szinte lehetetlen is, mert ezt a nyelvemlék nem tüntetheti fel teljesen sohasem.

Épen ezért a nyelvemlék hitelességének megállapításában is mellőznünk kell az *egyéniesség* kiemelését s hitelesnek akkor kell elismernünk valamely nyelvemléket, ha *a származása idejében tényleg létezett nyelvállapotot tünteti fel, akár eredeti* maga a nyelvemlék, akár *másolt*. Ennyi ismertető jegy (criterium) teljesen elegendő a hitelesség megállapításához, fölöslegesnek tartom tehát azokat a szórszálhasogató megkülönböztetéseket, a melyekbe a szerző (7—8. l.) egész *német alapossággal* belemerül, s a melyek nem is mindig szabatosak, sőt néha homályosak is. Így pl. az 5. lapon azt mondja, hogy a »nyelvemlék *írott emlék*«, a 8. lapon pedig úgy szól, hogy az »*írottemlék*-hamisítványnak nem kell szükségképp *hamisított nyelvemléknek* is lenni!« Az ellenmondás szembeszökő, mert nincs kiemelve, hogy az utóbbiban az *írott-émlék* már nem azt jelenti, mint az előbbi helyen (hanem oklevelet). Érthetetlen e szórszálhasogató megkülönböztetések közül a következő: »Ha valaki rendes, megszokott írásával hamisít *nyelvemléket*, akkor műve az *írottemlékek tanának* (Schriftdenkmälerkunde) szempontjából nem hamisítvány.« Ez is olyan megkülön-

böztetés, a melyet csak a német Gründlichkeit eszelhet ki. Hiszen ha én *rendes, megszokott írással* »hamisítom« a Halotti Beszédet, ez nem lesz *hamisítvány*, hanem egy kései nyelvemlék-*másolat!* Avagy melyik barát lett volna a középkorban annyira együgyű, hogy leírta volna *rendes, megszokott írásával* a Halotti Beszédet s aztán azt hirdette volna, hogy: nézzétek, ez az igazi, a hiteles és eredeti Halotti Beszéd! ? Mert csak így lehetne hamisításról szó, különben nem.

A szerző részletesebben szól az időről, a melynek korlátai közé szerinte a nyelvemlékeket szorítani nem helyes dolog. És megroja Zolnait, hogy ezt tette. Ám Zolnainak éppen a könyve cízne (*Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig*) azt mutatja, hogy ő nemcsak a könyvnyomtatásig, hanem ezen túl is ismer nyelvemlékeket. Sőt, hisz az értekező maga idézi (10. l.) Zolnai azon állítását, hogy »... a *legújabb* kor nyelvbéli nyilatkozásain *kívül* minden *régi* irat és könyv már nyelvemlékszámba jön a nyelvész előtt«. Minek teszen tehát neki szemrehányást? Azért, mert »a nyelvemléktanban *régi* és *legújabb* kifejezésekkel nem lehet *operálni!*« És Hubert mégis meg akarja határozni »a *kort*, melytől kezdve a nyelvjelenségek többé nem nyelvemlékek« (10. l.). És aztán ezt a meghatározást mégsem kapjuk meg sehol! Ellenben a nyelvemlék nem eléggé szabatos meghatározásából kifolyólag a szerző szerint nyelvemlék a világon minden, a mi *iratott*, *iratik* és *iratni fog!* Hogy ez helytelen, föntebb már érintettem, kizárja ezt a nyelvemlékről adott meghatározásom is, a melynek alapján nem nehéz megállapítani, mikor válik valamely nyelvmaradvány nyelvemlékké, és mikor *még* nem az. *A nyelvemlék egy ma már nem létező nyelvállapot maradvány jele.* A Halotti Beszéd tehát, valamint Szent-Pál leveleinek kinyomatott fordítása, nyelvemlék, mert ma már nem létező nyelvállapotot tüntetnek fel; ellenben Arany költeményei, meg Hubert értekezése s ez az én ismertetésem még nem nyelvemlék, hanem csak akkor lesz azzá, ha azok a lényeges nyelvi jelenségek, a melyek most egymással s az élő nyelvvel is egyező nyelvállapotukat teszik, majd elmulnak s a majdan élő nyelvállapottól lényegesen elütnek.

Az értekezőnek a nyelvemlék egyoldalú meghatározásából folyó egyéb kisebb tévedéseire nem hivatkozom, ezek a meghatározás helytelenségének bebizonyításával maguktól megdőlnék; még csak néhány megjegyzést teszek könyvére, elismervén, a mi jó, s helytelenítvén, a mi nézetem szerint téves. Helyesnek tartom a nyelvemléktanak a felosztását (*külső rész*: alaki és tartalmi külső, — *belső rész*: hangtan, szótan, mondattan), csak azt kell az igazság érdekében kiemelnem, hogy ez a rendszer nem új s az eddigi nyelvemlék-kutatásokban is több-kevesebb sikerrel alkalmazva volt. *A feliratokról, kéziratokról* az értekező szintén több

talpraesett megjegyzést tesz, és helyesnek tartom azt a törekvést, hogy a nyelvemlékek tárgyalása körébe bevonja mindazt, a mi oda való, tehát nemcsak kizárólag a kódexeket tartja nyelvemléktani szempontból feldolgozandóknak, hanem a feliratokon kívül a kéziratoknak mindenféle fajtát: a törvényeket, okleveleket, a magán feljegyzéseket, leveleket, sőt a nyomtatványokat is. Hangsúlyoznom kell azonban, hogy az egyéni nyelvállapotnak folytonos előtérbe tolása itt is több helyütt tévedésekbe ejti az értekezőt, pedig a nyomtatványok tárgyalásánál könnyen észrevehette volna, hogy az egyéni nyelvállapotnak olyatén kutatása és megállapítása, a melyet ő magának kitűzött, teljes lehetetlen. A kézirat, a mely olvasásra készült s épen ezért már maga sem tünteti fel az író eredeti nyelvállapotát, annyi simitáson, változtatáson megy át, hogy arról az egyéni nyelvállapotról, a mely az értekező szeméi előtt lebeg, szó sem lehet. A szerző egy olvasásbeli hibából eredt tévedését (*natus Gregorii* helyett *n. Gregorius*), a mely szerint a Döbrentei-kódex másolója, *Halábori Dobos Bertalan* pap, világi néven *Gergely* lett volna, — e folyóirat hasábjain már helyreigazította (1897. évf. 207. l.). Csak azt kell még ide fűznöm, hogy Hubert e másolóra vonatkozólag teljesen félreértette Volfot. Ez a jeles nyelvészünk ugyanis azt mondja, hogy e másoló bár nem *fraternek*, hanem *presbyternek* mondja magát, nem *világi*, hanem *szereztes pap* volt, mert a könyvmásolás *kiváltképen* a szerzetesek foglalkozásához tartozott. Hubert nem találja ezen okoskodást elfogadhatónak, mert »miért írja magát egy *szereztes* (*frater világi papnak* (presbyter), ha nem az.« Világos tévedés! *Frater* — fel nem szentelt szerzetes, *presbyter* — felszentelt pap, akár szerzetes, akár világi. Mivel tehát Halábori Bertalan magát *felszentelt papnak* (presbyter) mondja, s mivel a könyvmásolás *kiváltképen* a *szereztesek* foglalkozása volt: nyilvánvaló, hogy H. B. felszentelt *szereztes* pap volt. Volf következtetésében nagy a valószínűség, Hubert ellenvetésében semmi, mert a *presbyter* szót egyoldaluan csak *világi papnak* értelmezi, holott nemcsak ez, sőt első sorban nem ez, hanem általában *felszentelt pap*.¹

Az értekezés harmadik része a módszerrel foglalkozik. E részben nyelvemlékeink kiadásairól és feldolgozásáról sok figyelemre méltót mond. Együttal azonban nem épen szerény hangon (mint kezdőhöz illenék), hanem meglehetősen magasról itéli el Volf és Zolnai nyelvemlék-kiadásait, hogy ezek nem megbízhatók. És evégből az Ehrenfeld-kódex 66. lapjáról 25 sorban 12 hibát mutat

¹ A bíráló úrnak ebben nincs igaza. Megfeledezett arról, hogy Halábori Bertalan a Huber által megtalált oklevélben (M. Könyvsz. 1898. évf. 208 l.) magát egri egyházmegyei papnak (Bartholomeus presbyter . . . diocesis Agriensis) nevezi, tehát tényleg világi pap volt.

ki nálunk. Ha azonban ezt a 12 hibát¹ alaposan megvizsgáljuk, oda lyukad ki a dolog, hogy 1 (*egy!*) kivételével *teljesen* lényegtelenek, s ez az *egy* is ilyen: *ekeffewltnek* (Ehr.) — *ekefewltnek* (Volf). *Ez* a nagyhangú kárhóztatás után valóban *ridiculus mus!* Hubert a betű szerinti közlésben annyira megy, hogy még a rövidítések feloldását (mýden — minden) is helyteleníti. Hát kiknek a számára készítjük a nyelvemlék-kiadásokat? Az olvasóknak. S kik ezek? A nyelvészek, a történetírók, a régiségtannal foglalkozók, a jogászok, a természettudósok, még a teológusok is, mert mindenik találhat a nyelvemlékekben saját tudományába vágó dolgokat. Ime tehát itt nemcsak »gymnasiumi férfiak«-ról van szó, hanem arról, hogy ha a M. Tud. Akadémia a Hubert elvei szerint adná ki a nyelvemlékeket, akkor nagy Magyarországon az összes tudományszakok embereiből legalább is kilencz-tized résznek kellene paleografusnak lenni! De baj is az! Ha a nyelvemlékekben »a szabálytalanságokat ki tudja javítani a közlő, tanulja meg kijavítani az olvasó is« (48. l.). Boldog aranykor, midőn majd az elemi iskolákban kezdik tanítani a paleografiát! Minden tudománynak főcélja az *igazság kutatása*, de ezt az igazságot nem azért kutatja ki, hogy ez aztán véka alá rejtessék, hanem hogy másoknak is, még pedig mennél többeknek tudomására jusson. És ezt nem megakadályozni kellene egy-egy lehetetlen rendszer felállításával, mint Hubert teszi, hanem inkább meg kellene könnyíteni. Ha a tudást bármely tudományban terjesztjük, az illető tudományzak nemhogy szenvedne (52. l.) érte, sőt nyer vele; ellenben nagyon is sokat vesz, ha a Hubert okoskodását és rendszerét követve, csak a könyvtárak polczainak — vagy a sajtósoknak irunk.

Az értekezésnek még a nyelvére volna szép számmal megjegyezni valóm, de elhagyom, mert ismertetésem máris hosszabbra nyúlt, mint akartam, s mert a Nyelvőr (XXVII. évf. 462. l.) már megtette rá észrevételeit. Itt ugyan a bíráló az értekezés nyelvét »általában magyaros«-nak mondja, de aztán annyi nyelvbeli botlást sorol fel belőle, hogy — nyelvész ember munkájáról lévén szó — az ilyen nyelvet, ha nem is *rosznak*, de legalább is *eléggé magyartalannak* kell nyilvánítanunk. Azonban a nagy számú magyartalanságokon kívül még egy más érdekes jelenséget is észlelhetünk ez értekezésben. Azt, hogy nemcsak idegen szavakkal

¹ És ezek közül 8 [] ennek a jelnek elhagyásából áll. Megjegyzem, hogy ez nem szoros értelemben vett *írásjel* (interpunctio), hanem a *pihenés* jele s nagyon sokszor nem esik össze a mondat értelmével. Arra valók voltak ezek, hogy a szent iratok felolvasói már jóeleve lássák, hol kelljen megpihenniök, hogy a lélekzetből ki ne fogyjanak. Ma is megvan ez ilyen | alakban (plajbászszal írva) a szerzetesek refectoriumaiban felolvasni szokott szent-írásban vagy Kempis Tamás könyvében. A növendékek sok helyen *szuszfogónak* hívják.

van tele minden lapja, hanem az idegen idézetektől is csakúgy hemzseg. Csak egy helyen (46—48. l.) Sickeltől közel két lapra terjedő idézet van! Erre az értekező azt feleli, hogy ha ő azt a nyelvet tudja, »tanulja meg az olvasó is« (v. ö. 48. l.). Nem vagyok vele köteles! Ha valaki a magyar tudományban számot akar tenni, írjon magyarán és *magyarúl!* A mai *szöbörgészö* magyar nyelvészetben ez az idegen (különösen német) nyelvből való idézgetés szertelenül elharapódzott. Azt tartjuk, hogy ha egy-egy idegen (német) tekintély szavait minduntalan elő nem ránczígáljuk, irományunk már nem is lehet tudományos. De lássuk, hova visz ez az irány. A szerző a németeken kívül bizvást idézhetett volna a franczia, angol, sőt az olasz paleografusokból is, mert ezeknél a nemzeteknél is van egy kis tudomány ezen a téren, nemcsak a németeknél. De mi nem akarunk tovább látni a szomszédnál! A németen kívül azonban tényleg idéz a szerző a latinból (37. l.) és a görögből is (*κατ' ἐξοχὴν*). Ime tehát meg-eshetik a magyar nemzeti irodalom arany-korszakában, hogy egy 60 lapra terjedő értekezés megértése czéljából a magyar nyelven kívül még csak a *német, franczia, angol, olasz, latin* és *görög* nyelvet kell előbb megtanulnunk. Nem is sok! Mért nem követte a szerző e tekintetben is német mintaképeit? Azok bezzeg nem irnak *hétféle* nyelven, s ha idegenből kénytelenek idézni, jegyzet alá teszik. Nem mondom, hogy az idegen idézet nincs olykor helyén »nagyobb közvetlenség« kedvéért, de régi igazság, hogy a jóból is megárt a sok!

Hosszasan foglalkoztam Hubert értekezésével, mert megérdemli. Nyelvészetünk jelenlegi szöbörgészö irányzatában ez az értekezés majdnem egyetlen, a mely általános eszméket nyújt, és rendszert ad, habár ez nem is minden ízében sikerült. Ismertetésemben a mit mondtam, legjobb tudásom szerint mondtam, s bár szigorú, de igazságos voltam. Ez ne arra indítsa az értekezőt, hogy már több oldalról is helytelenített tévedéseihez ragaszkodjék, hanem hogy a jót innen is, onnan is elfogadván, rendszerét tökéletesítse és nyelvészeti irodalmunkat gazdagítsa, mert erre a képessége is, meg a képzettsége is megvan.

Dr. Bartha József.

Catalog 100 von Ludwig Rosenthal's Antiquariat in München. (München, 1898.) 8-rét, 384 l. és 4 mell.

A maga nemében páratlan, eddig talán csak a *Quaritsch*-éi által felülmúlt könyvjegyzéket bocsátott ki a müncheni *Ludwig Rosenthal* cég. A terjedelmes, 384 oldalas kötet annyi érdekes és nagy bibliografiai értékkel bíró munkát sorol fel, hogy bővebb ismertetését nem mellőzhetjük.

A címek nincsenek szakok szerint rendezve. Az irodalom

minden ágához tartozó ritkaságok abc-rendben következnek; a katalógus használatát azonban megkönnyíti egy négyszeres index, melynek segítségével könnyen kikeresheti a neki tetszőket az, a ki nem akarja az egész, változatos tartalmú kötetet átnézni. Négy önálló melléklet és száztizenhét a szövegben alkalmazott hasonló emeli a jegyzék értékét, sőt maradandó becset ad neki a bibliografusok előtt.

A jegyzékben közel száz kézirat van áruba bocsátva. A legrégibb *Boethius Arithmetica*-jának egy XI. századi kézírata. A 8-rétű, 35 leveles kötetke ára 850 márka. Úgy látszik, nem igen éri meg, mert már évek óta szerepel a Rosenthal-féle katalógusokban. Ugyancsak a Boethius egy munkáját, az *Institutiones Musicae*-t tartalmazza egy XII. századi kézirat. (600 mk.) A XI—XII. századból való egy *Missale Brixiense*, neumákkal. Ára nincs kitéve, a főként zenetörténeti szempontból értékes munkára ajánlatokat kérnek. Igen nagy ára van, 5000 márka, egy sz.-ferenczrendi breviáriumnak a XIII. századból. Iratását a bejegyzések alapján 1234—53 közé teszik. Neumákkal van ellátva s nagyon érdekes himnuszokat tartalmaz. Olasz eredetűnek mondja a jegyzék. Nagy számmal vannak miniaturás kéziratok is. A XIV. századból való *Brunetto Latini Thesaurusának* egy francia fordítása, 218 igen érdekes tollrajzzal. Vegyest velinen és papiron van írva. Ára 1800 márka. A XV. század legelejeről egy, két kis miniált képpel ellátott salzburgi breviáriumot találunk, a melyhez egy XIII—XIV. századi 13 levélnyi hymnárium járul. (600 mk.) Számos *Horae Beatae Mariae Virginis* közül említésre méltó egy XV. századi flamand eredetű, 16 finoman festett képecskével. A mint a mellékelt hasonmásokból látszik, a miniatura csak másodrendű; a könyv ára mégis 8000 márka. Fél ilyen ára van egy másik, hasonlóan flammand munkájú imakönyvnek 9 képpel és szép keretdíszekkel. Egy De La Vallière herczeg gyűjteményéből származó e fajta kézirat 13 miniált képpel 3000 márka. Számos apró, de csinos képpel van ellátva egy 1425-ben készült olasz kézirat: *Aristotelis Compendio di filosofia*. (2000 mk.) A német gótika jobb termékeiből való egy 1380—1420 közt készült *Speculum humane salvationis*, iratott a Regensburg melletti Szent-Balázsról nevezett domonkos-klostromban; több mint 200 szinezett tollrajzzal. Bár elől-hátul csonka, ára mégis 2000 márka. Más hasonló augsburgi, 1477-ben készült kódex, 127 aranyos és színes képpel, 3000 márka. Miniálásra szánt igen szép tollrajzok vannak egy mindössze 24 ivrétű levélből álló, a XV. sz. elejéről való *Biblia Pauperum*-ban. (1800 mk.) Egy *Breviarium Romanum* szép inicziálékkal s egy diszlappal állítólag Attavante kezéből került ki. Ez azonban alapos tévedés, mert a kézirat s a miniatura, a mint a mellékelt hasonmásból látszik, a XV. század elejéről való, a mikor még Attavante nem dolgozhatott. Kár, hogy az ábrán nem lehet kivenni a diszlap

alján levő főpapi czimert s így nem állapítható meg a kódex provenienciája. Ára mérsékelt: 400 mk. A legérdekesebb az összes kéziratok közt *Wohlgemuth Mihálynak*, a Dürer Albert mesterének állítólagos vázlatkönyve. A nagybecsű kódex 79 negyedréti lapon 108 színezett tollrajzot tartalmaz. Csupa bibliai s legendai ábrázolások, melyek három művész kezére vallanak. A tulajdonos az egyikben Wohlgemuthot, a másik kettőben tanítványait (talán ép Dürert) sejtí. Az egyik kép (Mária és Erzsébet találkozása) hasonmásban is közölve van. Ez azonban épen nem mutat jobb művészre, nagyon is tanítványhoz illő; Wohlgemuthtól semmi esetre sem származik. A kötet, melyet különben már rég óta hirdetnek a Rosenthal-féle jegyzékek, 8000 márkára van téve.

Megemlítjük még az 1040. sz. alatti *Luther-kéziratot*, mely egy többnyire Luther munkáit tartalmazó, nyomtatványokból álló kolligátumban maradt meg. 7 oldalnyi német szöveg, fordítása a nyomtatásban ismert röpiratnak: *Contra XXXII. articulos Lovanien-sium theologistarum*. Miből gyanítja a tulajdonos, hogy a kézírás Luther Mártoné, jó lenne tudni. Alig hinnők, hogy akadna valaki, a ki elhigye neki s megfizesse érte az ezer márkát.

A kéziratoknál jóval becsesebbek és fontosabbak a nyomtatványok. Nagyszerű sorozata a bibliografikus ritkaságoknak van eladásra boesátva, de többnyire túlzott áron. A nyomdászat legrégebb emlékei, remek metszetes munkák, híres írók műveinek nevezetes kiadásai, nagy forrásmunkák bőven vannak a jegyzékben.

A legkiválóbb darab egy eddig ismeretlenül lappangott *Guttenberg-féle missale*. Leírása röviden a következő:

Missale Speciale. Fol. 1a. Sc̄ptur regist^r hui^s libri | cōtinē^s in se officia s̄cripta. | Fol. 3a. Sc̄cūt^s missae speciales. In festo na- | tivitatis d̄ni. . . . 2-r. 176 levél 18 sorral. Hely, év és nyomda megjelölése nélkül. Sem lapszámozás, sem órszavak vagy ívjelek nincsenek. Gót nyomás, a betűk a Fust és Schöffler-féle 1457-iki Psalteriuméival teljesen egyeznek.

A nyomás primitivebb volta, kezdőbetűk, inicziálisok, versaliák hiánya mutatják, hogy ez a munka a technikai bevégeztéség dolgában jóval magasabb fokon álló Psalteriumnál régiebb. Ezt a szakértők kétségtelenül megállapították, de még vita tárgyát képezi az s valószínűleg eldöntetlen is marad, hogy a Missale Guttenberg, vagy Fust és Schöffler műhelyében készült.

Különben a kérdésnek már egész irodalma támadt; a vitában részt vettek *Falk*, *Hupp Ottó* és *Henri Stein*, e két utóbbi már önálló munkával. A drága kincsnek ára nincs kitéve.

A most említett *Psalterium Moguntinumból* is van egy töredék a jegyzékben; mindössze két levél, hártára nyomva, ára 600 márka. A Fust és Schöffler nyomdájának érdekes termékeiből itt látjuk még a 18 levélből álló *Basilius Magnus, Opus de lib-*

ris legendis-t (készült 1457—59 között) és a valamivel későbbi nagy kötetét az *Antonius Archiep. Florentinus. Tractatus de instructione*-jának. Az előbbi 2500, ez utóbbi 1000 márka. A sok Schöffler-féle munkából említésre méltó: *Bonifacius, Liber VI. decretalium*, 1470-ből, pergamenre nyomva. (1200 mk.) Kiemeljük még a következőket: *Hieronymi Sti epistolae et tractatus*. (Argentorati, Joh. Mentelin, 1466.) Hain, 8549. (300 mk.) — *Breviarium Trevirense*. In domo fratrum clericorum communis vite, Vallis Sancte Marie in Rhingkauia, 1468 körül. 2000 mk. — *Laetantii Firmiani De divinis institutionibus opus. Romae, Sweynheym & Pannartz, 1468*. (Hain 9807.) A második nyomtatványa a két híres nyomdásznak. (1000 mk.) — Ugyanazon műhelyből való *Augustinus, De civitate dei*, 1468. (Hain, 2047.) és *Ciceronis Orationes*, 1471. (1200 és 1000 mk.) Roppant árákat kérnek korai fametszetes munkákért és lovagregényekért. *Lorris Vilmos Romant de la rose*-jának 1479 körüli állítólag genfi kiadása 5000 márkára van téve. *Cessolis Schachzabelspielje*, (Augsburg, 1483.) a legrégebb sak-könyv, 1500-ra; *Boccaccio, Tractado de las claras excellentes y mas famosas damas, Çaragoça, 1494.*, bár egy lap hiányzik a példányból, 1000-re. — *Die New Ec*, (Augsburg, Anton Sorg, 1476.) egyike a korai német fametszés legkiválóbb emlékeinek, ára 1500 mk. — *Wolfram v. Eschenbach, Partzifal u. Tyturel* (Strassburg, Mentelin, 1477. Hain, 6683. és 6684.) együtt 4000 mk. — *Der Rütter von Thurn*, Basel, Michael Furter, 1493. 3000 mk., — *Historie der Fürsten Florio und seyner lieben Biancaffora*, Metz, Gasp. Hochffeder, 1499. 3000 mk. — A *Hypnerotomachia Poliphili*, (Venetiis, Aldus, 1499.) Bellini bámulatos szépségű képeivel, szép példány, Lortic-féle kötésben, 2000 márka. — *Dürer Triumphwagenje* az 1523-iki nürnbergi eredeti kiadásban (8 levél) 2000 márka.

A francia és olasz kiadású *Horae B. Mariae Virginis*-ekből nagy választék áll az amatőrök rendelkezésére. A legritkább egy *secundum usum in curia officialatus Corisopitensis*, (Quimper, Coarentin) 1518-ből, velinre nyomva (1500 mk.). Az Aldus-féle 1529-iki ugyancsak velinen 2000 mk; s a jóval ritkább görög fordítás 1497-iki kiadása papíron 500 márka. Különbösen a szebbnél szebb pergament-nyomatok sűrűn fordulnak elő; kiválóak: *Missale Curienne*, 1497., *Missale Carthusiense*, 1496., *Collectarius ad usum S. Benedicti*, cc. 1480; az első 1800, a két utóbbi egyenként 3000 márka. Becses biblia-kiadások nagy számmal vannak, az első belga 1477-ből (1000 mk.), az első dán 1550-ből (500 mk.), az első görög 1518-ből (1000 mk.), az ötödik német 1473-ből (1500 mk.); a latinok közül az 1462-iki Mainzban Fust és Schöffernél nyomott (2000 mk.), végül a Ximenes bibornok költségén 1514—17-ben nyomott *Biblia Polyglotta* (Complutensis), hat folio kötetben (2400 mk.).

Igen sok, a könyvnyomtatás őskorára fontos igen régi fa-táblanyomatot, metszetet, Donatus-töredéket és indulgentia-levelet tartalmaz a jegyzék. A Donatusok közt akárhány a Guttenberg sajtója alól került ki, több pergamentre nyomott van köztük. A bünbocsátó levelek közt kettő ránk magyarokra érdekes; ezekben a törökök ellen indulók számára ígér bűcsút, egy pedig, melyet II. Gyula pápa adott ki, keresztes háborúra hívja fel az embereket »*contra ferrocissimos Ruthenos haereticos pro tutela partium Livoniae*«.

A raritásoknak nem a legkevésbé érdekes csoportját képezi egy sereg Amerikára vonatkozó röpirat és mű. Óriási ritkaságuk és mértéktelenül megszabott árak egyaránt felhívják irántuk a figyelmet. A legrégebb Kolumbus híres (valószínűleg apokrif) levele: *Epistola Christofori Colom: cui etas nostra multū debet: de Insulis Indie supra Gangem nuper inventis*. 1493. S. l. a. nque typ. (Romae, Stephanus Planck) 4 levél. Ennek a négy levélnek az ára *tizennyolczezer márka!* Meglátszik az áran, hogy valamelyik amerikai meczénásnak van szánva. Ezek, az európai antiquariusok egybehangzó tanúsága szerint, ez időben a legjobb vevők, nem csak azért, mert győzik pénzzel, hanem mert a legkönnyebben lehet őket — becsapni. Érdeemes megemlíteni, hogy ezelőtt 48 évvel, az akkori híres augsburgi könyvtáros *Butsch Fidé*l XXVI. sz. jegyzékében a Kolumbus levelének egy ugyanazon korbéli másik kiadása (Basileae, Bergmann de Olpe, 1494.) 50 forinttal szerepel. Az ár tehát nem egészen ötven év alatt több mint kétszázszorosra emelkedett! Ennél még ritkább, de kisebb jelentőségű a *Copia der Newen Zeytung ausz Presillg Landt*, 1508-ból, a mely Brazília felfedezésének rövid történetét mondja el, 4 levél, az első lapon egy fametszet, az utolsó üres. Ára 16,000 márka. Hozzá van kötve 37 más, kisebb érdekű röpirat és hírlap; köztük egy pár magyar vonatkozású is. Kettőt Kertbeny nem ismer: *Bunderlino, Sebast, Oratio ad salutandam Mariam archiduc. Austriae . . . sponsam designatam Ludovici Hungariae regis. (Viennae) Hieron. Vietor, Joann. Singrenius imprimebat. (1514.)* 6 lev. és *Die Vereinigung Kög. Maiestat mit den künigen von Hungarn, Polen un Behem. Auch wie und wo sie zusammen kummen sein . . . wy sy zu Wien Eingezogen . . .* 1515. Absque ulla nota. A czímlapon czímerék. — *Amerigo Vespuccius Cosmographiájá*-nak két becses kiadását találjuk a jegyzékben: az 1507-ikit, ára 3000, s az 1509-ikit, melynek ára 1800 márka. Mindkettő főforrás Amerika felfedezésének történetéhez. Ritka az *Itinerarium Portugallensium e Lusitania in India*, 1508. is. Amerikai gyűjtőknek van szánva egy kis globus, a melyet valamely francia, névszerint *Robertus de Bailly* 1530-ban készített, s a mely arról nevezetes, hogy az Észak-Amerikában

nagyszerű felfedezéseket tett *Verrazano János* útjának eredményeit legelőször tünteti föl. Ára nincs kitéve: mekkora lehet, azt a Kolumbus-féle levéléből sejtethjük.

A ritka mintakönyveknek, viselet-munkáknak se szeri se száma. Sok a becses heraldikai munka, köztük szép czimeres-albumok, emlékkönyvek kéziratban is. Nagyon érdekes egy XV. századi hártyakézirat: *Noms, Armes et Blasons des chevaliers et compagnons de la Table Ronde*, 147 aranyos és festett czimmerrel. Van egy czimerlevél is a könyvek közt, V. Károly császár adta 1524 szeptember 12-ikén Valladolidban *Rotmár Keresztélynek*, a salzburgi érsek titkárának.

De nem csak régiségek, újabb, főleg tartalmukért becses művek is bőven akadnak a nagy terjedelmű katalógusban, de áraik hallatlanul magasak. Például *Ronsard* munkáinak első kiadása (Páris, 1560.) 5000 márka, *Rabelais* Gargantuájának lyoni, év nélküli (kb. 1542—47.) kiadása 6000 márka.: *Molière* öt drámája eredeti kiadásokban, együvé kötve 4000 mk.; *Racine* munkái párisi, 1676-iki kiadásának II. kötete, rongált példányban 1500 márka.; *Corneille*. Oeuvres (Rouen, 1604.) 3 kis kötetke, 1000 márka; *Lafontaine*, Fables (Paris, 1755—59.) 2-r. 1500 mk.; ugyanez hollandi papíron 300 márkával drágább. A nevezetesebb tudományos munkák közül felelmitjük a következőket: *Hulsius Levin*, *Sammlung von Schiffahrten* (teljes), 1605—32. 23 kötetben, 5000; *Zeiler-Merian Topographia*, 1642—88. teljes példány 800; *Theatrum Europaeum*, 1662—1738. 21 kötet, 500; *Migne Patrologiája*, a teljes latin és görög sorozat 166 kötetben 3000, kötve 3400; *Wadding*, *Annales Minorum*, 2-ik, bővített kiadásban, (Róma, 1781—1844.) 24 kötet, 2500; végre a *Monumenta Germaniae Historica* eddig kiadott 37 kötete, 3600 márka.

Mint nagy ritkaságot, nem hagyhatjuk említés nélkül *II. Ottó császár egy eredeti okiratát*, melylyel a wormszi Szent-Péter egyháznak adja a mosbachi apátságot. Az oklevél kelt 976 november 15-én. Rongált császári pecséttel. Ára 1000 márka.

Magyar nyelvű munkát hiába kerestünk a több mint 2000 szám közt, ellenben sok a magyar vonatkozású régibb könyv és rőpirat. Van egy hazai érdekű kézirat is, melynek czímét így adja a katalógus: *Johannis de Ragusio* ord. Dom. et aliorum Positiones et responsiones factae in S. Concilio Basiliensi ad dicta Joh. de Rohiczano Bohemi de articulo communionis sub utraque specie. (Végén:) Scriptum in generali Basiliensi concilio a dom. 1434. Papír-kézirat 338 levélen, eredeti kötésben. Ragusai Jánosnak, a predikátorok generálisának munkálatait többször kiadták már, így az Acta concilii Basiliensis-ben s Canisius Lectiones-eiben, de milyen kéziratok után, azt, nem lévén kezünknel a kiadások, meg

nem mondhatjuk. Minden esetre jó lenne valamelyik hazai könyvtár számára biztosítani a kódexet, melynek ára 400 márkában van megszabva.

A nyomtatványok közt a legérdekesebb egy igen ritka kis inkunábulum: *Alexander Cortesius, De laudibus Matthiae Corvini poemation*. Absque ulla nota. 4-r. 25 számozatl. levél, melyből az utolsó üres. (Hain 5774.) Nagy kár, hogy ára igen magasra van téve, 300 márka, mert tudtunkkal hazai könyvtárainkból hiányzik. A *Bergomensis Jakab Fülöp* ismert műve *De claris mulieribus* (Terr. 1497.) 1000, a *Frangepán breviarium* 600 márkára van téve, de ezek könyvtárainkban meg vannak. Nagy ritkaság azonban nálunk, úgy véljük, egészen ismeretlen a *Speculum vitae Beati Francisci et sociorum eius* második kiadása, melyet a külföldi bibliografusok sem idéznek; kolofonja szerint nyomtatott: *Metis* (Metz.) apⁱ *Jaspar Hochffeder, 1509.* 12-rét, 240 levél. (120 márka.) Ismeretes dolog, hogy a *Speculum*-ban találták meg az Ehrenfeld-kódex magyar szövegének latin eredetijét. A kis kötetke tehát ránk nézve nagy értékkel bír; nem lehetetlen, hogy az 1504-iki kiadástól elütő részeket is tartalmaz.

Jóval kisebb érdekű a hasonló áron kínált *Diurnale Scotorum Viennensium* (Venetiis, Giunta, 1515.), melyet *Ambrosius Pannonius*, a bécsi skótok apátja szerkesztett s ajánlott Mihály szegzárdi apátnak. (R. M. Ktár, III. 204.) Amerikai vevőknek való ára van *Maximilianus Transylvanus* tizenhat levélnyi füzetkéjének: *De Moluccis insulis*, Colonia, 1523., 1050 márka. Ugyanennek tudósítása azon követségről, mely a német választó-fejedelmek részéről 1519-ben V. Károly császárnál járt, (Legatio ad . . . Caesarem D. Carolum . . . Augustae, 1519.) már csak 100 márka. — *Jovius, Gli elogi vite brevemente scritte d'huomini illustri di guerra*, (Firenze, 1554.,) 48 márka. A munkában Mátyás királyra is van egy elogium. *Verantius Faustus Dictionarium*. (1595.) indokolatlanul 120 márkára van tartva. A munka épen nem ritka s már negyven márkáért is láttuk külföldi jegyzékekben. Ritkább és nálunk kevésbé ismeretes *Francolin Jánosnak*, I. Ferdinánd magyar heroldjának cimerekönyve: *Weyland Kayzers Ferdinandi vnnnd dem gantzen hochberlumbtem hauss von Osterreich angehörig Wappen*. Gedruckt zu Augspurg, durch Philipp Vlhart (ca. 1565.) 4-r. 3 lev. szöveg és 52 tábla, 96 egykorúan színezett országczimerrel. Ára 150 márka. A magyar műtörténet egyik, bár szerény, de érdekes emléke azon *Hoffer-féle* kis katekizmus, a melyet *Lucius de Corona* díszített 78 fametszeti képpel. (Vitebergae, Crato, 1558.) Ára 85 mk. Zenetörténeti szempontból bír nagy értékkel egy *Báthori Zsigmond* fejedelemnek ajánlott munka: *Girolamo Diruta Ord. Minor. Il Transilvano*. Dialogo sopra il vero modo di sonar organi et instrumetiti da penna. Venetia, 1612—22. 2-r. Ára igen

magas, 300 márka. A magyar művelődéstörténet nyerhet adatokat a következő munkából: *Itinerarium Ggii von Ehingen*, d. i. Beschreibung seines raisens . . . vor 150 Jahren in X Königreich. Neben beygef. Contrafacturn deren Könige, an welcher Höfe er sich begeben. Augspurg, 1600. Ehingen a XV. század derekán egész Európát bejárta, hosszabb időt töltött Innsbruckban, Prágában és Bécsben; valószínűleg járt hazánkban is, mert a kötetben levő, Dominicus Custodis művészetét dicsérő arcképek közt *V. László királyé* is ott van. A 20 lev. szövegből és 10 rézmetszetből álló kötetke (2-rét) ára 100 márka.

A török háborúkról számos munka van a jegyzékben. A *Franc Sebestyén* által kiadott *Cronica . . . der Türckey . . . von einem Siebenbürger* (Nürnberg, 1530. Kertbeny, 398.) ára 100 mk. — *Censorio de gli Hortensii, Commentarii della guerra di Transilvania*, (Vinegia, 1565—70.) 36 márka. — *Rossi Giv. Giac. Teatro della guerra contro il Turco* (Róma, 1687.), 39 nagy rézmetszetű táblán nagyrészt magyar városok látképeivel, 300 márka. — Az újságlapok közül csak egyet említünk meg: *Was der Turck | ynn Vngern, vnd fur Wien ynn | Osterreich diesen herbst | gehandelt hat. | MDXXIX. | Von der Turckenn | Art, manir, vnd ordnung | so sie ynn yhren Kriegen führen.* H. n. (Bécs), 1529. 4-r. 7 levél. A könyvészek nem ismerik, miért is Rosenthal háromszáz márkát kér érte.

Végül még két igen ritka horvát munkára hívjuk fel a figyelmet. Az egyik *Melanchton Fülöp Loci theologici-jének Truber* által eszközölt horvát fordítása, melyet Tübingában 1562-ben nyomtattak; ára 500 mk.: a másik: *Pistule i evangelya.* (Venetiis, Rampasetto, 1586.) ára 1000 márka.

Iveket lehetne betölteni az érdekesebbnél érdekesebb címek elsorolásával; de a kit bővebben érdekel a dolog, az nézze át magát a katalógust, melynek ára, tekintettel a sok illusztrációra, 6 márka. Tanulságot a könyvészek, könyvtárnokok, amatőrök és könyvvarusok egyaránt meríthetnek belőle, első sorban azt, hogy a könyv drága luxus-portéka s értékének megszabásánál többnyire nem a tartalom, hanem a (rendszerint csak képzelt) ritkaság az irányadó.

Varjú Elemér.

SZILÁGYI SÁNDOR †.

1827—1899.

Az egyetemi könyvtár falai közé rövid pár év alatt két ízben gyűltek össze a hazai tudományos világ, sőt talán szabad így kifejezni: az egész magyar közelet képviselői. Örömnünpre először s kezükben munkában megöszült hetven éves főre szánt babérágakkal, aztán csakhamar szomorú, mély gyász bánatos koszorúival. S amily főlemelő volt akkor a magasztos öröm lelkesült hangulata, épen annyira megrendítő volt a végbucsu alkalmával megnyilatkozott őszinte, egyetemes gyász. Ilyen örömnünpre és ilyen gyász csak nagyszabású egyéniségeket illet meg. És *Szilágyi Sándor* ilyen volt. Nem azért, mintha talán lángelme lett volna. Nagy jelentősége abban áll, hogy hosszú pályája minden pillanatában nagy nemzeti és tudományos eszmények szolgálatában állott. Fél századot meghaladó munkásságának eredményei és hatásai azt mutatják, hogy a kiváló embereket jellemző magasfokú öntudatossággal mindig igen szerencsésen meg tudta találni a feladatokat, amelyeknek megoldásában egyéni tulajdonságai a legtermékenyebben érvényesülhettek. Nagy munkaerőt érzett magában s nem kellett tévelyegnie, midőn arról volt szó, hogy miként kell ezt fölhasználnia: the right man in the right place. És egy nemzet kulturháztartásában az ilyesmi elsőrangú fontosságú dolog. A magyar társadalom azzal, hogy a hetvenéves tudóst a diadal szimbolumával: emlékéremmel tisztelte meg, épen úgy megmutatta, hogy helyesen mérte meg e munkásság értékét, mint midőn ravatala körül a nemzeti gyász megható pompáját fejtette ki. S van valami főlemelő abban, hogy a nemzeti hála e két megnyilatkozása közt eltelt rövid időközre esik Szilágyi Sándornak egyik legmonumentálisabb alkotása: az ő koncepcziója értelmében s az ő tevékeny gondoskodása mellett oly hatalmas arányokat mutató milleniumi magyar történet imponáns épületének befejezése. A hetvenéves évforduló ünnepének tömjénfüstjéből főnixként kelt új ifjúságra s e rövid idő alatt valóban életerős ifjúhoz méltó munkát vitt végbe. Ebben a nagy műben ott van az ő egész egyénisége. A nagy tudású történetiróról beszél az egésznek biztos tervezete, az egyes részek külön-külön pedig rámutatnak pályája egy másik nevezetes vonására, nevezetesen arra a hatásra,

amit úgyszólván egész modern történetírásunkra gyakorolt. Nem is annyira ennek szellemére, mint inkább fölvirágzására. Az ő lelkes, élénk temperamentuma, minden féltékenységtől ment nemes szíve s mindenekelőtt az a mély meggyőződése, hogy csak is többek vállvetett munkássága után lehet a hazai történettudomány minél magasabb színvonalra emelkedésére gondolni, úgy szólván a legfontosabb tényezők, mikor újabb történetirodalmunk annyira meglepő gazdagodásáról van szó. Csak a Magyar Történelmi Társulatra, s annak kiadványaira, a Századokra a Történelmi Életrajzokra és a Történelmi Tárra kell gondolnunk. Ezek nélkül el sem tudjuk képzelni most már hazai tudományosságunkat. Hogy pedig mindezekre nézve mit jelent a Szilágyi Sándor neve, e helyen talán teljesen fölösleges hosszasan magyarázni.

De — gondolhatják sokan — a Magyar Könyvszemle hasábjain nem is igen volt helyén ez az elogium a kiváló történettudósról. Talán inkább könyvtárigazgatói pályájára kellene kiterjeszkednünk. Ám megtettük ezt is. Mert mikor az ő nagy személyes hatásairól beszélünk, annak a helynek dicsőségét is hirdettük, amelyet 1878 óta az egyetemi könyvtárban elfoglalt. Nem csak hivatalt látott ő ebben az állásban. Hivatali szobája nem volt afféle: *tour d'ivoire*, a hova elzárkozott volna. Hogy úgy mondjuk, bizonyos tudományos központnak tekintette, a honnan kényelmesebben lehet az egész hazai történettudományi életet áttekinteni. A könyvtári adminisztrálás mellett magasabb rendű feladatot is talált, midőn az állásával járó előnyöket is fölhasználva, a hazai történettudomány adminisztrálására is vállalkozott. Toldy Ferencz és Szilágyi Sándor révén ez az állás határozottan történelmi jelentőségre emelkedett. Irodalomtörténetírásunk s politikai történetirodalmunk nevezetes időszakainak emléke lesz mindig hozzá fűzve.

Nem fogjuk itt részletezni Szilágyi Sándor élete történetét, sem irodalmi pályafutásának rengeteg adatait nem fogjuk felsorolni. Megjelöltük a végeredményeket, rámutattunk egyéniségének legfőbb vonásaira. Mindez pedig teljesen elegendő annak a gyásznak megértésére, amelylyel úgyszólván az egész nemzet körülvette Szilágyi Sándor ravatalát. Munkásságának beható, részletező méltatására nem alkalmas a gyásznak ez a szomorú órája.

Nyugodjék békességben!

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A budapesti egyetemi könyvtár vezetése. Szilágyi Sándor nagyérdemű tudósunk elhunyta következtében a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága a budapesti egyetemi könyvtár igazgatói teendőinek végzésével *dr. Máthé Sándort*, a könyvtár első örét bízta meg. Az igazgatói állásra kiírandó pályázat ügyében még végleges döntés nem történt.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumból. *Dr. Erdélyi Pál* nemz. múzeumi könyvtári segédőrt a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltósága a múzeumi és szépművészeti ügyosztályban teljesítendő szolgálatra a miniszteriumba rendelte be.

Tanulmányut. *Dr. Schönherr Gyula* nemzeti múzeumi segédőr, e folyóirat szerkesztője, a M. Tudományos Akadémia Forster-Scitovszky-féle alapítványából a római Fraknoi Vilmos-féle magyar történelmi intézetben küldetvén ki, a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr engedélyével négy havi tartózkodásra Rómába utazott, hol a Vatikán gyűjteményeiben végzendő történelmi kutatások mellett a miniszter megbízásából az olasz állami levéltárak s főleg az azok mellett felállított paleografiai iskolák szervezetét is fogja tanulmányozni.

Ismeretlen magyar nyelvemlék. *Varjú Elemér* kiváló szorgalmú fiatal tudósunk a gyulafejérvári Batthyány-könyvtárban az elmúlt őszszel igen érdekes felfedezéseket tett. Műtörténeti adatokért ment, nem is remélve hogy oly sok megelőzőleg ott járt kutató után még nyelvészeti és irodalomtörténeti érdekű emlékekre bukkanhat. Azonban rendkívül kellemes csalódásban volt része. Egymásután kerültek kezébe ismeretlen magyar írók munkái, történelmi és irodalomtörténeti följegyzések, s hogy a siker teljes legyen, szerencsés kutatónk egy tizenöt sorból álló ismeretlen XIV. századi magyar nyelvemlékre is ráakadt, mely már azért is rendkívül becses, mert ez a legelső ismert magyar nyelvű vers. Erről az utóbbiról irt értekezését a Magy. Tud. Akadémia I. osztályának egyik ülésén már be is mutatták. Kutatásairól irt kimerítő tanulmányát pedig a Magyar Könyvszemle fogja közölni s így olvasóink a nyelvemléket tartalmazó kézirattal is a legmegbízhatóbb kalauzolás mellett fognak megismerkedni. Az emlék nyelvészeti érdekességeit nyelvtudásaink beható vizsgálat alá vetették.

(—r.)

VÁLTOZÁSOK

Magyarország területén levő nyomdáknál 1898 decz. 1-től — 1898 márcz. 15-ig terjedő időszak alatt.

Az egy csillaggal jelöltek hatóságilag be nem jelentett, a két csillaggal jelöltek pedig megszűnt nyomdák.

Abauj-Szántó:

Spán Ignác.

Ada:

Vogel M.

Budapest:

Adler Samu.

VIII., József-körút 36.

Bernfeld Mór.

VIII., József-u. 45.

**Biehn Árminné.

V., Kálmán-u. 15/a.

Engel Simon.

VI., Szondy-u. 23

Feldmann Sámuel.

VI., Dávid-u. 10.

Fortuna nyomda. (Pollák M. Miksa és Tsa.)

V., Bálvány-u. 21.

Fried és Krakauer.

VI., Dalszínház-u. 10.

Friedmann Áron.

VI., Podmaniczky-u. 21.

Glückselig Miksa.

VI., Hunyadi-tér 7.

Hay Márton és Hirsch Márkus.

VI., Podmaniczky-u. 43.

Hegedüs Márton.

VI., Dessewffy-u. 18.

*Janitz C. és fia.

V., Vadász-u. 36.

**Kazinczy kny.

VII., Kazinczy-u. 2.

Klein Ignác.

VI., Lovag-u. 13.

Kunstädter Vilmos.

VII., Damjanich-u. 32.

**Löwv Henrik.

V., Nádor-u. 17.

Merényi József.

VII., Károly-körút 19.

Mohrlüder Ernő.

VI., Gyár-u. 29.

**Oberbauer Jenő.

V., Nádor-u. 23.

Pollák Jakab.

VI., Aradi-u. 19.

**Rand és Hirsch.

VI., Podmaniczky u. 41.

**Reiner Elkán.

VII., Király-u. 29.

Rosenberg Mórné.

VI., Uj-u. 6.

*Róth József.

IV., Ujvilág-u. 6.

Budapest (folytatás):

Schlieszer Henrik.

VI., Király-u. 10.

*Steinbuch Armin.

V., Lipót-körút 8—10.

Szent László nyomda.

VIII., Rékk Szilárd-u. 28.

Sztachora Károly.

V., Kálmán-u. 17.

*Tedesco L.

VII., Rózsa-u. 25.

*Wesselényi ny.

(Tulajdonos Mandl Mór.)

VI., Uj-u. 37.

*Zawadil E.

V., Zoltán-u. 13.

Zimmermann Vilmos.

VI., Szondy-u. 56.

**Zóbel Lipót.

V., Nádor-u. 23.

Gyergő-Sz. Miklós:

Lécz János.

Hátszeg:

Triznyai István.

Homonna:

Kohn Jenő.

Kalocsa:

Guresó Antal.

Mármaros-Sziget:

*Sichermann Mór.

Munkács:

**Bleier Ábrahám.

Nagy-Kanizsa:

**Özv. Gondos Márkné.

Gondos Ignác.

Nagy-Károly:

Vider Jakab.

Pozsony:

Preisak Győző.

**Pawlik és Marinzl

utóda Gáspár Lajos.

Székesfehérvár:

*Klökner Péter.

Szentes:

Farkas Eugénia.

Szolnok:

**Hay Fülöp.

Török-Becse:

Radák Jánosné. (Fiók-üzlet.)

Trencsén:

Szold Henrik. (Kézi gyorsajtó.)

Ujvidék:

*Bresnitz H. K.

Ungvár:

Szent Bazil-társulat könyvnyomdája.

miniszterium (1 frt 50 kr.), Hradszky József, Kárácsónyi János, Keszthelyi gróf Festetich ktár, Lőcsei kir. főgimnázium, Báró Mednyánszky Dénes, Meliorisz Béla, Ortvay Tivadar, Palczér Ernő, Pannonhalmi főapáts. közp. könyvtár, Pfeiffer Ferdinánd (2 péld.), Pór Antal, Pozsonyi kath. főgimnázium, Révai Leó (2 péld.), Sárospataki ref. főiskola, Selmeczbányai ev. lyceum, Szathmári kir. kath. főgimnázium, Szegedi Somogyi-ktár, Székelyudvarhelyi áll. főreáliskola, Székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium, Szendrei János, Gróf Teleki Sándor, Történelmi szeminárium (Budapest), Ungvári kath. főgimnázium, Varjú Elemér, Verseczi főreáliskola, Zalán Lipót János, Zilahy ev. ref. kollégium.

Az 1900. évi folyamra: Dévai áll. főreáliskola (2 frt.)

A Magyar Könyvszemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait; beszámol az év gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és speciális bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és bibliografiai irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 3 frt; a könyvtárosi forgalomban 4 frt; egy-egy füzet ára 1 frt.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő címére** a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi folyamának két teljes példányát (I—XVI. kötet) 25 frtjával, a II—XVI. köteteket egyenként 2 frton, együtt 20 frton bocsátjuk előfizetőink rendelkezésére. Megrendelések a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához intézendők, mely az összeg előzetes beküldése esetén a szállítást bérmentesen eszközli.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque du Musée National Hongrois
sous la rédaction de M. le dr. Jules Schönherr.

Quatre livraisons par an; prix du volume | Nouvelle série. VII. volume. 1. livraison.
3 florins = 6 francs = 5 marcs. | son. Janvier-Mars 1899.

Sommaire.

La bibliothèque du Musée National Hongrois en 1898	1
L'avenir des bibliothèques provinciales hongroises	17
Paul Erdélyi. Les Hymnaires hongrois au XVI. et XVII. siècle (I. article.)	40
Alexandre Domanovszky. Le code de la chronique de Dubnicz (avec un facsimilé.)	64
Indicateur officiel. Rapport sur l'état de la bibliothèque du Musée National Hongrois dans le 4. trimestre 1898	73
Littérature. Émile Hubert, Les traits principaux de la science des reli- ques de langue. (<i>Dr. Joseph Bartha.</i>) — Catalog 100 von Ludwig Rosenthals Antiquariat. (<i>Elemér Varjú.</i>)	79
Nécrologie. Alexandre Szilágyi	93
Notices. Administration de la bibliothèque de l'Université à Budapest. Du ministère de l'instruction publique et des cultes. Voyage d'études Relique inconnue de la langue hongroise	95
Changements dans l'état des imprimeries en Hongrie depuis le 1. Décembre 1898 jus'au 15. Mars	96

Adresse de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle.*
Budapest, Musée National Hongrois.

A HAZAI HIRLAPIRODALOM

1898-BAN.

I.

A magyar hirlapirodalom.

ID. SZINNYEI JÓZSEFTŐL.

I. POLITIKAI NAPILAPOK.*

BUDAPESTEN.

Pesti Napló. Főszerk. Neményi Ambros; felelős szerk. Balla Mihály; kiadó-tulajd. a Kosmos hírlapkiadó részvénytársaság. XLIX. évf. Ára 14 ft.

Magyar Allam. (Idők Tanuja.) Főszerk. dr. Hortoványi József; felelős szerk. Szemczecz Emil; laptulajdonosok: Lonkai Antalné örökösei. XXXIX. évf. Ára 20 ft.

Budapesti Közlöny. Hivatalos lap. Szerkesztő Vadnay Károly. XXXII. évf. Kiadja az Athenaeum. Ára »a Hivatalos Értesítő«-vel együtt 20 ft.

Egyetértés. Szerk. és kiadó-tulajdonos Csávolszky Lajos; hely. szerk. Dienes Márton; tulajd. és kiadó az »Egyetértés« társ. XXXII. évf. Nyomt. Nagy Sándor. Ára 20 ft.

Budapest. Szerk. Gracza György; kiadó-tulajdonos Wodianer F. és fiai. XXII. évf. Ára helyben 10 ft; vidékre 12 ft.

Pesti Hírlap. Szerk. dr. Kenedi Géza; kiadják a Légrády-testvérek XIX. évf. Ára 14 ft.

Budapesti Hírlap. Főszerk. Rákosi Jenő; felelős szerk. Csajthay Ferencz; kiadó és laptulajdonos a Budapesti Hírlap ujság vállalata. XIX. évf. Ára 14 ft.

Nemzet. Főszerkesztő Jókai Mór; felelős szerk. Gajári Ödön; kiadó-tulajdonos az Athenaeum. XVII. évf. Ára 24 ft.

Kis Ujság. Szerk. Gara József; kiadó-tulajdonosok Wodianer F. és fiai nyomd. XII. évf. Ára helyben 7 ft 20 kr.; vidékre 9 ft.

Magyar Hírlap. Fel. szerk. Fenyő Sándor; kiadó-tulajdonos Magyar Hírlap kiadó részvénytársaság. IX. évf. Ára 14 ft.

Magyar Ujság. Főszerk. Gajári Ödön; fel. szerk. Kende Zsigmond; kiadó-tulajd. az Athenaeum. VII. évf. Ára 12 ft.

Hazánk. Szerk. és laptulajd. Korbuly József; hely. szerk. Jancsó Dezső. Nyomt. az »Európa« irodalmi és nyomdai részvénytársaság. V. évf. Ára 14 ft.

Magyarország. Szerk. Holló Lajos; helyettes szerk. Inczedy László; laptulajdonos a »Magyarország« hírlapkiadó részvénytársaság. Nyomt. a »Kosmos.« V. évf. Ára 14 ft.

Magyar Esti Lap. Szerk. dr. Szalay Mihály; kiadók Szalay Mihály és József részvénytársaság. Nyomt. Európa. V. évf. Ára vidéken 6 ft 60 kr helyben 4 ft 80 kr.

Alkotmány. Szerk. Bonitz Ferencz kiadó-tulajd. az »Alkotmány« könyvny. III. évf. Ára 14 ft.

Budapesti Napló. Főszerk. Vészi József; fel. szerk. Braun Sándor; kiadja a szerkesztőség. III. évf. Nyomt. a Pátria. Ára 14 ft.

Esti Ujság. Szerk. Barna Izidor; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő Budapesti Hírlap ujságvállalata (Zilahy Simon). III. évf. Ára helyben 4 ft 80 kr; vidéken 6 ft 60 kr.; számonként 1 kr.

Friss Ujság. Szerk. Habár Mihály; kiadó-tulajd. a »Magyar-Hírlap-kiadó-társaság.« III. évf. Ára 7 ft 20 kr.

Függetlenség. Szerk. és tulajd. Dr. Székely Béla III. évf. Ára 10 ft. (Megszűnt.)

Esti Hírlap. Szerk. Gáspár Artur; kiadó-tulajd. a Magyar Hírlapkiadó R.

* Az egyes szakokban a lapok keletkezési idejük szerint vannak sorozva. — Ez összeállítás, mely 1894-ig a Vasárnapi Ujságban jelent meg, az 1895. évtől kezdve a Magyar Könyvszemle rendes mellékleté képezi.

Társaság. II. évf. Ára 7 frt 20 kr. számonként 1 kr.

Országos Hirlap. Főszerk. Mikszáth Kálmán; fel. szerk. Kálnoki Izidor. II. évf. Nyomt. az Országos Hirlap nyomd. Ára 14 frt.

Reggeli Ujság. Szerk. Áldor Ármin; kiadó-tulajd. ifj. Cséry Lajos. Nyomt. az Athenaeum. II. évf. Ára 6 frt.

VIDÉKEN.

Győri Hirlap. (Győri Közlöny, Győr.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szávay Gyula; XLII. évf. Nyomt. Pannonia. Ára 12 frt.

Debreczen. (Debreczen.) Szerk. Bartha Mór; kiadók Hoffmann, és társa. XXX. évf. Hetenként ötször. Ára 10 frt.

Szegedi Híradó. (Szeged.) Szerk. Palócz László; kiadó-tulajd. Endrényi Imre. XL. évf. Ára 14 frt.

Nagyvárad. (Nagy-Várad.) Kiadó-tulajd. Láng József; szerk. Fehér Dezső XXIX. évf. Ára helyben 12 frt; postán küldve 14 frt.

Pécsi Figyelő. (Pécs.) Szerk. Pleininger Ferencz; laptulajd. Szautter Gusztáv; kiadó Taisz József nyomdász. XXVI. évf. Ára 10 frt.

Sopron. (Sopron.) Főszerk. Rábel László; szerk. Zombory József; kiadó Romwalter Alfréd nyomdász. XXVIII. évf. Ára helyben 8 frt, vidékre 10 frt.

Pannonia. (Kassa.) Szerk. dr. Hohenauer Ignác és Lekly Gyula; kiadó tulajdonosok ifj. Nauer Henrik nyomdász és Ungar Adolf. XXVII. évf. Ára 10 frt.

Torontál. (Nagy-Becske.) Szerk. dr. Brájer Lajos; kiadja Pleitz Ferencz Pál nyomdász. XXV. évfolyam. Ára 12 frt.

Debreczeni Híradó. (Debreczen.) Szerk. Kocz Ákos; kiadó-tulajd. a »Csokonai« ny. és r.-t. XXV. évf. Ára 10 frt.

Magyar Polgár. Szerk. Ajtai K. Albert nyomdász. XXI. évf. Ára 14 frt. (A Kolozsvár folytatása.)

Szegedi Napló. (Szeged.) Szerk. Kulinyi Zsigmond; kiadó Engel Lajos. XXI. évf. Ára 14 frt.

Délmagyarországi Közlöny. (Temesvár.) Szerk. Lendvai Miklós; kiadó-tulajdonos Lendvai Sándor. XIX. évf. Ára 14 frt.

Ellenzék. (Kolozsvár.) Főszerk. Bartha Miklós; szerk. és kiadó-tulajd. Magyar Mihály nyomdász. XIX. évf. Ára 16 frt.

Győri Hirlap. (Győr.) Szerkesztő és

kiadó-tulajd. Szávay Gyula; társ-szerk. Hegyi Jenő. XIX. évf. Ára 12 frt.

Arad és Vidéke. (Arad.) szerk. Tiszti Lajos; kiadó-tulajdonos Gyulai István nyomdász. XVIII. évf. Ára helyben 12 frt, postán küldve 14 frt.

Szabadság. (Nagy-Várad.) Főszerk. Szunyog Szabolcs; fel. szerk. Halász Lajos; laptulajd. és kiadó Laszky Ármin. XVIII. évf. Ára helyben 12 frt, vidéken 14 frt.

Pécsi Napló. (Pécs.) Főszerk. Lenkei Lajos; fel. szerk. Várady Ferencz; kiadó-tulajd. a pécsi irod. és könyvny. részvénytársaság. XVII. évf. Ára 12 frt.

Felső Magyarország. (Kassa.) Főszerk. Lorgnet, fel. szerk. Kresz János; kiadó Ries Lajos nyomdász. XIV. évf. Ára 10 frt.

Aradi Közlöny. (Arad.) Szerk. Stauber József; kiadja az »Aradi nyomda-társaság«, XIII. évf. Ára 12 frt.

Kolozsvár. (Kolozsvár.) Szerk. kiadja Ajtai K. Albert. XII. évf. Ára 10 frt. (Meggzúnt. Folytatása: Magyar Polgár.)

Nyugatmagyarországi Híradó. (Pozsony.) Szerk. és laptulajd. dr. Vutkovich Sándor. XI. évf. Nyomt. Wigand F. K. Ára 12 frt.

Debreczeni Hirlap. (Debreczen.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kutasi Imre. VIII. évf. Ára 10 frt.

Debreczeni Reggeli Ujság. (Debreczen.) Szerk. Zoltai Lajos; kiadó-tulajd. a Csokonai-nyomda. V. évf. Ára helyben 6 frt, vidékre 9 frt.

Brassói Lapok. (Brassó.) Szerk. dr. Vajna Gábor; laptulajd. Moór Gyula és Trattner Henrik; nyomt. a »Brassói Lapok« nyomdájában (Trattner H. és társai.) IV. évf. Ára 10 frt.

Tiszántúl. (Nagyvárad.) Szerk. fel. Vucskics Gyula; laptulajd. »A Szent-László-Nyomda« r.-társaság. IV. évf. Ára 8 frt.

Debreczeni Ujság. (Debreczen.) Szerk. és laptulajd. Than Gyula. Nyomt. Schwartz Ede. II. évf. Ára 6 frt.

Nagyváradai Napló. (Nagyvárad.) Szerk. Lovassy Andor, dr. Dési Géza, Fehér Dezső laptulajd.; Nyomt. ifj. Berger Sámuel. I. évf. Ára 12 frt.

Szabolcsi Hirlap. (Nyíregyháza.) Szerk. és laptulajd. Székely Imre. Nyomt. a Szabolcsi Hirlap. ny. I. évf. Ára 10 frt.

Temesvári Napló. (Temesvár.) Szerk. Reiner Adolf; kiadó: Klein Nándor.

Nyomt a Délmagyarországi ny. I. évf. Ára 12 frt. (Megszűnt.)

Vásárhelyi Napló. (Hódmező-Vásárhely.) Szerk. dr. Fejér Kálmán; kiadó-tulajd. Lévai F. nyomdász. I. évf. Ára . .

Összesen 52.

II. POLITIKAI HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

Politikai Ujdonságok. Szerk. Nagy Miklós; kiadó-tulajdonos a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. XLIV. évf. Ára 5 frt; a »Vasárnapi Ujság«-gal együtt 12 frt.

Képes Néplap és Politikai Híradó. Szerk. Nagy Miklós; kiadja a Franklin-Társulat. XXVI. évf. Ára 2 frt 40 kr., a »Világkróniká«-val együtt 4 frt.

Nemzeti Hírlap. Szerk. Kósa Rezső; laptulajdonos Rózsa Kálmán és neje. nyomd. XIV. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

A Nép Zászlója. Szerk. és kiadó-tulajdonos Lukáts Gyula. Nyomt. a Pallas XIII. évf. Ára 4 frt.

Hétfői Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Zelei Imre. VII. évf. Nyomt. Nagel István. Ára 4 frt. (1898-ban megszűnt.)

Magyar Néplap. Szerk. Lepsényi Miklós és Németh Gellért. Nyomt. Szent-Gellért ny. VII. évf. Ára 1 frt 80 kr.

Politikai Hetiszemle. Szerk. és laptulajd. Székely Sámuel. V. évf. Nyomt. Neumayer Ede. Ára 10 frt.

Független Ujság. A magyar gazdaságvétség közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Zsitvay Sándor. IV. évf. Nyomt. Pátria. Ára 2 frt 60 kr.

Földművelő. Szerk. Várkonyi István; kiadja: a földművelő munkás- és szegény nép szakegyesülete. III. évf. Nyomt. Pátria. Ára 2 frt.

Szabad Sajtó. Szerk. Molnár István. Nyomt. az Országos ügyvédi nyomda. III. évf. Ára 4 frt.

Népszövetség. Szerk. Szederkényi Nándor; kiadó a Pátria ny. II. évf. Ára 3 frt 20 kr.

Keresztény Ujság. Szerk. dr. Marsovszky Endre, Iró Károly. I. évf. Nyomt. Márián György. Ára 3 frt.

Országos Néplap. Szerk.-tulajd. T. Pelikán Krizsó. Nyomt. Márián György. I. évf. Ára 2 frt. (Mult évben Oktató Napilap II. évf.)

Központi Sajtóiroda heti könyo-

matosa. Szerk. Seprő Fülöp; kiadó-tulajd. Schwarcz Gusztáv Géza. Ára 36 frt.

VIDÉKEN.

Máramaros. (Márm.-Sziget.) Szerk. Viski Krüszelyi Bálint; laptulajd. Várady Gábor; kiadja Sichermann Mór. Nyomt. a máramaros-szigeti ny. XXXIV. évf. Ára 6 frt.

Somogy. (Kaposvár.) Szerk. és tulajd. Roboz István; lapkiadó Hagelman Károly. nyomdász XXXIV. évf. Ára 5 frt.

Vasvármegye. (Szombathely.) Szerk. Kaffehr Béla; kiadó-tulajd. Bertalanffy József nyomdász. XXXI. évf. Hetenként 2-szer. Ára 8 frt.

Kecskeméti Lapok. (Kecskemét.) Szerk. ifj. Tóth István és dr. Nagy Mihály; kiadja Tóth László nyomdász. XXXI. évf. Ára 5 frt.

Jászberény és Vidéke. (Jászberény.) Szerk. Plenk Lajos; kiadó és tulajd. Brúszauer Adolf nyomd. XXX. évf. Ára 4 frt.

Maros. (Makó.) Szerk. Tóth Imre; kiadó-tulajdonos Gaál László nyomdász. XXIX. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Abauj-Kassai Közlöny. (Kassa.) Szerk. Ladomérszky Gyula; kiadó-tulajd. Timkó József; nyomt. Werfer Károly. XXVII. évf. Ára 6 frt.

Székely Lapok. (Marosvásárhely.) Szerk. Máthé József; kiadó-tulajd. dr. Fenyvesi Soma. XXVIII. évf. Hetenként 2-er. Ára 6 frt.

Szentesi Lap. (Szentes.) Főszerk. Sima Ferencz; fel. szerk. Pintér Gyula; Nyom. a Szentesi Lap ny. XXVIII. évf. Hetenként háromszor. Ára 6 frt.

Kecskemét. (Kecskemét.) Szerk. dr. Horváth Adám; kiadó-tulajd. Sziládi László nyomdász. XXVI. évf. Ára 5 frt.

Nógrádi Lapok és Honti Híradó. (B.-Gyarmat.) Szerk. Horváth Danó; kiadó-tulajdonos a balassa-gyarmati könyvnyomda r. társaság. XXVI. évf. Ára 5 frt.

Pécsi Figyelő. (Pécs.) Népies kiadás. Szerk. Pleininger Ferencz; laptulajdonos Szautter Gusztáv; kiadó Tairs József nyomdász. XXVI. évf. Ára 3 frt.

Székesfehérvár és Vidéke. (Székesfehérvár.) Szerk. Rádai Lajos; kiadó-tulajd. »A székesfehérvári politikai hírlapkiadó-társaság.« Nyomt. Csitári K. és társa. XXVI. évf. Hetenként 3-szor. Ára 8 frt.

Zala. (Nagy-Kanizsa.) Szerk. Szalay

Sándor; kiadó-tulajd. Fischel Fülöp nyomdász. Hetenként kétszer. XXV. évf. Ára 6 frt.

Békésmegyei Közlöny. (Békés-Csaba.) Szerk. Verner László; kiadja a »Corvina« könyvnyomda. XXV. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Ujvidék. (Ujvidék.) Szerk. Zanbauer Ágoston. Nyomt. Fuchs Emil és társa. XXIII. évf. Ára 6 frt.

Bácska. (Zombor.) Szerk. dr. Baloghy Ernő; laptul. és kiadó Bittermann Nándor. XXI. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Kalocsai Néplap. (Kalocsa.) Szerk. Mócsy Antal. Nyomt. Werner Ferencz. XXI. évf. Ára 2 frt.

Vácsi Közlöny. (Vác.) Szerk. és laptulajd. Pálincás Antal. Nyomt. Mayer Sándor. XX. évf. Ára 6 frt.

Bajai Ellenőr. (Baja.) Szerk. Stoczek Károly. Nyomt. Tomits Miklós. XIX. évf. Hetenként 2-er. Ára 6 frt. (Előbb Bácskai Ellenőr Szabadkán megjelent nem politikai lap.)

Pestmegyei Hirlap. (Kecskemét.) Főszerk. Szappanos István; fel. szerk. és kiadó: Eötvös Nagy Imre; laptulajdonos a kecskeméti felsőkerületi függetlenségi és 48-as párt. Nyomt. Ottinger Ede. XI. évf. Ára 6 frt.

Nyitramegyei Közlöny. (Nyitra.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. dr. Bangha Sándor. Nyomt. Neugebauer Nándor. XVIII. évf. Ára 6 frt.

Borsodmegyei Lapok. (Miskolcz.) Szerk. és kiadó Forster Rezső; laptulajd. Buthy Lajos. és Forster Rezső. Nyomt. Forster, Wesselényi és társai. XVIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Dunántul. (Szombathely.) Szerk. és kiadó Gabriel Ágoston nyomdász. XVII. évf. Ára 5 frt. (Meggzűnt.)

Közérdek. (Nagy-Enyed.) Szerk. dr. Magyar Károly és Török Bertalan; kiadja a nagyenyedi könyvny. és papír gyár r. t. XVII. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Sárosmegyei Közlöny. (Eperjes.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hedry Bódog. Nyomt. Kósch Árpád. XVII. évf. Ára 5 frt.

Székelvföld. (Kézdi-Vásárhely.) Szerk. Dobay János; kiadó-tul. ifj. Jancsó Mózes nyomdász. XVII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Torontáli Közlöny. (Nagy-Kikinda.) Szerk. és kiadó-tulajd. Radák J. nyomdász. XVII. évf. Hetenként 4-szer. Ára 7 frt.

Zombor és Vidéke. (Zombor.)

Szerk. dr. Alföldi Árpád; kiadó-tulajd. Obláth Károly nyomdász. XVII. évf. Ára 6 frt.

Székely Nemzet. (Sepsi-Szent-György.) Szerk. Málik József; laptulajd. és kiadó a »Jókai-nyomda-részv. társulat.« XVII. évf. Hetenként négyszer. Ára 10 frt.

Máramarosi Lapok. (M.-Sziget.) Szerk. Szépfaludy Örlösy Ferencz; kiadja Sicherman Mór. Nyomt. a máramarosi r. ny. XIII. évf. Ára 6 frt.

Gyulafehérvári Hirlap. (Gyula-Fehérvár.) Szerkesztő és laptulajd. Issekucz János; kiadó Papp György nyomdász. XII. évf. Ára 4 frt.

Makói Hirlap. (Makó.) Szerk. Csukási Mór; kiadó-tulajdonos Neumann József nyomdász. XII. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Csiki Lapok. (Csik-Szereda.) Szerk. dr. Fejér Antal; kiadó és tulajd. György-jakab Márton nyomdász. X. évf. Ára 4 frt.

Jász-Nagykun-Szolnok megyei Lapok. (Szolnok.) Szerk. és kiadó Vezéry Ödön nyomdász. IX. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Tolnavármegye. (Szegezárd.) Szerk.-tulajd. dr. Leopold Kornél; segédszerk. Székely Ferencz. Nyomt. Ujfaluys Lajos. VIII. évf. Ára 6 frt.

Heti Szemle. (Szatmár.) Szerkesztő Báthory Endre; kiadó a »Pázmánysajtó.« VII. évf. Ára 3 frt.

Ujvidéki Hirlap. (Ujvidék.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Nemes Sándor. Nyomt. Hirschenhauser Benő. VII. évf. Ára 6 frt.

Határőr. (Pancsova.) Szerk. Wittig-schlager Lajos; kiadó-tulajd. Wittig-schlager Károly nyomdász. VII. évf. Ára 5 frt.

Szabadság. (Miskolcz.) Szerk. és kiadó Ruttkay Menyhért. Nyomt. Wagner és Szelényi VII. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Nyitramegyei Szemle. (Nyitra.) Szerk. és laptulajd. dr. Tóth János; társzerk. dr. Dudek János. Nyomt. Huszár István. VI. évf. Ára 5 frt.

Egri Híradó. (Eger.) Szerk. dr. Csutorás László; kiadó-tulajd. az érseki lyceumi nyomda. VI. évf. Hetenk. 2-szer. Ára 5 frt.

Mezőtúri Híradó (Mező-Túr.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Bentsik László. Nyomt. Gyíko K. VI. évf. Ára 4 frt.

Hevesmegyei Hirlap. (Eger.) Főszerk. Babocsay Sándor; fel. szerk. dr. Pásztor Bertalan; kiadó-tulajd. az egri

nyomda részvény-társaság. VI. évf. Hetenként 3-szor. Ára 6 frt.

Pécsi Közlöny. (Pécs.) Szerk. Lincab Adolf; laptulajd. Rézbányay János; kiadó Madarász Béla. VI. évf. Hetenként háromszor. Nyomt. liceumi ny. Ára 6 frt.

Szabadka és Vidéke. (Szabadka.) Szerk. Czeisz Máté; laptulajdonosok az alapítók. VI. évf. Nyomt. Bittermann József. Ára 3 frt.

Veszprémi Hirlap. (Veszprém.) Főszerk. dr. Kozma Kálmán. kiadó-tulajd. a veszprémmegyei egyesült ellenzék. VI. évf. Ára 6 frt.

Besztercze. (Besztercze.) Szerk. és kiadó-tulajd. Balázs József. Nyomt. Botschár Tivadar. V. évf. Ára 4 frt.

Dunántúli Hirlap. (Győr.) Szerk. Árvay Sándor; kiadó a Győregyh.-megyei könyvnyomda. VI. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Fejérmegyei Napló. (Székesfejérvár.) Szerk. Németh Ödön; kiadó-tulajd. Miller József. V. évf. Nyomt. Számmer Imre. Hetenként 2-szer. Ára 5 frt.

Egri Ujság. (Eger.) Szerk. dr. Schvare (Setét) Sándor; segédszerk. Kolacskovszky Sándor; kiadja Löw B. nyomdász. V. évf. Ára 6 frt.

Szombathelyi Ujság. (Szombathely.) Szerk. Császár József; laptulajd. az egyházmegyei könyvny. IV. évf. Ára 5 frt.

Esztergom. (Esztergom.) Fel. szerk. Okanyik Lajos. kiadó-tulajd. dr. Prohászka Ottokár. Nyomt. Buzárovits Gusztáv. III. évf. Ára 5 frt.

Máramarosi Hiradó. (M.-Sziget.) Szerk. Rományi István; kiadó-tulajd. Mayer és Berger. III. évf. Ára 4 frt.

Nógrád-Honti Ellenzék. Szerk. és kiadó-tulajdonos Pozsonyi Gábor; laptulajd. a nógrádmegyei egyesült ellenzék. Ny. a balassagyarmat ny. III. évf. Ára 4 frt.

Székesfehérvári Hirlap. (Székesfehérvár.) Szerk.-tulajd. Tóth Arthur. III. évf. Hetenként 3-szor. Nyomt. Számmer Kálmán. Ára 8 frt.

Bácskai Hirlap. (Szabadka.) Szerk. dr. Csillag Károly; kiadó: Krausz és Fischer nyomd. II. évf. Ára 6 frt.

Szászváros. (Szászváros.) Szerk. és laptulajd. Simon Ferencz; kiadó Schäser A. nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Aradi Hétfői Ujság. (Arad.) Szerk. dr. Nagy Sándor. I. évf. Nyomt. Gyulai István. Ára 2 frt.

Brassómegyei Hirlap. (Brassó.)

Szerk. dr. Zakariás János. Nyomt. Herz. I. évf. Hetenként 2-er. Ára 4 frt.

Jászberényi Hirlap. (Jászberény.) Szerk. és tulajd. Lingauer Albin. I. évf. Nyomt. Kaczvinszky Zoltán. Ára 4 frt.

Közvélemény. (Szeged.) Szerk. Rostkowitz Artúr; kiadja Gönczi József nyomdász. I. évf. Ára 2 frt.

Soproni Napló. (Sopron.) Szerk. Rábel László és Freissperger Vilmos. Nyomt. Röttig Gusztáv. Hetenként 2-er. I. évf. Ára 8 frt.

Veszprémvármegye. (Veszprém.) Szerk. Erdélyi Zoltán. Nyomt. Krausz. Ármin fia. I. évf. Ára 6 frt.

Zalavármegyei Hirlap. (Zala-Egerszeg.) Szerk. dr. Csák Károly; kiadják Csák K. és Tuczy János. Nyomt. Breisach Sámuel. I. évf. Ára 5 frt.

Osszesen 79.

III. VEGYES TARTALMU KÉPES HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

Vasárnapi Ujság. Szerk. Nagy Miklós; kiadó-tulajdonos a Franklin-társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. XLV. évf. »Regénytár« heti melléklettel. Ára 8 frt; a »Politikai Ujdonságok«-kal együtt 12 frt.

Képes Családi Lapok. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Murányi Ármin; szerk. Tolnai Lajos; Nyomt. Neumayer Ede. XX. évf. Ára a »Hölgyek Lapja« havi mellékklappal 6 frt.

Ország-Világ. Szerk. dr. Várady Antal; kiadója az Országos Irodalmi részvény-társaság. Nyomt. a pesti könyvny. részv. társ. XIX. évf. Ára 8 frt.

Magyar Nők Lapja. Szerk. Ujvárosi-győri Horváth Böske; fel. szerk. Rózsa Miklós. Nyomt. Számmer Imre Székesfejérvárt. XVII. évf. Ára 6 frt.

Magyar Figaró. Szerk. Heltai Jenő; kiadó-tulajdonos Kunosi Vilmos és fia nyomdászok. XVI. évf. Ára 8 frt.

A Hét. Szerk. és kiadó-tulajd. Kiss József. Nyomt. az Athenaeum. IX. évf. Ára 10 frt.

Magyar Gênio. Szerk. Hevesi József. Nyomt. a »Kosmos.« VII. évf. Ára 8 frt.

Uj idők. Szerk. Herczeg Ferencz; kiadja Singer és Wolfner. Nyomt. a Budapesti Hirlap ny. IV. évf. Ára 8 frt.

Kedves Órák. Szerk. és kiadó-tulajd.

Faragó Simon. Nyomt. Neumayer Ede. IV. évf. Ára 6 frt.

Ujkor. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Kont J. Nyomt. az Anglo ny. Havonként 2-er. IV. évf. Ára 10 frt.

Társadalmi Lapok. Főszerk. Observator. Nyomt. az Anglo ny. III. évf. Havonként 2-er. Ára . . .

Általános Hirlap. Szerk. Rétlaky Ferencz; kiadja a Vörösmarty ny. II. évf. Ára 2 frt.

Magyarország és a Külföld. Szerk. Zinner Gyula. Nyomt. Fritz Ármín. II. évf. Havonként 2-szer. Ára 12 frt. (Magyar, német, francia és angol szöveggel.)

Vasárnapi Lapok. Főszerk. gróf O'Donnel Henrikné; szerk. Miskolczi Henrik. Nyomt. a Werbőczy ny. II. évf. Ára 8 frt.

Illustrált Lapok. Főszerk. Laszky Albert; fel. szerk. Ilosvay Hugó. Nyomt. a Werbőczy ny. I. évf. Havonként 2-er. (Magyar, német és francia szöveggel.)

Képes Magyarország. Szerk. Hevesi József és Boross Vilmos. Nyomt. a Kosmos. I. évf. Kéthetenként. (Megszűnt.)

Az Ország Tükre. Szerk. Vigyázó K. T. Nyomt. az Angló-ny. I. évf. Ára 14 frt.

Összesen 17.

IV. EGYHÁZI ÉS ISKOLAI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Religio. Vallás. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Breznay Béla. Nyomt. Nagy Sándor. LVII. évf. Hetenként. kétszer. Ára 10 frt.

Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. Szerk. és lap-tulajd. Szóts Farkas; kiadja Hornyánszky Viktor nyomdász. XLI. évf. Ára 9 frt.

Népnevelők Lapja. Szerk. Sajó Sándor; kiadó »Hunnia« nyomda; lap-tulajd. a »Népnevelők budapesti egyesülete.« XXXIII. évf. Ára 4 frt.

Néptanítók Lapja. Kiadja a vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszterium. Szerk. Ujvári Béla és dr. Gööz József. Nyomt. az egyetem ny. XXXI. évf. Ára 5 frt.

Országos Középiskolai Tanár-egyesületi Közlöny. Szerk. Rajner Ferencz. Nyomt. Hornyánszky Viktor. XXXII. évf. A tagok tagsági díj (4 frt) fejében kapják.

Kisdiednevelés. Szerk. Peres Sándor; kiadja a »Kisdiednevelők orsz. egyesülete«.

Nyomt. Rózsa K. és neje. XXVII. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Kis Lap. Szerk. Forgó bácsi (dr. Ágai Adolf); kiadó-tulajd. az Athenaeum. XXVII. évf. Ára 4 frt.

Hasznos Mulattató. Szerk. és kiadja Dolinay Gyula. XXVI. évf. Nyomt. a Werbőczy ny. r. t. Ára 6 frt.

Lányok Lapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Dolinay Gyula. Nyomt. a Werbőczy nyomda. XXIV. évf. Ára 4 frt.

Téli Ujság. Vallásos irányú olvashatók a magyar nép számára. Szerk. Budai János; kiadja a vallásos iratok terjesztő egyesület. Nyomt. Hornyánszky Viktor. XX. évf. Decz., jan. és febr. hónapokban minden szerdán. Egyes szám ára 2 kr.

Egyenlőség. Zsidófelekezeti és társadalmi hetilap. Szerk. Szabolcsi Miksa. XVII. évf. Ára 8 frt.

Népnevelő. Kath. nevelés-oktatásügyi közlöny kiadja a Szent-István társ. Nyomt. Buschmann F. XV. (Uj F. IV.) évf. Ára 3 frt.

Egyetemi Lapok. Szerk. Wolfner Pál; kiadó-tulajdonos az egyetemi kör. Nyomt. Valter Ernő. XI. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Katholikus Egyházi Közlöny. Szerk. Cenner Lajos. Nyomt. Heisler J. X. évf. Ára 5 frt.

Az én Ujságom. Szerk. Pósa Lajos; IX. évf. Nyomt. Hungaria. Ára 4 frt.

Kis Világ. Szerk. Kürthy Emil; kiadó-tulajd. a »Magyar nyomda« VIII. évf. Ára 3 frt.

Kis Tükör. Képes családi hetilap. Főszerk. Szóts Farkas; fel. szerk. Kecskeméthy István; kiadó Hornyánszky Viktor. VI. évf. Ára 2 frt.

Nemzeti Iskola. Szerk. és tulajd. Benedek Elek. Nyomt. Markovits és Garai. V. évf. Ára 4 frt.

Tanulók Lapja. Szerk. és tulajd. dr. Rupp Kornél; kiadja a Franklin-társulat nyomd. V. évf. Ára 4 frt.

Magyar Lányok. Szerk. Tutsek Anna; kiadja Singer és Wolfner. Nyomt. a Hungaria. V. évf. Ára 6 frt.

Az Igazság Barátja. A magyar Baptisták közlönye. Szerk. és kiadó Meyer H. IV. évf. Havonk. kétszer. Ára 1 frt 60 kr.

Békehernök. Szerk. Udvarnoki András és Csopják Attila. Nyomt. Fritz Ármín. IV. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt 80 kr.

Katholikus Tanügy. Laptulajd. és fel. szerk. dr. Zelliger Viktor. Nyomt. Buschmann F. IV. évf. A tanévben havonként 3-szor. Ára 3 frt.

Zsidó Híradó. Orthodox zsidó felekezeti és társadalmi hetilap. Laptul. és szerk. Viador. IV. évf. Ára 6 frt.

A Biblia és a Tudomány. Főszerk. dr. Csuday Jenő; fel. szerk. Dugovich Imre. III. évf. Kéthetenként.

Evangelikus Családlap. Szerkesztő Paulik János. III. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Szabad Sajtó. Protestáns egyháztársadalmi hetilap. Szerk. Péntek Ferencz és Halom József. Nyomt. az országos ügyvédi nyomda. III. évf. Ára 6 frt.

Autonomia. Szerk. és kiadja Dedek Crescens Lajos. Nyomt. Fuchs Samu és lársa. II. évf. Havonként 2-er. Ára 10 frt.

Szövétnék. Szerk. Szivós Béla. Kiadó-tulajd. Hornyászy V. nyomdász. II. évf. Ára 2 frt.

Gymnasiumi Közlöny. Szerk. Syposs Katuska. II. évf. Nyomt. Pallas. Ára 5 frt.

Keresztény Családok Lapja. Szerk. Dugovich Imre és Gellért Schleichinger Jenő. I. évf. Nyomt. Márián György. Ára 4 frt.

Magyar Hírnök. Katholikus hetilap. Szerk. Csippék Ferencz. Nyomt. az Angl-ny. I. évf. Ára 2 frt.

Magyar Pestalozzi. Szerk. dr. Havos Gyula; kiadó: a belvárosi könyvnyomda. I. évf. Nagy szünetű kivételével hetenként. Ára 4 frt.

VIDÉKEN.

Debreczeni Főiskolai Lapok. (Debreczen.) Szerk. Sipos Béla; kiadja: A magyar irodalmi önképző társulat. XLI. évf. Havonként 3-or. Nyomt. a város könyvny. Ára 3 frt.

Néptanoda. (Pécs.) Szerk. és kiadó-tulajd. Schneider István. XXXI. évf. jul. és aug. hónapokban szünetel. Nyomt. Taizs József. Ára 4 frt.

Egri Egyházmegyei Közlöny. (Eger.) Szerk. dr. Böhm János. XXX. évf. Minden hó 1-én és 16-án. Nyomt. az érseki lyceum ny. Ára 2 frt.

Protestáns Közlöny. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadó Szász Gerő. XXVIII. évf. Ára 6 frt. (Megszűnt a 4. számmal.)

Család és Iskola. (Kolozsvár.) Szerk. Fazakas József; kiadja a kolozs-

megyei tanítóttestület. XXIV. évf. Jul. és aug. hónapokat kivéve, havonként kétszer. Nyomt. Gombos Ferencz. Ára 3 frt.

Népiskolai Tanügy. (Eger.) Szerk. és kiadó: Breznay Imre. Nyomt. az érseki lyceumi ny. XXV. évf. Ára 4 frt.

Közművelődés. (Gyula-Fehérvár.) Szerk. dr. Kóródy Péter; kiadja az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Nyomt. Papp György. XXI. évf. Ára 4 frt.

Debreczeni Protestáns Lap. (Debreczen.) Szerk. Sass Béla. Nyomt. Hoffmann és Kronovitz XVIII. évf. Ára 6 frt.

Sárospataki Lapok. (Sárospatak.) A sárospataki irodalmi kör közlönye. Szerk. dr. Tüdös István. Nyomt. Steinfeld Jenő. XVII. évf. Ára 5 frt.

Evangelikus Egyház és Iskola. (Orosháza.) Szerk. és kiadó Veress József. Nyomt. Veres Lajos. XVI. évf. Ára 6 frt.

Népnevelési Közlöny. (Nagyvárad.) Szerk. Gábel Jakab; kiadja a biharm. népnevelési egyesület. XIV. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Szabad Egyház. (Lugos.) Szerk. Rácz Károly; kiadja Traunfellner Károly nyomdász. XIV. évf. Minden hó 1-én és 16-án. Ára 2 frt 50 kr.

Órangyal. (Győr.) Szerk. Kárpáti Endre; kiadó Gladich Pál. XIII. évf. Nyomt. Győregyházm. ny. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Kelet. (Ungvár.) Magyarországi görög katolikusok érdekeit képviselő hetilap. Főszerk. és laptulajdonos Neviczky Konstantin; szerk. Jovanovics János; kiadja a »Kelet« könyvnyomdája. Nyomt. Székely és Illés. XI. évf. Ára 4 frt.

Téli Esték. (Szatmár.) A keresztény családok lapja. Szerk. Bodnár Gáspár; kiadó Morvai János. XI. évf. November—február hónapokban. Ára 1 frt.

Dunántuli Protestáns Lap. (Pápa.) Szerk. és tulajd. Kis József. IX. évf. Nyomt. a ref. főtanoda ny. Ára 4 forint.

Tanítók Lapja. (Debreczen.) Szerk. Csurka István; kiadók Hoffmann és Kronovits nyomd. IX. évf. Ára 4 frt.

Kis Tükör. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kecskeméthy István. VI. évf. Nyomt. Gombos Ferencz. Ára 2 frt.

Az Evangyelista. (Békés-) Református néplap. Szerk. és kiadó Kecskeméti Ferencz. Nyomt. br. Drechsel Géza. IV. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt.

Délvidéki Tanügy. (Temesvár.)

Szerk. Reitter Ferencz; kiadja a »Dél-magyarországi tanító-egylet.« Nyomt. az »Unió« ny. III. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Előre! (Kun-Félegyháza.) Laptulajd. Vesszősi József nyomdász. II. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt.

Kolozsvári Egyetemi Lapok. (Kolozsvár.) Szerk. ifj. Polcz Rezső és Kunfi Zsigmond; kiadja: az egyetemi kör. Nyomt. Gombos Ferencz. II. évf. Ára 2 frt.

Dunántuli Tanügy. (Székesfehérvár.) Szerk. és kiadó-tulajd. Verger Tamás. Nyomt. Debreczeni Gyula. I. évf. Havonként (jul. és aug. kivételével) 2-er. Ára 2 frt.

Erdélyi Protestáns Lap. (Kolozsvár.) Szerk. Molnár Albert; laptulajd. az erd. ev. ref. egyházkerület. Nyomt. Gombos F. I. évf. Ára 6 frt.

Iskolai Lapok. (Szombathely.) Szerk. Seemann Gábor. Kiadja a Seiler Henrik utódai nyomd. I. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Mesevilág. (Nagyvárad.) Főszerk. Rechten Bauer Zsófia; szerk. Krasznainé F. Mari és Gara Ákos. Nyomt. Lang József. I. évf. Ára 3 frt.

Pallas. (Miskolc.) Szépirodalmi folyóirat a középiskolai ifjuság részére. Szerk. Vértés József és Faragó Mór. Nyomt. Forster, Wesselényi és társa. I. évf. Havonként. 2-er. Ára 2 frt 40 kr.

Tanulók Közlönye. (Szabadka.) Szerk. Ivanyi István; nyomt. Tomits Miklós. I. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt. Összesen 61.

V. SZÉPIRODALMI ÉS VEGYES TARTALMU LAPOK.

BUDAPESTEN.

Fővárosi Lapok. Szerk. J. Virág Béla; kiadó-tulajd. Károlyi György. nyomd. XXXV. (II.) évf. Ára 12 frt.

Magyar Bazar. mint a nők munkaköre. Szerkeszti Wohl Janka; kiadja az Athenaeum. XXXIII. évf. Ára 8 frt.

Budapesti Bazar. Szerk. és kiadó-tulajd. Király János. Nyomt. Bartalits Imre. XXVI. évf. Havonként kétszer. Ára 10 frt.

Divat-Salon. Szerk. Fanghné-Gyujtó Izbella és Szabóné Nogáll Janka; kiadó-tulajd. Mezei Antal. Nyomt. Vörösmarty. XI. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt.

Magyar Szemle. Főszerk. és kiadó-tulajd. Kaczvinszky Lajos; szerk. Kaposi József. Nyomt. Hunyadi Mátyás. XI. évf. Ára 6 frt.

Buda és Vidéke. Szerk. és kiadó-tul. mindsenti Erdélyi Gyula; VI. évf. Nyomt. Bartalits Imre. Ára 6 frt.

Párisi Divat. Szerk. Győry Ilona; kiadják a Légrády-testvérek. IV. évfolyam. Ára 8 frt.

Igazság. Néplap. Szerk. Reich Farkas; kiadó: Zombor Géza. III. évf. Nyomt. Binder Pál. Ára 1 frt 20 kr.

Népvezér. Képes hetilap. Szerk. és kiadó: Tóth Pál. Hetenkint 2-er. III. évf. Nyomt. Valter Ernő. Ára 6 frt.

Budai Hirlap. Szerk. és laptulajd. Lehmann Ferencz. Nyomt. Márkus Samu. II. évf. Havonként 2-er. Ára 6 frt. (Meggyszűnt.)

A Jövő. Szerk. dr. Weiszburg Gyula, rabbi. Nyomt. Neumayer Ede. II. évf. Ára 6 frt. (Meggyszűnt.)

Budapesti Községi Ujság. Szerk. Gelei József és Gálos Kálmán kiadja; a Budapesti Községi Ujság kiadó-társasága. I. évf. Nyomt. Eckstein Bernát és Neuwald Illés.

Előkelő Világ. Szerk. és kiadja Lengyel Gizella. Nyomt. a Wesselényi ny. I. évf. Ára 20 frt.

Franczia Divatlap. Szerk. Wohl Janka. Nyomt. az Athenaeum. I. évf. Havonként 2-er. Ára 3 frt 60 kr.

Házi Ujság. Főszerk. Ónodi Géza; szerk. Harsányi Soma. Nyomt. Eckstein Bernát és fia. I. évf. Havonként 3-szor. Ára 4 ft.

Hétfői Ujság. Szerk. Balázs József. Nyomt. Weissenberg Ármín. (VI.) I. évf. Ára 4 frt.

Ifju Magyarország. Szerk. Danzig Árpád, Megyesy Agoston, Sik Béla; kiadó-tulajd. Danzig Mór. Nyomt. Löblowitz Zsigmond. I. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Kőbánya és Vidéke. Szerk. Zorád Árpád, kiadó tulajd. Zorád János. Nyomt. a Pátria. I. évf. Ára 4 frt.

Közvélemény. Főszerk. Tóthvárad Kornis Elemér; szerk. Somfai János. Nyomt. Márián György. I. évf. Ára 6 frt.

Magyar Hetilap. Szerk. Kovács F. Sándor. Nyomt. Löbl Dávid. I. évf. Ára 5 frt.

Magyar Nemzet. Szerk. és kiadó-tulajd. Galba Rezső. Nyomt. Löblowitz Zsigmond. I. évf. Ára 4 frt.

Magyar Székesfőváros. Szerk. dr. Bartha Sándor. Nyom. Varga Endre és Grósz Bertalan. I. évf. Ára 6 ft.

Társadalmi Szemle. Szerk. és kiadó-tulajd. Déri Gyula. Nyomt. a »Hunnia« ny. I. évf. Havonként 2-er. Ára 4 ft.

Világlap. Szerk. Hevesi József és Basch Árpád; kiadja Tolnai Simon. Nyomt. a Kosmos. I. évf. Ára 6 ft.

VIDÉKEN.

Erdély Világa. (Kolozsvár.) Szerk. Hevesi József és Basch Árpád. Nyomt. Kosmos Budapesten. I. évf. Ára 6 ft.

KÜLFÖLDÖN.

Amerikai Nemzetőr. (New-York.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. özv. Erdélyi Sz. Gusztávné. Hetenként 2-er. XV. évf. Ára 7 ft 50 kr.

Bécsi Közlöny. (Bécs.) Szerk.-tulajd. Darvas Aladár; fel. szerk. Strauss D. XIV. évf. Havonként kétszer. Nyomt. Litfass utódja Röttig Gusztáv Sopronban. Ára 10 ft.

Szabadság. (Cleveland.) Szerkesztő és kiadó Kohányi Tihamér. VIII. évf. Ára 6 ft.

Magyar Hiradó. (New-York.) Szerk. Singer Mihály; kiadó tulajd. Koháry A. Sándor és Berkovics D. Géza. V. évf. Ára 5 ft. Összesen 29.

VI. HUMORISZTIKUS LAPOK.

BUDAPESTEN.

Üstökös. Szerk. Szabó Endre; Nyomt. a Pallas. XLI. évf. Ára 8 ft.

Borsszem Jankó. Szerk. Csicseri Bors (dr. Ágai Adolf); kiadó-tulajd. az Athenaeum. XXXI. évf. Ára 8 ft.

Bolond Istók. Szerk. és tulajd. Don Pedró (Bartók Lajos.) Nyomt. Franklin-társ. XXI. évf. Ára 8 ft.

Urambátyám. Szerk. és laptulajd. Baróti Lajos. Nyomt. a Franklin-társ. XIII. évf. Ára 8 ft.

Mátyás Diák. Szerk. Murai Károly; kiadják Wodianer F. és fiai nyomd. XI. évf. Ára 6 ft.

Herkó Péter. Szerk. és tulajdonos Markos Gyula. Nyomt. Anglo-nyomda. VI. évf. Ára 4 ft.

Sipulusz Lapja Kakas Márton. Szerk. Sipulusz (Rákosi Viktor); kiadó-tulajdonos Rákosi Jenő Budapesti Hirlap újságvállalata. V. évf. Ára 4 ft.

Kikeriki! Szerk. Csete Lajos és Szöllősy Mihály. Nyomt. a »Vörösmarty« ny. II. évf. Ára 4 ft.

Pityi Palkó. Szerk. és kiadó-tulajd. Pityi Palkó. Nyomt. Spitzer és Somogyi. II. évf. Ára 2 ft.

Uj Telefon. Napi élczlap. Szerk. Somlyó Sándor; kiadó Borsodi Mór. Nyomt. az »Országgyűlési Értesítő« ny. II. évf. Ára 6 ft.

Bolond Miska. Szerk. Cameleon. Nyomt. Pollacsek Mór. I. évf. Naponként. Egyes szám ára 1 kr.

Bomba. Szerk. Cameleon. Nyomt. Fried és Krakauer. I. évf. Naponként. Egyes szám ára 1 kr.

Pillangó. Szerk. »Pillangó« Nyomt. Légrády testvérek. I. évf. Ára 4 ft.

Rikkants. Szerk. Dr. Gigasz. Nyomt. Fried és Krakauer. I. évf.

Uj Pityi Palkó. Szerk. Cameleon. Nyomt. Pollacsek Mór. I. évf. Ára 1 kr.

Peleskei Nótárius. Szerk. Szegefű Gyuricza. Nyomt. Pannonia. I. évf. 2 ft.

VIDÉKEN.

Füles Bagoly. (Arad.) Szerk. Zöld Ördög. Nyomt. Aradi ny. r. t. IX. évf. Egyes szám 5 kr.

Darázs. (Hódmező-Vásárhely.) Szerk. és kiadó tulajd. Darázs. Nyomt. Lévai F. II. évf. Ára 4 ft.

Bohem - Világ. (Székesfehérvár.) Szerk. Hetényi Dömény Elemér. Nyomt. Szammer Imre. I. évf.

Goldstein Számi. (Arad.) Szerk. Zöld Ördög. Nyomt. Aradi ny. r. t. I. évf. Ára 2 ft 40 kr.

Összesen 20.

VII. SZAKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Gazdasági Lapok. Szerk. Ordódy Vilmos és Igali Szvetozár; laptulajdonos Ordódy Lajos. L. évf. Nyomt. a belvárosi ny. Ára 8 ft.

Orvosi Hetilap. Szerk. és kiadó-tulajd. Hőgyes Endre. XLII. évf. Pesti Lloyd-társulat nyomd. Ára 10 ft.

Vadász és Verseny-Lap. Főszerk. és kiadó-tulajd. Sárkány János Ferencz; fel. szerk. Ferdinandy Béla. XLII. évf. Nyomt. a Pallas. Ára 12 ft.

Gyógyászat. Szerk. és kiadó Schächter Miksa tr., XXXVIII. évf. Nyomt. a Franklin. Ára 10 ft.

Gyógyszerészi Hetilap. Főszerk. és kiadó id. Schédy Sándor; fel. szerk. dr. Varságh Zoltán. Nyomt. Garai Mór. XXXVII. évf. Ára 10 frt.

Borászati Lapok. Szerk. kiadó Baross Károly. Nyomt. a »Patria« XXX. évf. Ára 5 frt.

Jogtudományi Közlöny. Főszerk. dr. Dárday Sándor, fel. szerk. dr. Fayer László, kiadó-tulajd. a Franklin-Társulat XXXIII. évf. »Curiai Határozatok« mellék-lappal. Ára 12 frt.

Posta-Közlöny. Szerk. Jancsó Dezső; kiadó-tulajd. Böszörményi Ilona. Nyomt. Buschmann F. XXXII. évf. Havonként háromszor. Ára 5 frt.

A Magyar Királyi Posta és Távir-irda Rendeletek-Tára. Kiadja a kereskedelemügyi miniszterium. Nyomt. Hornyánszky Viktor. XXXII. évf. A postai és táviradi hivataloknak ingyen küldetik.

A budapesti áru- és értéktőzsde árjegyzései. Kiadja a miniszteri tőzsde-biztos; szerk. Keményfi G. A XXXV. évf. Minden tőzsdénapon. Nyomt. a Pesti Lloyd-társulat. Ára 10 frt; postán 14 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Typographia. Szerk. és kiadó Lipp Károly. Nyomt. a Gutenberg ny. XXX. évf. egyes szám 15. (»Gutenberg« német melléklettel.)

Vasuti és Közlekedési Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Heltai Ferencz. Nyomt. a Pesti kny. r. t. XXIX. évf. Hetenként 3-szor. Ára 12 frt.

Sorsolási Tudósító. Szerk. és kiadja Aradi Rezső. Nyomt. Hunnia. XXVIII. évf. Minden húzás után magyar és német szö-veggel. Ára 1 frt.

Ugyanezen szöveggel:

Fortuna.

Kis Mercur.

Hiteles Sorsolási Értesítő.

Ellenőr.

Orvosi Hetiszemle. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Flesch Nándor. XXV. évf. Nyomt. a Pallas. Ára 10 frt.

Statisztikai Heti Kimutatás. Szerk. Kőrösi József; kiadja a fővárosi stat. hivatal. Nyomt. a pesti könyvny. r. t. XXVI. évf. Ára 3 frt.

Pénzügyi Közlöny. Kiadja a m. kir. pénzügyminiszterium. XXV. évf. Havon-ként többször. Ára 2 frt. Nyomt. a m. kir. államnyomda.

Rendeleti Közlöny A magyar kirá-lyi honvédség számára. Nyomt. Pallas.

XXIV. évf. Megjelen havonként 2-3 szám.

Mercur Hiteles sorsolási tudósító. Szerk. Berger Mór. Nyomt. a Pesti Lloyd társaság. XXIII. évf. Minden húzás után magyar és német szöveggel. Ára 2 frt. Ugyanezen szöveggel:

Magyar Mercur.

Budapesti Mercur.

Fővárosi Mercur.

Magyar Fővárosi Mercur.

Sorsolási Mercur.

Tőzsdei Mercur.

Uj Mercur.

Pénzügyi Mercur.

Központi Értesítő. Kiadja a keres-keelmi m. k. ministerium; szerk. Lakatos Aladár. Nyomt. a Légrády test. XXIII. évf. Hetenként kétszer, évenként mintegy 250 iv. Ára helyben 8 frt; vidéken 10 frt.

Építő Ipar. Szerk. Ney Béla; kiadó a »Patria« irod. vállalat és nyomdai részvény-társaság. XXII. évf. Ára 8 frt.

Népszava. A magyarországi általános munkáspárt központi közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Faragó K. Nyomt. Neumayer Ede. XXII. évf. Ára 2 frt 40 kr.

Műszaki Hetilap. (Ezelőtti Gazda-sági Mérnök.) Szerk. és kiadó-tulajd. Gonda Béla; Nyomt. Feldmann Mór. XXII. évf. Ára 12 frt.

Corvina. A magyar könyvkereskedők együletének közlönye. Szerk. Petrik Géza. Tulajd. a magyar könyvkereskedők egy-lete. XXI. évf. Minden hó 10., 20. és 30-án. Ára 8 frt. Nyomt. a Pallas. Az egylet tagjai ingyen kapják.

Veterinarius. Szerk. dr. Hutyra Ferencz és dr. Rätz István. Nyomt. a Patria. XXI. évf. Havonként 2-er. Ára 8 frt.

Közegészségügyi Kalauz. Szerk. dr. Jutassy József tulajd. dr. Lőrinczy Ferencz özv. Havonként 3-or. Nyomt. Hunyadi Mátyás. XX. évf. Ára 10 frt.

Községi Közlöny. Szerk. dr. Lipcsey Ádám; laptulajd. és kiadó az orsz. közp. jegyzői egylet. Nyomt. az Országos köz-ponti községi ny. r. t. XX. évf. Ára 6 frt.

Allami Tisztviselők Lapja. Szerk. és kiadó-tulajdonos Csikvári Jákó. XIX. évf. Havonként háromszor. Ára 5 frt. Nyomt. Franklin-társulat.

Magyar Tőzsdei Közlöny. Szerk. Hilrich H. K. Nyomt. Fried és Krakauer. XIX. évf. Havonként 2-er magyar és német szöveggel. Ára 1 frt.

Vadász-Lap. Szerk. Egerváry Gyula; kiadó-tulajd. Sárkány János Ferencz és Egerváry Gyula. Nyomt. a Pallas. Minden hó 5-, 15- és 25-én. XIX. évf. Ára 6 ft.

Vállalkozók Lapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Lakatos Lajos; kiadó-tulajd. Lakatos L. és Salzer I. Nyomt. a belvárosi ny. XIX. évf. Ára 8 ft.

Büntető Jog Tára. Szerk. és kiadja Németh Péter. XIX. évf. Nyomt. a Pesti Lloyd társulat. Ára 8 ft.

Magyar Kereskedők Lapja. Szerk. Kormos Alfréd. Nyomt. a fővárosi ny. XVIII. évf. Ára 8 ft.

Magyar Pénzügy. Szerk. Kormos Alfréd. Nyomt. a fővárosi ny. XVIII. évf. Ára a »M. Múzeum Kereskedelmi és Hiteles Sorsolási Értesítő«-vel 10 ft.

A M. Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője. Szerk. Mihályfi József; kiadja a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. XVII. évf. Az egyesület tagjainak minden utánfizetés nélkül küldetik. Nyomt. a »Patria.«

A Jog. Szerk. és kiadják dr. Révai Lajos és dr. Stiller Mór. Nyomt. a Pallas. XVII. évf. Ára 6 forint.

Magyar Közigazgatás. Szerkesztő és kiadó-tulajd. Boncza Miklós. Nyomt. a Pallas. XVI. évf. Ára 8 ft.

Értesítés a budapesti hitelezői védegyelet tagjaihoz. Nyomt. Kálmán és társa. XVI. évf. Havonként kétszer. Az egyelet tagjainak ingyen küldetik.

Színészek Lapja. Szerk. Mészáros Kálmán; kiadja a magyar színész-egyesület központi igazgató tanácsa. Nyomt. Löblovitz Zsigmond XVI. évf. Minden 10 napban. Ára 4 ft.

Magyar Vas- és Gépujság. Szerk. és tulajd. Nagel J. Nyomt. a pesti könyvnyomda r. t. XVI. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 ft. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Nemzetgazda. Szerkesztő és kiadó-tulajdonos Mende Bódog. Nyomt. a Franklon-társulat. XV. évf. Ára 10 ft.

Herkules. Testgyakorlási közlöny. Szerk. Porzsolt Jenő és Porzsolt Kálmán. XV. évf. Megjelen havonként kétszer. Nyomt. Fritz Ármin. Ára 4 ft.

Magyar Dohány-Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Daróczi Vilmos. Nyomt. Márkus Samu. XV. évf. Megjelenik minden hó 1-én és 16-án. Ára 6 ft.

Ügyvédek Lapja. Szerk. dr. Wolf Vilmos és dr. Löwy Gábor. Nyomt. Márkus Samu. XV. évf. Ára 6 ft.

A Főváros. Szerk. -kiadó-tulajdonos Pichler N. István. XIV. évf. Nyomt. Gross és Grünhut. Ára 4 ft.

Gyógyszerési Közlöny. Szerk. és kiadja K. Karlovsky Géza; segédszerk. Grósz Samu. XIV. évfolyam. Nyomt. Pallas. Ára 8 ft.

Pannonia. A fővárosi váltóüzlet-társaság sorsolási tudósítója. Szerk. Adler Gyula. Nyomt. Károlyi György. XIV. évf. Havonként 2—3-szor. Ára 2 ft.

Vendéglősök Lapja. Szerk. tulajd. Ihász György. Nyomt. Márián György. XIV. évf. Ára 6 ft.

Katonai Lapok. Szerk. Cerri Gyula; kiadó Várnai F. nyomdász. XIII. évf. Minden hó 1., 10. és 20-án. Ára 8 ft.

Orvosi Heti Szemle. Szerk. és kiadó: dr. Fleisch Nándor. Nyomt. a Pallas. XIII. évf. Ára 8 ft.

Szárnyasaink. Szerk. Parthay Géza. Az országos baromfitenyésztési központ hivatalos közlönye. Nyomt. a fővárosi ny. XIII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 ft.

Magyar Ipar. »Iparügyek« Szerk. Gelléri Mór; Nyomt. Neumayer Ede. XII. évf. Ára 6 ft.

Magyar Királyi Államvasutak Hivatalos Lapja. Kiadja a magyar kir. államvasutak igazgatósága. Nyomt. Rigler József Ede. XII. évf. Havonként 4—5 szám. Hivatalból küldetik.

Sorsolási Közlöny. Kiadó-tulajdonos Beimel Lajos. Nyomt. Kaufmann József. XII. évf. Minden huzát után. Ára 1 ft.

Budapesti Lakáshirdető. Szerk. és laptulajd. Weiss Mór. XII. évf. Havonként háromszor magyar és német nyelven. Ára 4 ft. Nyomt. Pallas.

Zenelap. Szerk. és kiadó-tulajd. Ságth József; társszerk. Langer Viktor. Nyomt. Valter Ernő. XII. évf. Havonként 3-or. Ára 4 ft.

Nyeremény. Kiadó és tulajdonos: Fuchs H. váltóháza. Nyomt. Károlyi György. XI. évf. Ára 2 ft.

Pénzügyi Utmutató. Szerk. és kiadja Lendvay Sándor. Nyomt. a Pátria. XI. évf. Ára 1 ft 50 kr.

Kávésipar Szakközlöny. Szerk. Wagner József. Nyomt. Buschmann F. XI. évf. Havonként kétszer. Ára 6 ft.

Technologiai Lapok. Szerk. és kiadja Táborosky Ottó. Nyomt. Kertész József. X. évf. Havonként kétszer. Ára 8 ft.

Földmívelési Értesítő. Kiadja a földmívelésügyi m. kir. ministerium. IX.

évf. Hivatalból küldetik. Nyomt. a Franklin t.

Fővárosi Közlöny. Budapest főváros hivatalos lapja. Szerk. Hajnal István; kiadja Budapest főváros közönsége. IX. évf. Hetenként kétszer. Nyomt. a pesti könyvnyomda r. t. Ára 6 frt.

Tűzrendészeti Lapok. Szerk. és lap-tulajdonos Breuer Szilárd és Markusovszky Béla. Nyomt. Gross és Grünhut. IX. évf. Havonként kétszer. Ára 3 frt.

Adók és Illetékek Közlönye. Szerk. és kiadó Roth Albert; IX. évf. Havonként kétszer. Ára 5 frt. Nyomt. Markovits és Garai. Magyar ésnémet szöveggel.

Magyar Fém- és Gépipar. Szerk. és kiadó-tulajd. Fekete Adolf. Nyomt. Fuchs Samu és társa. IX. évf. Havonként kétszer. Ára 6 frt.

Gyakorló Orvos. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Roth Adolf; IX. évf. Nyomt. Károlyi György. Havonként kétszer. Ingyen küldetik.

Magyar Pénzügyőr. Szerk. Iklódy Győző. Nyomt. Hunyadi Mátyás ny. IX. évf. Ára 6 frt.

Színészeti Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. Réthy L. Pál, hely. szerk. Radó Pál; nyomt. Müller Károly. IX. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

A Vendéglős. Szerk. és kiadó-tulajd. Wagner József. IX. évf. Havonként 2-szer. Nyomt. Buschmann F. Ára 6 frt.

Adóügyi Szaklap. (Italmérés.) Szerk. Hoffmann Mihály Miksa; kiadó-tulajd. dr. Hoffmann A. VIII. évf. Nyomt. Márkus Samu. Ára 6 frt.

Vízügyi és Hajózási Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. Krisztinkovich Antal. Nyomt. az Athenaeum. VIII. évf. Ára 8 frt.

A Czipész. Fel.-szerk. Berkó József; kiadó-tulajd. a »Czipész« alapítói. VIII. évf. Havonként kétszer. Nyomt. a Gutenberg. Ára 1 frt 40 kr.

Értékpapír Szemle. Szerk. Kormos Gyula. Nyomt. Hunnia. VIII. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt.

Gyümölcskertész. Szerk. Molnár István; kiadja a földművelésügyi magyar kir. miniszterium. VIII. évf. Nyomt. az Athenaeum. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Zsidó Híradó. Szerk. Viador. (Weisz Dániel.) Nyomt. a »Hunnia« ny. VIII. évf. Ára 6 frt.

Köztelek. Főszerk. és a kiadásért felelős Forster Géza; szerk. Szilassy Zol-

tán. Az orsz. magyar gazdasági egyesület tulajdona. Nyomt. a Pátria. VIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 10 frt.

Magyar kereskedelmi Múzeum. Szerk. Sasvári Ármin; kiadja a Magyar kereskedelmi múzeum igazgatósága. Nyomt. a Légrády testvérek. VIII. évf.

Magyar Királyi Adóhivatalok Lapja. Szerk. és kiadja Dr. Exner Kornél; Nyomt. Márkus Samu. VIII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Utazó Kereskedő. Szerk. dr. Gutmann Adolf; kiadja a magyarországi utazók egyesülete. Nyomt. a pesti Lloyd-társulat ny. VIII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

A Mi Zászlónk. A magyar demokrata munkáspárt közlönye. Szerk. Szikora Zoltán; kiadó Engel Tóbiás. Nyomt. Weissenberg. VIII. évf. Ára 1 frt 80 kr.

Italmérés. Adóügyi szaklap. Szerk. Hoffmann Mihály Miksa; kiadó-tulajd. dr. Hoffmann A. VII. évf. Ára 6 frt.

Magyar Czipész-Ujság. Szerk. Szenes Izidor. Nyomt. Fritz Ármin. VII. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Magyar Czukoripar. Szerk. és kiadó dr. Tebisz János. Nyomt. Buschmann F. VII. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar s német szöveggel.)

Társulati Értesítő. Szerk. dr. Gyürky Ödön; kiadja a Szent-István-Társulat. Nyomt. Buschmann F. VII. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt.

Dohányárusok Közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Hatsch Adolf. Nyomt. Neumayer Ede. VI. évf. Havonként 3-or. Ára 2 frt 50 kr.

Fodrász Ujság. Szerk. Dombay Béla; kiadja a Vörösmarty ny. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Fő- és Székvárosi Hírlap. Szerk. és kiadó-tulajd. Békei Soma. VI. évf. Nyomt. Schlesinger és Kleinberger. Ára 6 frt.

Hermes. Sorsolási értesítő. Szerk. és tulajd. Fleissig Sándor. VI. évf. Nyomt. Wodianer F. és fia. Ára 4 frt.

Hivatalos Közlöny. Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt 50 kr.

Kincsem Sportlap. Szerk. Pálmai Henrik; tulajd. Kincsem-kiadó vállalat. VI. évf. Nyomt. Valtér Ernő. Ára 8 frt.

Nemzetközi Művészeti Szemle. Főszerk. Valentin Lajos; fel. szerk. Mis-

kolczi Henrik. VI. évf. Havonta 2-szer. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Hungaria. A »Hungaria« magyarországi sütőiparos-egylet szaklapja. Szerk. Mezey László. VI. évf. Nyomt. a Minerva. Ára 4 frt.

Magyar Kerékpáros és Athletikai Sport. Szerk. dr. Korchmáros Kálmán. VI. évf. Nyomt. Gutenberg. Ára 4 frt. (Mult évben Szombathelyt jelent meg.)

Magyar Közlöny. Szerk. Virág Gyula és Virág Bertalan. Nyomt. Schlesinger és Kleinberger. VI. évf. Havonként 3-or. Ára 8 frt.

Magyar Malom és Gazdasági Értesítő. Szerk. Gondos Jenő; kiadó-tulajd. Weiss Lajos. Nyomt. Brózsza Ottó. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Mészárosok és Hentesek Lapja. Lapezető: Komáromi Sándor; szerk. Sas (Schatz) Ármin. VI. évf. Nyomt. Magyar nyomda. Ára 6 frt.

Szabók Szaklapja. Szerk. Honti Géza. Nyomt. a Gutenberg ny. VI. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt 20 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Vas- és Fémmunkások Szaklapja. Szerk. Schimek Károly; laptulajd. »A magyarországi vas- és fémmunkások intéző bizottsága«. Nyomt. Gutenberg. VI. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 20 kr.

Gyógyszerészeti Értesítő. Szerk. és tulajd. Lukács István. VI. évf. Havonként 2-szer. Nyomt. a belvárosi ny. Díjtalanul küldetik.

Néplap. Gazdasági heti közlöny. Szerk. István gazda. V. évf. Nyomt. Franklin-társulat. Ára 1 frt 50 kr.

Sport-Világ. Szerk. és kiadja a »Sport-Világ társaság«; képviseli Iszer Károly. Nyomt. a pesti Lloyd-társaság. V. évf. Ára 4 frt.

Allategészségügyi Értesítő. Kiadja a kereskedelmi m. kir. miniszterium. V. évf. Hivatalból küldetik. Nyomt. Légrády-testvérek.

Bőripar. Szerk. és kiadó Meller Jerome. Szerk. Europa. V. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Divat-Ujság. Szerk. Csepreghy Ferencné; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő. nyomd. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

A »Hermes« magyar általános váltóüzlet részvény-társaság pénzügyi közlönye és sorsolási Értesítője. Szerk. Guttman

Lajos. V. évf. Nyomt. a Franklin. Ára 2 frt.

Hiteles Merkur. Szerk. Hecht S.; kiadó és tulajd. Hecht-bankház. V. évf. Havonként 2-er. Nyomt. Spitzer és Somogyi. Ára 2 frt.

Magyar Bőripar. Főszerk. és kiadó-tulajd. Leitersdorfer Lipót; szerk. Wiesel Károly. V. évf. Havonként 3-szor. Hungaria nyomda. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Fakereskedő. Szerk. és kiadó tulajd. Székely Ignác. V. évf. Havonk. 2-szer. Fővárosi nyomda. Ára 7 frt.

Magyar Gazdák Lapja. Főszerk. és tulajd. Herényi Gothárd Sándor; fel. szerk. Szabó Ferencz. V. évf. Nyomt. Hornyánszky Viktor. Ára 8 frt.

Magyar Közlekedés. Szerk. Hunyady Ferencz; kiadja a lap kiadó-vállalata. Nyomt. Schmelcz és Schbillinger. V. évf. Havonként 3-or. Ára 5 frt.

Magyar Mezőgazdák Szövetkeztének Üzleti Értesítője. Szerk. fel. Vidats Elemér. Nyomt. a Pátria. V. évf. Havonként 2-er. A tagok ingyen kapják.

Magyar Sportlap. Szerk. Horváth H. József, kiadó-tulajd. a Magyar Sportlap kiadó vállalat. Nyomt. a Pátria. IV. évf. Ára 6 frt.

Molnárok Lapja. Az »Országos Molnár-Egyesület Hivatalos Közlönye.« Szerk. és laptulajd. Jutassy Ödön. Nyomt. a Pátria. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Pénzügyi Hírlap. Szerk. Lendvay Sándor; kiadó-tulajd. a »Pénzügyi Hírlap« részvénytársaság. V. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Rendőri Lapok. Kiadó-tulajd. Mezei Sándor; szerk. Guthi Imre. V. évf. Nyomt. Légrády testv. Ára 7 frt.

Pénzügyi Hírlap. Kiadja és szerkeszti Lendvay Sándor Nyomt. a Pátria. V. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt 50 kr.

Zenélő Magyarország. Szerk. és kiadó Klökner Ede. Nyomt. Kunosy Vilmos és fia. V. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Sebészet. Szerk. és kiadó dr. Kertész József. IV. évf. Ára 10 frt.

Békehírnök. Szerk. Udvarnoki András és Csupják Attila. Nyomt. Fritsz Ármin. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 80 kr.

Biztosítási és Közgazdasági Lapok. Szerk. Török Jenő Endre. Nyomt.

Fuchs Samu és társa. IV. évf. Havonként 2-er. Ára 10 frt.

Évszak. Divat- és kézimunka folyóirat. Szerk. Faylné Hentaller Mária; kiadó Haraszi Károly. Nyomt. Márkus Samu. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Háztartás. Szerk. Kürthy Emilné; kiadó-tulajd. a Magyar nyomda. IV. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt.

Magántisztviselők Lapja. Főszerk. Kreutzer Lipót és Bálint Dezső. Nyomt. Gelléri és Székely. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Magyar Gazdák Közlönye. Szerk. és laptulajd. Herczeg Sándor. Nyomt. az Árpád ny. IV. évf. Havonként 3-or Ára 5 frt.

A Kert. Szerk. és tulajd. Mauthner Ödön; fel. szerk. Igali Szvetozár. Nyomt. a Kosmos. IV. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Közvetítő Ujság. Szerk. és kiadó Gerő József. IV. évf. Havonként 2-szer. Országos ügyvédi nyomda. Ára 5 frt.

Magyar Téglaiapar és Építők Közlönye. Szerk. Kállai Leó és Krausz Jakab; kiadó E. Misráhy. Nyomt. Fuchs Samu és társa. IV. évf. Havonként 2-er. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Vállalkozók Közlönye. Szerk. Komor Marcell; kiadó-tulajd. Várnai F. nyomdász. IV. évf. Ára 6 frt.

Építő munkás. Szerk. Schwartz Ambrus; kiadó Körösi. Nyomt. a Gutenberg. III. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 40 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Nemzetközi Fürdő-Lapok. Szerk. és kiadó: Hohlfeld Lajos. Nyomt. Eckstein Bernát és fia. III. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Pénzügyi Ujság. Szerk. Parlaghy Vilmos; laptulajd. a Pénzügyi Ujság kiadó-vállalata. Nyomt. Schlesinger és Kleinberger. III. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt 50 kr.

Politechnikai Szemle. Szerk. Dubszky Alfred Ottó és társai. Nyomt. Fővárosi nyomda. III. évf. Havonként 3-szor. Ára 8 frt.

Sportélet. Szerk. Őszi Kornél. Nyomt. a Kosmos. III. évf. Ára 12 frt.

Szabadalmi Közlöny. Szerk. Freckay János. Nyomt. a Pallas. III. évf. Ára 10 frt.

Székesfővárosi Lakáshirdető. Szerk. Friedenstein Vilmos nyomdász.

III. évf. Havonként 3-szor. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

A Sziogyártó és Nyerges. Szerk. Szép János. Nyomt. Löbl Mór. III. évf. Havonként 2-szer Ára 5 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Unio. Szerk. Tagányi Árpád. A sütők, cukrászok és mézeskalácsosok ipartestülete hivatalos szakközlönye. Nyomt. Neumayer Ede. III. évf. Havonként 2-er Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Allami Tisztviselők Közlönye. Szerk. dr. Molnár Gyula; kiadja: Országos ügyvédi ny. II. évf. Ára 5 frt.

Allástkeresők Lapja. Szerk. kiadók: Horváth József és Szlávik János II. évf. Nyomt. Pátria. Ára 4 frt.

Belügyi Közlöny. Szerk. dr. Némethy Károly; kiadja a m. kir. belügyministerium. Nyomt. a Légrady-testvérek. II. évf. Havonként 2-er. Hivatalból küldetik.

Budapesti Házfelügyelők Lapja. Szerk. Horváth József; kiadó-tulajd. Nyomt. a Patria. II. évf. Havonként 3-szor. Ára 4 frt.

Földművelők Szaklapja. A magyarországi szocialdemokrata földművelők szaklapja. Szerk. Csizmadia Sándor. Nyomt. Gutenberg. II. évf. Havonként 2-szer. Ára 80 kr.

Fűszerkereskedők Lapja. Szerk. Bolgár K. Nyomt. Wendt és Bergsmann, II. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Háztulajdonosok Lapja. Főszerk. Gerő Mór; fel. szerk. Kompolthy Gusztáv. II. évf. Nyomt. az Országos ügyvédi nyomda. Ára 6 frt.

Gyorsírászati Hírlap. Szerk. Rosenthal Mór. II. évf. Havonként 2-er. Nyomt. a fővárosi ny. Ára 2 frt 50 kr.

Hivatalos Vásárcsarnok Értesítő. Szerk. Budapest Székes-főváros vásárcsarnokainak igazgatósága; kiadja: Budapest székes főváros közönsége. II. évf. Hetenként 2-szer. Nyomt. az Athenaeum. Ára 4 frt.

A Hollandi életbiztosító részvény-társaság Értesítője képviselői részére. II. évf. (Magyar és német szöveggel.)

A Jövő. Társadalmi és tudományos felekezeti betilap. Szerk. Dr. Weiszberg Gyula. Nyomt. Neumayer Ede. II. évf. Ára 6 frt. (Meggzűnt.)

Kereskedő és Iparos. Szerk. Ordódy Antal és Trietsch Samu. Nyomt. Minerva. II. évf. Ára 10 frt. (Meggzűnt.)

Lakatosok Lapja. Szerk. és lap-tulajd. Pap Tamás. Nyomt. Valter Ernő II. évf. Havonként 2-er. Ára 5 frt.

Magyar Biztosítási Hírlap. Szerk. László Mihály; tulajd. Gelléri J. Nyomt. . . . II. évf. Havonként, 2-er. Ára 5 frt.

Magyar Iparoktatás. Az országos iparoktatási tanács hivatalos közlönye. Szerk. Szierényi József. Nyomt. a Klein testvérek. II. évf. Havonként 2-er. Ára 5 frt.

Magyar Asztalosok és Kárpító-sok Lapja. Szerk. Ligeti Ignáz. Nyomt. Fritz Armin. II. évf. Havonként 2-er. Ára 5 frt.

Magyar Közgazdaság. Szerk. Máté Lajos; kiadja a »Magyar Közgazdaság« vállalat. Nyomt. Hornyánszky Viktor. II. évf. Havonként 3-or. Ára 8 frt.

Magyar Kritika. Szerk. Benedek Elek; kiadja a szerkesztő- és kiadó-bizottság. II. évf. Havonként 2-er. Ára 5 frt.

Magyar Orvosi Revue. Szerk. dr. Mahler Gyula. Nyomt. Neumayer Ede; kiadja Franke Pál. II. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Az Osztálysorsjáték. Szerk. kiadja Lukács Vilmos, az Osztálysorsjáték kiadó-hivatala. Nyomt. Lukács Vilmos. II. évf. Havonként 2-szer. Ára 5 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Pénzügyi Ellenőr. Főszerk. báró Fiáth Gyula; fel. szerk. Török István. Nyomt. Pátria. II. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Rejtelmes Világ. Főszerk. báró Mikos János; segédszerk. Hoffmann Ottó; kiadó-tulajd. Déri L. Anna. II. évf. Nyomt. a Hunnia ny. Havonként 2-er. Ára 6 frt.

Színházi Lapok. Szerk. Forrai Soma. Nyomt. Valter Ernő. II. évf. Naponként. Ára 18 frt.

Szövetkezeti Szemle. Szerk. és lap-tulajd. Wechsler Gyula. II. évf. Havonként kétszer. Nyomt. Fried és Krakauer. Ára 6 frt.

A Természet, állattani és vadászati folyóirat. Szerk. Dr. Lendl Adolf és csikszentsimoni és ernyesi Lakatos Károly. II. évf. Havonként 2-er. Nyomt. Markovits és Garai. Ára 3 frt.

Vas- és Fémmunkások Szaklapja. Szerk. Teszársz Károly, Nyomt. Neumayer Ede. lap-tulajd. II. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 20 kr.

Vásárcsarnoki Értesítő. Szerk. és kiadó-tulajd. Pártos Nándor. II. évf. Ára 4 frt.

Vasutasok Lapja. Szerk. Boross Vilmos és Csoór Gáspár. II. évf. Ára 4 frt.

Fővárosi Tudósító. Napilap. Szerk. és kiadja: dr. Bartha Sándor. I. évf. Nyomt. a belvárosi könyvny.

Általános Szeszipari Közlöny. Szerk. és kiadó: Goldfinger Gábor. I. évf. Havonként 2-er. Nyomt. Pátria. Ára 7 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Békkocsi Ipar. Szerk. és kiadó-tulajd. vaszidai Vaniss Károly. Nyomt. Vörösmarty-ny. I. évf. Ára 4 frt.

Biztosítási Hírlap. Szerk. Havas Zsigmond. Nyomt. Löbl Dávid. I. évf. Havonként 2-er. Ára 3 frt.

Budapesti Ház tulajdonosok Lapja. Szerk. Zompolthy Gusztáv és Gerő Mór. Nyomt. Kossuth Lajos nyomda. I. évf. Ára 6 frt.

Budapesti Kerékpáros. Szerk. és kiadja Bachi Lajos. I. évf. Nyomt. Kálmán M. és társa. Magyar és német szöveggel. (Meggzúnt az 1. számmal.)

Centiméter. Szerk. Luzny Antal; lap-tulajd. Stikarovszky János. Nyomt. Kálmán M. és társa. I. évf. Ingyen küldetik.

Czipész Szaklap. Lapvezér Horváth János; szerk. felelős Bodh József. Nyomt. Bichler I. I. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Famunkások Szaklapja. Szerk. és kiadó: Steinberger Sándor. I. évf. Nyomt. Gutenberg. Havonként 2-er. Ára 1 frt 40 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Faügyi Szemle. Kiadó és Főszerk. Weiner Arthur; fel. szerk. Pollacsek Jenő. Nyomt. Gelléri és Székely. I. évf. Havonként 2-er. Ára 8 frt.

Földhitel. Főszerk. dr. Almásy Péter; fel. szerk. Kotay A. Antal; kiadó-tulajd. Kóhalmi Horváth Dezső. I. évf. Havonként 2-er. Nyomt. a Vörösmarty ny. Ára 3 frt.

Fuvarozási Közlöny. Szerk. Szántó Géza; kiadó-tulajd. Kovács Károly. Nyomt. Neuwald Illés. I. évf. Ára 6 frt.

Fürdői Szemle. Szerk. Vértes Dezső; kiadja: a magyar fürdők központi képviselőisége. I. évf. Havonként 2-er. Nyomt. Gutenberg. Ára 8 frt.

Heti Szórakoztató. Szerk. Rétlaki Ferencz. Nyomt. Márián György. I. évf. (Meggzúnt.)

Hivatalos Értesítő. Kiadja a cs. kir. szab. Kassa-oderbergi vasut. I. évf. Nyomt. a Pesti könyvny. r. t.

Iparosifjusági Lapok. Szerk. és kiadja Szabó Sándor. I. évf. Nyomt. a Wesselényi-ny. Ára 2 frt 40 kr.

Italmérők és Italárusok Közölnye. Szerk. Král László és Gyulafi Ferenc; kiadó-tulajd. Hevess Sándor I. évf. Nyomt. Wendt és Bergsmann. Havonként 2-er. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Kenyér. Munkások és proletárok hetilapja. Szerk. és kiadó: Villám. Nyomt. Weissenberg Armin. A. I. évf. Ára 3 frt.

Kocsigyártás. Főszerk. Bodolló Endre; fel. szerk. Török István. I. évf. Nyomt. a Vörösmarty ny. Havonként 2-er. Ára 6 frt.

Magyar Biztosító. Szerk. Herszeg Jenő. Nyomt. Radó Izor. I. évf. Ára 6 frt.

Magyar Czipészek Szaklapja. Szerk. Depold József. Nyomt. Bichler J. I. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Magyar Föld. Szerk. Somogyi János nyomdász. I. évf. Egyes szám 2 kr.

Magyar Hajózás. Szerk. és kiadja Gonda Béla. Nyomt. Neuwald Illés. I. évf. Havonként 2-er. Ára 6 frt.

Magyar Jogász. Szerk. és kiadó-tulajdonosok dr. Horváth Gyula és dr. Ödöfné Miksa. I. évfolyam. Országos ügyvédi nyomda. Ára 6 frt

M. kir. szabadalmi hivatalban közzétett találmányok kivonatos leírása. Szerk. és kiadja Edvi Illés István. Nyomt. Pesti könyvny. r. t. I. évf. Ára 16 frt.

Magyar Munkások Lapja. Szerk. Lázár Vilmos. Nyomt. Fritz Ármín. I. évf. Ára 4 frt.

Magyar Sakk-Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Seress Imre. Nyomt. Márián György. I. évf. Ára 4 frt 50 kr.

Magyar Szesztermelő. Kiadásért és szerkesztésért felelős Rubinek Gyula; Nyomt. a »Pátria.« Havonként 2-er. I. évf. Ára 5 frt.

Magyar Utazási Közölny. Utazási központi iroda hivatalos közölnye. Szerk. Kövér Viktor. Nyomt. id. Poldini Ede és társa. I. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Municipia. Főszerk. J. Virág Béla; szerk. Wohl Manó. Nyomt. Várnay L. I. évf. Ingeny küldetik.

Munka és Élet. Szerk. fel. Csete Lajos; kiadja Huntezhágen I. Nyomt. Weissenberg Ármín. I. évf. Ára 6 frt.

Munkás Hirlap. Szerk. Leichter

Lipót és Klinger Hugó. Nyomt. Goldschmidt Lipót. I. évf. Ára 2 frt 40 kr.

Műcsarnok. Az országos magyar képzőművészeti társulat lapja. Szerk. Ambrozovics Dezső. Nyomt. a Budapesti Hirlap ny. I. évf. A társulat tagjai ingyen kapják.

Műszaki Közlemények. Szerk. Pataky H. és W. és dr. Wirkmann József. Nyomt. Schlesinger és Kleinberger. I. frt. (Kézirat gyanánt ujságok részére.)

Művelődés. Szerk. Gellért Jenő. Nyomt. Löblovitz Zsigmond. I. évf. Ára 5 frt.

Művészeti Tudósító. Színházi, zenei, képzőművészeti és irodalmi napilap. Szerk. Kereszty István és Báron Rezső. Kiadja Szerencsy József. Nyomt. Belvárosi ny. I. évf. Ára 6 frt. (Megszűnt.)

Nemzeti Szemle. A nemzeti szövetség értesítője. Szerk. Déri Gyula; kiadó-tulajd. Leidenfrost J. Nyomt. a Belvárosi ny. I. évf. Havonként 2-er. Ára 8 frt.

Nemzetközi Vasuti és Hajózási Utmutató. Szerk. Ekker Lipót és dr. Dick Zsiga. Nyomt. Weisz és Feldmann. I. évf. Havonként 3-or. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Népakarat. (Veszprém.) Szerk. Takács Szilveszter. Nyomt. a Vörösmarty ny. I. évf. Ára 3 frt.

Országos kereskedelem, ipar és pénzügy. Szerk. Pallay Mihály. Nyomt. Korvin testvérek. I. évf. Ára 8 frt.

Országos Közgyűlési Hirlap. Szerk. és laptulajd. Balázs Géza. Nyomt. a Pátria. I. évf. Ára 12 frt.

Óráló. A színész-egyesület érdekeit védő szaklap. Szerk. és kiadó-tulajd. Hajnal István. Nyomt. Valter Ernő. I. évf. Havonként 3-or. Ára 2 frt.

Sertéskereskedők és Tenyésztők Lapja. Szerk. és kiadják: Pap Tamás és Nagy László. Nyomt. Valter Ernő. I. évf. 8 frt.

Start. Főszerk. és kiadó tulajd. dr. Bauer József; fel. szerk. Halász Zsigmond. Nyomt. a Magyar nyomda. I. évf. Ára 4 frt.

Székesfővárosi Házfelügyelői Lapja. Szerk. Palotai Csorba Ákos; laptulajd. kiadó: Gubek István. Nyomt. Valter Ernő. Havonként 3-or. Ára 4 frt.

Színházi Értesítő. Szerk. dr. Szabó Imre; kiadja Tauber Gyula. Nyomt. Goldschmidt L. I. évf. Egyes példány 5 kr. (Megszűnt.)

x) = Spády Zsigmond.

Tipp-Lap. Szerk. balmazújvárosi és jáki Tóth József. Nyomt. Valter Ernő. I. évf. Löverseny alkalmával naponként. Ára 6 frt.

Vasut. Szerk. Keleti Ö. Lajos. Nyomt. a Magyar ny. I. évf. Ára 8 frt.

Versenylapok. Főszerk. Fenyő Gyula; fel. szerk. Farkas Sándor; nyomt. Kaufmann József. I. évf. Ára 5 frt.

Világosság. Védnök Báro Vay Ödön; főszerk. dr. Grönhut Adolf; fel. szerk. Tóvölgyi Titusz. Nyomt. Spitzer és Somogyi. I. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

VIDÉKEN.

Bányászati és Kohászati Lapok. A m. kir. bányászati Akadémia közlönye. (Selmecz.) Szerk. Litschauer Lajos. Nyomt. Joerges Agost özv. XXXI. évf. Minden hónap 1. és 15-én. Ára 8 frt.

A Nyitravölgyi Gazdasági Egylet Közölnye. (Nyitra.) Szerk. báró Friesenhof Gergely. Nyomt. az egyesület. XXIII. évf. Havonként kétszer. Ára 3 frt.

Szólószeti és Borászati Lap. (Kassa.) Szerk. és kiadó-tul. Maurer János. Nyomt. Forster, Wesselényi és társai Miskolcon. XIX. évf. Ára 4 frt.

Időjárás Naptár. Magyarország számára. (Ó-Széplak.) Kiadja a nyitravölgyi gazdasági egylet agrármeteorológiai observatoriuma. XV. évf. Ára 4 frt.

Közérdek. (Debreczen.) A magyarországi pinccerek szakközölnye. Szerk. és kiadó-tulajd. Than Gyula. Nyomt. Hoffmann és Kronovitz X. évf. Havonként kétszer. Ára 5 frt.

Szegedi Jogász-Lapok. (Szeged.) Szerk. Reiniger Jakab. VII. évf. Nyomt. Endrényi Lajos. Ára 6 frt.

1848—49. Történelmi Lapok. (Kolozsvár.) Szerk. Kuzskó István. VII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Műkertészek és Kertészgazdák Országos Szakközölnye. (Szeged.) Szerk. Mayer Miklós; laptulajdonosok a magyar műkertészek. Nyomt. Schulhof Károly. VII. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Pályázat. (Székesfehérvár.) A magyar izz. hitközségi hivatalnokok közölnye. Szerk. Péterfi J.; kiadó-tulajd. Singer Ede nyomdász. VII. évf. Ára 4 frt.

Gazdasági Értesítő. (Nyiregyháza.) Szerk. Simitska Endre; kiadja a felső-tisza-vidéki gazdasági egyesület. V. évf.

Havonként 2-szer. Ára nem egyesületi tagok részére 5 frt.

Kerékpár-Sport. (Pécs.) Szerk. és tulajd. Bolgár Tivadar. V. évf. Nyomt. Wessely és Horváth. Havonként 2-er. Ára 3 frt.

Magyar Földbirtokos. (Sopron.) Szerk. és kiadó-tulajd. Breuer Lajos. Nyomt. Blum Náthán. III. évf. Ingyen.

Erdélyrészi Iparlap. (Kolozsvár.) Szerk. Tussai Gábor. II. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Erdészeti Ujság. (Szászsebes.) Szerk. és kiadó-tulajd. Podhradszky Emil. Nyomt. Stegmann János. II. évf. Ára 4 frt.

Jövönk. (Arad.) Szerk. és kiadó: Edvi Illés László. Nyomt. Gyulai István. II. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Közgazdasági Közlemények. (Besztercebánya.) Szerk. dr. Holesch István; kiadja a besztercebányai kereskedelmi és iparkamara. II. évf. Havonként 3-or. Nyomt. a Hungaria ny. Ára ?

Nemzeti Népinevelés. (Bács-Tópolya.) Szerk. Szöllösi Jenő. Nyomt. Wilhelm Miksa. II. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Délvidéki Sport. (Temesvár.) Szerk. Neuhausz Ernő és Osztie Andor. Nyomt. Csendes Jakab. I. évf. Havonként 2-er. Ára 4 frt.

Erdekeink. (Nagyvárad.) Szerk. Sz. Herman Gyula és K. Kováts Ferencz; kiadó-laptulajd. Déry és Boros könyvnyomdája. I. évf. Ára 4 frt.

Iparosifjúsági Lapok. Szerk. és kiadja Szabó Sándor. Nyomt. a Wesselényi ny. I. évf. Ára 2 frt 40 kr.

Iparosok Közölnye. (Szabadka.) Szerk. Pataky Lénárd. I. évf. Nyomt. Székely Simon. Ára 3 frt. (Meggzúnt.)

Jövönk. (Arad.) Kereskedelmi és ipari szemle. Szerk. és kiadó Edvi-Illés László. I. évf. Havonként 2-er. Nyomt. Gyula István. Ára 4 frt.

Kamarai Közlemények. (Pozsony.) Szerk. fel. Jordán Károly. Havonként 2-er. I. évf. Nyomt. Edev István. Ingyen küldetik.

Kerékpáros Ujság. (Arad.) Szerk. Maurer Mihály; laptulajd. és kiadó az »Aradi kerékpár-club.« I. évf. Nyomt. Réthy L. és fia. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Közgazdasági Közlemények. (Besztercebánya.) Szerk. Dr. Holesch István; kiadja a besztercebányai kereskedelmi és iparkamara. Havonként 3-or. Nyomt. a »Hungaria« I. évf. Ára . . .

Magyar Borkereskedők Lapja. (Pécs.) Szerk. Nagy Sándor. Nyomt. Pécsi irod. és könyvny. r. t. I. évf. Havonként 2-er. Ára 8 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Földmivelő. (Szatmár.) Szerk. és kiadó-tulajd. Bodnár Gáspár. Nyomt. Morvai János. I. évf. Ára 2 frt.

Népakarat. (Veszprém.) Szerk. és kiadó-tulajd. Takács S. Nyomt. a »Vörösmarty«-ny. I. évf. Ára 3 frt.

Országos Értesítő. (Nagyvárad.) Ingyenes üzleti értesítő. Szerk. és nyomt. Láng József. I. évf. Havonként kétszer.

Tisztes Ipar. (Kassa.) Szerk. és lap-tulajd. Konrády Lajos. I. évf. Ára 1 frt 60 kr.

Vasuti Folyóirat. (Miskolcz.) Szerk. és kiadó: Gedeon András. Nyomt. Forster, Wesselényi és társai. I. évf. Havonként 2-er. Ára 7 frt.

Összesen 257.

VIII. VIDÉKI LAPOK

(nem politikai tartalommal.)

Debreczen-Nagyváradai Értesítő. (Debreczen.) Szerk. Nyiri Géza kiadó-tulajdonos Zichermann H. LVI. évf. Nyomt. a város könyvny. Ára 2 frt.

Zalai Közlöny. (Nagy-Kanizsa.) Szerk. dr. Perényi József és dr. Villányi Henrik; kiadó ifj. Wajdits József nyomdász. XXXVII. évf. Ára 5 frt.

Szepesi Hírnök. (Lőcse.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hoepfner Gusztáv. Nyomt. Reiss Jos. Th. XXXVI. évf. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Ung. (Ungvár.) Szerk. Lőrinczy Jenő; kiadó-tulajd. Székely és Illés nyomdászok. XXXVI. évf. Ára 4 frt.

Borsod. (Miskolcz.) Szerk. Miskolczy Pál; kiadó-tulajd. Forster Wesselényi és társai ny. XXXII. évf. Ára 4 frt.

Békés. (Gyula.) Szerk. Kohn Dávid; kiadó-tulajd. Dobay János nyomdász. XXX. évf. Ára 5 frt.

Nagyszombati Hetilap. (Nagyszombat.) Szerk. és tulajd. Tinágl János Henrik. Nyomt. Winter Zsigmond. XXX. évf. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Szamos. (Szatmár.) Szerk. dr. Hantz Jenő. Nyomt. a »Szabadsajtó ny. XXX. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Nyitrai Lapok. (Nyitra.) Szerk. és tulajd. Weiss József. XXIX. évf. Nyomt.

Iritzer Zsigmond. Ára 5 frt 20 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Zemplén. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Dongó Gy. Géza; kiadó-tulajd. Ehler Gyula. Nyomt. a Zemplén ny. XXIX. évf. Ára 6 frt.

Hód-Mező-Vásárhely. (Hód-Mező-Vásárhely.) Szerk. és kiadó ifj. Szilágyi Gyula; nyomt. a hódmező-vásárhelyi nyomda- és kiadó-részvénytársaság. XXVIII. évf. Hetenként 2-szer. Ára 4 frt.

Tolnamegyei Közlöny. (Szegezárd.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Boda Vilmos. Nyomt. Báter János. XXVI. évf. Ára 6 frt.

Bereg. (Beregszász.) Szerk. Janka Sándor; kiadó-tulajd. a »Haladás« könyvnyomdája. XXV. évf. Ára 4 frt.

Pápai Lapok. (Pápa.) Szerk. Kőrös Endre; lap-tulajd. dr. Fenyvessy Ferencz; XXV. évf. Nyomt. a főisk. ny. Ára 6 frt.

Vágvölgyi Lap. (Trencsén.) Szerk. kiadó Skarnitzl X. Fer. nyomdász. XXV. évf. Magyar és német szöveggel. Ára 4 frt.

Szatmár. (Szatmár.) Szerk. Nagy Lajos; kiadó-tulajd. Nagy Lajosné nyomd. XXIV. évf. Ára 2 frt 80 kr.

Nagybánya és Vidéke. (Nagybánya.) Szerk. Révész János; kiadó-tulajd. Molnár Mihály nyomdász. XXIV. évf. Ára 4 frt.

Veszprém. (Veszprém.) Szerk. felelős Krausz József; kiadó-tulajd. Krausz Ármin fia. XXIV. évf. Ára 6 frt.

Szabadkai Közlöny. (Szabadka.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Szabados Sándor nyomdász. XXIII. évf. Ára 2 frt.

Szolnok-Doboka. (Deés.) Szerk. és kiadó Veress Dezső. Nyomt. Demeter és Kiss. XXIII. évf. Ára 6 frt.

Felvidéki Közlöny. (Kassa.) Szerk. és lap-tulajd. Hedry Bertalan özvegye; főmunkatárs Klekner Emil. XXIII. évf. Nyomt. Kósch Árpád. Ára 5 frt.

Felvidéki Szemle. (Eperjes.) Szerk. dr. Horváth Ödön és dr. Mikler Károly; kiadó-tulajd. Kósch Árpád nyomdász. XXIII. évf. Ára 5 frt.

Nagy-Kunság. (Karczag.) Szerkesztő Szódi Miksa. XXIII. évf. Nyomt. Szódi S. Ára 4 frt.

Szatmármegyei Közlöny. (Nagy-Károly.) Szerk. Baudisz Jenő; tulajdonos Roth Károly nyomdász. XXIII. évf. Ára 4 frt.

Hunyad. (Déva.) Szerk. lap-tulajd. Réthi Lajos; kiadó Hirsch Adolf nyomdász. XXIII. évf. Ára 4 frt.

Bajai Közlöny. (Baja.) Szerk. és tulajd. Erdélyi Gyula; kiadó Steintz Gyuláné. XXI. évf. Ára 5 frt.

Keszthelyi Hirlap. (Keszthely.) Szerk. dr. Lovassy Sándor; főmunkatárs Imrik János; kiadótulajd. Mérei Ignác. Szerk. Lukács Géza; XIX. évf. Ára 5 frt.

Nagy-Kőrösi Hirlapok. (Nagy-Kőrös.) Főszerk. Tóth József; szerk. Takács Béla; társszerk. Plager Gyula és dr. Jó Imre; laptulajd. Plager és társa. Nyomt. Ottinger Kálmán. XXI. évf. Ára 5 frt.

Rózsnyói Hirlap. (Rózsnyó.) Szerk. dr. Krasznay; kiadja Kovács Mihály nyomdász. XXI. évf. Ára 4 frt.

Gyöngyösi Lapok. (Gyöngyös.) Szerk. és kiadó tulajd. Rigó Alajos. XX. évf. Nyomt. Kovács és Schimmerling. Ára 4 frt.

Krassó-Szörényi Lapok. (Lugos.) Szerk. fel. és kiadó-tulajd. Virányi János nyomdász. XX. évf. Ára 6 frt.

Orosházi Közlöny. (Orosháza.) Szerk. fel. Harsányi István; kiadó-tulajd. Pless N. XX. évf. Ára 4 frt.

Ungvári Közlöny. (Ungvár.) Szerk. Schürger Ferencz; kiadó-tulajd. Lévai Mór nyomdász. XX. évf. Ára 4 frt.

Esztergom és Vidéke. (Esztergom.) Szerk. Munkácsy Kálmán; kiadó-tulajd. dr. Prokopp Gyula. XX. évf. Nyomt. Hunnia. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Esztergomi Közlöny. (Esztergom.) Szerk. és kiadó-tulajd. Haan Rezső. Nyomt. Laiszky János. XX. évf. Ára 4 frt.

Szentes és Vidéke. (Szentes.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Mátéffy Ferencz, társszerk. Bánfalvi Lajos. Nyomt. a Szentes Vidéke ny. XIX. évf. Hetenként 2-szer. Ára 5 frt.

Jászberény és Vidéke. (Jászberény.) Szerk. felelős a kiadó-tulajdonos Brünauer Adolf. nyomdász. XIX. évf. Ára 4 frt.

Komáromi Lapok. (Komárommegyei Közlöny.) (Komárom.) Főszerk. Tuba János; fel. szerk. dr. Kiss Gyula. Nyomt. Spitzer Sándor. XIX. évf. Ára 5 frt.

Nyirvidék. (Nyíregyháza.) Szerk. Incedy Lajos; kiadó-tulajd. Jóba Elek nyomdász. XIX. évf. Ára 4 frt.

Tata-Tóvárosi Hiradó. (Tata-Tóváros.) Főszerk. Baur Ödön; szerk. Pantellán Sándor; kiadótulajdonos Engländer és társa. XIX. évf. Hetenként 2-er. Ára 7 frt.

Losoncz és Vidéke. (Losoncz.) Szerk. Laszly István; lap-tul. képviselője Kovács

Ferencz. XIX. évf. Nyomt. Losonczy Sándor. Ára 5 frt.

Bars. (Léva.) Szerk. Holló Sándor. Nyomt. Nyitrai és társa. XVIII. évf. Ára 5 frt.

Gömör-Kishont. (Rimaszombat.) Szerkesztő Lukács Géza; XIX. évf. Nyomt. Rábely Miklós. Ára 4 frt.

Szekszárd Vidéke. (Szekszárd.) Szerk. és laptulajd. Geiger Gyula; Nyomt. Rosenbaum Miksa Pakson. XVIII. évf. Ára 6 frt.

Kőszeg és Vidéke. (Kőszeg.) Szerk. Wittinger Antal; kiadó-tulajd. Feigl Gyula nyomdász. XVIII. évf. Ára 4 frt.

Veszprémi Független Hirlap. (Veszprém.) Szerk. Kompolthy Tivadar. XVIII. évf. Ára 6 frt.

Békés. (B.-Gyula.) Szerk. Kohn Dávid; kiadótulajdonos Dobay János nyomdász. XVII. évf. Ára 5 frt.

Mohács és Vidéke. (Mohács.) Szerk. Margitai Péter; lapkiadó Blandl János nyomdász. XVII. évf. Ára 4 frt.

Orosházi Ujság. (Orosháza.) Szerk. és kiadó Veres Lajos nyomdász. XVII. évf. Ára 4 frt.

Felvidéki Hiradó. (Turóc-Szent-Márton.) Szerk. Fehér János; kiadó a Magyar nyomda. XVII. évf. Ára 4 frt.

Zalamegye. (Zala-Egerszeg.) Szerk. és kiadó-tulajd. Udvardy Ignác. Nyomt. Tahy Rozália. XVII. évf. Ára 4 frt.

Borsod-Miskolczi Közlöny. (Miskolcz.) Szerk. dr. Huberth János. Nyomt. Forster, Wesselényi és társai. XVI. évf. Ára 6 frt. Hetenként kétszer.

Félegyházi Hirlap. (Félegyháza.) Szerk. Dobák Ferencz és Pápay Jenő kiadja Vesszősi József nyomdász. XVI. évf. Ára 4 frt.

Rábavidék. (Körmend.) Szerk. Fülöp József; kiadja a Körmendi könyvnyomda részvénytársaság. XVI. évf. Ára 4 frt.

Vásárhely és Vidéke. (Hódmező-Vásárhely.) Főszerk. és kiadó-tulajd. dr. Endrey Gyula; fel. szerk. Bibó Lajos. Nyomt. a Vásárhely és Vidéke ny. XVI. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Czepléd. (Czepléd.) Szerk. Molnár János; kiadó-tulajd. Sebők Béla nyomdász. XVI. évf. Ára 3 frt.

Szilágy. (Zilah.) Szerk. dr. Kincs Gyula; kiadó Seres Samu nyomdász. XVI. évf. Ára 4 frt.

Szilágy-Somlyó. (Szilágy-Somlyó.) Szerk. és kiadó-tulajd. Bölöni Sándor nyomdájában. XVI. évf. Ára 4 frt.

Szarvasi Lapok. (Szarvas.) Szerk. Szikes Antal; Nyomt. Dantzky Sándor. XV. évf. Ára 5 frt.

Munkács. (Munkács.) Szerk. Szántó Soma és Szalay István; lapkiadó-tulajd. Kroó Hugó nyomdász. XIV. évf. Ára 4 frt.

Muraköz. (Csáktornya.) Szerk. Margitai József; kiadó Fischel Fülöp nyomdász. XV. évf. Ára 4 frt. (Magyar és horvát szöveggel.)

Nagy-Károly és Vidéke. (Nagy-Károly.) Szerk. Papp Béla és Simkó Géza; kiadó-tulajd. Sarkadi Nagy Zsigmond nyomdász. XV. évf. Ára 4 frt.

Telecska. (Kula.) Szerk. Lackner Fülöp; kiadó-tulajd. Berkovics Márk nyomdász. XV. évf. Ára 2 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Szatmár és Vidéke. (Szatmár.) Szerk. dr. Fejes István; kiadó-tulajd. Morvai János nyomdász. XV. évf. Ára 3 frt.

Muraszombat és Vidéke. (Muraszombat.) Szerk. Wilflinger Károly; kiadó a vendvidéki magyar közművelődési egyesület. XIV. évf. Ára 3 frt.

Szabolcsi Szabad Sajtó. (Nyiregyháza.) Szerk. Sipos Lajos; kiadó-tulajd. Piringer János nyomdász. XIV. évf. Ára 4 frt.

Érsekujvár és Vidéke. (Érsekujvár.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Illényi István. XIV. évf. Nyomt. Winter Zsigmond. Ára 5 frt.

Mezőtur és Vidéke. (Mezőtur.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Dunsits Dezső. Nyomt. Gyikó K. XIV. évf. Ára 4 frt.

Orsova és Vidéke. (Orsova.) Szerk. és laptulajd. Glaser Simon. Nyomt. Tillmann R. XIV. évf. Ára 5 frt.

Szepesi Lapok. (Igló.) Szerk. és tulajd. Zimann János és Telléry Gyula; kiadó Csetenyi Emil. Nyomt. a »Tátra« ny. XIV. évf. Ára 4 frt.

Ugocsa. (Nagy-Szöllös.) Szerk. Papp Zsigmond; segédszerk. Piliás Sándor; lapkiadó-tulajdonos Doktor István nyomdász. XIV. évf. Ára 4 frt.

Kaposvár. (Kaposvár.) Szerk. és laptulajdonos Csondor János. XIII. évf. Nyomt. Kéthelyi M. utóda. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Szabadkai Hirlap. (Szabadka.) Szerk. és tulajd. Székely Simon. nyomt. XIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Váci Hirlap. Szerk. Kulcsár Ernő; kiadja Kovách Ernő. Nyomt. Mayer Sándor. XII. évf. Ára 6 frt.

Árvamegyei Hirlap. (Alsó-Kubin.) Szerk. és kiadó Trnkócy József nyomdász. XI. évf. Ára 4 frt.

Barsi Ellenőr. (Aranyos-Marót.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Bottka Győző. Nyomt. Dóczi. X. évf. Ára 4 frt.

Besztercebánya és Vidéke. (Besztercebánya.) Főszerk. Áldor Imre; szerk. Podhrádszky Lajos; tulajd. Sonnenfeld Mór. Nyomt. a Hungaria. XI. évf. Ára 4 frt.

Kisvárdai Lapok. (Kisvárd.) Szerk. és laptulajdonos dr. Vadász Lipót. Nyomt. Berger Ignác. XI. évf. Ára 4 frt.

Siklós és Vidéke. (Siklós.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Rédey Károly. Nyomt. Harangozó József. XI. évf. Ára 4 frt.

Zólyomvármegyei Hirlap. (Zólyom.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Nádosy Gyula nyomdász. XII. évf. Ára 4 frt.

Ó-Becse és Vidéke. (Ó-Becse.) Szerk. dr. Grünbaum Pál; kiadó-tulajd. Löwy Lajos nyomdász. XI. évf. Ára 4 frt.

Gömöri Hirlap. (Rimaszombat.) Szerk. és kiadó-tulajd. Náray J. A. nyomdász. X. évf. Ára 3 frt.

Szalontai Lapok. (Nagy-Szalonta.) Szerk. Nagy Márton, Kornstein Herman és Podhrácky Rezső; lapkiadó-tulajdonos Reich Jakab nyomdász. X. évf. Ára 4 frt.

Közérdek. (Maros-Vásárhely.) Szerk. és kiadó tulajd. Pálffy Mihály. Nyomt. Adí Árpád. X. évf. Ára 6 frt.

Moór és Vidéke. (Moór.) Szerk. Reszler Jakab. Nyomt. a moóri könyvny. X. évf. Ára 5 frt.

Zentai Közölny. (Zenta.) Szerk. és kiadó-tulajd. Schvarcz Sándor nyomdász. X. évf. Ára 5 frt.

Selmeczbányai Hiradó. (Selmeczbánya.) Szerk. Vörös Ferencz és Sztáncsay Miklós; kiadók Joerges Ágost özv. és fia nyomd. IX. évf. Ára 4 frt.

Szarvas és Vidéke. (Szarvas) Szerk. Benzúr Sándor; kiadó Sámuel Adolf. Nyomt. a Szarvas és Vidéke ny. IX. évf. Ára 4 frt.

Tiszavidék. (Csongrád.) Szerk. és kiadó Szilber János nyomdász. IX. évf. Ára 3 frt.

Aranyos-Vidék. (Torda.) Szerk. Nagy Albert; kiadó-tulajd. Nagy Olivér és társai VIII. évf. Nyomt. Harmat J. Ára 4 frt.

Bártfa és Vidéke. (Bártfa.) Szerk. Arányi Dezső; kiadó-tulajd. Blayer M. nyomdász. VIII. évf. Ára 4 frt.

Czegléd és Vidéke. (Czegléd.) Szerk.

dr. Neumann Izidor. Nyomt. Nagy Elek. VIII. évf. Ára 3 frt.

Tapolca és Vidéke. (Tapolca.) Szerk. és kiadó-tulajd. Feleki Alajos. Nyomt. Lówy B. VIII. évf. Ára 5 frt.

Csongrádi Lap. (Csongrád.) Szerk. Éder János; kiadó-tulajd. Weisz Márk nyomdász. VIII. évf. Ára 4 frt.

Kis-Küküllő. (Dicső-Szent-Márton.) Szerk. Schwetz Vilmos; kiadó-tulajd. Hirsch Mór nyomdász. VIII. évf. Ára 4 frt.

H.-Böszörmény és Vidéke. (H.-Böszörmény) Szerk. Porcsalmy Gyula; kiadó-tul. Szabó Ferenczné nyomdája. VIII. évf. Ára 4 frt.

Komárommegyei Értesítő. (Komárom.) Szerk. és kiadó-tulajd. Jankovich Lajos. VIII. évf. Nyomt. Hacker Richard. Ára 5 frt.

Pápai Közlöny. (Pápa.) Szerk. és kiadó-tul. Pollatsek Frigyes. Nyomt. Nobel Ármín. VIII. évf. Ára 6 frt.

Szoboszló és Vidéke. (Hajdu-Szoboszló.) Szerk. és kiadó-tulajd. Fehér Gábor. Nyomt. Plón Gy. VIII. évf. Ára 4 frt.

Túrkeve. (Túrkeve.) Szerk. és laptul. Bentsik Emma. Nyomt. Fölföldy Györgyné. VIII. évf. Ára 4 frt.

Ada-Moholi Közlöny. (Ada.) Szerk. és kiadó-tulajd. Berger Adolf. VII. évf. Nyomt. Berger L. Ára 5 frt.

Délvidék. (Versecz.) Szerk. Perjéssy Lajos; kiadja a Kirchner-féle nyomda. VII. évf. Ára 5 frt.

Esztergomi Lapok. (Esztergom.) Szerk. és tulajd. Gerenday József. Nyomt. a »Hunnia« VII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Hevesmegyei Lapok. (Gyöngyös.) Szerk. kiadó-tulajd. Vadász Lajos; VII. évf. Nyomt. Vadász és társa. Ára 6 frt.

Kisbér és Vidéke. (Kisbér.) Szerk. és laptulajd. Döme Péter VII. évf. Nyomt. Hafltl Kálmán. Ára 4 frt.

Módos és Vidéke. (Módos.) Szerk. és kiadó-tulajd. Staits György nyomdász. VI. évf. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Nagy-Szent-Miklós. (Nagy-Szt.-Miklós.) Szerk. dr. Jeszenszky Géza; kiadó-tulajd. Wiener N. nyomdász, VII. évf. Ára 4 frt.

Déva és Vidéke. (Déva.) Szerk. Szentirmay Alajos; kiadó-tulajd. Kroll Gyula nyomdász. VII. évf. Ára 4 frt.

Liptó. (Liptó-Szent-Miklós.) Szerk. gróf Matuska László dr.; kiadó-tul. Steier Izidor nyomdász. VI. évf. Ára 4 frt.

Magyar Tengerpart. (Fiume.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hegyi Jenő. Nyomt. az Unió ny. VI. évf. Ára 5 frt.

Csurgó és Vidéke. (Csurgó.) Szerk. dr. Nagy Sándor; kiadó-tulajd. Vágó Gyula nyomdász. VI. évf. Ára 4 frt.

Kisujzállás és Vidéke. (Kisujzállás.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szekeres József nyomdász. VI. évf. Ára 4 frt.

Népszava. (Szabadka.) Szerk. és tulajd. Terbe Vincze. Nyomt. Krausz és Fischer. VI. évf. Ára 6 frt.

Sümege és Vidéke. (Sümege.) Szerk. Éles Károly. Nyomt. Horváth Gábor. VI. évf. Ára 4 frt.

Zempléni Hirlap. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Szokolszky Rezső. Nyomt. a Pannonia. VI. évf. Ára 4 frt.

Tokaj-Hegyalja. (Szerencs.) Szerk. és kiadó-tul. Simon József nyomdász. VI. évf. Ára 4 frt.

Ujpesti Közlöny. (Ujpest.) Szerk. és kiadó-tulajd. Mártonffy Imre. Nyomt. Gutenberg Budapesten. VI. évfoly. Ára 4 frt.

Zentai Hirlap. (Zenta.) Szerk. és laptulajd. Szigethy István. Nyomt. a Zentai Hirlap ny. VI. évf. Ára 4 frt.

Aradi Híradó. (Arad.) Szerk. és laptulajd. Cs. Endes Dániel. V. évfolyam. Nyomt. Aradi ny. r. t. Ára 4 frt.

Felvidéki Ujság. (Zsolna.) Szerk. Garai Lajos; kiadó az Áldori-féle nyomda. V. évf. Ára 4 frt.

Mindszent-Szegvár és Vidéke. (Mindszent-Szegvár.) Szerk. és kiadó-tulajd. Diamant Manó. Nyomt. Weisz Ignác. V. évf. Ára 4 frt.

Siklósi Hirlap. (Siklós.) Szerk. és kiadó-tulajd. Feiler Mihály. Nyomt. a püspöki lyceumi ny. Pécssett. V. évfolyam. Ára 4 frt.

Somogyi Ujság. (Kaposvár.) Szerk. és kiadó: Poór Sándor. Nyomt. Hagelmann Károly. V. évf. Ára 4 frt.

Barcs és Vidéke. (Barcs.) Szerk. és kiadó Skribanek Géza nyomdász. IV. évf. Ára 4 frt.

Honti Lapok. (Ipolyság.) Szerk. Halász Ferencz. IV. évf. Nyomt. Neumann Jakab. Ára 4 frt 50 kr.

Székely-Udvarhely. (Sz.-Udvarhely.) Szerk. és kiadó-tul. Betegh Pál nyomdász. IV. évf. Ára 4 frt.

Félegyházi Híradó. (Félegyháza.) Szerk. és kiadó-tul. Sznte József. Nyomt. Feuer Illés. IV. évf. Ára 4 frt.

Felvidék. Szerk. Ferenczy Ödön; kiadó-tulajd. Machold Fülöp nyomdász. IV. évf. Ára 4 frt.

Kárpáti Lapok. (Ungvár.) Szerk. Romanecz Aladár; kiadó: Jäger Bertalan nyomdász. IV. évf. Ára 4 frt.

Kispesti Hírlap. (Kispest.) Szerk. és kiadó Holbesz József. Nyomt. Első kispesti ny. IV. évfoly. Ára 4 frt.

Selmeczbányai Hetilap. (Selmeczbánya.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szentgyörgyi Elek. IV. évf. Nyomt. Joerges Ágost özv. és fia. Ára 4 frt.

Bács-Topolyai Hírlap. (B.-Topolya.) Szerk. dr. Fárnek Dezső; kiadó-tulajd. Wilhelm Miksa nyomdász. III. évf. Ára 4 frt.

Szamosujvár. (Szamosujvár.) Szerk. és tulajd. dr. Fogolyán Tivadar. Nyomt. Todorán Endre »Aurora« ny. III. évf. Ára 5 frt.

Szent-Gotthárd. (Szent-Gotthárd.) Szerk. Schmidt Viktor; kiadó-tul. Wellisch Béla nyomdász. III. évf. Ára 4 frt.

Bácskai Ujság. (Kula.) Szerk. és kiadó Witzmann József, kiadó-nyomdász Szavadill József. III. évf. Ára 3 frt.

Apatin és Vidéke. (Apatin.) Szerk. Bászler István; kiadó-tulajd. Witzmann József. III. évf. Magyar és német szöveggel. Ára 4 frt. (1898-ban megszűnt.)

Ermelléki Közlöny. (Ér-Mihályfalva.) Szerk. Szoboszlai Sándor; kiadó-tulajd. Beck Adolf nyomdász. III. évf. Ára 4 frt.

Erzsébetfalvai Közlöny. (Erzsébetfalva.) Szerk. és kiadó-tulajd. Erdélyi Mihály. III. évf. Nyomt. Mártonfi L. 4 frt.

Felsőbányai Hírlap. (Felsőbánya.) Szerk. Nagy Lajos; kiadó: Nánásv István nyomdász. III. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Felső-Zemplén. (N.-Mihály.) Szerk. Gál Vilmos; kiadó tulajd. Landesman B. nyomdász. III. évf. Ára 4 frt.

Galántha és Vidéke. (Galántha.) Szerk. Troch Pál kiadó-tulajd. Neufeld Samu. III. évf. Nyomt. az Első galánthai könyvny. 4 frt.

Kassai Hírlap. (Kassa.) Szerk. Kresz János, kiadó-tulajd. Wesselényi Géza. Hetenként 3-szor. Nyomt. Forster, Wesselényi és társa. III. Ára 6 frt.

Kispest-Szt.-Lőrincz. (Kispest.) Szerk. Révész Lajos; kiadó-tulajd. Gesztesi Miksa. III. évf. Nyomt. Első kispesti ny. Ára 4 frt.

Közérdek. (Ujpest.) Szerk. Endre János; nyomt. Fuchs Antal. III. évf. Ára 4 frt.

Közérdek. (Nagy-Kőrös.) Szerk. és laptulajd. Losonczy László. III. évf. Nyomt. Bazsó Lajos. Ára 4 frt.

O-Becsei Közlöny. (Ó-Becse.) Szerk. és tulajd. dr. Terék József, szerk. Kovács Ferencz. Nyomt. Gavanszky M. III. évf. Ára 4 frt.

Somlyóvidéki Hírlap. (Devecser.) Szerk. Huss Gyula; kiadja a »Vörösmarty« nyomda. III. évf. Ára 4 frt.

Szabadság. (Esztergom.) Szerk.-tulajd. Bártfay Géza. III. évf. Nyomt. Tábor Adolf. Hetenként 2-er. Ára 6 frt.

Tiszavidéki Hírlap. (Szolnok.) Főszerk. és tulajd. Hevessi Jenő; fel. szerk. Magyary Gyula; kiadó Wachs Pál nyomdász. III. évf. Ára 5 frt.

Verbász és Vidéke. (Uj-Verbász.) Szerk. Schneider Dániel; kiadó-tulajd. a »Verbászi könyvnyomda.« III. évf. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Visó és Vidéke. (Felső-Visó.) Szerk. Cseh Sándor; kiadó-tulajd. Ocskay H. Nyomt. Heller testvérek. III. évf. Havonként 3-szor. Ára 4 frt.

Zentai Híradó. (Zenta.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kabos Ármin nyomdász. III. évf. Ára 5 frt.

Abauj-Szántó és Vidéke. (Abauj-Szántó.) Szerk. és kiadó-tulajd. Baksy Barna nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Ada-Moholi Ellenőr. (Ada.) Szerk. és kiadó-tulajd. Gácsér Béla. II. évf. Nyomt. Berger L. Ára 4 frt 50 kr.

Alföldi Ujság. (Békés-Csaba.) Szerk. Miklós Gyula. II. évf. Hetenként 2-er. Ára 5 frt.

Bács-Kulai Hírlap. (Kula.) Szerk. és kiadó-tulajd. Berkovits Márk nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Balatonvidék. (Keszthely.) Szerk. és kiadó: Magasházy Antal. II. évf. Nyomt. Sajánszky József. Ára 5 frt.

Baranya. (Pécs.) Szerk. Perlesz Lajos. Nyomt. Rosenfeld Márk. II. évf. Ára 4 frt.

Beregi Ellenőr. (Munkács.) Szerk. Ferenczy Lajos és Tulcsik Ferencz. Nyomt. Blayer. A. II. évf. Ára 4 frt. (Megszűnt.)

Budapest—Erzsébetfalva. (Erzsé-

betfalva.) Szerk. Draskovich József. Nyomt. Kálmán M. és társa. II. évf. Ára 4 frt.

Debreczeni Ujság. (Debreczen.) Szerk. és laptulajd. Than Gyula. II. évf. Nyomt. Kutasi Imre. Ára 3 frt.

Délszala. (Alsó-Lendva.) Szerk. Németh Mihály; laptulajd. Balkányi Ernő nyomd. II. évf. Ára 4 frt.

Gyöngyösi Ujság. (Gyöngyös.) Szerk. és kiadó-tulajd. Dudás Adolf; II. évf. Nyomt. Kohn L. Ára 5 frt.

Jövönk. (Pécska.) Szerk. és tulajdonos: Szathmáry Geyza. Nyomt. Ruber I. II. évf. Ára 6 frt.

Komáromi Hirlap. (Komárom.) Főszerk.-tulajd. Dr. Kolbe Dezső; szerk. Berinkei Bálint. Nyomt. Hungaria. II. évf. Ára 5 frt.

Közérdek. (Szentés.) Szerk. Sz. Kovács Pál; kiadó-tulajd. Hollósi és Vajda könyvny. II. évf. Ára 5 frt.

Közérdek. (Nagy-Kikinda—Zsomholya.) Szerk. és tulajd. Geleji Frigyes; kiadó: Szagyakov M. Nagy-Kikindán. II. évf. Ára 1 frt.

Kun-Halás. (Halas.) Szerk. és kiadó-tulajd. Dr. Hermán Ferencz. Nyomt. Práger Ferencz. II. évf. Ára 5 frt.

Kun-Szt-Márton s Vidéke. (Kunszentmárton.) Szerk. Reitz János; kiadó-tulajd. Csanády József nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Magyar Alduna. (Fehér-templom.) Szerk. Gál Kálmán; kiadó-tulajd. Wunder Gusztáv nyomdász. II. évf. Ára 6 frt.

Mezőföldi Hirlap. (Siófok.) Főszerk. Demeter Dénes; szerk. ifj. Kohn Gyula. Nyomt. Márián Péter. II. évf. Ára 4 frt.

Monor és Vidéke. (Monor.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kostyelik Géza. Nyomt. Nagy Elek. II. évf. Ára 6 frt.

Nyiregyháza. (Nyiregyháza.) Fel. szerk. dr. Prok Gyula; társszerk. Sztompák Jenő; kiadó-tulajd. a szerkesztők. Nyomt. Jóba Elek. II. évf. Ára 5 frt.

Pancsovai Ujság. (Pancsova.) Szerk. Molnár József. II. évf. Nyomt. Kossanics Miklós. Ára 5 frt.

Petrosény és Vidéke. (Petrosény.) Szerk. Zádory Károly; laptulajd. Figuli Antal nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Rábaközi Ujság. (Kapurvár.) Szerk. Deme Károly. Nyomt. Buxbaum József. II. évf. Ára 4 frt.

Ráczeke és Vidéke. (Ráczeke.)

Szerk.-tulajd. Tóth Pál. Nyomt. Tóth Pál Budapest. II. évf. Ára 4 frt. (Megszünt.)

Ráczekei Hirlap. (Ráczeke.) Szerk.-tulajd. Marosi Kálmán. Nyomt. Markovics Aladár. II. évf. Ára 4 frt. (Megszünt.)

Szálló Levelek. (Nyírad.) Szerk. Polgár Béla. Nyomt. a Vörösmarty ny. Devecser. II. évf. Havonként 2-er Ára 6 frt.

Szathmár-Némethi. (Szatmár.) Szerk. Mátray Lajos; kiadó-tulajd. Weinberger testvérek. II. évf. Ára 2 frt.

Szepesvidék. (Szepesváralja.) Szerk. és kiadó tulajd. Telléry Gyula; segédszerk. Karossa Ödön. Nyomt. Buzás Dénes. II. évf. Ára 5 frt.

Társadalmi Lapok. (Ujpest.) Szerk. Brankovics György; kiadó és laptulajd. Salgó testvér nyomd. II. évf. Ára 4 frt.

Tata és Tóváros. (Tata.) Szerk. Fogassy Kázmér; laptulajd. Nobel Adolf nyomdász. II. évf. Ára 4 frt.

Zsolna és Vidéke. (Zsolna.) Szerk. dr. Mayer György; kiadó-tulajd. Áldori Manó könyvny. II. évf. Ára 4 frt.

Abony. (Abony.) Szerk. Máthé József és Viz Zoltán; kiadó-tulajdonos Szerdahelyi János nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Alföldi Híradó. (Békés.) szerk. és kiadó-tulajd. br. Drechsel Géza nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Alföldi Hirlap. (Békés-Csaba.) Szerk. és kiadó-tulajd. Miklós Gyula. I. évf. Hetenként 2-er. Nyomt. Povázsay testv. Ára 5 frt.

Alföldi Ujság. (Nagy-Kőrös.) Szerk. és kiadó Somogyi János. I. évf. Nyomt. Pannonia Kecskeméten. Ára 4 frt.

Almásvölgyi Hirnök. (Bozovics.) Szerk. Balogh László. I. évf. Nyomt. Országos központi községi ny. r. t. Ára 6 frt.

Bajai Hirlap. (Baja.) Szerk. és laptulajd. dr. Lemberger Ármán; Kiadja Kazal József nyomdász. I. évf. Ára 5 frt.

Balatonai Hirlap. (Veszprém.) Szerk. és kiadó-tulajd. Csolnoky Viktor. I. évf. Nyomt. Köves és Boros. Ára 5 frt.

Bányavidék. (Abrudbánya, Zalatna, Verespatak.) Szerk. Spaller József és Janky Kálmán; kiadó Papp György nyomdász Gyulafehérvárt. I. évf. Ára 4 frt.

Csornai Hirlap. (Csorna.) Szerk. Kokas István; nyomt. a csornai ny. váll. I. évf. Ára 4 frt.

Debreczen és Vidéke. (Debreczen.)

Szerk. ifj. Bleier Mór; kiadják a Bleyer testvérek. Nyomt. Hoffmann és Kronovitz. I. évf. Ingyen. (Megszűnt.)

Délvidéki Lapok. (Lugos.) Szerk. Pálfi Zoltán. Nyomt. Traunfellner Károly. I. évf. Hetenként 2-er. Ára 7 frt.

Dombóvár és Vidéke. (Dombóvár.) Főszerk. Lexa Zeno; szerk. Horváth Samu; kiadó-tulajd. Bruck Samu. Nyomt. a dombóvári kny. I. évf. Ára 4 frt.

Ermelléki Közlöny. (Ér-Mihályfalva.) Szerk. Szoboszlai Sándor. Laptulajd. és kiadó: Beck Adolf nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Felsőmagyarországi Hirlap. (Sátoralja-Ujhely.) Főszerk. dr. Kossuth János; fel. szerk. Bíró Pál. Nyomt. Landsmann Miksa és társa. I. évf. Hetenként 2-er. Ára 5 frt.

Friss Ujság. (Pécs.) Társadalmi napilap. Szerk. Tihanyi Károly; kiadók Eötvös Ádám és Tihanyi Károly. Nyomt. a lyceumi könyvnyomda. I. évf. Ára 7 frt 20 kr.

Gödöllő és Vidéke. (Gödöllő.) Főszerk. Eberhardt Dénes; szerk. Szvoboda Jenő. I. évf. Nyomt. a Vörösmarty ny. Budapesten. Ára 4 frt.

Gyergyói Hirlap. (Gyergyó-Szent-Miklós.) Szerk. Kalmár Ignác; kiadó: Létz János nyomdája. I. évf. Ára 4 frt.

Kécske és Vidéke. (Uj-Kécske.) Szerk. Balogh Ferencz; kiadó-tulajdonos Feuer Illés nyomdász. I. évf. Ára 2 frt.

Kemenesaljai Lapok. (Kis-Czell.) Szerk. és laptulajd. Merai Gracza György. I. évf. Nyomt. Göldberg Gyula Pápán. Ára 5 frt.

Kispest. (Kispest.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Holbesz József. I. évf. Nyomt. Fischhof Henrik. Ára 5 frt.

Kispesti Közérdek. (Kispest.) Szerk. tulajd. Vízgy Gyula. Nyomt. Fischhof Henrik. I. évf. Ára 2 frt 50 kr.

Kispest-Szent-Lőrinczi Lapok. Szerk. és laptulajd. Seper Kajetán. I. évf. Nyomt. Valtér Ernő Budapesten. Ára 5 frt.

Korpona és Vidéke. (Korpona.) Szerk. és laptulajd. Jeszenszky Gusztáv; társszerk. Matunák Mihály. Nyomt. Gallovich Jenő. I. évf. Ára 4 frt 50 kr.

Közérdek. (Nagy-Kikinda.) Szerk. és laptulajd. Geleji Frigyes. Kiadó Szegyakov M. nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Kunszentmiklós és Vidéke. (Kis-Körös.) Nyomt. Kálisch J. I. évf. Ára 3 frt.

Lippa és Vidéke. (Lippa.) Szerk. és laptulajd. Máhr Emil nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Magyar Népszászló. (Nagyvárad.) Főszerk. Rádl Ödön; fel. szerk. dr. Gyémánt Jenő; kiadó Láng József nyomdász. I. évf. Ára 1 frt 50 kr.

Majsa és Vidéke. (K.—Majsa.) Szerk. Rácz Károly. Nyomt. Feuer Illés Kis-Kun-Félegyházán. I. évf. Ára 2 frt.

Marosvásárhely. (Marosvásárhely.) Szerk. dr. Seper Dénes, Pap Sándor és Sárkány Miklós; kiadó: Sztupjár István nyomdász. I. évf. Ára 6 frt.

Mező-Kövesd és Vidéke. (Mező-Kövesd.) Szerk. Schönviszky László; kiadó-tulajd. Harangi Gyula. I. évf. Nyomt. Balázs Ferencz. Ára 4 frt.

Nagylak és Vidéke. (Nagyak.) Szerk. dr. Schaller József és dr. Bruck Adolf; kiadó-tulajd. Hubert Jenő nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Nagyvárad és Vidéke. (Nagyvárad.) Ingyen Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Stern Vilmos. Nyomt. Neumann Vilmos. I. évf.

Népparát. (Ó-Becse.) Szerk. Göndör Ferencz. Az ó-becsei nemzeti szövetség hivatalos közlönye. I. évf. Ára 2 frt.

Pankota és Környeke. (Pankota.) Főszerk. Oltványi Gáspár; szerk. ifj. Králik József; kiadó Bod József nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Rákospalota és Vidéke. (Rákospalota.) Főszerk. és laptulajd. dr. Bez-silla Nándor; fel. szerk. Molnár Gyula. Nyomt. a Pátria Budapesten. I. évf. Ára 4 frt.

Rákospalotai Közlöny. (Rákospalota.) Szerk. és kiadó-tulajd. Sölétormos György. Nyomt. a Salgó testvérek Uj-pestén. I. évf. Ára 4 frt.

Rimaszombat és Vidéke. (Rimaszombat.) Nyomt. és kiadja Ujházi Mihály. I. évf. Ára 4 frt.

Rónaság. (Mezőtúr.) Szerk. és laptulajd. Dolesch Géza nyomdász. I. évf. Ára 3 frt.

Sajó Vidék. (Rozsnyó.) Szerk. Komoróczy Miklós; kiadó: Hermann István nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Sárosi Hirlap. (Eperjes.) Szerk. Beér Ferencz. Nyomt. a Pannonia. I. évf. Ára 4 frt.

Szászrégeni Lapok. (Szász-Régen.) Szerk. fel. ifj. Borbély A.; kiadó-tulajd. Schebesch W. nyomdász. I. évf. Ára 3 frt.

Temesvári Naplók. (Temervár.) Szerk. Deresty György Miklós. Nyomt. a Csanádegyházm. könyvny. I. évf. Ára 6 frt. (Meggzúnt.)

Torda-Aranyos. (Torda.) Szerk. Papp László és Betegh Jenő. Nyomt. Harmath J. I. évf. Ára 4 frt.

Udvarhelyi Hiradó. (Székely-Udvarhely.) Szerk. Cs. Szabó Kálmán; kiadó-tulajd. Becsek D. fia nyomdász. I. évf. Ára 4 frt.

Veszprémi Ellenőr. (Veszprém.) Szerk. Várkonyi Dezső. Nyomt. Köves és Boros. I. évf. Ára 6 frt.

Zólyom és Vidéke. (Zólyom.) Szerk. Friedmann Mór. Nyomt. Seidel és Friedmann. I. évf. Ára 4 frt.

Összesen 230.

IX. HIRDETÉSI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Magyar Hirdető. Szerk. és kiadó-tulajd. Posztl János. Nyomt. az országos ügyvédi ny. X. évf. Ingyen osztatik szét a vasutakon.

Országos Hirdetési Közlöny. Szerk. és laptulajd. Gerő József. Nyomt. Országos ügyvédi ny. IV. évf. Ára 5 frt.

VIDÉKEN.

Nógrádmegyei Hivatalos Értesítő. (B.-Gyarmat.) Kiadja a jegyzői hivatal. Nyomt. a balassagyarmati könyvnyomda r. t. LV. évf. Hetenként. Ára 4 frt.

Kolozsvármegyei Hivatalos Közlönye. (Kolozsvár.) Nyomt. Gámán János. XXI. évf. Ára 4 frt.

Megyei Hiradó. Hivatalos hetilap. (Kaposvár.) Szerk. Roboz István; kiadó Hagelmann Károly nyomdász. XVII. évf.

Háromszékmegyei Értesítő. (Sepsiszig. György.) XV. évf. Nyomt. ifj. Jancsó Mózes. Hetenként. Ára 4 frt.

Győr sz. kir. város Hivatalos Értesítője. (Győr.) IX. évfolyam. Hivatalból küldetik.

Gömör-Kishont t. e. Vármegyei Hivatalos Értesítője. (Rimaszombat.) Szerk. és kiadja a vármegyei alispáni hivatal. IX. évf. Nyomt. Náray J. A. Hivatalos hetilap.

Trencsén Vármegyei Hivatalos Közlönye. (Trencsén.) Szerk. Baross Jusztin alispán; kiadja Skarnitzl X. Ferencz nyomdász. VIII. évf. Ára 2 frt.

Hontvármegyei Hivatalos Közlönye. (Ipolság.) VI. évf. Havonként 3-or. Nyomt. a Neumann ny. Ára 3 frt.

Pozsony Vármegyei Hivatalos Közlönye. (Pozsony.) Szerkeszti és kiadja Klempa Bertalan alispán. Nyomt. Wigand. F. K. VI. évf. Havonként 2—3-szor. Ára 2 frt.

Sárosvármegyei Hivatalos Lapja. (Eperjes.) Szerk. és kiadja a Sárosvármegye alispáni hivatala. Nyomt. Kósch Árpád. III. évf. Hetenként.

Mosonmegyei Értesítő. (Győr.) Nyomt. a Győri Hirlap ny. II. évf.

Szepes-vármegyei Törvényhatóságának Rendeletára. (Lőcse.) II. évf.

Hevesvármegyei közigazgatási lapja. (Eger.) Nyomt. az érseki lyceum ny.

Körösvények. (Nagyvárad.) Bihar-megye alispánjától. Nyomt. Laszky Ármin.

Baranya Vármegyei hivatalos lapja. (Pécs.) Szerk. és kiadja Várady Ferencz. Nyomt. Tairs József. I. évf.

Országos Értesítő. (Nagyvárad.) Szerk. Láng József nyomdász. I. évf. Havonként 2-er. Ingyen küldetik. (Magyar és német szöveggel.)

Összesen 18.

X. VEGYES MELLÉKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Szemészet. Szerk. Schulek Vilmos tanár iskolája és

Közegészségügy és Törvényszéki Orvostan. Szerk. Fodor József, tanár. Az »Orvosi Hetilap« mellékletei.

Honvéder orvos. A »Gyógyászat« havi melléklete.

Curiai Határozatok. A »Jogtudományi Közlöny« melléklapja.

Rendőri Közlöny. A »Belügyi Közlöny« melléklapja. XXVII. évf.

A Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője. XXVI. évf. Hetenként hatszor.

Világkrónika. A »Vasárnapi Ujság« s »Politikai Ujdonságok« s a »Képes Néplap« melléklapja. XXII. évf.

Új Budapest. A »Budapest« képes heti melléklete (Élclap.) XX. évf. Ára a föllep nélkül 3 frt.

Hiteles Sorsolási Értesítő. A »Magyar Pénzügy« melléklapja. XVIII. évf. Minden fontos huzás után.

Magyar Lloyd. A »Magyar Kereskedők Lapja« heti melléklete XVIII. évf.

A »Pénzügyi Közlöny.« melléklapja.

A »Budapest« Regénycsarnoka. Heti melléklap. XVI. évf.

Polgári Törvénykezés. A »Büntető Jog Tára« melléklapja. XV. évf.

Szépirodalmi Kert. Heti melléklet a »Magyar Állam«-hoz. XII. évf.

Jogesetek. XIV. évf. Melléklet a »Jog«-hoz és az »Ügyvédek Lapja«-hoz.

Budapesti Gyorsíró. A »Gyorsírázati Lapok« melléklapja. X. évf.

Hölgyek Lapja. A »Képes Családi Lapok« heti melléklete. X. évf.

Posta és Távírdai Közlemények. A »Posta és Távírdai Rendeletek Tára« melléklapja. VII. évf.

Rendőri Közlöny. A »Belügyi Közlöny« melléklete. V. évf.

Regénytár. A »Vasárnap Ujság« heti melléklete. IV. évf.

Sorsolási Tudósító. A »Pénzügyi Ujság« melléklete III. évf.

Lakás Közvetítő. A »Háztulajdonosok Lapja« melléklapja. II. évf.

Uj Nemzedék. Szerk. Czuczori. II. évf. havonként. Nyomt. Neuwald Illés.

Nyilvántartás. A »Rendőri Lapok« melléklapja. III. évf. (Magyar és német szöveggel.)

Vasárnap. A »Hazánk« heti melléklapja.

Bolond Világ. A »Népvezér« heti melléklete.

Magyar Kikeriki. Az »Általános Hírlap« heti melléklapja II. évf.

Kerékpár. A »Magyar Ujság« melléklete.

Lakás-Hirdető. Háztulajdonosok Lapja« melléklete.

Magyar. A »Buda és Vidéke« havi melléklapja. I. évf.

Magyar Nép. A »Reggeli Ujság« melléklete. I. évf. (Megszünt.)

VIDÉKEN.

Hivatalos Melléklet a »Torontál«-hoz. (Nagy-Becskerek.) XIII. évf. Hetenként egyszer.

Rábaközi Hírlap. (Sopron.) A »Soproni Napló« vasárnapi melléklete. Szerk. dr. Herbst Lajos Csornán és dr. Laufer S. Kapuvárt. IX. évf. Ára 4 ft.

Hivatalos Értesítő. (Ségesvár.) Szerk. dr. Seiwert Vilmos. Kiadja a

Nagy-Küküllő vármegye. VII. évf. Nyomt. Horeth Fr. J.

Hüvelyk Matyi. (Szeged.) A »Szegedi Napló« melléklete V. évf.

Sopronvármegye Hivatalos Közvetételei. (Sopron.) A »Soproni Hírlap« melléklete.

Jász-Nagykun-Szolnokvármegye Hivatalos Közleményei. (Szolnok.) IV. évf. (A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Lapok melléklete.)

Borsodvármegye Hivatalos Értesítője. (Miskolcz.) A »Borsod« melléklete.

Jó Gyermek Lapja. (Nagyvárad.) A »Szabadság« melléklapja. Nyomt. Laszky Armin. II. évf.

Sopron. (Sopron.) A »Sopron« politikai napilap heti melléklete. II. évf.

Jogi Szemle. (Marosvásárhely.) »Marosvásárhely« heti melléklapja.

Darázs. (Kispest-Szent-Lőrincz.) A »Kispest-Szent-Lőrinczi Lapok« melléklete. I. évf.

Hivatalos Közlöny. (Veszprém.) A »Veszprém-vármegye melléklapja. I. évf.

Hübele Balázs. (Árad.) Az »Aradi Híradó« élczlap melléklete.

Munka után. (Temesvár.) A »Temesvári Naplók« melléklapja. I. évf.

Összesen 45.

ÖSSZEGEZÉS.

Hírlapirodalmunk *számarányát* 1897. és 1898. évben a következő kimutatásban tüntethetjük föl:

	1897.	1898.
I. Politikai napilapok	46	52 + 6
II. Politikai hetilapok	64	79 + 15
III. Vegyes tartalmú képes lapok	12	17 + 5
IV. Egyházi és iskolai lapok	49	61 + 12
V. Szépirodalmi és vegyes tart. lapok	16	29 + 13
VI. Humorisztikus lapok	11	20 + 9
VII. Szaklapok	212	257 + 45
VIII. Vidékilapok nem politikai tartalommal	181	230 + 49
IX. Hirdetési Lapok ...	11	18 + 7
X. Vegyes melléklapok	45	45 + —
Összesen:	647	908 + 161

II.

A hazai nem-magyar nyelvű hirlapirodalom.

KERESZTY ISTVÁNTÓL.

I. TÖBBNYELVŰ LAPOK.*

Szaklapok és egyes tartalmúak.

BUDAPESTEN.

A Budapesti áru- és értéktőzsde Hivatalos Arjegyző lapja. Amtlicher Coursblatt der Budapester Waaren- und Effecten-Börse [magyar és német]. XXXV. évf.

Rendeleti Közlöny (a m. kir. honvédség számára). Szabályrendeletek. — Viestnik Naredabah. Za kr. ug. domobranstvo. Normativne naredbe. [M. és horvát.] XXIV. évfolyam.

Rendeleti Közlöny (a m. kir. honvédség számára). Személyes ügyek. — Viestnik Naredabah. Za kr. ug. domobranstvo. Osobni poslovi. [M. és horvát.] XXIV. évf.

Typographia. — Gutenberg. [M. és német.] XXX. évfolyam.

Mercur, hiteles sorsolási tudósító. — Authent. Verlosungs-Anzeiger. [M. és német.] XXIV. évf.

Magyar Tőzsdei Közlöny. Ungarisches Börsen-Journal. [M. és német.] XIX. évf.

Magyar Vas- és Gépujság. Ungarischer Metallarbeiter. [M. és német.] XVI. évf.

M. Kir. Postai és Távirida-Rendeletek Tára. Sbornik kr. ug. Postanskih; és: Brzovajnih Naredabah. [M. és horvát.] Kiadja a m. kir. kereskedelemügyi miniszter. XIII. évf.

Budapesti Lakáshirdető. Budapesti Wohnungsanzeiger. [M. és német.] XI. évf.

Kávésipar Szakközlöny. [M. és német.] X. évf.

A Vendéglős. [Az előbbivel azonos.] **Adók és Illetékek Közlönye.** Organ für Steuer und Gebühren. [M. és német.] IX. évf.

A Kőfaragó. Der Steinmetz. [M. és német.] IX. évf.

Magyar Fém- és Gépipar. Ungarische Metall- und Maschinen-Industrie. [M. és német.] VIII. évf.

Magyar Cukoripar. Die ungarische Zuckerindustrie, *és melléklete:* A Czukorrépa-Termelő. — Der Zuckerrüben-Producent. [M. és német.] VII. évf.

Hungaria. [M. és n.] VI. évf.

Dohányárusok Közlönye. — Organ der Tabak- Gross- und Kleinverschleisser Ungarns. [M. és n.] VI. évf.

Szabók Szaklapja. Schneider-Fachblatt. [M. és német.] VI. évf.

Magyar Malom- és Gazdasági Értesítő. — Ungarischer Mühlen- und Landwirthschaftlicher Anzeiger. [M. és német.] VI. évf.

Rendőri Lapok (Magyar Csendőr). [M. és német.] V. évf.

Bőripar. — Ungarische Gerber-Zeitung. [M. és német.] IV. évf.

Magyarországi Szabók Szaklapja. Ungarisches Schneider-Fachblatt [M. és német.] IV. évf.

Magyar Téglaiipar és Építők Közlönye. Ungarische Ziegel- und Bauzeitung [M. és német.] IV. évf.

Építőmunkás. — Der Bauarbeiter. [M. és német.] IV. évf.

Székesfővárosi Lakáshirdető. Residenzhauptstädtischer Wohnungs-Anzeiger. [M. és német.] III. évf.

* Felvették a magyar nyelvűek közé is fel vannak véve, az összes létszámot tehát ez a rovat nem gyarapítja.

Unio. A »Bpest-Székesfőv. Sütők . . . ipartestülete« hivatalos szakközlönye. [M. és német.] III. évf.

A Szigyártó és Nyerges. Der Riemer und Sattler. [M. és német.] III. évf.

A Budapesti Ács-Segédek Időszaki Ertesítője. Zeitweiliger Bericht der Budapester Zimmerergehilfen. [M. és német.] II. évf.

Vas- és Fém munkások Szaklapja. Fachblatt der Eisen- und Metallarbeiter. [M. és német.] II. évf.

Magyarország és a Külföld. [M., német, francia és angol.] II. évf.

Az »Osztály-Sorsjáték«. »Klassen-Lotterie«. [M. és német.] II. évf.

Magyarországi Kéményseprők Lapja. Fachorgan Ungarischer Rauchfangkehrer. [M. és német.] II. évf.

Commercielle Rundschau. — Kereskedelmi Szemle. [Német főlap, magyar mellékklappal.] Szerk. tul. Vécsei Leo. Ny. Gross és Grünhut. II. évf. Havi 3 szám. Ára 6 frt.

Das Baugewerbe. (Bpest-Kispest.) [M. és német.] Szerk. kiadó Meyer Henrik. Ny. »Belvárosi kny.« (Varga Endre és Grósz Bertalan.) I. évf. Havi 2 szám. Ára 4 frt.

Általános Szeszipari Közlöny. [M. és német.] I. évf.

Italmérők és Italárusok Közlönye. — Schanklizenz-Zeitung. [M. és német.] I. évf.

Illusztrált lapok. [M., német és francia.] I. évf.

Művezetők Lapja. Werkmeister-Zeitung. [M. és német.] I. évf.

Levélbélyeggyűjtők lapja. Ungarisches Briefmarken-Offertenblatt. [M. és német.] I. évf.

A Szabászati Szakma Oktatási Szaklapja. Unterrichtsblatt des Zugschneide-Faches. — Uj czime:

A Szabóiparosok Körének Szakközlönye. Szabászat-Oktatás. — Zugschneide-Unterrichts-Fachblatt. [M. és német.] I. évf.

Budapesti Kerékpáros. [M. és német.] I. évf.

Nemzetközi Vasuti és Hajózási Utmutató. [M. és német.] I. évf.

Centiméter. [M. és német.] I. évf.

Értesítő. A. m. kir. tengerészeti hatóság hiv. lapja. — Avvisatore. (Fiume.) (A »La Bilancia« melléklapja.)

Összesen 42.

VIDÉKEN.

Szepesi Hírnök. — Zipser Bote. (Lőcse.) [M. és német.] XXXVI. évf.

Nyitrai Lapok. Neutra-Trenchiner Zeitung. (Nyitra.) [M. és német.] XXIX. évf.

Vágvölgyi Lap. (Trencsén.) [M. és német.] XXV. évf.

Telecska. (Kula.) [M. és német.] XVI. évf.

Muraköz. — Medjimurje. [M. és horvát.] XV. évf.

Concordia. (Pozsony.) XIII. évf. [M. és német.]

Módos és Vidéke. — Modos und Umgebung. [M. és német.] VII. évf.

Pályázat. (Székesfehérvár.) [M. és német.] VII. évf.

Szent-Gotthárd. — St.-Gotthard. (Sz.-Gotthárd.) [M. és német.] III. évf. 1897/8.

Apatin és Vidéke. — Apatin und Umgebung. [M. és német.] III. évf.

Verbász és Vidéke. — Verbász und Umgebung. [M. és német.] III. évf.

Bácskai Újság. Bácskaer Zeitung. (Apatin.) [M. és német.] III. évf.

Népbarát. Volksfreund. (Pécs.) [M. és német.] III. évf.

Buziaser Anzeiger. Buziási Hirdető. (Buziás.) [M. és német.] Szerk. S. Marton János; kiadó Ullmann Ferencz. Heti lap. III. évf. Ára 4 frt 60 kr.

Buziás-gyógyfürdő. (Heilbad Buziás.) [M. és német.] Szerk. és társtul. S. Marton János; tul. Ullmann Ferencz. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt 60 kr.

Reklame. (Pécs) [M. és német.] II. évf.

Kammer-Mittheilungen. (Pozsony.) [M. és német.] I. évf.

Posta-Érték Gyűjtők Hirdetési Lapja. — Ankündigungsbild für Philatelie. (Szatmár.) I. évf. [M. és német.] Összesen 18.

II. NÉMET LAPOK.

a) Politikai tartalmúak.

BUDAPESTEN.

Pester Lloyd. Fel. szerk. Falk Miksa; kiadó. ny. a »Pesti Lloyd-Társulat« XLIV. évf. Napilap, estilappal. Ára 22 frt.

Neues Pester Journal. Fel. szerk. Bródy Lajos; kiadó-tul. Bródy Zsigmond. Ny. »Hungaria« ny. XXVII. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Politisches Volksblatt. Fel. szerk. Sipos J.; kiadó tul. a »Hungaria« vállalat. Ny. »Hungaria« XXIV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Neues Politisches Volksblatt. Fel. szerk. dr. Fleischman Sándor; kiadó tul. Mérey Miksa. Ny. »Kosmos.« XXII. évf. Napilap. Ára 10 frt., a »Witzrakete« mellékkel együtt 11 frt 20 kr.

Budapester Tagblatt. Fel. szerk. Bolgár Ferencz; kiadja »Europa« r. t. Ny. »Európa.« XV. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Neues Kleines Journal. Szerk. Weisz V. Félix; tul. »Európa« r. t. Ny. »Európa.« II. évf. Ára naponta 1 kr.

Összesen 6.

VIDÉKEN.

Pressburger Zeitung. (Pozsony.) Fel. szerk. Löví Rudolf; kiadó tul. ny. Angermayer Károly. CXXXV. évf. Napilap, esti lappal. Ára 12 frt.

Hermannstädter Zeitung vereinigt mit dem Siebenbürger Boten. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Roth Frigyes; kiadó ny. Reissenberger Adolf. CXIV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Bács-Bodrogher Presse. (Ujvidék.) Fel. szerk. és kiadó Fuchs Emil. Ny. Fuchs Emil és Társa. XLIII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Kronstädter Zeitung. (Brassó.) Fel. szerk. Dörschlag Rudolf; kiadótul. Gött János fia. Ny. Gött J. fia. LXII. évf. Napilap. Ára 9 frt 60 kr

Temesvarer Zeitung. (Temesvár.) Fel. szerk. Barát Ármin; kiadó-tul. Heim Antal. XLVII. évf. Napilap. Ára 16 frt.

Werschetzer Gebirgsbote. (Versecz.) Fel. szerk. Million M.; kiadó ny. Kirchner J. E. özv. XLII. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Neue Temesvárer Zeitung. (Temesvár.) Fel. szerk. Dévay Ferencz; tul. kiadó Steger E. utódai. XXXI. évf. Napi lap. Ára 16 frt.

Oedenburger Zeitung. (Sopron.) Szerk. Marbach Ernő; kiadó ny. Romwalter Alfréd. XXXI. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Fünfkirchner Zeitung. (Pécs.) Fel. szerk. Lenkei Lajos; tul. Guttmann J. özv. Ny. »Pécsi irodalmi és ny. r. t.« XXIX. évf. Hetenként 2 szám. Ára 8 frt.

Donau-Temes-Bote. vorm. Banater Post. (Pancsova.) Szerk. tul. ny. Wittig-

schlager K. XXIX. évf. Hetenként két szám. Ára 8 frt.

Westungarischer Grenzbote. (Pozsony.) Fel. szerk. Riepl Farkas; kiadó tul. Simonyi Iván. Saját ny. XXVII. évf. Napilap. Ára 12 frt 16 kr.

Der Landbote. (Temesvár.) Szerk. tul. Kraushaar Károly. ny. Csanádegyházmegyei ny. XXVII. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Siebenbürgisch-Deutsches Tagblatt. (Nagy-Szeben.) Lapvezér Häner Henrik; fel. szerk. Teutsch Gyula; kiadó Ny. Drotleff József. XXV. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Dettaer Zeitung. (Detta.) Fel. szerk. Binder Jenő; kiadó tul. Ny. Heldenwanger J. XVIII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Der Volksfreund. (Szombathely.) Fel. szerk. és kiadó ny. Gabriel A. XVI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Der Freimütige. »Südungarisches Volksblatt.« (Temesvár.) Fel. szerk. és tul. Blaskovics Ferencz. Ny. »Délmagyarors. ny.« XIII. évt. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Südungarische Reform. (Temesvár.) Szerk. tul. ifj. Steiner Károly. Ny. »Unio« X. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Westungarisches Volksblatt. (Sopron) Fel. szerk. ny. Binder Pál; tul. az alapítók. VI. évf. Ára a hetenként háromszor megjelenő kiadásé 6 frt, a hetié 2 frt.

Mediascher Wochenblatt. (Medgyes.) Szerk. Biehl A.; tul. ny. Reissenberger G. A. VI. évf. Heti lap. Ára 6 korona.

Kronstädter Tageblatt. (Brassó.) Fel. szerk. Stooft János; kiadó Hiemesch V. ny. Schlandt-féle ny. IV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Pressburger Tagblatt. (Pozsony.) Szerk. tul. Binder Tódor; kiadó ny. Kath. irodalmi r. t. II. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Ung.-Weiskirchner Volksblatt. (Fehértemplom.) Szerk. Schümichen Jakab; tul. ny. Kuhn Péter II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Eisenburg. (Szombathely.) Főszerk. Kővári-Kaffeher Béla; szerk. Füredi Béla. Ny. Bertalanffy. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Neue Zeitung. (Sopron.) Szerk. Arnhold Károly; kiadja egy szövöttekzet. Ny. Röttig Gusztáv. I. évf. Heti 2 szám. Ára 7 frt.

Lugoser Zeitung. (Lugos.) Szerk. tul. Pinkus Jakab. Ny. Traunfelner Károly. I. évf. Heti 3 szám. Ára 8 frt.
Összesen 25.

b) *Szaklapok és vegyestartalványok.*

BUDAPESTEN.

Styx. Szerk. Schöpl G. kiadó tul. Singer A. K. özv. Ny. Gross és Grünhut. XXXVII. évf. Havonta 3 szám. Ára 8 frt.

Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. Fel. szerk. dr. Török Lajos; kiadó tul. Mezei Antal. Ny. »Werböczy« r. t. XXXIV. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Saphir's Styx. Szerk. Rosenbaum Rikhard. Ny. Neuwald Illés. XXX. évf. Félhavi lap. Ára 8 frt.

Commerzieller Anzeiger. Fel. szerk. Stein M.; tul. Zwilling J. »Assistent« irodája. Ny. Schlesinger és Kleinberger. XXVIII. évf. Heti lap. Ára 12 frt.

Volksstimme Szerk. Pfeifer Sándor. tul. Magyarország Szociáldemokrata Pártja. Ny. »Gutenberg« ny. XXVI. évf. Heti lap. Ára 2 frt 40 kr.

Der Ungarische Israelit. Fel. szerk. dr. Bak Illés; tul. Bak Ignác özv. Ny. Márkus Samu. XXV. évf. Ára 6 frt., melléklettel 8 frt.

Nationalökonomische Blätter. Szerk. tul. Friedmann L. Ny. Gross és Grünhut. XXIV. évf. Heti lap. Ára 8 frt.

Hans-Jörgel. Szerk.-kiadó Czukelcer Ferencz. Ny. Neuwald Illés. XXI. évf. Kétheti lap. Ára 8 frt., nyilvános helyiségeknek 6 frt.

Volkswirtschaftliche Sonntags-Revue. Fel. szerk. és tul. Reinitz Tódor. Ny. Neuwald Illés. XXI. évf. Hetilap. Ára 12 frt.

Ungarische Allgemeine Verkehrs-Zeitung. Szerk. tul. Schreiber Adolf örököse Andics Jusztina. Ny. Feldmann Mór. XX évf. Havi 2 szám. Ára 12 frt.

Cyankali. Szerk. Fischer Vilmos. »Anglo« ny. XVIII. évf. Havi 2 szám. Ára 10 frt.!

Der Bau-Unternehmer und Lieferant. (A »Vállalkozók Lapja« német kiadása.) Fel. szerk. Salzer Izor; kiadó tul. Salzer I., Lakatos L. és Bendik G. Ny. »Belvárosi kny.« (Varga Endre és Grósz Bertalan.) XVII. évf. Havi 3 szám. Ára 8 frt.

Budapester (Österr.-Ungar.) Ankündigungsblatt. Szerk. és tul. Sikray S. Ny. Brózsza Ottó. XVI. évf. Havonta kétszer. Ára 6 frt.

Budapester Humoresken und Styx. (A »Styx« havi melléklapja.) Fel. szerk. Schöpl G.; kiadó-tulajd. Singer A. K. özvegye. Ny. »Vörösmarty.« X. évf. Ára a főlappal együtt 8 frt.

Montagblatt. Fel. szerk. tul. Viola Miksa. Ny. Schlesinger és Kleinberger. X. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Wiener Liebling. Kiadja (Bécsben) Friedmann A. utóda. Ny. »Kosmos«. X. évf.

Commercieller Beobachter. Szerk. tul. Zwilling Lipót. Ny. Weissenberg Ármín. VIII. évf. Heti lap. Ára 12 frt.

Internationale Artisten-Revue. Fel. szerk. és kiadó-tul. Steiner Ferdinánd; Ny. Markovits és Garai. VIII. évf. Havi 3 szám. Ára 6 frt.

Kredit und Handel. Szerk. tul. Blum Ármín. Ny. »Vörösmarty« ny. V. évf. Havi 2 szám. Ára 8 frt.

Heitere Blätter. Fel. Szerk. Hátsek Adolf; társszerk. Schönmann Vilmos. Ny. »Európa« ny. V. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Ungarischer Holzhändler. (A »Magyar Fakereskedő« német fordítása.) Szerk. és tul. Székely Ignác. Ny. »Fővárosi ny. és vonalozó r.-t.« V. évf. Havonta kétszer. Ára 4 frt., a magy. kiadással együtt 10 frt.

Volksblatt. Fel. szerk. »István gazda.« Ny. »Franklin« társulat. V. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Die Witzrakete. (Melléklet a Neues Polit. Volksblatthez.) Szerk. Fleischmann Sándor; kiadó a N. P. Vbl. társaság. V. évf. Ára: a főlap előfizetőinek 1 frt 20 kr., különben 4 frt 80 kr.

Ungarische Montan-Industrie- und Handelszeitung. Szerk. és kiadó Silberstein Arnold. Ny. Márkus Samu. IV. évf. Félhavi lap. Ára 10 frt.

Ungarische Wochenschrift. Szerk. Dornbusch M. Ny. Schlänger testvérek. IV. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Herkó Páter. Fel. szerk. Markos Gyula. Ny. »Anglo-ny.« III. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Ungarische Bauzeitung. Szerk. tul. Sommer József. (Upest.) Ny. »Franklin« társulat. III. évf. Havi 3 szám. Ára 10 frt.

»Grüss Gott«, Szerk. Famler Gusztáv

Adolf (Torzsa) és Gladischefsky Károly. (Bpest.) Ny. Hornyánszky Viktor. III. évf. Heti lap. Számja 2 kr.

Ungarische Medizinische Presse. Szerk. és kiadó dr. Tuszkai Ödön. Ny. Gelléri és Székely. III. évf. Heti lap. Ára 6 frt

Freiheit! Szerk. kiadó Szikora Zoltán. Ny. Weissenberg. III. évf. Kétheti lap. Ára 2 frt 40 kr.

Christliches Volksblatt. Szerk. tul. Molnár János. Ny. »Sz.-Gellért« ny. III. évf. Heti lap. Ára 2 frt.

Kleines Journal. Fel. szerk. Fischer Mór. Ny. Anglo ny. II. évf. . . . szám (heti lap?) Ára 8 frt.

Allgemeiner Technischer Anzeiger für Ungarn. Szerk. tul. Singer Gyula. Ny. »Werböczy« kny. r. t. II. évf. Havonta 2 szám. Ára 6 frt.

Eisenbahn-Tarif- und Verkehrs-Anzeiger. Szerk. kiadó Weismayer Brúnó. Ny. Gelléri és Székely. II. évf. Havi 2 szám. Ára 10 frt.

Lustiges Leben. Szerk. »Boccaccio«; kiadó: Hirlapterjesztő Vállalat. II. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Ungarischer Weinbau. Szerk. Baross Károly és Drucker Jenő; tul. Baross K. Ny. »Patria« ny. r. t. II. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Budapester Montagszeitung. Szerk. tul. Büchler Baján Vilmos. Ny. »Hunnia.« I. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Budapester Abendblatt. Szerk. Fischer Vilmos. Ny. »Anglo« ny. Havi 3 szám.

Holzrevue. (A »Faügyi Szemle« német kiadása.) Kiadó főszerk. Weiner Arthur; fel. szerk. Pollacsek Jenő. I. évf. Havi 2 szám. Ára 8 frt.

Möbelwagen-Evidenz-Blatt. Az »Eisenbahn-Parif . . . Anzeiger« kiadása, havi 4 szám. I. évf.

Patentauslegungen. Szerk. Kelemen; kiadó ő és társa. Ny. »Kosmos« I. évf. Hetilap. Ára 32 frt.

Amtliche Nachrichten. Kiadó Cs. kir. szab. Kassa-Oderbergi vasut. Ny. »Pesti kny. r. t.« . . . évf.

Finanzielle Blätter. Fel. szerk. Pick Ignác. Ny. Zeiler. »VI.« évf. Havi 2 szám. Ára 10 frt. (!)

Internationales Journal. Szerk. Schaller. Ny. Müller Károly. . . . évf. Havi . . . Ára 10 frt. (!)

Internationale Kapitalisten-

Zeitung. Szerk. tul. Weil F. Ny. »Patria.« »VIII.« évf. Havi 2 szám. Ára 1 frt.

Allgemeine Rundschau. Szerk. Brody H. Ny. Hunnia. (?) Havi lap. Ára 12 frt. (!)

Local-Zeitung. Fel. szerk. Pick Gábor. Ny. Löblovitz Zsigmond. »VI.« évf. Havi 2 szám. Ára 10 frt. (!)

Ungarisches Handels-Museum. Szerk. Braun A. Ny. Löblovitz Zsigmond. XII. évf. Havi 2 sz. Ára 8 frt. (!)

Oest.-Ung. Adels-Zeitung. Fel. szerk. Stramm Hugó. Ny. »Anglo«-ny. XX. évf. . . . szám. Ára 12 frt. (!)

Reichs-Revue. Szerk. Kohn Tódor. »Anglo« »XI.« évf. Ára 10 frt.!

Salonblatt. Szerk., sem kiadó, *nincs megnevezve.* Ny. »Anglo«-ny. II. évf. Havi 3 szám. Ára *nincs megjelölve.*

Összesen 51.

VIDÉKEN.

Kaschauer Zeitung. Eperjesi Értesítő. (Kassa.) Fel. szerk. Rorwell S.; kiadó ny. Werfer Károly. LX. évfolyam. Heti 3 szám. Ára 5 frt.

Gross-Becskereker Wochenblatt. Fel. szerk. Mayer Rudolf; kiadó ny. Pleitz Ferencz Pál. XLVIII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Krassó-Szörényer Zeitung. (Lugos.) Tul. ny. Virányi János. XLI. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Die Nera. (Ung. Weisskirchner Zeitung.) (Fehértemplom.) Szerk. és kiadó ny. Wunder J. XXXII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Oraviczaer Wochenblatt. (U. ott.) Fel. szerk. és tul. Ny. Wunder Károly. XXVII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Bistritzer Wochenschrift. (Besztercze.) Szerk. kiadó Schell Károly. Ny. Botschar Tódor. XXVII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 40 kr.

Pressburger Salonblatt. (Pozsony.) Szerk. tul. Dobay István. Ny. Pawlik és Marinzl. XVIII. évf. Megjelentési ideje bizonytalan, ára 12 frt!

Landwirthschaftliche Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. Gottschling Adolf; kiadó az erdélyi szász gazd. egyesület felügyelőbizottsága. Ny. Drotleff József. XXVI. évf. Havonta 2 szám. Ára 1 frt 60 kr.

Orsovaer Wochenblatt. (Orsova.) Szerk. Hutterer Géza; tul. ny. Handl

József. XXVI. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Schässburger Anzeiger. (Segesvár.) Kiadó. ny. Jördens testvérek. XXVI. évf. Hetilap. Ára 2 frt 50 kr.

Günser Anzeiger. (Kőszeg.) Fel. kiadó Feigl G. Adolf. Ny. Feigl Frigyes. XXV. évf. Hetilap. Ára 3 frt 80 kr.

Gross-Kikindaer Zeitung. (N.-Kikinda.) Szerk. tul. Weiner Simon. Ny. Gazin (előbb Milenkovits-) ny. XXIV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Die Berzava. (Resiczabánya.) Szerk. kiadó. ny. Eisler József. XXIII. évf. Heti lap. Ára 4 frt 80 kr.

Die Posaune. (Temesvár.) Tul. ny. Lechenmayer J. C. XXIII. évf. Heti lap. Ára 6 frt 40 kr.

Gross-Kokler Bote. (Segesvár.) Szerk. tul. ny. Horeth Frigyes. XX. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Oberwarther Sonntags-Zeitung. (Felső-Ór.) Kiadó-tul. ny. Schodisch Lajos. XIX. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Karpathen-Post. (Késmárk.) Szerk. tul. ny. Sauter Pál. XVIII. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Neue Werschetzer Zeitung. Fel. szerk. Veronits József; kiadó-tul. ny. Wettel és Veronits czég. XVII. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Csáko vaer Zeitung. (Csákova.) Fel. szerk. Chudy Jenő; tul. ny. Chudy testvérek. XVII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Günser Zeitung. (Kőszeg.) Felelős kiadó. ny. Feigl Gyula. XVII. évf. Hetilap. Ára 2 frt 40 kr.

Wetterkalender für Ungarn. (Ó-Széplak.) Kiadó ny. a Nyitravölgyi gazdasági egyesület. XVI. évf. Heti lap. Tagilletmény.

Torontaler Zeitung. (Perjámos.) Fel. szerk. tul. ny. Pirkmayer Alajos. XVI. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Südungarischer Grenzbote. (N.-Beeskerek.) Fel. szerk. Jokly Lipót; kiadó-tul. Jokly J. XIV. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Eisenstädter Zeitung. (Kismarton.) Szerk. kiadó. ny. Dick Ede. XIII. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Agricultur-Zeitung. (Pozsony.) Szerk. »Kampfmüller« (Müller) S. Ny. Alkalay Adolf. XII. évf. Havi 2 szám. Ára 6 frt.

Neue Lippaer Zeitung. (Lippa.) Fel. szerk. kiadó-tul. Ny. Zach József. XII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Resiczaer Zeitung. (Resicza.) Szerk. és kiadó-tul. ny. Weisz Adolf. XII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Hatzfelder Zeitung. (Zsombolya.) Fel. szerk. és kiadó tul. ny. Wunder Rudolf. XI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Karansebeser Wochenblatt. (Karansebes.) Szerk. tul. Jacobovits József. Ny. az egyházmegyei ny. XI. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Bácskaer Volksblatt. (Zombor.) Fel. szerk. és tul. ny. Oblat Károly. X. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Oraviczaer Zeitung. (Oravicza.) Fel. szerk. Kehrler Viktor; tul. Kehrler L. Ny. Kehrler . . . XII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Der Ungarische Landwirth. (Der Volksfreund) (Temesvár.) Szerk. Kraushaar Károly. Ny. csanád-egyházmegyei ny. X. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Evangelische Glocken. (Pozsony.) Szerk. Hollerung Károly (Modor). Kiadók: Dianiska A. (Lőcse), Fürst J. (Pozsony), Hollerung K., Lów F. (Locsmánd), Schwalm G. (Pancsova.) Ny. Wigand K. F. X. évf. Kétheti lap. Ára 2 frt.

Neutraer Zeitung. Nyitrai Hirlap. (Nyitra.) Szerk. tul. Grünfeld Náthán. Ny. Reicheles Lipót. IX. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Bistritzer Zeitung. (Besztercze.) Szerk. Clemens Frigyes; kiadó Raupenstrauch O. Ny. Botschar Tódor. VIII. évf. Ára 4 frt.

Krassó-Szőrenyer Post. (Német-Bogsán.) Fel. szerk. és kiadó ny. Zeier Ágost. VII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

St.-Gerardusblatt. (Temesvár.) Szerkesztő Schlinger József. Több német lapnak melléklapja. Ny. csanád-egyházmegyei ny. VI. évf.

Südungarn. (Lugos.) Szerk. tulajd. Teichner Emil. Ny. Traunfellner Károly. VI. évf. Heti 2 szám. Ára 8 frt.

Sächsisch-Regener Wochenblatt. (Szász-Régen.) Fel. szerk. Schebesch Károly; kiadó-tul. Ny. Schebesch V. V. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Volkswille. (Temesvár.) Szerk. kiadó Blum Róbert. Ny. Délmagyarországi kny. V. évf. Hetilap. Ára 2 frt 40 kr.

Mediascher Wochenblatt. (Medgyes.) Szerk. kiadó. ny. Reissenberger G. A. V. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Oedenburger Rundschau. (Sopron.) Fel. szerk. kiadó Zsombor Géza. Ny.

Blum Náthán. IV. évf. Heti lap. Ára 2 frt 40 kr.

Westungarische Volks-Zeitung. (Pozsony.) Szerk. kiadó Zalkai L. Alajos. Ny. Alkalay Adolf. III. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Westungarischer Weinbergsbote. (Pozsony.) Szerk. tul. Vetter Pál K. Ny. Alkalay Adolf. II. évf. Havi 2 szám. Ára 4 frt.

Volksblatt. (Sopron.) Az Oedenb. Ztg. heti melléklapja. Ny. Romwalter Alfréd. II. évf. Ára 2 frt.

Südungarischer Bürger-Zeitung. (Perjámos.) Szerk. tul. ny. Pirkmayer Alajos. II. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Perjamos und Umgebung. (Perjámos.) Szerk. Gatter Aurél. Ny. »Hungaria« II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Kirchliche Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. tul. Josephi J. Ny. Krafft V. II. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Buziaser Anzeiger. Szerk. S. Marton János; tul. Ullmann Ferencz. Ny. Ullmann F. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt 60 kr.

Kammer - Mittheilungen. (Pozsony.) Kiadja a p. kereskedelmi és iparkamara, szerk. altitkára Jordán Károly. Ny. Eder István. I. évf. Havi 2. szám. ingyen.

Károlyfalvaer Wochen-Revue. (Károlyfalva.) Szerk. Kovács M. Hugó; tul. ny. Kirchner J. E. özv. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

***Frischgestimmte Aeolsharfe.** (Besztercze.) Egyetlen. farsangi szám; kiadja a dalegyesület. Ny. Botschar Tódor.

Der Friedensbote. Szerk. Schmidt C. E. (Pozsony); kiadó Scholtz Ödön (Agendorf.) Ny. Litfass utóda Röttig Gusztáv. (Sopron.) I. évf. Kétheti lap. Ára 1 frt.

Das freie Wort. (Temesvár.) Szerk. tul. Novotny József. Ny. Délmagyarországi ny. I. évf. Kétheti lap. Ára 1 frt.

Károlyfalvaer Wochenblatt. (Károlyfalva.) Szerk. Verner János; kiadó ny. Wettel és Veronits. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Karánsebeser Zeitung. (Karánsebes.) Szerk. Heinz Mihály; tul. ny. Fleissig Lipót. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Die Reform. (Versec.) Szerk. kiadó Schmidt Ede. Ny. Popovits A. I. évf. 1897/8., II. évf. 1898/9. Hetilap. Ára 4 frt.

Der Local-Anzeiger. Kispest-Szt.-Lőrincz.) Kiadó tul. Meyer Henrik; ny. »Patria.« II. évf. Heti lap. Ára 2 frt 40 kr.

Oedenburger Volksfreund. (Sopron.) Fel. szerk. Boór András; tul. ny. Berghofer József. I. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Pressburger Presse. (Pozsony.) Szerk. Engyeli Jenő; tul. ő és Langer Alajos. Ny. Alkalay Adolf. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Mitteilungen des Verbandes Raiffeisen'schen Genossenschaften als Genossenschaft in Hermannstadt. (N.-Szeben.) Ny. Kraft V. I. évf. Tagillemény.

Torontaler Presse. (N.-Beeskerek.) Szerk. tul. Ny. Jokly Lipót. I. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Zeitung für Landwirthschaft. (Bécs.) Szerk. dr. Herdliczka Nándor. Ny. (Pozsonyban) Wigand F. K. XXIII. évf. Havi 2 szám. Ára 10 frt.

Der Briefkastenmann. (Versecz.) Szerk. ? Tulajd. nyom. Kirchner J. E. özv. I. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Összesen 64.

III. HORVÁT LAPOK.

BUDAPESTEN.

Szaklapok.

Povlastični Viestnik. Szerk. Freckay János. Ny. »Pallas.« III. évf. Heti lap. Ára 20 korona.

Hrvatski Financijalni Stražar. Szerk. Iklódy Győző. Ny. »Patria.« I. évf. Havi 3 szám. Ára 6 frt.

Összesen 2.

IV. SZERB LAPOK.

a) Politikai tartalmúak.

VIDÉKEN.

ЗАСТАВА. (Ujvidék.) Fel. szerk. Gyorgyevity Gyoka. Ny. Miletits Szvetozár. XXXIII. évf. Napilap. Ára 14 frt.

НАШЕ ДОБА. (Ujvidék.) Fel. szerk. Pavlovits István. Ny. Ivkovits György. XIV. évf. Heti 2 szám. Ára 10 frt.

БРАНИК. (Ujvidék.) Fel. szerk. Jokszimovits Miklós; kiadó a »Druzina Branika.« Ny. Popovits M. testv. XIV. évf. Heti 3 szám. Ára 12 frt.

СТРАЖА. (Ujvidék.) Szerk. Jocits Szevan; kiadó Jocits A. Szt. VI. évf. Hetenként 2 szám. Ára 8 frt.

Összesen 4.

b) *Szaklapok és vegyestrialmúak.*

VIDÉKEN.

ЦОЗОРИШТЕ. (Ujvidék.) Szerk. Hacsits Antal. Ny. Popovits M. testv. XXIII. évf. Havonta 40 kr.

ГОЛУБ. (Zombor.) Szerk. Blagojevits Jován; kiadó Karakasevits Milivoj könyvkereskedése. Ny. Bittermann Nándor. XX. évf. Félhavi ifjúsági lap. Ára 2¹/₂ dinár.

САДАШЬОСТ. (N.-Kikinda.) Fel. szerk. Petrovits Milán. Ny. Szegyakov Milán. XV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

БАЧБАНИН. (Szabadka.) Szerk. kiadó Petrovits Dusán. Ny. Székely Simon. XI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

СПИСКІ СНОН. (Karlócza.) Szerk. Jeremits János; kiadó György patriarkha. Ny. szerb monostorok ny. VIII. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

СПИСТВО. (Versec.) Fel. szerk. Velits Antal; kiadó ny. Petko-Pavlovits Milán. IV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

БУДЪРНОСТ. (Versecz.) Szerk. Bezenkovits Lázó. Kiadja egy társaság. Ny. Wettel és Veronits. IV. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

БУБАБЪ. (Versecz.) Szerk. kiadó ny. Petko-Pavlovits Milán. III. évf. Havonta 3 szám. Ára 3 frt.

НАПРЕДАК. (N.-Kikinda.) Szerk. kiadó Pajdák Emil. II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

ШКОЛСКИ ОДЖЕК. (Ujvidék.) Szerk. Milovanovits Kuzman. Ny. Miletits Szvetozár. II. évf. Havi 3 szám. Ára 4 frt.

ТРГОВИНСКО-ЗАПАТЛИЈСКИ ГЛАСНИК. (Versecz.) Szerk. Nikasinovits Velimir; kiadó ny. Petko-Pavlovits Milán. II. évf. Havi 3 szám. Ára 3 frt 60 kr.

НАРОДНОСТ. (Pancsova.) Szerk. kiadó Bekits T. Ny. Wittigschlager Dragutin. II. évf. Heti 2. szám. Ára 8 frt.

БРИЧАЧКИ ГЛАСНИК. (Versecz.) Szerk. kiadó Velits Antal. Ny. Velits Antal. II. évf. Heti lap. Ára 3 korona.

ЗЕМЛОДЕЛАЦ. (Ada.) Fel. szerk. kiadó Radujkov Mita. Ny. Berger L. II. évf. Ára 3 frt.

ЗАШТИТА. (Versecz.) Szerk. kiadó Sztfanovits Milán. Ny. Popovits A. I. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

НАШ БРТ. (Ujvidék.) Szerk. kiadó Jovanovits Vojin. Ny. Ivkovits György. I. évf. Havi 2 szám. Ára 4 frt.

ЩАЈКАШЦИ ГЛАС. (Kovily-Szt.-Iván.) Szerk. Sztevarits István. Ny. (Ujvidéken) Ivkovits György. I. évf. Havi 2 szám. Ára 3 frt.

СРБАДИЈА. (N.-Kikinda.) Szerk. Tusanovits István; kiadja egy társaság. Ny. Radák Jován. I. évf. Heti 2 szám. Ára 6 frt.

Összesen 18.

V. ROMÁN LAPOK.

a) *Politikai tartalmúak.*

VIDÉKEN.

Gazeta Transilvaniei. (Brassó.) Fel. szerk. Maior Gergely; tul. ny. Muresianu Aurél. LXI. évf. Ára [a napilapé] 12 frt, illetőleg [a vasárnapi kiadásoké] 2 frt.

Telegraful Roman. (Nagy-Szeben.) Ideigl. szerk. Krisztia Illés; kiadó a gör. kel. egyházmegye könyvnyomtató intézete. XLVI. évf. Hetenként 3 szám. Ára 7 frt.

Tribuna. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Morariu János; tul. »Tipografia« r. t. XV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Vulturul. (Nagyvárad.) Szerk. Ardelean Jusztin. Ny. Láng József. VII. évf. Heti lap. Ára 1 frt.

Foia Poporului. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Simtion Péter; tul. »Tipografia« r. t. VI. évf. Hetilap. Ára 3 frt.

Dreptatea. (Temesvár.) Fel. szerk. Voniga D. Ny. Uhrmann Henrik. V. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Foia de Dumineca. (Temesvár.) Fel. szerk. Voniga D. V. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Controla. (Temesvár.) Fel. szerk. és kiadó Barcianu V. Jónás. Ny. Délmagyarors. kny. r. t. IV. évf. Ára 8 frt.

Tribuna Poporului. (Arad.) Szerk. világosi Russu János; kiadó Popovici-Barcianu Aurél. Ny. »Minerva.« II. évf. Napi lap. Ára 10 frt.

Összesen 9.

b) *Szaklapok és vegyes tartalmúak.*

BUDAPESTEN.

Poporul. Fel. szerk. Moš István. Ny. »Franklin« társ. V. évf. Heti lap. Ára 2 frt.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Familia. (Nagyvárad.) Fel. szerk. és kiadó Vulcanu József. Ny. Láng József. XXXIV. évfolyam. Hetilap. Ára 8 frt.

Biserica și Școla. (Arad.) Fel. szerk. Hamsea Ágoston; kiadó ny. az aradi görög kel. egyházmegye. XXII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Foia Diecesana. (Karánsebes.) Szerk. Barbu Péter. Ny. Gör. kel. egyházmegyei ny. XIII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Unirea. (Balázsfalva.) Fel. szerk. és kiadó Szmigelski Viktor. Ny. Gör. kel. főegyházmegyei ny. VIII. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Revista Orăștiei. (Szászváros.) Fel. szerk. Baritz F. Péter; kiadó Popovici-Barcianu Aurel. Ny. »Minerva.« IV. évf. Hetilap. Ára 3 frt.

Foia Pedagogica. (N.-Szeben.) Szerk. Barcianu D. P.; kiadó: szerkesztő testület. Ny. Főegyházmegyei ny. II. évf. Havi 2 szám. Ára 3 frt. Egyébiránt melléklet a Telegraful Románhoz.

Foia Literara. (N.-Várad.) Szerk. Rudow-Suciu Lukréczia; tul. Rudow V. Ny. »Szigligeti.« II. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Összesen 7.

VI. TÓT LAPOK.

a) *Politikai tartalmúak.*

BUDAPESTEN.

Slovenské Noviny. Fel. szerk. és kiadó ny. Hornyánszky Viktor. XIII. évf. Heti 3 szám. Ára 6 frt.

Krestan. Fel. szerk. Lepsényi Miklós; kiadó-tul. ő és Németh Gellért. Ny. »Sz.-Gellért« ny. V. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Opravdový Krestan. (Az előbbinek heti néplapja.) Ny. Hornyánszky. III. évf. Ára 2 frt.

Összesen 3.

VIDÉKEN.

Národné Noviny. (Turócz-Szent-Márton.) Fel. szerk. Pietor Ambrus; kiadók Mudron Pál és társai. Ny. részv. társ. XXIX. évf. Napilap. Ára 16 frt.

Slovenské Listy. (Liptó-Rózsahegy.) Szerk. Salva Károly és Augustini Gusztáv; kiadó ny. Salva K. I. évf. 1897/8. Heti lap. Ára 3 frt.

Összesen 2

b) *Szaklapok és vegyes tartalmúak.*

BUDAPESTEN.

Vlast a' Svet. Fel. szerk. »Štefan« gazda. Ny. »Franklin« társ. XIII. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Herkó Péter. Szerk. Markos Gyula. Saját ny. III. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Összesen 2.

VIDÉKEN.

Katolicke Noviny. (Nagy-Szombat.) Fel. szerk. és kiadó Kollár Márton. Ny. Horovitz Adolf. XLIX. évf. Félhavi lap. Ára 2 frt.

Összesen 1.

VII. BUNYEVÁCZ LAP.

Vegyes tartalmúak.

VIDÉKEN.

Subotičke Novine. (Szabadka.) Szerk. Karanovič G. M. Saját ny. VI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Összesen 1.

VIII. OROSZ LAPOK.

Szaklapok.

BUDAPESTEN.

HEPЛА. Szerk. »István gazda.« (=Rombay Rezső.) Ny. »Franklin« társulat. I. évf. Heti lap. Ára 2 frt.

БИБА. Szerk. »István gazda.« (=Rombay Dezső.) Ny. »Franklin« társulat. I. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Összesen 2.

VIDÉKEN.

ЛЮТОКЪ. (Ungvár.) Szerk. Fenczik Jenő. Ny. Jäger Bertalan. XIV. évf. Félhavi lap. Ára 4 frt. a ДОДАТОКЪ melléklettel együtt 5 frt.

НАВКА. (Ungvár.) Szerk. Csucska Gyula; kiadó a Nagy Szent Bazil Társulat. Ny. Székely és Illés. II. évf. Kétheti lap. Ára 2 korona.

Összesen 2.

IX. LENGYEL LAPOK.

Vegyes tartalmúak.

VIDÉKEN.

Pszczółka. (Teschen-ben.) Szerk. Stojalowski X. St. Ny. (Csacszán) Studenski Károly. XXIV. évf. Havi 2 szám. Ára 1 frt 25 kr.

Wieniec Polski. (*Teschen*-ben) Szerk. Stojalowski Szaniszló. Kiadja a néppárt, Ny. (Csaczán) Studenski Károly. XXIV. évf. Havi 3 szám. Ára 1 frt 25 kr.

Niewiasta. (*Teschen*-ben) Szerk. Krukowsky Ferencz, kiadó Hempel Heléna. Ny. (Csaczán) Studenski Károly. III. évf. Havi 2 szám. Ára 1 frt.

Összesen 3.

X. FRANCZIA LAPOK.

Politikai tartalmú.

BUDAPESTEN.

Revue d'Orient et de Hongrie. Szerk. Leval András; tul. Gunszt Miklós. Ny. »Orsz. közp. községi ny. r. t.« XIII. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Le courrier de Budapest et d'Orient. Főszerk. Sasvári Ármin; tul. főmunkatárs Brachfeld Hugó. (Irógéppel sokszorosítva.) I. évf. Heti 2 szám. Ára 200 korona. Összesen 2.

Nem politikai.

BUDAPESTEN.

Le Progrès. Szerk. Lederer I. kiadó Grill Károly udv. könyvker. czég. Ny. a »Franklin« társulat. V. évf. Heti lap. Ára 8 frt. Összesen 1.

XI. OLASZ LAPOK.

Politikai tartalmúak.

VIDÉKEN.

La Bilancia. (Fiume.) Szerk. Mohovich Vitsuz. Ny. Mohovich Emőd. XXXI. évf. Napilap estilappal. (Heti melléklete: **Értesítő**, *Avvisatore*. L. a többnyelvűek közt.) Ára 16 frt.

La Voce del Popolo. (Fiume.) Szerk. kiadó Chiuzzelin A. Ny. Chiuzzelin és Társa, X. évf. Napi lap. Ára

Összesen 2.

XII. HÉBER LAPOK.

Szaklapok.

BUDAPESTEN.

אלגעמיינע יידישע צייטונג (*Allgemeine Jüdische Zeitung*.) Fel. szerk. tul. Grossberg Lipót. Ny. Neumayer Ede. XI. évf. Heti 5 szám. Ára 10 frt.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

הל תלפיות (*Tél Tálpiosz*.) (Vác.) Szerk. tul. Katzburg D. Ny. ? VII. évf. 1897/8; VIII. évf. 1898/9. Havi 2 szám. Ára 4 frt.

Összesen 1.

ÖSSZEGEZÉS.

		Buda pesten	Vidéken	Összesen
Német:	politikai	6	25	31
	szak- és vegyestartalmú lap	51	64	115
Horvát:	szaklap	2	—	2
Szerb:	politikai	—	4	4
	szak- és vegyestartalmú lap	—	18	18
Román:	politikai	—	9	9
	szak- és vegyestartalmú lap	1	7	8
Tót:	politikai	3	2	5
	szak- és vegyestartalmú lap	2	1	3
Bunyevác:	vegyestartalmú	—	1	1
Orosz:	szaklap	2	2	4
Lengyel:	vegyestartalmú	—	3	3
Francia:	politikai	2	—	2
	szaklap	1	—	1
Olasz:	politikai	—	2	2
Héber:	szak- és vegyestartalmú	1	1	2
Összesen:		71,	139,	210.

III.

Folyóiratok.

Kováts Lászlótól.

I. MAGYAR NYELVŰ FOLYÓIRATOK.

a) BUDAPESTEN.

Akadémiai Értesítő. A m. tud. Akadémia megbízásából szerk. Szily Kálmán főtitkár. IX. kötet. Nyom. Hornyánszky Viktor. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Allamgazdasági Szemle. Szerk. és kiadják Zachár Gyula és Olgyay Kálmán. Nyom. a »Patria« nyomda. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 10 frt.

Allam nélkül. Az idealisztikus anarkisták közlönye. Szerk. és kiadja Schmitt Jenő. Nyom. Fried és Krakauer. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára ?

Allategészség. Szerk. Rátz István. Kiadja és nyomatja a Szent-László nyomda. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 korona.

Apolló. Kargyűtemény. Szerk. Erkel Sándor és Goll János. Kiadja az »Országos magyar daláregyesület.« Nyom. a Pesti nyomda. XIII. évfolyam. Megjelenik évenként négyszer. Ára 5 korona.

Aquila. A magy. ornithologiai központi folyóirata. Szerk. Herman Ottó. Nyom. a Franklin társulat. V. évfolyam. Évenként négy füzet. Ára 10 korona.

Archeologiai Értesítő. Szerk. Hampel József. Kiadja a m. tud. Akadémia. Nyom. a Franklin társulat. Új folyam XVIII. köt. (XXXII. köt.) Évenként 5 füzet. Ára 6 frt. A társulat tagjai tagdíj (5 frt) fejében kapják.

Athenaeum. Szerk. Pauer Imre. Kiadja a m. tud. Akadémia. Nyomatja Hornyánszky Viktor. VII. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 5 frt.

Aurora. Irodalmi, művészeti és társadalmi közlöny. Szerk. Incze Henrik. Kiadja és nyom. Löblovitz Zsigmond.

I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Bába-Kalauz. Szerk. és kiadja Dirner Gusztáv. Nyom. Buschmann F. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

A biológiai gyógyítástan Szakközlönye. Szerk. Balogh Tihámér. Kiadja Jármay Gyula. Nyom. Eckstein Bernát és fia. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 korona. Orvosoknak 3 korona.

Bombardon. Nyom. Fried és Krakauer. III. évfolyam. (Könyvmatos élelzap.)

Bölcséleti Folyóirat. Szerk. és kiadja Kiss János. Nyom. az Athenaeum r. társaság. XIII. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 5 frt.

A budai Könyvtár Közlönye. Szerk. Jurányi Győző. Kiadja a budai könyvtáregyesület. Nyom. Bagó Márton és fia. II. évfolyam. Meg nem határozott időközökben jelenik meg. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Budapest Főváros Statisztikai havi füzetei. Szerk. Kőrösy József. Kiadja Budapest székes főváros statisztikai hivatala. Nyom. a Pesti nyomda. XXV. évfolyam. Ára 4 frt.

Budapesti Gyorsíró. Szerk. Bódogh János. Kiadja az orsz. magyar gyorsíróegyesület. Nyom. a Pesti nyomda. X. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Budapesti képes Divat lapok. Szerk. Pölzl Kálmán. Kiadja Stieglitz és Unger áruháza. Nyom. Lengyel Lipót. I. évfolyam. Megjelenik évenként négyszer. Ingyen küldetik.

A budapesti Polgári Lovászegyesület hivatalos értesítője. Szerk. Lohr József. Nyom. Hornyánszky Viktor. V. évfolyam. Megjelenik időszakonként. Az egyesület tagjai ingyen kapják

Budapesti Szemle. Szerk. Gyulai Pál. Kiadja a m. t. Akadémia. Nyom. a Franklin-Társulat. XXVI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 12 frt.

A budapesti szállodások, vendéglősök és korcsmárosok ipartársulatának Értesítője. A választmány megbízásából szerkeszti a titkár. Kiadja az ipartársulat. Nyom. Feldmann Mór. VIII. évfolyam. Megjelenik havonként. A tagok ingyen kapják.

Budapesti Tattersall Értesítője. Szerk. Aminger Sándor. Kiadja a lótenyésztés emelésére alakult részvénytársaság. Nyom. a »Pátria« nyomda. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Bűvészet és Spiritizmus. Szerk. és kiadja Tolnai Simon. Nyom. nincs megnevezve. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 korona.

Centiméter. Férfiszabók szaklapja. Tulajdonos Stikarovszky János. Szerk. Luzny Antal. Nyom. Kálmán M. és társa. I. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ingyenlap.

Corvin. Szerk. és kiadja Politzer Zsigmond. Nyom. Engländer és társa Tatán. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Csendőriroda. Szerk. Mihályfalvy M. J. Kiadja és nyom. a Hunnia nyomda. I. évfolyam. Évnegyedenként. Ingyen jár.

Czimbalmozók folyóirata. Szerk. Kuliffay Izabella. Kiadja Horvát István. Nyom. a Pesti nyomda. IX. évfolyam. Megjelenik minden második hónapban. Ára 3 frt 60 kr.

A czibbalom családi körben. Szerk. Allaga Géza. Kiadja Schunda V. József. Nyom. Kunosy Vilmos és fia. VIII. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 2 frt.

Czibbalom Szalon. Szerk. Erdélyi Dezső. Kiadja Nádor Kálmán. Nyom. a Pesti nyomda. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 12 korona.

Díjnyokok Közlönye. Az országos díjnokegylet és nyugdíjintézet hivatalos lapja. Szerk. Paczona Antal. Nyom. Löbl Dávid. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 60 kr.

Dívat értesítő. Szerk. Holzer Sándor. Kiadja Holzer Simon áruháza. Nyom. Buschmann F. XXIX. évfolyam. Évenként 4 szám. Ingyen küldetik.

Dívatlapok. Szerk. és kiadja Stern

József. Nyom. Ehrenstein M. Megjelenik évnegyedenként. Ingyen küldetik.

Egészség. Szerk. Csapodi István közreműködésével Frank Ödön, Rigler Gusztáv. Kiadja az orsz. közegészségi egyesület. Nyom. a Franklin társulat. XII. évf. Kéthavonként jelenik meg. Ára 6 korona. Az egyesület tagjai tagdíj (6 korona) fejében kapják.

Egészségőr. A »Zion« jótékonyági egylet népszerű közlönye. Nyom. Gross és Grünhut. III. évfolyam. Megjelenik havonként. A tagoknak ingyen küldetik.

Egyenruházati Lapok. Szerk. és kiadja Blum Sándor. Nyom. Gelléri és Székely. I. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ingyen küldetik.

Egyetemes Philologiai Közlöny. Heinrich Gusztáv és P. Thewrewk Emil közreműködésével szerk. Némethy Géza és Petz Gedeon. Nyom. Franklin társulat. XXII. évf. Évenként 10 füzet. Ára 6 frt.

Az Ékszerész. Szerk. és kiadják Ritter testvérek. Nyom. Márkus Samu. I. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ingyen küldetik.

Első magyar kalapos Ujság. A magyar férfi kalapdivat-egylet hivatalos közlönye. Szerk. Kiss Zsigmond. Kiadja Fáy Antal és társa. Nyom. Gelléri és Székely. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Emberszeretet. A »Baró Hirsch Mór« jótékonyági és önszegélyző egyesület hivatalos lapja. Szerk. Ötvös Vilmos. Nyom. Eckstein Bernát és fia. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt. Az egyesület tagjainak 30 kr.

Építészeti Szemle. Szerk. Bobula János. Nyom. a Werbőczy nyomda. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 frt.

Erdészeti Lapok. Az országos erdészeti egyesület közlönye. Szerk. Bedő Albert. Nyom. a »Pátria« irod. vállalat. XXXVII. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ára 8 frt. A tagoknak tagdíj (8 frt) fejében küldetik.

Ethnographia. A magyar néprajzi társaság és a M. Nemz. Múzeum értesítője. Szerk. Munkácsi Bernát és Sebestyén Gyula. Nyom. Hornyánszky Viktor IX. évfolyam. Évenként 6 füzet. Ára 3 frt. A tagoknak tagdíj fejében jár.

Faipari és fakereskedelmi értesítő. A fatermelő és fakereskedő hivatalnokok országos egyesületének közlönye.

Szerk. Pollacsek Jenő. Nyom. Gelléri és Székely, III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 korona. Tagoknak a tagdíj fejében jár.

Földrajzi Közlemények. Kiadja a magyar földrajzi társaság. Szerk. Berecz Antal. Nyom. Fritz Ármin. XXVI. évfolyam. Évenként 10 füzet. Ára 5 frt. Tagoknak tagdíj fejében küldetik.

Földtani Közlöny. Kiadja a magyar-honi földtani társulat. Szerk. Staub Móríc és Zimányi Károly titkárok. Nyom. a Franklin társulat. XXVIII. kötet. Havi folyóirat. Ára 5 frt. A társulati tagok tagdíj (5 frt) fejében kapják.

Fővárosi Gyorsíró. Szerk. és kiadja Forrai Soma. Nyom. Fritz Ármin. X. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 1 frt 50 kr.

A Franklin-Társulat Irodalmi Értesítője. Szerk. Danielisz Ágoston. Kiadja és nyomatja a Franklin-társulat. IV. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ingven küldetik.

Galilei. Szabadkőművesi haviszemle. Szerk. Mandello Károly és Sgalitzer Gyula. Nyom. Wendt nyomdája. I. évfolyam. Ára?

Grafikai Szemle. Szerk. Tanay József. Kiadja a »Könyvnyomdászok Szakköre«. Nyom. a Pesti nyomda. VIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Graphica. Szerk. és kiadja Szöllősy Mihály. Nyom. Hornyánszky Viktor X. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Gyermekdivat. Szerk. Csepreghy Ferenczné. Kiadja és nyom. Rákosi Jenő Budapesti Hirlap vállalata. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Vidékre 2 frt 20 kr.

Gyógyfürdők és üdülőhelyek. Szerk. Rózsa Lajos. Kiadja a gyógyfürdők, üdülőhelyek és utazási központi iroda. Nyom. id. Poldoni Ede és társa. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Gyorsírási Lapok. Szerk. Fabró Henrik. Kiadja az »Országos magyar gyorsíró-egyesület. Nyom. Heisler J. XXXVI. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 2 frt.

Gyorsírási Lapok. Szerk. Fabró Henrik és Bódogh János. Kiadja az »Országos magyar gyorsíró-egyesület«. Nyom. a Pesti nyomda. XXXVII. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 2 frt.

Hajnal. Belmissiói folyóirat. Szerk. Szabó Aladár. Kiadja Hornyánszky Viktor. Nyomatja Hornyánszky Viktor. V. évfolyam. Évenként 10 füzet. Ára 1 frt.

Haladás. A cipőfelsőrész-készítő munkások és munkásnők szakközlönye. Szerk. Fohn Adolf. Kiadja Zsigmond Elek. Nyom. Neumayer Ede. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 72 kr.

Havi Értesítő. Szerk. Palik Ferencz. Kadja a »Magyarországi művezetők országos szövetezete.« Nyom. az Első kőbányai nyomda. I. évfolyam. Havonként. Tagoknak ingyen küldetik.

Havi Füzetek. Szerk. és kiadja Dvorzsák János. Nyom. Müller Károly. XVII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Hittudományi Folyóirat. Szerk. és kiadja Kiss János. Nyom. az Athenaeum r. társ. IX. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 5 frt.

Az Időjárás. Szerk. és kiadja Héjas Endre. Nyom. Heisler J. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Ifjúság. Szerk. és kiadja Szabolcsi Miksa. Nyom. a Magyar-nyomda. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Ifjúság és Egészség. Szerk. és kiadja Gerlóczy Zsigmond. Nyom. a Szent László nyomda. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 korona.

Ifjúsági könyvtárjegyzék. Szerk. és kiadja Szemák István. Nyom. Nagy Sándor. Megjelenik évenként kétszer. Egyes szám. Ára 15 kr.

Az Igazság Tanuja. Szerk. és kiadja Meyer H. Nyom. Rózsa Kálmán és neje. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 90 kr.

Igazságügyi Közlöny. Kiadja a magy. kir. igazságügyministerium. Nyom. a Pesti nyomda. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Iparosok Olvasótára. Szerk. Mártonfy Márton és Szerényi József. Kiadja Lampel Róbert. Nyom. Wodianer F. és fiai. IV. évfolyam. Megjelenik évenként 10 füzet. Ára 3 frt.

Irodalmi Tájékoztató. Szerk. és kiadja Róna Béla. Nyom. a Budapesti Hirlap nyomdája. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Irodalomtörténeti Közlemények. Szerk. Szilády Áron. Kiadja a m. tud. Akadémia. Nyom. az Athenaeum r. társ. VIII. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 5 frt.

Izr. tanügyi Értesítő Szerk. Barna Jónás. Kiadja az »Orsz. izr. tanító-egyesület«. Nyom. Neuwald Illés. XXIII. év-

folyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Az egyesületi tagok tagdíj fejében kapják.

Jogi és közigazgatási Utmutató. (Előbb Jogi tanácsadó.) Szerk. és kiadja Istóczy Győző. Nyom. Buschmann F. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 50 kr.

Kalauz az emberbaráti oktatás és nevelés terén. Szerk. és kiadja Scherer István. Nyom. Bichler J. IX. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 2 frt 50 kr.

Kataszteri Közlöny. Szerk. és kiadja Dobrovics Viktor. Nyom. Neumayer Ede. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4. frt.

Katholikus egyházi Zeneköz-löny. Szerk. Kutschera József. Kiadja a Szent-István-társulat. Nyom. a Pesti nyomda. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 60 kr.

Katholikus Paedagogia. Szerk. és kiadja Gyürky Ödön. Nyom. Buschmann F. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Katholikus Szemle. Szerk. Mihályfi Ákos. Kiadja a Szent-István-társulat. Nyom. az Athenaeum r. társ. XII. kötet. Évenként 5 füzet. Ára 5 frt. Tagoknak a tagdíj fejében jár.

Kelet. A magyarországi symbolikus nagy páholy hivatalos közlönye. Szerk. Gelléri Mór. Nyom. Márkus Samu. X. (23.) évfolyam. Havonként. Tagoknak ingyen küldetik.

Kereskedelmi Szakoktatás. A keresk. szakisk. tanárok orsz. egyesületének közlönye. Szerk. Schack Béla. Nyom. Márkus Samu. VI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Keresztyén Híradó. A Lorántffy Zsuzsánna-egylet és a budapesti református ifjúsági egyesület közlönye. Szerk. Szabó Aladár. Nyom. Hornyánszky Viktor. Havonként jelenik meg. Ára 1 korona.

Kertészeti Lapok. Az országos magyar kertészeti egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Sigray Ferencz. Nyom. az Athenaeum r. társ. XIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Egyes szám ára 50 kr. Az egyesületi tagok tagdíj fejében kapják.

Kísérletügyi közlemények. Közrebocsátja a földművelésügyi m. kir. ministerium mezőgazdasági kísérletügyi központi bizottsága. Nyom. a Pallas r. t. I. kötet. Évenként 6 füzet.

Klinikai Füzetek. Szerk. Donáth

Gyula. Nyom. Brózsó Ottó. VII. évfolyam. Évenként 12 füzet. Ára 4 frt.

Kossuth-szemle. Szerk. Békési J. Kiadja a »Magyar nemzeti arcképcsarnok.« Nyom. Neuwald Illés. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Könyvbarátok Lapja. Szerk. Pfeifer Manó. Nyom. a »Pátria« nyomda. VIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Könyvbarátok tanácsadója. Szerk. és kiadja Vas József. Nyom. Márkus Samu. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Könyvvásárlók Lapja. Szerk. és kiadja Adler Sándor. Nyom. Márkus Samu. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Körlevél. A budapesti kereskedő-ifjak társulatának és a szegedi rokonegyesületnek hivatalos közlönye. Szerk. Balla Károly. Nyom. Barcza József. XVIII. évf. Megjelenik havonként. Ára 1 frt. A társulati tagok tagdíj fejében kapják.

Középiskolai matematikai Lapok. Szerkeszti és kiadja Rátz László. Nyom. a Franklin társulat. V. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 4 korona.

Közgazdaság. Szerk. Gömöri Lajos. Nyom. a Budapesti Hírlap nyomdája. X. évfolyam. Évközi folyóirat. Ára 5 frt.

Közgazdasági Szemle. A magyar közgazdasági társaság hivatalos közlönye. Szerk. Jekelfalusy József. Nyom. a Pesti nyomda. XXII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 frt. A társaság tagjai a tagdíj fejében kapják.

Közlekedés és Sport. Szerk. Spitzer József. Nyom. Spitzer és Somogyi. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Közlemények az összehasonlító élet és kortán köréből. Szerk. Hutyra Ferencz, Rátz István és Tangl Ferencz. Kiadja a magyar országos állatorvos-egyesület. Nyom. a »Pátria« nyomda. III. kötet. Időhöz nem kötve jelenik meg. Ára 8 korona. Az egyesület tagjai tagdíj fejében kapják.

Külföldi egyházi szónoklatok. Szerk. König Gusztáv. Nyom. a »Hunyadi Mátyás« intézet. XIII. évfolyam. Megjelenik negyedévenként. Ára 4 frt.

Le a szabadkőmivésekkel. Szerk. Matkovits Lajos. Nyom. az »Angló nyomda«, később Márián György. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt

Levélbélyeggyűjtők Lapja. Szerk.

és kiadja. Szekula Béla. Nyom. a Légrády testvérek. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 60 kr.

Loretto. Szerk. és kiadja Deák Antal. Nyom. Buschmann F. — I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

A Ludovika Akadémia közlönye. Szerk. és kiadja a m. kir. honvédségi Ludovika akadémia tanári kara. Nyom. a Pesti nyomda. XXV. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 4 frt.

A Magántisztviselők országos nyugdíjegyeseületének Értesítője. Nyom. a Gutenberg. nyomdai vállalat. V. évfolyam. Az egyesületi tagok díjtalanul kapják.

A Magyar. Szerk. és kiadja Erdélyi Gyula. Nyom. Bartalics Imre. VII—I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 20 kr. A Buda és Vidéke előfizetői ingyen kapják.

A magyar állami alkalmazottak egyesülete Értesítője. Szerk. Madarász János. Kiadja az egyesület. Nyom. a Pesti nyomda. I. évfolyam. Egyes szám ára 20 fillér.

Magyar chemiai Folyóirat Szerk. Ilosvay Lajos és Molnár Nándor. Kiadja a kir. m. természettud. társulat chemia-ásványtani szakosztálya. Nyom. a Pesti Lloyd-társulat nyomdája. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 5 frt.

Magyar dal és zeneközöny. Szerk. Falk Zsigmond. Kiadja az országos magyar dalregyesület. Nyom. a Pesti nyomda. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Tagoknak 1 frt 20 kr.

A magyar építőmesterek egyesülete Értesítője. Szerk. Ziegler Géza. Nyom. Várnai F. — I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt. Az egyesületi tagok díj nélkül kapják.

Magyar fényképészek Lapja. A »fényképészek köre« hivatalos közlönye. Szerk. Löwinger Mór. Nyom. Hornyánszky Viktor. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Magyar fogászati Szemle. A »Stomatologusok országos egyesületének« hivatalos közlönye. Szerk. Bauer Samu és Fürst Károly. Kiadja Bauer S. Nyom. Várnai F. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Magyar gazdák Szemléje. A magyar gazdaszövetség folyóirata. Szerk. Bernát István. Nyom. a Budapesti Hirlap

nyomdája. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 frt.

Magyar gazdaságtörténelmi szemle. Szerk. Paikert Alajos és Tagányi Károly. Kiadja az országos magyar gazdasági egyesület. Nyom. a »Patria« nyomda. V. évfolyam. Évenként 10 füzet. Ára 2 frt.

Magyar Gépipar. Az országos gépészegyesület és gépészek lapja. Szerk. Jámbor Gyula. Nyom. Buschmann F. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt. Az egyesületi tagok díjtalanul kapják.

Magyar Iparművészet. Az orsz. m. iparművészeti társulat közlönye. Szerk. Fittler Kamill. Nyom. az Athenaeum r. társ. I. évfolyam. Megjelenik kéthavonként. Ára 5 frt.

A magyar kerékpáros-szövetség Értesítője. Szerk. Jász Károly. Nyom. a Pesti Lloyd-társ. nyomdája. I. évfolyam. Megjelenik havonként. A szövetség tagjai díjtalanul kapják.

A magyar Könyvbarát. Szerk. Kún Dániel. Kiadja Kún S. Nyom. Márkus Samu. IV. évfolyam. Ingyen küldetik.

A m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Szerk. Farkas Zoltán. Nyom. Heisler J. II. évfolyam. Évenként 4 szám. Ára 1 frt.

A m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Szerk. Vályi László. Nyom. Heisler J. I. évfolyam. Évenként 4 szám. Ára 1 frt.

A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Szerk. Vályi László. Nyom. Heisler J. II. évfolyam. Évenként 4 szám. Ára 1 frt.

A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. Szerk. Vályi László. Nyom. Heisler J. I. évfolyam. Évenként 4 szám. 1 frt.

Magyar királyi postatakarék-pénztári Közlöny. Kiadja a m. kir. postatakarék-pénztár. Nyom. az Athenaeum r. társ. XIII. évfolyam. Megjelenik havonként.

A m. kir. technologiai iparműzeum Közleményei. Nyom. a Patria kny. X. évf. Időböz nem kötött füzetekben.

Magyar Könyvszemle. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának közlönye.

Szerk. Schönherr Gyula. Nyom. az Athenaeum r. társ. Új folyam VI. kötet. Megjelenik évnegyedenként. Ára 3 frt.

Magyar Méh. A magyar országos méhészeti egyesület közlönye. Szerk. Binder Iván. Nyom. Brózsza Ottó. XIX. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt. Az egyesületi tagok tagdíj (2 frt) fejében kapják.

A magyar mérnök- és építészegylet Közölyne. Szerk. Edvi Illés Aladár. Nyom. A »Pátria« nyomda. XXXII. kötet. Megjelenik havonként. Ára 10 frt.

Magyar Nyelvőr. Szerk. Simonyi Zsigmond. Kiadja a m. tud. Akadémia. Nyom. Hornyánszky Viktor. XXVII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 10 korona.

Magyar Nyomdászat. Szerk. és kiadja Pusztai Ferencz. Nyom. a Pallas nyomda. XI. kötet. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Magyarország és a külföld. Szerk. Zinner Gyula. Kiadja a »Magyarország és a külföld lapkiadó-vállalat. Nyom. Fritz Ármin. II. évfolyam. Megjelenik havonként kétszer. Ára 12 frt.

Magyarország és a nagyvilág. Szerk. Holló Tivadar. Kiadja a »Magyarország és a nagyvilág« lapvállalat. Nyom. Hornyánszky Viktor. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 10 frt.

Magyarországi kéményseprők Lapja. A budapesti kéményseprő, palacszerépfedő, kútcsináló- és kályhás ipar-terület hivatalos értesítője. Szerk. és kiadja. Dobsz László. Nyom. a »Pátria« nyomda. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Magyarországi szabók Szaklapja. Szerk. Vágó Zoltán. Kiadja a »Szabók szaklapja« szerkesztő bizottsága. Nyom. a Gutenberg nyomda. VI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára a »Szabók szaklapja«-val együtt 1 frt 20 kr.

Magyarország Párisban. A »Budapest—Páris« magyar társas kirándulása az 1900. évi párisi világkiállításra hivatalos közlönye. Szerk. Somogyi Nándor. Nyom. a »Kosmos« műintézet. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Magyar orvosi Archivum. Szerk. és kiadják Bókai Árpád Pertik Ottó. Nyom. a Pallas nyomda. VII. évfolyam. Évenként 6 füzet. Ára 10 frt.

Magyar Paedagogia. A »Magyar paedagogiai társaság« folyóirata. Szerk.

Négyesy László. Nyom. a Franklin társulat. VII. évfolyam. Havonként jelenik meg (a nagy színidő kivételével). Ára 5 frt. A társaság tagjai tagdíj fejében kapják.

A magyar rajztanárok országos egyesületének Értesítője. Szerk. Szinte Gábor. Nyom. a Szent László nyomda. I. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 2 frt. Tagoknak tagdíj fejében jár.

Magyar Szalon. (Otthon.) Szerk. és kiadja Hevesi József. Nyom. a »Kosmos« műintézet. XVI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 10 frt.

Magyar Tanítóképző. A tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének közlönye. Szerk. Nagy László. Nyom. a Hungaria nyomda. XIII. évfolyam. Évenként. 10 füzet. Ára 4 frt. Egyesületi tagok tagdíj (4 frt) fejében kapják.

Magyar Tanítók kaszinója. Szerkeszti Szabó Bugáth László. Kiadja a Magyar Tanítók kaszinója. Nyom. Löblövit Zsigmond. III. évf. Évenként. 10 szám. Ára 2 korona.

Magyar tisztviselők országos egyesületének Értesítője. Szerk. Jankovich István. Nyom. a Pesti Lloyd társ. nyomdája. X. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Az egyesület tagjai díjtalanul kapják.

Magyar Történeti Életrajzok. Szerk. Szilágyi Sándor. Kiadja Magyar történelmi társulat. Nyom. a Franklin társulat. XIV. évf. Évenként 5 füzet. Ára 8 frt.

Magyar-zsidó Szemle. Szerk. Blau Lajos. Nyom. az Athenaeum r. társ. XV. évfolyam. Évnegyedenként. Ára 6 frt.

Mathematikai és physikai Lapok. Szerk. Kövesligethy Radó és Rados Gusztáv. Kiadja a math. és physikai társulat. Nyom. a Franklin társulat. VII. évfolyam. Évenként 8 füzet. Ára 5 frt. Az egyesületi tagok tagdíj (Budapesten 5, vidéken 3 frt) fejében kapják.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. Szerk. König Gyula. Kiadja a magyar tud. Akadémia. Nyom. a Franklin társulat. XVI. kötet. Évenként 5 füzet. Ára ?

Mozdonyvezetők Lapja. Szerk. Somlyai Gyula. Kiadják a Mozdonyvezetők lapja alapítói. Nyom. a Gutenberg kny. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

A munkás háza. A »Reményháza«

munkások fogyasztási és házépítő szövetekeze hivatalos közlönye. Szerk. Gál Lajos. Nyom. Spitzer és Somogyi. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Művezetők Lapja. A »Magyarországi művezetők országos szövetekeze« egyesületi és szaklapja. Szerk. Pálik Ferencz. Nyom. Posner Károly Lajos és fia. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt 40 kr. Tagoknak 1 frt 80 kr.

Nemzeti Nőnevelés. Szerk. Sebestyenné Stetina Ilona; kiadja a VI. kerületi állami tanítónő-képző intézet tanári testülete. Nyom. a Franklin társulat. XIX. évfolyam. Évenként 10 füzet. Ára 2 frt.

Népjólet. Szerk. Czinder Károly. A magyarországi szociáldemokrata párt tulajdona. Nyom. a Gutenberg nyomda. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Egyes szám ára 5 kr.

Népolvasótár. Szerk. és kiadja Szederkényi Nándor. Nyom. a Gutenberg nyomda. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt 80 kr.

Népszabadság. A magyarországi szociáldemokrata párt közlönye. Szerk. Czinder Károly. Nyom. a Gutenberg nyomda. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Egyes szám ára 5 kr.

Nyelvtudományi Közlemények. Szerk. Szinnyei József. Kiadja a m. tud. Akadémia. Nyom. a Franklin társulat. XXXVIII. kötet. Megjelenik negyedévenként. Ára 3 frt.

Országos gyógyszerészeti Hirdető. Szerk. Tóth László. Kiadja a »Petőfi« kiadó-vállalat. Nyom. Hornyánszky Viktor. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Díj talanul küldetik.

Országos Orvos-szövetség. Az országos orvos-szövetség hivatalos lapja. Szerk. Jendrássik Jenő. Nyom. a Pesti Lloyd társulat nyomdája. I. évfolyam. Megjelenik havonként. A szövetség tagjai ingyen kapják.

Orvosirodalmi Közlöny. Szerk. Purjesz Ignác. Kiadja Franke Pál. Nyom. Neuwald Illés. VI. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 1 frt.

Az »Osztályorsjáték«. Szerk. Singer Artur. Kiadja Lukács Vilmos. Nyom. a Hungaria nyomda. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 5 frt.

Otthonunk. Az »Otthon« írók és hirlapírók köre hivatalos értesítője. Szerk. Sajó Aladár. Nyom. a Budapesti Hirlap

nyomdája. II. évfolyam. Megjelenik havonként. A kör tagjai ingyen kapják.

Örömhír. Szerk. Kováts Lajos és Hetvényi Lajos. Kiadja Biberauer Tivadar. Nyom. Hornyánszky Viktor. IV. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 18 kr.

Összetartás. Önképző lapok. Szerk. Hefty Frigyes. Nyom. Schlesinger és Kleinberger. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt 80 kr.

Páduai szent Antal lapja. Szerk. és kiadják Mészáros Kálmán és Budai Aladár. Nyom. Nagy Sándor. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 kor. 60 fill.

Patyolat. Szerk. Csepreghy Ferenczné. Kiadja és nyom. Rákosi Jenő Budapesti Hirlap újságvállalata. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Vidékre 2 frt 20 kr.

PéNZ és föld. Szerk. Hilbert Antal. Kiadja Gurré Ferencz. Nyom. Brózsza Ottó. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 frt.

Polgári iskolai Közlöny. Az orsz. polgári iskolai egyesület folyóirata. Szerk. Volenszky Gyula. Nyom. Hornyánszky Viktor. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt. Az egyesület tagjai tagdíj fejében kapják.

Polytechnikai Szemle. Szerk. Dubsky Alfréd Ottó, Markóczy Lajos, Schimaneck Emil, Stark Lipót és Wolf Sándor. Nyom. a Fővárosi nyomda r. társ. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 frt.

Postai tarifák. Szerk. és kiadja Klebersberg Géza. Nyom. Neumayer Ede. III. évfolyam. Évenként. 4-szer. Ára 1 frt.

Pótfüzetek a Természettudományi közlönyhöz. Szerk. Csopey László és Pászlavszky József. Kiadja a k. m. természettudományi társulat. Nyom. a Pesti Lloyd társaság nyomdája. XI. évfolyam. Megjelenik 4—6 füzetben. Ára a Természettudományi közlönyvel 6 frt. A társulat tagjai 1 frt ráfizetéssel kapják.

Protestáns Szemle. Szerk. Szóts Farkas. Kiadja a magyar protestáns irodalmi társaság. Nyom. Hornyánszky Viktor. X. évfolyam. Évenként 10 füzet. Ára 4 frt. Az egyesület tagjai a tagdíj (6 frt) fejében kapják.

Rovartani Lapok. Szerk. Abafi Aigner Lajos, Jablonowski József és Csiki Ernő. Nyom. a Vörösmarty nyomda r. t. V. kötet. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 4 frt.

Statisztikai havi közlemények. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Nyom. az Athenaeum r. társ. II. évfolyam. Ára füzetenként 1 frt.

Szabadalmi és védjegy jog Tára. Szerk. és kiadja Szakolczai Árpád. Nyom. a Pallas részv. társ. I. kötet. Megjelenik havonként. Ára 8 frt.

Szabadalmi közétételek. Szerk. és kiadja Kelemen. Nyom. a »Patria« nyomda. I. évfolyam. Ára 16 frt.

Szabászati oktatás Szaklapja. A Budapest fő- és székvárosi szabó iparosok körének saakközlönye. Szerk. és kiadja Reichert Zsigmond. Nyom. Neumayer Ede. I. évfolyam. Megjelenik két-havonként. Ára 6 korona.

Szabó-iparosok Közlönye. Szerk. és kiadja Csontos Imre. Nyom. a Gutenberg nyomda. XII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 frt. Divat képek nélkül 2 frt 40 kr.

Szabók Szaklapja. Szerk. Honthi Géza. Nyom. a Gutenberg nyomda. VI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona 40 fillér.

Szántóvetők Lapja. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegyei gazdasági egyesület közlönye. Szerk. Serfőző Géza. Nyom. a Werbőczy nyomda. IX. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Századok. A magyar történelmi társulat közlönye. Szerk. Szilágyi Sándor. Nyom. az Athenaeum r. társ. XXXII. évfolyam. Megjelenik évenként 10 füzetben. Ára 6 frt. Tagok a tagdíj (5 frt) fejében kapják.

Széchenyi telep. A Széchenyi telepen és környékén érdekelt ház- és telek tulajdonosok közlönye. Szerk. Bezsilla Nándor. Nyom. a »Patria« nyomda. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

A szent család kis követe. A názáreti szent család és a Szent-József társulatának közlönye. Szerk. Szemmenyei és Mészáros. Nyom. Nagy Sándor. VIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 72 kr.

Szent Lukácsfürdő. Szerk. Bosányi Béla. Kiadja a Szent-Lukácsfürdő részv. társ. Nyom. Pallas nyomda. XI. évfolyam. Megjelenik havonként.

Szerencse fel. Szerk. Fried Jenő. Kiadja Fekete Károly. Nyom. Pollák M. Miksa és társa. I. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ingyen küldetik.

Sztenográfia. Gyorsíróók lapja. Szerk. Kaiser Gizella. Kiadja a »Stolze-Fenyvessy« orsz. nő gyorsíró-egyesület. Nyom. a Pesti nyomda. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 korona.

Szűnőra. Szerk. Endrődi Béla. Nyom. Barcza József. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 20 kr.

Természetrajzi Füzetek. Szerk. Mocsáry Sándor. Kiadja a M. N. Múzeum és m. tud. Akadémia. Nyom. a Franklin társulat. XXI. kötet. Évenként 4 füzet. Ára 5 frt.

Természettudományi Közlöny. Szerk. Csopey László és Paszlavszky József. Kiadja a kir. magy. természettudományi társulat. Nyom. a Pesti Lloyd társ. nyomdája. XXX. kötet. Megjelenik havonként. Ára 6 frt. Tagoknak tagdíj fejében jár.

La toilette. A férfi szabó szaklapja. Szerk. és kiadja Krausz Adolf. Nyom. a Wendt-féle nyomda. XVII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Tornaügy. Szerk. Kovács Rezső. Kiadja a magyarországi tanítók egylete a nemzeti tornaegylet hozzájárulásával. Nyom Rózsa Kálmán és neje. XV. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 3 frt.

Történelmi Tár. Szerk. Szilágyi Sándor. Kiadja a Magyar történelmi társulat közvetítése mellett a m. tud. Akadémia történelmi bizottsága. Nyom. az Athenaeum r. társ. XXI. évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 5 frt 20 kr. A történelmi társulat tagjainak 2 frt 80 kr.

Tőzsdei Értesítő. Szerk. Félegyházy Ágost. Kiadja a budapesti árú és értéktőzsde tanácsa. Nyom. a Pesti Lloyd társ. nyomdája. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Turista Közlöny. Szerk. Moussong Géza. Kiadja a magyar tanítók turista egyesülete. Nyom. Eckstein Bernát és fia. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt. A tagok tagdíj fejében kapják.

Turisták Lapja. Szerk. Téry Ödön és Petrik Lajos. Kiadja a magyar turista-egyesület. Nyom. a Pesti Lloyd társ. nyomdája. X. évfolyam. Megjelenik két-havonként. Ára 5 frt. A tagok tagdíj fejében kapják.

Turul. A magyar heraldikai és genealogiai társaság közlönye. Szerk. Fejérpataky László és Schönherr Gyula. Nyom. a Franklin társulat. XVI. kötet. Évnegyeden-

ként jelenik meg. A társaság tagjai tagdíj (5 frt) fejében kapják.

Tűzoltó Közlöny. A magyar tűzoltók szaklapja. A Magyar országos tűzoltószövetség hivatalos értesítője. Szerk. Köncs Boldizsár. Nyom. Rózsa Kálmán és neje. XX. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt 40 kr. A szövetség tagjainak 1 frt 20 kr.

Üzleti élet. Szerk. és kiadja Osinger János. Nyom. Valter Ernő. III. évfolyam. Megjelenik évenként 4-szer. Ára 5 frt.

Vasárnap. Illusztrált lapok. Szerk. O'Donnel Henrikné. Nyom. Neumayer Ede. I. évfolyam. Ára 10 frt.

Összesen 186.

b) VIDÉKEN.

Adalékok Zemplén vármegye történetéhez. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Dongó Gyárfás Géza. Nyom. a »Zemplén és vidéke« nyomdája. IV. évf. Havi folyóirat. Ára 2 frt 40 kr.

Állatok védelme. (Kolozsvár.) A kolozsvári állat védő-egyesület havi közlönye. Szerk. Széchy Károlyné Lorenz Josephine. Nyom. Gombos Ferencz. IV. évfolyam. Ára 1 frt. Tagoknak a tagdíj fejében jár.

Az állatvédő. (Temesvár.) Szerk. Parlagi Márton. Kiadja a »Temesvári állatvédő egyesület.« Nyom. az »Unio« nyomda. V. évfolyam. Megjelenik évenként. Egyes szám ára 20 kr. Az egyesületi tagok ingyen kapják.

Anyakönyv és házasság. (Nagy-Becserek.) Szerk. Hegedüs János. Kiadja és nyom. Pleitz Fer. Pál. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára ?

Armenia. (Szamosújvár.) Szerk. és kiadja Szongott Kristóf. Nyom. Todorán Endre »Auróra« nyomdája. XII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Bácskai tanügy. (Zenta.) Bács-Bodrog vármegye közs. tanítóegyesületének hivatalos közlönye. Szerk. Harsányi János. Nyom. Kabos Ármin. I. évfolyam. Évenként 10-szer. Ára 2 frt. Tagok a tagsági díj fejében kapják.

A béka. (Pécs.) Szerk. és kiadja Goldberger József. Nyom. a lyceumi nyomda. II. évfolyam. Megjelenik időszakonként. Ingyen küldetik.

Bereg megyei tanügy. (Bereg-szász.) A beregvármegyei kir. tanfelügyelőség és az általános tanító egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Rhédei János.

Nyom. Grünstein Mór Munkácson. XV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Bírósági végrehajtók Közlönye. (Nagy-Szöllős.) Szerk. Somlyói V. Ignác. Kiadja a »Magyar bírósági végrehajtók országos egyesülete.« Nyom. a »Pannonia« kny. Győrött. X. évfolyam. Évenként négyszer. Ára ?

Borromaeus. (Ó-Szöny.) Kath. hit-szónoklati havi folyóirat. Szerk. és kiadja Nagy Antal. Nyom. a győregyházmegei nyomda Győrött. XII. évfolyam. Ára 4 frt.

Concordia. (Pozsony.) A pozsonyi »Concordia« Gabelsberger gyorsíró egyesület közlönye. Szerk. Theisz. Nyom. Freistadt Mór. XIII. évfolyam. Évenként 6-szor. Ára 1 frt 20 kr.

Családi Lapok. (Sopron.) Szerkeszti, kiadja és nyom. Breiner E. fia. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Debreczeni gyorsíró. (Debreczen.) Szerk. Madarassi Gyula. Kiadja a debreczeni főiskolai gyorsíró-egylet. Nyom. Romwalter Alfréd Sopronban. VII. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 2 korona.

Egyesületi Értesítő. (Szombathely.) A vas megyei gazdasági egyesület megbízásából szerkeszti Rösler Károly. Nyom. Seiler Henrik útdai. XIX. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ára 1 frt.

Egyleti Értesítő. (Deés.) A szolnok-dobokavármegyei gazdasági-egylet hivatalos közlönye. Szerk. Szemmary József. Nyom. Demeter és Kiss. XI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt. Az egylet tagjai ingyen kapják.

Egyleti értesítő. (Veszprém.) A »Veszprémegyházmegei r. kath. tanítóegyesület« keszthelyi és sümegi egyesült körének hivatalos közlönye. Szerk. Pozsgár Gyula. Nyom. az egyházmegyei nyomda. X. évfolyam. Megjelenik a körülményekhez képest évenként többször. A tagoknak ingyen küldetik.

Ékszer-szalon. (Pécs.) Szerk. és kiadja Schönwald Imre. Nyom. a lyceumi nyomda. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára ?

E. M. K. E. (Kolozsvár.) Az egyesület hivatalos értesítője. Szerk. Sándor József. Nyom. Gombos Ferencz. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Erdély. (Kolozsvár.) Szerk. Radnóti Rezső. Kiadja az erdélyi Kárpát-egyesület. Nyom. Gombos Ferencz. VII. évfolyam. Évenként 12 szám. Ára 5 frt. Tagok ingyen kapják.

Erdélyi Gazda. (Kolozsvár.) Az erdélyi gazdasági egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Tokaji László. Nyom. Gámán J. örököse. XXX. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 korona. Az egyleti tagoknak ingyen jár.

Erdélyi Múzeum. (Kolozsvár.) Az erdélyi múzeum-egylet kiadványa. Szerk. Szádeczky Lajos. Nyom. Ajtai K. Albert. XV. kötet. Évenként 10 füzet. Ára 3 frt. Az egyleti tagok tagdíj (3 frt.) fejében kapják.

Értesítő. (Kecskemét.) Szerk. és kiadja Fördös Dezső. Nyom. Sziládi László. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Értesítő az erdélyi múzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályából. (Kolozsvár.) Szerk. Szabó Dénes és Apáthy István. Nyom. Ajtai K. Albert. XXIII. évfolyam. Évenként 6 füzet.

Evangelikus egyházi Szemle. (Békés-Csaba.) Szerk. és kiadja Szeberényi Lajos Zs. Nyom. a Corvina nyomda. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Evangelikus népiskola. (Sopron.) Szerk. és kiadja Papp József. Nyom. Röttig Gusztáv. X. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 6 korona.

A fejérmegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Székesfejérvár.) Szerk. Hübner Károly. Kiadja a gazdasági egyesület. Nyom. Csitári K. és társa. Megjelenik havonként. Tagoknak ingyen küldetik.

Gazdasági Értesítő. (Eperjes.) A »sárosvármegyei gazdasági egyesület« hivatalos közlönye. Szerk. Lukovits Aladár. Nyom. Kósch Árpád. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt. Tagoknak ingyen küldetik.

Gazdasági Értesítő. (S.-A.-Újhely.) A zemplénnvármegyei gazdasági egyesület megbízásából szerk. Kun Frigyes és Kapás L. Aurél. Nyom. a »Zemplén« nyomda. VII. évfolyam. Megjelenik havonként.

Gazdasági Értesítő. (Szolnok.) Jász-Nagykún-Szolnok vármegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Kovács Albert. Nyom. Bakos István. XIV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt. A tagoknak ingyen küldetik.

Gazdasági Értesítő. (Zombor.) A bácsbodrog vármegyei gazdasági egyesület közlönye. Szerk. Szalay Frigyes.

Nyom. Bittermann Nándor és fia. XIV. évfolyam. Évenként 12 szám. Tagok ingyen kapják.

Gazdasági Közlöny. (Kassa.) Az abaújvármegyei gazdasági egyesület hivatalos értesítője. Szerk. Bukaresti B. János. Nyom. Ries Lajos. XVII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Tagoknak ingyen küldetik.

Gazdasági Közlöny. (Komárom.) A komárom-vármegyei gazdasági egyesület havi értesítője. Szerk. Sarlay Károly. Nyom. Freisinger Mór. XVI. évfolyam. A tagoknak ingyen küldetik.

Gazdasági Közlöny. (Makó.) A csanád-vármegyei gazdasági egyesület értesítője. Szerk. Tokay Jenő. Nyom. Vitéz Mihály. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 50 kr.

Gazdasági Néplap. (Pécs.) A baranya-megyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Liebold Béni. Nyom. Taizs József. XXIV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt. Tagoknak ingyen jár.

Gazdasági Tudósító. (Putnok.) A gömör-kishontvármegyei gazdasági egyesület hivatalos értesítője. Szerk. Lakner László. Nyom. Rábely Miklós Rimaszombatban. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Az egyesületi tagok ingyen kapják.

Gyámintézet. (Lovászpataona.) Szerk. Bognár Endre. Kiadja a magyarhoni e. e. e. gyámintézet. Nyom. a főiskolai nyomda Pápán. XV. évfolyam. Megjelenik évenként háromszor. Ingyen küldetik.

Gyorsírók Lapja. (Nagyvárad.) Szerk. Tóth Ferencz. Kiadja a nagyváradi gyorsíró egyesület. Nyom. íj. Berger Sámuel. VIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 korona. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

A győri pinczér-egylet havi Értesítője. (Győr.) Szerk. Bauer Mihály. Kiadja a »Győri pinczér-egylet.« Nyom. Surányi János. XI. évfolyam. Megjelenik havonként. A tagok díjmentesen kapják.

Gyufaujság. (Szeged.) Szerk. Brachfeld Vilmos. Nyom. Schulhof Károly. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ingyen küldetik.

Haladás. (Újpest.) A gödöllő kerületi kisiparosok közlönye. Szerk. és kiadja Schmoll Antal. Nyom. a Salgó testv. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára ?

Havi közlöny az elméleti és gyakorlati lelkipázsztorság köré-

ből. (Temesvár.) Szerk. Tokody Ödön és Patzner István. Kiadja Tokody Ödön. Nyom. a csanádegyházmegyei nyomda. XXI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 5 frt.

A hazában és távolban széttekintő méhész. (Szeged.) Szerk. és kiadja Gallovich István. Nyom. Engel Lajos. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

A hevesmegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Gyöngyös.) Szerk. Baranyay István. Kiadja az egyesület. Nyom. Herzog Ernő Armin. XIV. évfolyam. Megjelenik havonként. Egyes szám ára 10 kr. A tagok ingyen kapják.

Hevesmegyei tanügy. (Eger.) Szerk. Kolacskovszky János. Kiadja a hevesmegyei általános tanító-egyesület. Nyom. az »Egri nyomda részv. társ.« III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Az egyesületi tagok tagdíj fejében kapják.

Híradó az aradvidéki tanító-egylet munkásságáról. (Arad.) Szerk. Sófalvi György. Nyom. Muskát Miksa. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Az egylet tagjai tagdíj fejében kapják.

Hitszónoklati Folyóirat. (Szolnok.) Szerk. és kiadja Karkecz Alajos. Nyom. Endrényi Lajos Szegeden. IX. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 frt.

Irodalmi és művészeti Értesítő. (Pécs.) Kiadja Blancz József. Nyom. a lyceumi nyomda. VII. évfolyam. Ingyen küldetik.

Iskoláink. (Rimaszombat.) A Gömör-kishont vármegyei általános tanító-egyesület hivatalos értesítője. Szerk. Kathona Géza. Nyom. Lévai Izsó. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt. Tagok ingyen kapják.

Isten igéje szentbeszédekben. (Esztergom.) Szerk. Halmos Ignác. Kiadja és nyom. Buzárovits Gusztáv. XXIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Jézus szentséges szívének hirnőke. (Kalocsa.) Szerk. Tóth Mike. Nyom. a Franklin társulat. XXXII. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 1 frt 50 kr.

Jogi Szemle. (Marosvásárhely.) A »Marosvásárhely« melléklete. Nyom. Sztupjár J. — I. évfolyam. Megjelenik havonként.

Jó pásztor. (Pozsony.) Szerk. és kiadja. T. Pelikán Krizsó. Nyom. Wigand. F. K. XVI. évfolyam. Ára 4 frt.

Kalazantinum. (Kolozsvár.) Szerk. Varjas Endre. Kiadja a »Kalazantinum« hittudományi és tanárképző intézet. Nyom. Gombos Ferencz. III. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára ?

Kassavidék. (Kassa.) A kassavidéki turistakör hivatalos közlönye. Nyom. ifj. Nauer Henrik. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 6 korona. A kör tagjai tagdíj fejében kapják.

A katolikus család. (Pápa.) Szerk. Lóvárdy Lajos. Nyom. a főiskolai kny. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

A kath. hitterjesztés Lapjai. (Nagyvárad.) Szerk. és kiadja Nogely István. Nyom. a Szent-László nyomda r. társ. XVII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Katolikus hitvédelmi Folyóirat. (Pozsony.) Szerk. T. Pelikán Krizsó és Keményfy K. Dániel. Kiadja Lepsényi Miklós. Nyom. Wigand F. K. X. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ára 4 frt.

Képes Divat Értesítő. (Debreczen.) Szerk. Boros J. Kiadják a Boros testvérek. Nyom. a Csokonai nyomda. III. évfolyam. Megjelenik időszakonként. Ingyenküldetik.

Keresztény Magvető. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadják Péterfi Dénes és Kovács János. Nyom. Ajtai K. Albert. XXXIII. évfolyam. Megjelenik kéthónaponként. Ára 2 frt.

Keresztényen. (Nagybecskerek.) Vallásos havi folyóirat. Szerk. és kiadja Szalay József. Nyom. Hornyánszky Viktor Bpsten. VII. évf. Havi folyóirat. Ára 1 korona.

Kolping. (Kassa.) A magyarországi kath. legényegyesületek orsz. szövetségének hivatalos közlönye. Szerk. és kiadja Konrády Lajos. Nyom. ifj. Nauer Henrik. II. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 5 frt.

Közlöny. (Debreczen.) A debreczeni »Hittanszaki önképző-társulat« köréből. Szerk. Juhász Sándor és Acsay Lajos. Nyom. a városi nyomda. XXVIII. évfolyam. Évenként 8 szám. Ára 1 frt 50 kr.

Külmissió. (Ágfalva.) Szerk. és kiadja Scholtz Ödön. Nyom. Röttig Gusztáv Sopronban. III. évfolyam. Megjelenik negyedévenként. Ára 1 korona.

A legszentebb rózsafűzér királynéja. (Szombatbely.) Szerk. és kiadja a sz. Domokosrend szombatbelyi zárdája. Nyom. az egyházmegyei nyomda. XIV. évf. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Magyar Földbirtokos. (Sopron.) Szerk. és kiadja. Breuer Lajos. Nyom. Blum Náthán. III. évfolyam. Időközönként. Ingyen küldetik.

A magyar Földmives. (Gyuró.) Szerk. és kiadja Vasadi Balogh Lajos. Nyom. Csitári K. és trsa Székesfejérvár. XVI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Magyar Gazda. (Kassa.) Szerk. Kovácsy Béla. Nyom. ifj. Nauer Henrik. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Magyar gyógypaedagogia. (Vác.) Szerk. és kiadja Roboz József. Nyom. Mayer Sándor. I. évfolyam. Megjelenik évenként 6 füzetben. Ára 8 korona.

Magyar kisednevelés és népoktatás. (Eperjes.) A sárosvármegyei kir. tanfelügyelőség és az eperjesi Széchenyikör népnevelési szakválasztmányának hivatalos közlönye. Szerk. Reményik Lajos. Nyom. Kösch Árpád. IV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

A magyarországi papi imaegyesület és eucharistia-társulat értesítője. (Győr.) Szerk. Hahnekamp György. Nyom. a győregyházmegyei nyomda. XII. évfolyam. Megjelenik évenként 8 szám. Ára 60 kr. A társulat tagjainak tagdíj (1 frt) fejében jár.

Magyar pénzügyi rendeletek Tára. (Komárom.) Szerk. Kriza Ákos. Nyom. Spitzer Sándor. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 3 frt.

Magyar Sion. (Esztergom.) Szerk. Kereszty Viktor. Nyom. Buzárovits Gusztáv. XII. évfolyam. (Kezdetől XXXVI. évf.) Megjelenik havonként. Ára 6 frt.

Magyar Theologia. (Eger.) Szerk. és kiadja Beznák Gyula. Nyom. az érseki lyc. nyomda. I. évfolyam. Megjelenik évenként 4-szer. Ingyen küldetik.

Mária kert. (Szűz Mária virágos kertje.) (Kalocsa.) Szerk. Tóth Mike. Nyom. a Franklin társulat. XIV. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 1 frt.

Méhészeti Közlöny. (Kolozsvár.) Az erdélyrészi méhészegylet szakközlönye. Szerk. Bálint Sándor. Nyom. Gámán János örökösei. XIII. évfolyam. Megjelenik havonként. Tagoknak ingyen küldetik.

Mezőgazdasági Szemle. (Magyar Óvár.) Szerk. és kiadják. Cserháti Sándor és Kosutány Tamás. Nyom. Czéh Sándor-féle nyomda. XVI. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 5 frt.

Munka Óre. (Arad.) A magyarországi szociáldemokrata-párt alföldi közlönye. Szerk. Szabados G. Kiadja Eber Sándor. Nyom. Muskát Miksa. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona.

Népnevelési Közlöny. (Nagyvárad.) A »Biharmegyei népnevelési egyesület« hivatalos értesítője. Szerk. Winkler Lajos. Nyom. ifj. Berger S. XIV. évfolyam. Évenként 10 szám. Az egyesületi tagok díjmentesen kapják.

Népoktatás. (Lugos.) Krassó-Szörény vármegyei tanító-egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Keszler Károly. Nyom. Virányi János. III. évfolyam. Évenként. 10 szám. Ára 4 frt.

Népszerű Bölcsész. (Szarvas.) Szerk. és kiadja Nyiri Elek. Nyom. Gyikó K. Mezőtúr. IV. évfolyam. Kéthavonként. Ára 1 frt.

Nevelés. (Máramarossziget.) Szerk. Bökényi Dániel. Kiadja a »Máramarosi általános tanító-egyesület.« Nyom. Sichermann Mór. XV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt 50 kr.

A nógrádvármegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Balassagyarmat.) Szerk. Fáy Árpád. Nyom. nincs megnevezve. XI. évfolyam. Megjelenik minden második hóban. Ára 1 frt. Tagoknak ingyen jár.

Oktató Népkönyvtár. (Pozsony.) Szerk. és kiadja T. Pelikán Krizsó. Nyom. Wigand F. K. XII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Orvosügy. (Zombor.) Szerk. és kiadja Feles Adolf. Nyom. Bittermann Nándor és fia. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Posta értékgyűjtők hirdetési Lapja. (Szatmár.) A szatmári »Jótekonycélú Bélyeggyűjtő Egyesület« hivatalos közlönye. Szerk. Siposs A. Nyom. Weinberger testv. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 90 kr.

A pozsonyvármegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Pozsony.) Szerk. Földes Gyula. Nyom. Eder István. XV. évfolyam. Megjelenik kéthavonként. Az egyesület tagjai tagdíj fejében kapják.

Protestáns Pap. (Kölesd.) Szerk. és kiadják Lágler Sándor és Kálmán Dezső. Nyom. Tóth László Kecskeméten. XXI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 korona.

Reménységünk. (Vác.) Szerkeszti és kiadja Varga Mihály. Nyom. a Franklin

társulat. II. évfolyam. Havi folyóirat. Ára 1 frt 30 kr.

Sárospataki ifjúsági Közlöny. (Sárospatak.) Kiadja a »Magyar irodalmi önképző-társulat.« Szerk. ifj. Zsoldos Benő. Steinfeld Jenő nyomdájá. XIV. évfolyam. Havonként jelenik meg. Ára 4 korona.

Soproni Gyorsiró. (Sopron.) Szerk. Proszvimmer Béla. Kiadja az ev. főgymnasiumi gyorsirókör. Nyom. Romwalter Alfréd. XXXIV. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona.

Szabadság. (Ujpest.) Szerk. Tinódy Ferencz. Kiadja Rády Sándor. Nyom. a Salgó testvérek. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona.

Szent Gellért. Ifjúsági hitszónoklati folyóirat. (Pannonhalma.) Szerk. és kiadják Máty Engelbert és Szinek Izidor. Nyom. az egyházmegyei nyomda Győrött. I. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 4 frt.

Szilágyvármegyei tanügy. (Zilah.) Szerk. Zoványi Lajos. Kiadja a szilágyvármegyei általános tanítótestület. Nyom. Seres Samu. I. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 1 frt.

A szőlőben. (Gyöngyös.) Szerk. és kiadja Csomor Kálmán. Nyom. Kovács és Schimerling, később Kovács és társa. VII. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 frt.

Táncztanítók Lapja. Szerk. Róka Pál. Kiadja a magy. táncztanítók egyesülete. Nyom. Engländer és társa Tatán, később Ottinger Ede Nagykőrösön. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 8 korona.

Tanítótestületi Értesítő. (Torda.) A Tordaranyos vármegyei ált. tan. testületnek havonként megjelenő hivatalos közlönye. Szerk. Kovács Dániel. Nyom. Harmath J. I. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona. Tagoknak 1 korona.

Tanügyi Értesítő. (Besztercze.) A »Besztercze-Naszód vármegyei ált. tanító-egyesület« hivatalos közlönye. Szerk. Jancsó Gábor. Nyom. Botschár Tivadar. III. évfolyam. Évenként 10 szám. Ára 4 korona.

Tanügyi Értesítő. (Győr.) A győrvidéki tanító-egyesület hivatalos lapja. Szerk. Ujlaki Géza. Nyom. Surányi János. XXI. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 4 korona.

Tanügyi tanácskozó. (Deés.) A szol-

nok-dobokamegyei tanító-testület hivatalos közlönye. Szerk. Kádár József. Nyom. Demeter és Kiss. VI. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 1 frt 20 kr. Tagoknak 1 frt.

A Tátra. A »Szinlap« melléklapja. (Miskolcz.) Szerk. és kiadja Józsa János. Nyom. Wagner és Szelényi. Meg nem határozott időben jelenik meg. Egyes szám ára 5 kr.

Természettudományi Füzetek. (Temesvár.) A délmagyarországi természettudományi társulat közlönye. Szerk. Rics Ferencz és Neubauer Henrik. Nyom. Uhrmann Henrik. XXII. évfolyam. A társulat tagjai tagdíj fejében kapják.

A »Tolnamegyei gazdasági egyesület« Értesítője. (Szegzárd.) Szerk. Molnár József. Nyom. Ujfalussy Lajos. IX. évfolyam. Ára 1 frt 20 kr. Tagoknak ingyen jár.

A torontálmegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Nagybecskerek.) Szerk. Marton Andor. Nyom. Pleitz Fer. Pál. XIII. évfolyam. Megjelenik 6 füzetben. Ára 1 frt. A tagok díjtalanul kapják.

Történelmi és régészeti Értesítő. (Temesvár.) A délmagyarországi történelmi és régészeti múzeumi társulat közlönye. Szerk. Patzner István. Nyom. a család-egyházmegyei nyomda. XIV. (Új) évfolyam. Megjelenik évnegyedenként. Ára 4 frt. A társulati tagoknak ingyen jár.

Ugocsei tanügy. (Nagy-Szöllős.) Szerk. és kiadja Kellner Fülöp. Nyom. Zala Mór. I. évfolyam. Megjelenik évenként 10-szer. Ára 1 frt 20 kr.

Új Világ. (Arad.) A délmagyarországi szociáldemokrata-párt közlönye. Szerk. Zugó J. Nyom. Muskát Miksa. III. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 2 korona.

Unitárius Közlöny. (Kolozsvár.) Szerk. Boros György. Kiadja a Dávid Ferencz egylet. Nyom. Gámán János örököse. XI. kötet. Megjelenik havonként. Ára 2 korona 40 fillér.

Városi Közlöny. (Temesvár.) Hivatalos folyóirat. Kiadja a városi tanács. Nyom. Csendes Jakab. I. évfolyam. Megjelenik havonként.

Vasárnapi tanító. (Hajdú-Böszörmény.) Szerk. Balogh Lajos. Nyom. Fritz Ármán Bpest. II. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt 80 kr.

Vasvármegyei tűzrendészeti Közlöny. (Szombathely.) A vasvármegyei önk. tűzoltó egyletek szövetségének hiva-

talos közlönye. Szerk. Barabás István. Nyom. Bertalanffy József. V. évfolyam. Megjelenik havonként. Ára 1 frt.

Védhímlőoltás. (Ó-Láposbánya.) Szerk. Intze Béla. Kiadja az oláh-láposbányai oltóintézet. Nyom. Demeter és Kiss Deésen. III. évfolyam. Évnegyedenkint. Ára 3 korona.

A -veszprémmegyei gazdasági egyesület - Értesítője. (Veszprém.) Szerk. Nagy Iván. Nyom. Krausz Ármin fia. XVIII. évfolyam. A tagoknak ingyen jár.

V. H. O. Sz. (Szeged.) A vidéki hírlapírók országos szövetségének hivatalos értesítője. Nyom. Endrényi Imre. II. évfolyam. Meg nem határozott időben jelenik meg. A szövetség tagjainak ingyen jár.

A zalamegyei gazdasági egyesület Értesítője. (Zala-Egerszeg.) Szerk. Orosz Pál. Nyom. özv. Tahy Rozália. XVII. évfolyam.

Összesen 113.

II. TÖBBNYELVŰ FOLYÓIRATOK.*

BUDAPESTEN.

Aquila. [M. és német.] Szerk. Herman Ottó; kiadó a Magyar Ornithologiai Központ. V. évf. Évnegyedes folyóirat. Ára 3 frt.

Bombardon. III. évf. 1898/9. [M. és német; könyvomat.]

Budapest Főváros Statisztikai Havifüzetei. Monatshefte des Budapest Communal-Statistischen Bureaus. [M. és német.] Szerk. Kőrösi József. XXVI. évf. Ára 4 frt.

Egészségőr. [M. és német.] III. évf.

Földrajzi Közlemények. Bulletin de la Société Hongroise de Géographie. [M. francia kivonattal.] XXVI. kötet.

Földtani Közlöny. Geologische Mittheilungen. [M. és német.] XXVIII. kötet.

Látogatók Lapja. The Foreigners' Gazette. — Gazette des Étrangers. — Fremden-Blatt. [Francia, angol, magyar és német.] XI. évf.

Magyar Fogászati Szemle. [M. és német.] II. évf.

Magyarország és a Nagy Világ. — Ungarn und Ausland. La Hongrie et l'Étranger. Hungary and foreign countries. Szerk. Hirschmann Tivadar. Ny. Hor-

nyánszky Viktor. III. évf. Havi lap. Ára 6 frt.

Az ó-gyallai m. kir. osz. meteorologiai és földmágnassági központi observatoriumon végzett megfigyelések feljegyzései. — Beobachtungen angestellt am Königl. ung. meteorologisch-magnetischen Central-Observatorium in Ó-Gyalla. Havi lap. Ny. Heisler Jaroszláv.

Rovartani Lapok. [Német kivonattal.] V. évf.

Szt.-Lukács-fürdő. [Mellékletromán ny.] XI. évf.

Természetrizsi Füzetek. Zeitschrift für Zoologie, Botanik, Mineralogie und Geologie nebst einer Revue für das Ausland. — Journal pour la zoologie, botanique, minéralogie et géologie avec une revue pour l'étranger. — Periodical of zoology, botany, mineralogy, and geology besides a review for abroad. [M., latin és német.] XXI. kötet.

Összesen 13.

VIDÉKEN.

Értesítő az Erdélyi Múzeum-Egylet Orvos - Természet - Tud. Szakosztályából. — Sitzungsberichte der Medicinisch-Naturwissensch. Section des Siebenbürgischen Museumvereins. [M. és német.] XXII. évf.

Ungaria. Magyar-Román Szemle. (Kolozsvár.) [M. és román.] Szerk. Moldován Gergely. VII. évf. Havi folyóirat. Ára 6 frt.

Vasvármegyei Tűzrendészeti Közlöny. (Szombathely.) V. évf. [Melléklete német.] Összesen 3.

III. NEM-MAGYAR FOLYÓIRATOK.

I. Németek.

BUDAPESTEN.

Auszüge aus dem ungarischen amtlichen Patentblatte. Szerk. Ötvös Károly. Ny. Kaufmann József. III. évf. Havi lap. Ára 16 korona.

Christlicher Alpen-Bote. (Grätz.) Szerk. kiadó May Frigyes. Ny. Hornyánszky Viktor. III. évf. Havi. Ára 60 kr.

Die Donauländer. Szerk. (Bécsben.) Grauser Károly, kiadja u. ő és (Bpsten.) Strausz Adolf. Ny. (Bécsben) az udv.

* Felvették a magyar nyelvűek közé is; az összes létszámot tehát ez a rovat nem gyarapítja.

színházak ny. I. évf. 1898/9. Havi foly. Ára 12 frt.

Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn. Szerk. kiadó Herrmann Antal. VII. kötet. Ára 10 frt.

Evangelische Blätter aus Ungarn. Fel. szerk. Jausz Vilmos és dr. Szabó Aladár. Ny. Nagy Sándor. I. évf. Havonta. Ára 1 korona.

Flugblatt der evang. Hilfs-Anstalt A. C. in Ungarn. Szerk. (Locsmándon) Lőw Fülöp; Ny. Hornyánszky Viktor.

Galilei. Szerk. Mandello Károly és Sgalitzer Gyula; Ny. Wendt József. I. évf. Havi. Ára ?

Intelligenz-Journal. Szerk. tul. Bauer Gyula. Ny. Wendt és Bergsmann. »V.« évf. Havi Ára 12 frt. (Kávéházaknak stb. 5 frt.) (1)

Monatlicher Anzeiger des Christlichen Vereins Junger Männer. (*Bécs*; nyomt. Bpest.) Ny. Hornyánszky Viktor. II. évf. Havi lap, tagilletmény.

Monatlicher Anzeiger christlicher Vereine junger Männer. Szerk. May Frigyes. és Wiederkehr Károly; Ny. Hornyánszky Viktor. III. évf. 1897/8; IV. évf. 1898/9. Havi. Ára 30 kr.

Ohne Staat. Szerk. tul. Schmitt Jenő Henrik. Ny. Fried és Krakauer. II. évf. Havi lap. Ára ?

Orient. Szerk. Pay'r Ede. Ny. Márkus Samu. X. (=23.) évfolyam. Havi. Ára ?

Der Practische Arzt. (A »Gyakorló Orvos« német kiadása.) Szerk. dr. Königsprachwissenschaftliche Abhandlungen. Szerk. kiadja Patrubány Lukács. Ny. »Franklin« társulat. I. évf. 1897/8. Havi folyóirat. Ára ?

Unsere Gesundheit. (Temesvár.) Szerk. Szana Sándor. Ny. »Unió.« I. évf. 1898/9. Havi. Ára 30 kr.

Ungarischer Grundbesitzer. (Sopron.) Szerk. tul. Breuer Lajos. A »Magyar Földbirtokos«-sal váltakozó kéthavi lap. Ny. Blum N.

Der Vereinsbote. (Felső-Ór.) Szerk. Ruiz Rudolf. (Rába-Füzes). Ny. Wellisch Adalbert. X. évf. Havilap. A szentgróti gazdasági egyesület tagjainak díjtalanul jár; különben 1 frt.

Mosonyi Ignác; kiadó »Petőfi« m. központi kiadó intézet. Ny. Károlyi György. IX. évf. Havonta ingyen.

Ungarische Biene. Szerk. Binder Iván; kiadja a Magyar Méhészek Egye-

sülete. Ny. Brózsza Ottó. XXVI. évf. Havi folyóirat. Ára 3 frt, az egyesület tagjai 2 frt tagdíj fejében kapják.

Westöstliche Rundschau. Szerk. Stümcke Henrik (*Berlinben*) és Vikár Béla; kiadó-tul. Vikár B. (Ny. Berlinben.) V. évf. Havi folyóirat.* Ára 6 frt.

Zeitschrift für Ungarisches Öffentliches und Privatrecht. Szerk. Sgalitzer Gyula. Ny. Markovits és Garai. IV. évf. Havi folyóirat. Ára 10 frt.

Zeitschrift für Ungarisches Patent- und Markenschutzrecht. Szerk. Szokolczai Árpád. Ny. Gelléri és Székely. I. évf. Havi lap. Ára 8 frt.

Összesen 21.

VIDÉKEN.

Akademische Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. Buchholzer Ernő; kiadó Ny. Krafft Vilmos. II. évf. 1897/8.; III. évf. 1898/9. Évi 10 szám. Ára 1 frt 50 kr.

Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. (N.-Szeben.) Uj folyam. Ny. Krafft V. XLVI. évf. Időhez nincs kötve. 28. kötet. Kötete 2 frt 10 kr.

Correspondenzblatt für evangelische Männer und Jünglingsvereine Augsburgschen Bekenntnisses in Ungarn. (Pozsony.) Szerk. kiadó Schmidt C. E. Havi lap. Ára 25 kr.

Fortuna. (Temesvár.) Szerk. Hartmann A. Kiadó »Fortuna« bank üzlet. Ny. Uhrmann Henrik. I. évf. Megjelenik fontosabb sorsszűzások után. Ára 1 frt.

Jahrbuch für die Vertretung und Verwaltung der evangelischen Landeskirche A. B. in den siebenbürgischen Landesteilen Ungarns. (Nagy-Szeben.) Kiadja a tartományi consistorium. Ny. Drosleff József. XXIV. évf. Időhöz nincs kötve. Ára 1 frt.

Kammer-Mittheilungen. (Pozsony.) Kiadó: a keresk. és iparkamara; szerk. titkára Jordán Károly. Ny. Eder István. I. évf. Havi 2 szám. Ingyen.

Korrespondenzblatt des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. (N.-Szeben.) Szerk. dr. Schullerus A. Ny. Krafft V. XXI. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

Der Laubfrosch. (Ó-Széplak.) Szerk. báró Friesenhof Gergely; kiadja a Nyit-ravölgyi Gazdasági Egyesület Meteorológiai intézete. Ny. egyesületi sajtó. XV. évf. Havilap, tagilletmény.

Monatsberichte über die regelmässigen Beobachtungen am agrarmeteorologischen Observatorium zu Alt-Krasno vordem Nedanócz. (Ó-Széplak.) Szerk. báró Friesenhof Gergely: kiadó: Nyitravölgyi Gazdasági Egyesület. Ny. egyesületi sajtó. XVIII. évf. Havi lap, tagilletmény.

Schul und Kirchenbote. (Brassó.) Kiadó Morres Ede. Ny. Gött J. fia. XXXIII. évf. Havi lap. Ára 2 frt 50 kr. **Südungarische Briefmarken-Zeitung.** (Karánsebes.) Szerk. kiadó Hulita Róbert. Ny. (Lugoson) Traunfeller Károly. I. évf. Havi lap. Ára 1 kor. 40 fillér.

Technischer Rathgeber. (Preis-Blätter.) (Temesvár.) Szerk. kiadó Tedeschi János. Ny. Csendes Jakab. XXXIV. évf. Havi lap.

Összesen 12.

II. Szerbek.

VIDÉKEN.

ВИНОГРАД. (Ujvidék.) Szerk. tul. Marits Iván. II. évf. Havi lap. Ára 2 frt. **ВРЩАЧКА КУЛА.** (Versec.) Szerk. Gyorgyevity-Nancsity Velimir; tul. Velity A. M. II. évf. Havi lap. Ára 4 korona.

ЖЕНСКИ СВЕТ. (Ujvidék.) Szerk. Varagyanin Árkád. Ny. Ivkovits György. XIII. évf. Havi lap Ára 1 frt.

ЗЕМБОРАДНЬКИ ПРИЈАТЕЉ. (Ujvidék.) Szerk. Tomits Jása. Ny. Miletits Szvetozár. II. évf. Havi lap. Ára 2 frt.

ЛЕТОШИС МАТИЦЕ СРПСКЕ. (Ujvidék.) Szávits Milán. Ny. Popovits M. testv. LXXIV. évf. Negyedévenként egy 70 kros füzet.

РАДЕНИУМИ ГЛАСНИК. (Ó-Becse.) Szerk. kiadó Grnits Trifun. Ny. Gávánszki N. I. évf. Havi lap. Ára 1 frt. 20 kr.

СПОМЕНАР. (Pancsova.) Szerk. kiadó Martinovits Iván. Ny. Jovanovits testv. VI. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

УЧИТЕ. (Ó-Becse.) Szerk. és kiadó Manojlovits Joan. Ny. Lówy Lajos. V. évf. Havi folyóirat. Ára ?

ШКОЛСКИ ЛИСТ. (Zombor.) Szerk. kiadó Vukitsevs Miklós. Ny. Bittermann Nándor és fia. XXX. évf. Havi lap. Ára 1 frt 50 kr.

Összesen 9.

III. Románok.

VIDÉKEN.

Revista Ilustrata. (Nagy-Sajó.) Szerk. Reteganul János (Rettegen), kiadó Bacin János. Ny. Csallner Károly. I. évf. Havi folyóirat. Ára: díszkiadásban 6 frt, népiesben 3 frt.

Transilvania. (Nagy-Szeben.) Szerk. Diaconovich Kornél. Ny. Főgyházmegyei ny. XXIX. évf. Tíz füzet. Ára 3 frt. Összesen 2.

IV. Tótok.

BUDAPESTEN.

Nasa Nádej. Szerk. Varga Mihály. Ny. »Franklin« társulat. II. évf. Havi folyóirat. Ára 80 kr.

Nova Doba. Szerk. Sunavec Máté; kiadó Martinček István. Ny. Neumayer Ede. II. évf. Havi lap. Ára 1 frt. Összesen 2.

VIDÉKEN.

Časopis Museálnej Slovenskej Spoločnosti. (Turócz-Sz.-Márton.) Szerk. Söholik A. Kiadja a tót nemzeti múzeum. Ny. részv.-társ. (Társlapja: Sbornik . . .) I. évf. Kéthavi lap. Ára 1 frt.

Černokňazník. (Turócz-Sz.-Márton.) Szerk. Čajda Duro (=György ?) Ny. részv. társ. XXII. évf. Havilap. Ára 2 frt.

Cirkevné Listy. (Rózsahegy.) Fel. szerk. Janoska György (Liptó-Szent-Márton.) Ny. Salva Károly. XII. évf. Havilap. Ára 3 frt.

Dom a Škola. (Liptó-Rózsahegy.) Szerk. Kálal Károly, társ és kiadó Salva Károly. XIII. évf. Havi folyóirat. Ára 2 frt. 50 kr.

Hlas. (Szokolca.) Szerk. kiadó Blaho Pál. Ny. Teslik és Neumann. (Skarnitzféle ny.) I. évf. Havi folyóirat. Ára 6 kor.

Hospodárske Noviny. (Turócz-Sz.-Márton.) Szerk. kiadó: Kompiš Péter. Ny. részv.-társ. I. évf. Havi lap. Ára 1 frt

Kazatel'na. (Liptó-Rózsahegy.) XVIII. évf. Melléklapja: **Literárne Listy.** Ny. Salva Károly. VII. évf. Szerk. Oswald Rikhárd (Lengén). Havi folyóirat. Ára együtt 4 frt.

Kral'ovna Sv. Ruženca. (Trsztena.) Szerk. tul. Pironcsák István. Ny. (Budapest) Rózsa Kálmán és neje. X. évf. Havi lap. Ára 80 kr.

Ludové Noviny. (Turócz-Sz.-Márton.) Szerk. Hlinkó András; kiadó Bielek Antal. Ny. részv. társ. II. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

Národní Hlásnik. (Turócz-Szent-Márton.) Felelős szerk. és kiadó Pietor Ambrus. Ny. részv. társ. XXXI. évf. Ára 1 frt.

Obzor. (Liptó-Rózsashegy.) Szerk. kiadó Salva Károly. X. évf. Havi folyóirat. Ára 1 frt.

Posol b. Srdca Ježišového. (Nagy-szombat.) Szerk. Kubina A. Ny. Winter Zsigmond. II. évf. Havi folyóirat. Ára 1 korona.

Pútnik. (Nagy-Szombat.) Szerk. Matzenauer-Benyovszky F. O. Ny. Winter Zsidmond. XI. évf. Havi lap. Ára 50 kr.

Sbornik Museálnej Slovenskej

Spoločnosti. (Turócz-Sz.-Márton.) Szerk. Sokolik A. Kiadja a tót nemz. múzeum. Ny. részv.-társ. (Társlapja: Časopis . . .) III. évf. Ára: száma 1 frt.

Slovenské Pohľady. (Turócz-Szent-Márton.) Szerk. és kiadó Škultéty József. Ny. részv.-társ. XVIII. évf. Havi folyóirat. Ára 5 frt.

Stráž Na Sione. (Rózsashegy.) Szerk. kiadó Zoch Pál. Ny. Salva Károly. VI. évf. Havi folyóirat. Ára 1 frt.

Összesen 16.

V. Bunyevác.

VIDÉKEN.

Neven. (Szabadka.) Szerk. Matković N.; kiadó ny. Bittermann József. XV. évf. Havilap. Ára 1 frt.

Összesen 1.

ÖSSZEGEZÉS.

	Budapesten	vidéken	összesen
Magyar nyelvű folyóirat (ebből többnyelvű Budapesten 13, vidéken 3.)	186	113	299
Német folyóirat	21	12	33
Szerb »	—	9	9
Román »	—	2	2
Tót »	2	16	18
Bunyevác »	—	1	1
Összesen	209	153	362

FÜGGELÉK.

A magyar nyelvű hirlapok és folyóiratok statisztikája
1780-tól 1898-ig.

SZINNYEI JÓZSEFTÓL.

Az első magyar hirlap 1780. jan. 1-én jelent meg Pozsonyban (Rát Mátyás *Magyar Hirmondó*-ja). Budapesten 1788. okt. 8-án szerdán indult meg az első magyar rendes hirlap *Magyar Mercurius* címmel, hetenként kétszer járt, és Paczkó Ferencz betűivel nyomtatott Pesten. A második lap Pesten az 1806. júl. 2-án keletkezett *Hazai Tudósítások*: szerk. Kulcsár István. Ez volt az első magyar hirlap, mely 4-rét alakban jelent meg és hosszabb életű volt.

1830-ban 10 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

1840. elején 26 magyar lap volt hazánkban.

1847-ben 33.

1848—49-ben 86 magyar hirlap jelent meg.

1850. elején 9 lap adatott ki magyar nyelven.

1854. márcz. 5-én, mikor a *Vasárnapi Ujság* megindult, ezzel együtt 20 magyar hirlap és folyóirat jelent meg.

1861. elején, midőn az első évi rendes hirlapkimutatást a *Vasárnapi Ujság* közölte, 52 volt a magyar hirlapok és folyóiratok száma.

1862.	elején	65	1881.	elején	356
1863.	»	80	1882.	»	412
1864.	»	70	1883.	»	427
1865.	»	75	1884.	»	482
1866.	»	81	1885.	»	494
1867.	»	80	1886.	»	516
1868.	»	140	1887.	»	539
1869.	»	163	1888.	»	561
1870.	»	146	1889.	»	600
1871.	»	164	1890.	»	636
1872.	»	198	1891.	»	645
1873.	»	201	1892.	»	676
1874.	»	208	1893.	»	699
1875.	»	246	1894.	»	735
1876.	»	240	1895.	»	806
1877.	»	268	1896.	»	801
1878.	»	281	1897.	»	937
1879.	»	321	1898.	»	1107
1880.	»	368			

hirlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

A HAZAI NYOMDÁK 1899-BEN.

Abauj-Szántó :

Baksy Barna.
Spán Ignác.

Abony :

Szerdahelyi János.

Abrudbánya :

Róth Ferencz.

Ada (Bács-Bodrogh m.):

Berger L.
Vogel M.

Alsó-Kubin :

Trnkóczy József.

Alsó-Lendva :

Balkányi Ernő.

Apatin :

Gasz Mátyás.
Szavardil József.

Arad :

Aradi nyomda r. társaság.
Barcian Popovits Aurél.
Bloch Henrikné.
Gör. kel. román egyházm. nyomda.
Özv. Gyulai Istvánné.
Löbl Dávid.
Muskát Miksa.
Réthy Lipót és fia.
Weisz Félix.

Aranyos-Maróth :

»Dóczy« könyvnyomda (tul. Némedi
László).

Aszód :

Magy kir. javítóintézet nyomdája.

Baán (Trencsén m.):

Fuchs Vilmos.

B.-Topolya (Bács-Bodrogh m.):

Vilheim Miksa.

Baja :

Kazal József.
Kollár A. és fia.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.

Balassa-Gyarmat :

Balassa-gyarmati könyvny. r. társ.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
*Tokay Lajos.

Balászfalva :

Gör. kath. papnövelde ny.

Bánffy-Hunyad :

Ábrahám Mór.

Barcs (Baranya-m.)

Skribanek Géza.

Bártfa :

Blayer M.

Békés :

Br. Drechsel Géza.

Békés-Csaba :

»Corvina« nyomda (tul. Szihelszky
József).
Povázsay testvérek.

Belényes :

Süssmann Lázár.

A hatóságilag be nem jelentett nyomdák csillaggal vannak jelölve.

Beregszász :

Engel Jenő.
Haladás-könyvnyomda (tul. Juhász
Piroska.)

Besztercze :

Botschar Tivadar.
Csallner Károly.

Besztercebánya :

Hungária kny. (tul. Sonnenfeld Mór.)
Machold Fülöp.

Bicske :

* Lederer Hermann.

Bihar-Ujfalú :

Adler Béla.

Bonyhád :

Raubitschek Izor.

Brassó :

Brassói Lapok nyomdája (tul.
Trattner H. és trsai.)
Ciurcu N. és fia.
Gött János fia.
Herz J. B.
Lehmann Gottlieb.
Dr. Muresian Aurél.
* Schebesch M.
Schlandt Viktor.

Breznóbánya :

Kreisler József.

Budafok :

* Leopold és Frank.

Budapest :

Adler Samu.
VIII., József-körút 36.
* Adria kő- és könyvnyomda vállalat (Feldmann S.)
VI., Dávid-u. 10.
Alkotmány ny.
VIII., Szentkirályi-u. 28/b.
* Áll. tisztviselők közlönyének kny.
VIII., Csepregy-u. 1.

Budapest (folytatás):

Államnyomda (Magy. kir.)
I., Nándor-tér 1.
* Államvasutak menetjegy-ny. (M.k.)
VI., Csengery-u. 33.
* Anglo-nyomda.
IV., Molnár-u. 24.
Apolló irod. és nyomd. r. t.
VII., Rottenbiller-u. 4-6.
* Árpád kny. (tul. Klein és Kronstein.)
VII., Valero-u. 9.
Athenaeum irod. és ny. vállalat r. t.
VII., Kerepesi-ut 54.
Auer Lipót.
VI., Dávid-u. 1.
Bagó Márton és fia.
II., Ponty-u. 4.
* Barcza József.
IV., Lipót-u. 30.
Bárd Jakab.
VII., Miksa-u. 16.
Bartalits Imre.
III., Remetehegy.
Bauer Ignác.
VII., Csányi-u. 13.
Beck Nándor.
VII., Valeró-u. 12.
Belvárosi kny. (Tul. Varga E. és Grosz B.)
IV., Lipót-u. 43.
Bendiner A.
V., Arany János-u. 18.
Berkovits János.
V., Hold-u. 27.
Bichler Ignác.
III., Kis-korona-u. 15.
Blau Albert.
VI., Szerecsen-u. 23.
Brózsza Ottó.
VI., Váczi-körút 17.
Bruckner Gyula.
VI., Király-u. 10.
Budapesti Hirlap ny.
VIII., Rókk Szilárd-u. 4.

Budapest (folytatás):

- »Budapesti Napló« részv. társ.
VIII., József-körút 18.
- Buschmann F.
IV., Koronaherceg-u. 8.
- Csapó Kálmánné.
VIII., Baross-u. 69.
- Czettel és Deutsch.
V., Bálvány-u. 12.
- Deutsch József.
VII., Károly-körút 7.
- * Eberle József és társa.
VI., Podmaniczky-u. 43.
- Eckstein Bernát és fia
VII., Kertész-u. 37.
- Egyetemi nyomda (M. kir. tud.).
I., Iskola-tér 3.
- Ehrenstein Mór.
VI., Laudon-u. 4.
- Első kőbányai kny. (tul. Goldschmied Ármin.)
X., Belső-Jászberényi-út 1.
- Engel Simon.
VI., Szondy-u. 23.
- * Engelmann Mór.
IX., Vámház-körút 15.
- »Európa« nyomda r. t.
VI., Ó-u. 12.
- Feldmann Mór.
IX., Soroksári-u. 5.
- Fischer Péter.
VII., István-tér 9/b.
- Fortuna ny. (tul. Pollák M. Miksa és Tsa.)
V., Bálvány-u. 21.
- Fővárosi nyomda r. t.
VI., Podmaniczky-u. 39.
- Franklin-társulat.
IV., Egyetem-u. 4.
- Fried és Krakauer.
VI., Dalszínház-u. 10.
- Fried S.
VIII., József-u. 17.
- Friedländer Schoel.
VI., Uj-u. 21.

Budapest (folytatás):

- Friedmann Áron.
VI., Podmaniczky-u. 21.
- Fritz Ármin.
VIII., József-körút 9.
- Fuchs Samu és társa.
VI., Podmaniczky-u. 27.
- Galitzenstein Ármin.
VII., Kertész-u. 25.
- Garai Mór.
VII., Dohány-u. 1.
- Gelléri és Székely.
VI., Podmaniczky-u. 47.
- Glückselig Miksa.
VI., Hunyadi-tér 7.
- Goldberger Ignác.
II., Fő-u. 23.
- Goldfaden Márk.
VII., Kerepesi-u. 36.
- * Goldschmied Lipót.
VI., Révay-u. 6.
- Gonda és Tsa.
VIII., Mária-u. 11.
- * Goszler Gyula.
IV., Aranykéz-u. 1.
- Gross Jakab és Grünhut Mór.
VI., Gyár-u. 32.
- * Grünhut Miksa.
VI., Lázár-u. 2.
- Hamburger és Birkholz.
V., Csáky-u. 13.
- Hartenstein Emil.
IX., Lónyay-u. 7.
- Hedvig Sándor.
VII., Dohány-u. 12.
- Hegedűs Márton.
VI., Dessewffy-u. 18.
- Heisler J.
II., Várkert-rakpart 1.
- Helios ny. (tul. Hönig Lajos.)
VI., Gyár-u. 62.
- Hell Ede.
VIII., Luther-u. 4.
- Hermann Győző.
IV., Egyetem-u. 2.

Budapest (folytatás):

- * Herrman Ignác.
VI., Laudon-u. 10.
- Horn Emil.
V., Bálvány-u. 8.
- Hornyánszky Viktor.
VI., Aradi-u. 16.
- * Hungaria könyvnyomda.
V., Váci-körút 34.
- Hunnia ny.
VI., Teréz-körút 3.
- Hunyadi Mátyás irod. és könyvnyomdai intézet.
IV., Zöldfa-u. 43.
- Jäger Ármin, kézisajtó.
VIII., Kerepesi-ut 23.
- Jermányi Samu.
VI., Dessewffy-u. 47.
- Kalmár Mór.
V., Dorottya-u. 9.
- * Kálmán M. és társa.
V., Vadász-u. 32.
- * Kanitz C. és fiai.
V., Vadász-u. 26.
- Károlyi György.
V., Kálmán-u. 5.
- * Kassino Jakab.
VI., Király-u. 26.
- * Kauders Ferencz.
VII., Csömöri-ut 28.
- Kaufmann József.
V., Arany János-u. 4.
- * Keil József.
VIII., József-körút. 17.
- Keller Dániel.
I., Attila-u. 63.
- Kellner és Mohrlüder.
VI., Gyár-u. 29.
- Kertész József.
V., Mária Valéria-u. 11.
- Klas Hermann.
V., Váci-u. 16.
- Klein Ignác.
VI., Lovag-u. 13.
- Klein Sámuel.
VIII., Akácza-u. 64.

Budapest (folytatás):

- * Klopfer Samu.
VII., Kazinczy-u. 35.
- Kogutovicz Manó.
V., Rudolf-rakpart 8.
- Kohn Simon kézi sajtója.
VIII., József-körút 5.
- Kollmann Fülöp.
V., Arany János-u. 34.
- * Korvin Testv.
VI., Révay-u. 14.
- Kosmos r. t.
VI., Aradi-u. 8.
- * Kossuth Lajos ny.
VII., István-tér 9.
- Kövér János.
VI., Révay-u. 8.
- Közművelődés-nyomda.
VI., Izabella-u. 70.
- Krausz S. és T.
V., Zoltán-u. 11.
- Kunosy Vilmos és fia.
VI., Teréz-körút 38.
- Kunstädter Vilmos.
VII., Dámjanich-u. 32.
- * Langer Ede és fia.
IV., Zsibárus-u. 1.
- Légrády testvérek.
V., Váci-körút 78.
- Leitersdorfer József.
VII., Rombach-u. 4.
- Lengyel Lipót.
V., Vadász-u. 35/A.
- * Löbl Dávid és Fia.
VI., Andrássy-u. 19. és Szercezen-u. 22—26.
- Löbl Mór.
VII., Király-u. 27.
- Löblovitz Zsigmond.
VII., Csömöri-ut 54.
- * Löw Ede.
V., Váci-körút 80.
- Luszt Sándor.
VI., Gyár-u. 50.
- Magyar Hírlap r. t.
V., Honvéd-u. 4.

Budapest (folytatás:)

- * Magyar nők lapja kny. (tul. Kirschmann J.)
V., Hold-u. 25.
- * Manswirth Lipót.
VI., Podmaniczky-u. 5.
- * Markovits és Garai.
VI., Lázár-u. 13.
- Márkus Sámuel.
V., Báthory-u. 20.
- * Merkur kny. (tul. Berger Géza.)
IV., Keeskeméti-u. 5.
- Merendiák Károly.
X., Ligettér 4.
- Merényi József.
VII., Károly-körút 19.
- Minerva kny.
V., Sas-u. 29.
- Muskát Béla.
VI., Teréz-körút 27.
- Müller K.
II., Albrecht-u. 3—5.
- Nágel István.
VII., Vörösmarty-u. 17.
- Nágel István.
VI., Dessewffy-u. 21.
- Nagy Sándor.
IV., Papnövelde-u. 8.
- Neumayer Ede.
VI., Próféta-u. 7.
- Neuwald Illés-féle kny. (Tul. Berger Ármin.)
VII., Dohány-u. 44.
- Orsz. községi központi nyomda r. t.
V., Lipót-körút 22.
- Országos ügyvédi nyomda, mint szövetkezet.
VI., Uj-u. 3.
- * Pallas irod. és könyvny. r. társ.
V., Kálmán-u. 2.
- Pannonia nyomda.
VII., Rombach-u. 8.
- Pátria irod. és nyomd. r. t.
IX., Üllői-út 25.
- Pesti könyvnyomda r. t.
V., Hold-u. 7.

Budapest (folytatás):

- Pesti Lloyd-t. ny.
V., Dorottya-u. 14.
- id. Poldini Ede és Társa.
IV., Ferencz József-rakpart 32.
- * Pollacsek Mór.
VI., Ó-u 38.
- Pollák Gyula.
V., Dorottya-u. 9.
- Pollák Jakab.
VI., Aradi-u. 19.
- Posner K. Lajos és fia.
VI., Csengery-u. 31.
- * Posta- és távirtda igazg. kny. (M. k.)
IV., Főposta épület.
- * Postatakarékpénztár ny. (M. kir.)
V., Széchenyi-u. 2.
- Preszburg Frigyes.
V., Arany János-u. 14.
- Propper Leó.
VII., Erzsébet-körút 35.
- Pscherhoffer Vilmos.
VI., Podmaniczky-u. 15.
- Quittner József.
VI., Szerecsen-u. 1.
- Radó Izor.
VI., Váci-körút 1.
- * Redő testvérek.
V., Klotild-u. 20.
- Reich Ármin.
VII., Dohány-u. 81.
- Révai és Salamon.
IX., Üllői-út 18.
- Riegler József Ede.
VI., Rózsa-u. 55.
- Rosenberg Mórné.
VI., Uj-u. 6.
- * Roth és Krausz.
VI., Vasvári Pál-u. 9.
- * Roth József.
IV., Ujvilág-u. 6.
- Rózsa Kálmán és neje.
VII., Szentkirályi-u. 30.
- Rubin J.
VII., Király-u. 13.

Budapest (folytatás):

- Schenkenwald György János.
IV., Molnár-u. 19.
- Schlenger testvérek.
VI., Dessewffy-u. 16.
- Schlesinger és Kleinberger.
V., Bálvány-u. 18.
- Schlieszer Henrik.
VI., Király-u. 10.
- Schmelz és Schillinger.
VI., Csengery-u. 51.
- * Schmidl H.
VI., Szerecsen-u. 6.
- Schmiedl Samuné.
V., Bálvány-u. 4.
- Schultz Ábrahám.
VIII., Baross-u. 81.
- Singer Lipót.
IV., Károly-körút 24.
- Spatz Henrik.
VII., Dob-u. 55.
- * Spitzer és Somogyi.
VII., Klauzál-u. 31.
- * Steinbuch Ármin.
V., Béla-u. 3.
- Stephaneum.
VIII., Szentkirályi-u. 28/b.
- Stern Péter.
VII., Kazinczy-u. 35.
- Sűsz Dávid.
IV., Molnár-u. 39.
- * Széchenyi ny.
VIII., József-u. 45.
- * Székesfővárosi házi nyomda.
IV., Lipót-u. 32.
- Szent Gellért nyomda (Valter Ernő).
VIII., Práter-u. 44.
- Szent László nyomda.
VIII., Rökk-Szilárd-u. 28.
- * Tedesco Ármin.
VII., Rózsa-u. 25.
- * Ullmann József.
IV., Régi posta-u. 4.
- Univers ny.
X., Gyűjtőfogház.

Budapest (folytatás):

- Várnay Fülöp.
IV., Régi posta-u. 3.
- Weissenberg Ármin.
VIII., József-körút 28.
- Weisz Lipót.
VI., Ó-u. 39.
- * Ifj. Weisz Manó és Tsa.
VII., Csányi-u. 13.
- Wellesz Béla.
VI., Uj-u. 27.
- * Wendt és Tsa-féle kny.
VII., Károly-körút 19.
- Werbőczy könyvny. részv. társ.
IV., Vármegye-u. 11–13.
- * Wesselényi ny. (tul. Flesch Jakab és Grün Ignác.)
VI., Uj-u. 37.
- Wesselényi Géza.
II., Zsigmond-u. 11.
- Wimmer Márton.
III., Serfőző-u. 10.
- Wodianer F. és fiai.
IV., Sarkantyús-u. 3.
- Wotitz Vilmos.
IV., Kossuth Lajos-u. 1.
- * Zawadil E.-féle menetjegy ny. (tul. Christoph Paula és Jirschik András.)
V., Zoltán-u. 13.
- Zeisler M.
VII., István-tér 17.
- Zimmermann Vilmos.
VI., Szondy-u. 56.
- Buziás:**
Ullmann Ferencz.
- Csákova:**
Chudy testvérek.
- Csáktornya:**
Fischel Fülöp (Strausz Sándor).
- Csikszereda:**
Györgyjakab Márton utóda (Diesz-
nandt Viktor).
*Létz János.
Szvoboda József.

Csongrád :

Tiszavidék nyomdája (tul. Silber János).
Weisz Márk.

Csorna :

Kokas István és Neumann Samu.

Csurgó :

Vágó Gyula.

Czegléd :

* Molnár János
* Nagy Elek
Sebők Béla.

Debreczen :

Csokonai nyomda (tul. Lengyel Imre és társa.)
Debreczen sz. kir. város könyvnyomdája.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
* László Albert.
* Pongrácz Géza.

Deés :

Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.

Detta :

Heldenwanger József.

Déva :

Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.

Devecser :

Rosenberg Zsigmond.
Vörösmarty-könyvnyomda (tul. Huss Gyuláné).

Dicső-Szent-Márton :

Hirsch Mór.

Ditró :

Ditró és Szárhegy közs. nyomdája.

Dombóvár (Tolna-m.):

Bruck Sándor.

Duna-Földvár :

Schwarz Manó.

Dunaszerdahely :

Adler N. Lipót.
Goldstein Józsuva.

Eger :

Baross-nyomda (tul. Paunz Sándor.)
Egri nyomda részv. társaság.
Egri érseki lyceum ny.
* Löw Sámuel.
Schwartz Ilka.

Enying :

Politzer Jenő.

Eperjes :

Kósch Árpád.
Pannonia nyomda (tul. Kahn Mór).
Stamberger Lajos.

Ér-Mihályfalva :

Beck Adolf.

Érsekujvár :

Kohn Samu.
Winter Zsigmond.

Erzsébetfalva :

Mártonfi László.

Erzsébetváros :

Kotzauer János.

Esztergom :

Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia« nyomda (tul. Gerenday József.)
Laiszky János.
Tábor Adolf.

Fehérgyarmat (Szatmárm.):

Klein József.

Fehértemplom :

Kuhn Péter.
Wunder Gusztáv.
Wunder Gyula.

Félegyháza :

Feuer Illés.
Vesszősi József.

Felső-Eőr (Vas m.):

Schodisch Lajos.

Felső-Vissó (Máramarosm.):

Schiffmann Chána Taube.

Fiume:

Battara Pietro.
 Chiuzzelin A. et Comp.
 Hönig E.
 Jerouscheg Luigi.
 Mohovich Emidio.
 Ruddoff Giovanni.
 Unio nyomda (tul. Hegyi Jenő.)

Fogaras:

Thierfeld Lipót.

Galánta:

Első galánthai kny. (tul. Neufeld Samu.)

Galgócz:

Szold Jakab.
 Sterner Adolf.

Gödöllő:

* Schulcz E.

Gyergyó-Sz.-Miklós:

Létz János.
 * Szabó testv.

Gyoma:

Kner Izidor.

Gyöngyös:

Herczog Ernő Ármin.
 Kovács és társa.
 Schimmerling Dávid.

Gyönk (Tolna m.):

Engel József.

Győr:

Dobos Ignác.
 Győr-egyházmegyei nyomda.
 Nitsmann József.
 »Pannonia« könyvny. (tul. Szávay Gyula és Raáb Béla.)
 Surányi János.

Győrsziget:

Gross testvérek.

Gyula:

»Corvina« nyomda (tul. Weinstein Arnold.)
 Dobay János.

Gyulafehérvár:

Püspöki lyceumi nyomda.
 Volcz Bálint.

Hajdú-Böszörmény:

Szabó Ferenczné.

Hajdú-Dorog:

Grünfeld Mózes.

Hajdú-Nánás:

Bartha Imre.

Hajdú-Szoboszló:

Plón Gyula.

Halas:

Práger Ferencz.

Hátszeg:

Triznyai István.

Hatvan:

Hoffmann M. L.

Heves:

Adler József.

Hódmezővásárhely:

Hmvásárhelyi nyomda részv.-társ.
 Lévai Fülöp.
 »Vásárhely és Vidéke« nyomdája.

Hódságh:

Pfiszter József.
 Raab János.

Holics:

* Hotascha J.
 Malovani József.

Homonna :

Kohn Jenő.
Waller S.

Huszt :

Mermelstein Fülöp.

Igló :

Schmidt József.
Tátra-nyomda (tul. Stein Ignác).

Ipolyság :

Neumann Jakab.

Jászberény :

Brünauer Adolf.
Kaczvinszky és Szappanos.

Kalocsa :

Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.

Kaposvár :

Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovits Gyuláné.
* Kéthelyi Miksa utóda.
Singer Lipótné.

Kapuvár :

Buxbaum József.

Karánsebes :

Fleissig Lipót.
Gör. kel. román egyházmegye kny.

Karczag :

Sződi S.

Kassa :

Grösz Samu.
* Nauer és Streck.
Ries Lajos.
* Rosa Viktor.
Werfer Károly.

Kecskemét :

Első kecskeméti hírlapkiadó és
nyomda r.-t.
Hajnal és Feuermann.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László-féle ny. (tul. Fekete
Mihály.)

Késmárk :

Altmann Dávid.
Szauter Pál.

Keszthely :

Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.

Kézdi-Vásárhely :

Ifj. Jancsó Mózes.

Királyhelmecez :

Klein Gyula.

Kisbér :

Haftl Kálmán.

Kis-Czell :

Menyhárt Julia.

Kis-Jenő :

Gallovics Jenő és Liebermann Mór.

Kiskörös :

Kalisch Ignáczné.

Kismarton :

Dick Ede.
Gabriel Jakab.

Kispest :

Első kispesti könyvnyomda (tul.
Fischhof Henrik.)

Kisújszállás :

Szekeres József.

Kis-Várda :

Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.

Kolozsvár :

Boskovics József.
»Ellenzék« nyomdája (tul. Magyar
Mihály.)
Fenyvesi Viktor.
Gámán János örököse.
Liczeum-nyomda (tul. Gombos Fe-
rencz.)

Magyar Polgár nyomdája (tul. Ajtai
K. Albert).
Polcz Albert.
Zabatz és Fekete.

Komárom :

Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János.

Korpona :

* Joerges A. özv. és fia.
* Korpona és Vidéke ny. (tul. Gallo-
vich Jenő).

Körmend :

Körmendi könyvnyomda részvény-
társaság.

Körmöczbánya :

Joerges Ágost özvegye és fia.
Paxner J. és Biron H.

Kőszeg :

Feigl Frigyes.
Feigl Gyula.

Kúla :

Berkovits Márk.

Kún-Szt-Márton :

Csanádi József.

Kún-Szent-Miklós :

Özv. Bors Károlyné.

Lajta-Sz.-Miklós :

* Fleischmann Ignác.

Lakompak (Sopron m.):

Krausz Henrik.

Léva :

Dukesz Lipót.
Nyitrai és társa.

Lippa :

Máhr Emil.
Zách József.

Liptó-Szent-Miklós :

Steier Izidor.
Salva Károly.

Losonc :

Kármán-könyvny. részv. társ.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.

Lőcse :

Reiss Tivadar József.

Lugos :

Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.

Magyar-Óvár :

Berghofer és Weisz.
Czéh Sándor-féle könyvnyomda.

Magyar-Pécska :

Ruber István.

Makó :

»Maros« nyomda (tul. Gaál László).
»Makói hírlap« ny. (tul. Neumann
József).
Vitéz és Süveges.

Malaczka :

Wiesner Alfréd.

Mármaros-Sziget :

Blumenfeld és Dávid.
Mármarosi könyvny. és kiadó r. t.
Mayer és Berger.
Wider Mendel fia.

Marczali :

* Mizsúr Ádám.

Maros-Ludas :

Glück József.

Marosvásárhely :

Adi Árpád.
Ev. ref. kollegium-nyomda (Bérlő :
Sztupjár István).
Grün Vilmos.

Mátészalka :

Weisz Antal.
Weisz Zsigmond.

Medgyes :

Reissenberger G. A.

Mező-Kövesd :

Balázs Ferencz.

Mezőtúr :

* Dolesch és Braun.
Gyikó Károly.

Miava :

Haas Mór.

Mindszent :

Weisz Ignác.

Miskolcz :

* Forster, Klein és Ludvig.
* Gedeon és társa.
Stamberger Bernát.
Szelényi és Társa.

Misztótfalu :

Simon Aurél és társa.

Módos :

Staits György.

Mohács :

Blandl János.
Rosenthal Márk.

Monor :

* Süveges József.

Moór :

Reszler Jakabné.

Moson :

Grünfeld Ignác.

Munkács :

Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.

Muraszombat:

Ujházi Miksa.

Nagy-Atád :

Günsberger Antal.

Nagybánya :

Molnár Mihály.
Nánási István.

Nagy-Becskerék :

Gresits Julianna.
Jokly Lipót.
Pleitz Fer. Pál.

Nagy-Bittse (Trencsén m.):

Spiegel Samu.

Nagy-Enyed :

Nagyenyedi kny. és papírárugyár r. t.

Nagy-Kálló :

Sarkady József.

Nagy-Kanizsa :

Farkas és Kraus.
Fischel Fülöp.
Gondos Ignác.
Ifj. Wajdits József.
Weiss L. és F.

Nagy-Károly :

* Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Vider Jakab.

Nagy-Káta :

* Nagykátai és monori kny.

Nagykikinda :

Gain Vászsa.
»Kiadói nyomda« (tul. Szegyakov
Milán).
* Milenkovits István.
Radák János.

Nagy-Körös :

Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.

Nagylak (Csanád m.):

Hubert Jenő.

Nagymarton :Gellis Henrik.
Kohn József H.
Schön Samu.**Nagy-Mihály** :

Landesman B.

Nagy-Rócze :

* Büchler Béla.

Nagyszalonta :

Reich Jakab.

Nagyszeben :Drotleff József.
Görög-keleti főegyházmegyei ny.
Krafft Vilmos.
Steinhausen T. utóda (Reissenberger
Adolf).
Typographia részvénytárs.**Nagy-Szent-Miklós** :

Wiener Náthán.

Nagyszombat :Fiebig József.
Goldmann Miksa özv.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond özvegye.**Nagy-Szóllós** :* Doktor István.
Zala Mór.**Nagy-Tapolcsány** :

Platzko Gyula.

Nagyvárad :ifj. Berger Sámuel.
Boros Jakab Jenő.
Fiedler M.
Freund Lajos és tsa.
Helyfi László.
Hönig Józsefné.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda (Adler Béla).
Sonnenfeld Adolf.
Sz. László ny. (bérlő Kovács Antal.)**Námesztó** :

* Schein M.

Német-Bogsán :

Rosner Adolf.

Német-Palánka :

Kristofek József.

Nezsider :

Horváth Julia.

Nyirbátor :

Friedmann Lipót.

Nyiregyháza :Jóba Elek.
Nagy Mórné.
Piringer János.
* »Szabolcsi Hírlap« nyomdája (tul.
Székely Imre).**Nyitra** :Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles R.**Ó-Becse** :

Löwy Lajos.

Ó-Kanizsa :Bruck P. Pál.
* Schwartz A.**Oravicza** :Kehrer L.
Wunder Károly.**Orosháza** :Pless N.
Veres Lajos.**Orsova** :* Handl József.
* Orsovai kny. részv.-társ.
* Tillmann R.**Ó-Széplak** :

Nyitravölgyi gazd. egyt. nyomdája.

Ó-Szivacz :

Özv. Löwy Miksáné.

Paks :

Rosenbaum Miksa.

Pancsova :

Jovanovics testvérek.
Koszanics Miklós.
Vig Simon.
Wittigschlager Károly.

Pankota :

Bod József.

Pápa :

Ev. ref. főiskolai nyomda.
Goldberger Gyula.
Nobel Ármin.

Pécs :

Hochrein J.
Pécsi irod. és könyvnyomdai r. t.
Pécsi püspöki lyceum kny. (bérleő
Madarász Béla.)
Taizs József.
Wessely és Horvát.

Perjámos :

* Hungária kny.
Pirkmayer Alajos.

Petrozsény :

Figuli Antal.

Pozsony :

Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Eder István.
Eixel Károly.
Freistadt Mór.
Grünfeld Lipót.
Katholikus irodalmi részv.-társaság.
Kurzweil Mózes.
Natali Magdolna.
Oest.-ung. Papiermanufactur und
Druckindustrie (tul. Pollak Henrik).
Preisak Győző.
Richter Károly.
Schönberger Bernát.
Simonyi Iván.
* »Westungarischer Grenzbote«
nyomdája.
Wigand F. K. (Stromszky Emil).

Pöstyén :

* Gipsz H.

Predmér :

* Links M. utóda: Rosenzweig H.

Putnok :

Gärtner Ignác.

Resiczabánya :

Eisler József.
* Hungaria kny.
Weisz Adolf.

Rimaszombat :

Lévay Izsó.
Náray János Albert.
Rábely Miklós.

Rózsahegy :

Kohn Adolf.
Salva Károly.

Rozsnyó :

Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul. Hermann
Istvánné).

Salgó-Tarján :

* Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacsek Sándor.

Sárbogárd :

Spitzer Jakab.

Sárospatak :

Ev. ref. főiskola ny. (tul. Steinfeld
Jenő).

Sárvár :

Jakoby B. utóda Stranz János.

S.-A.-Ujhely :

Hegyalja ny. (tul. Alexander Vilmos).
Landesmann Miksa és tsa.
Lővi Adolf.
Pannonia ny. (tul. Ócskay László).
Zemplén-nyomda (tul. Ehlert Gyula).

Segesvár :

Horeth Frigyes.
Jördens testv.

Selmeczbánya :

Bleyer Adolf.
Joerges Ágost özv. és fia.

Sepsi-Szt.-György :

Jókai nyomda részv. társ.

Siklós :

Harangozó József.

Sopron :

Berghofer József.
 Binder Pál, ezeltől: Reininger Armin.
 Breiner E. fia.
 * Hungária-nyomda.
 Gellis Mór.
 Petőfi-nyomda (tul. Zsombor Géza).
 Romwalter Alfréd.
 Röttig Gusztáv.
 Török Kálmán és Kremszner Károly.

Stájerlak :

Rose V.

Sümeg :

Horváth Gábor.

Szabadka :

Bittermann József.
 Krausz és Fischer.
 Szabados Sándor.
 Székely Simon.
 Tomits Miklós.

Szokolca :

Teszlik és Neumann.

Szamosujvár :

Aurora-nyomda (tul. Todorán Endre.)
 Gör. kath. püspökség egyházmegyei
 nyomdája.

Szarvas :

Danszky Sándor.
 Sámuel Adolf.
 * Szikes Antal.

Szász-Régen :

Burghardt Dezső.
 Schebesch Vilma.

Szászsebes :

Stegmann János.
 Winkler Gusztáv.

Szászváros :

Minerva-nyomda r.t.
 Schäser Anna.

Szatmárnémeti :

Morvai János.
 Nagy Lajosné.
 Pázmány-sajtó.
 »Szabadsajtó« ny. (tul. Litteczki
 Endre).
 Weinberger testvérek.

Szécsény :

Glattstein Adolf.

Szeged :

Beck Adolf.
 Endrényi Imre.
 Endrényi Lajos.
 Engel Lajos.
 Gönczi J. József.
 Schulhof Lajos.
 Traub B. és társa.
 Várnai Lipót.

Szegzárd :

Báter János.
 Lengyel Pál.
 Ujfalussy Lajos.

Székelyhid :

Kohn Sámuel.

Székely-Keresztur :

Szabó testvérek.

Székely-Udvarhely :

Becsek D. fia.
 Betegh Pál.

Székesfehérvár :

Csitári-Gramanetz és társa.
 Debreczeni Gyula.
 * Eisler Adolf.
 Kaufmann F.
 Márián Péter.
 Singer Ede.
 Szammer Imre.
 Szammer Kálmán.

Szempcz :

Fischer Náthán.

Szenicz :

Bezsó János és társa.
 Löffler József.

Szent-Endre :

Szent-Endre és Vidéke ny. (tul.
 Schwarcz J.)

Szentes :

Farkas Eugénia.
 Hollósy és Vajda.
 »Szentes és Vidéke« I. könyv-
 nyomda r. t.

Szent-Gotthárd :

Ifj. Wellisch Béla.

Szepes-Váralja :

Buzás Dénes.

Szepsi :

Tóth István.

Szered :

Sternér Dávid.

Szerencs :

Simon József.

Szigetvár :Corvina ny. (tul. Fried Dávid).
Kozáry Ede.**Szikszó :**

Blank Simon.

Szilágy-Somlyó :Bölöni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.**Szill-Hadad :**

* Fein Sámuel.

Szinér-Váralja (Szatmárm.) :

Vider Jakab.

Szolnok :Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok
nyomdája (tul. Vezéry Ödön).
Wachs Pál.**Szombathely :**Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvnyomda.
Gábrriel Ágoston.
Seiler Henrik utódai: Szele és Brei-
feld.**Tab :**

Pfeifer Ignác.

Tapolca :

Lóvy B.

Tata :Engländer József és társa.
Nóbel Adolf.**Temesvár :**Beyer Róbert.
Csanád egyházmegyei könyvny.
Csendes Jakab.
Délmagyarorsz. könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Moravetz Gyula.
Posaune-nyomdája (tul. Lechen-
mayer József Károly.)
Roschek József és Eichler József.
Steger Ernő utódai.
Trautmann György.
* Trautmann Károly.
Uhrmann Henrik.
Unio-könyvnyomda (tul. Steiner
Ferencz).
Veres Sámuel.**Tenke :**

* Maár L. Vilmos.

Tisza-Füred :Kemény Arnold.
Weiszmann Samu.**Titel :**

Blazek József.

Tolna :

Weltmann Ignác.

Tolna-Tamási (Tolna m.) :

Jeruzsálem Ede.

Torda :Berla Sámuel és társa.
* Füssy és Sztupjár (ezelőtt Har-
math J.)**Torna :**

* Rosenblüth Simon.

Tornallya :

* Künstler J.

Török-Becse :

Radák Jánosné.

Török-Kanizsa :

* Bruck P. Pál.

Török-Szent-Miklós :

Rubinstein S.

Trencsén :

Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Ferencz.
Szold Henrik.

Turkeve :

Özv. Fölföldy Györgyné.

Turóc-Szt.-Márton :

Gasparik József.
Magyar nyomda (tul. Moskóczy
Ferenczné).
Turóc-szt.-mártoni könyvny. r. t.

Uj-Arad :

Mayr Lajos.

Ujpest :

Fuchs Antal.
Salgó testvérek.

Ujverbász :

Verbászi könyvnyomda (tul. Boros
Györgyné).

Ujvidék :

* Bresnitz H. K.
Fuchs Emil és társa.
Hirschenhauser Béni.
Ivkovics György.
Dr. Miletits Szvetozár.
Popovits testvérek.

Ungvár :

Gellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévay Mór.
Székely és Illés.
Szent Bazil-társulat kny.

Vác :

* Kir. orsz. fegyintézeti nyomda.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.

Vágújhely :

Brück Soma.
Horovitz Adolf.
Steinmann Jakab.

Versecz :

* Gracsits M.
Kehrer Lajos.
özv. Kirchner J. E.
Petko-Pavlovits Milán.
Popovits Athanáz.
Vettel és Veronits.

Veszprém :

Egyházmegyei könyvnyomda.
Köves és Boros.
Krausz Ármin fia.
Népakarat nyomdája (tul. Takács
Szilveszter).

Zala-Egerszeg :

Breisach Sámuel.
Tahy Rozália és tsa.
Unger Antal.

Zala-Szent Grót :

Nagy Sándor.

Zenta :

Kabos Ármin.
* Klenóczkyné Cs. A.
Kovacevits Ottó.
Schvartz Sándor.
Straub Ödön.

Zilah :

Seres Samu.

Zólyom :

Nádosi Gyula.
* Seidl és Friedmann.

Zombor :

Bittermann Nándor és fia.
Oblát Károly.

Zsámbokréth :

»Nyitravölgyi gazd. egyesület« kny.

Zsolna :

Áldori Manó.
Horner Ferencz.

Zsombolya :

Wunder Rezső.